

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ZÜHDÜ BEY BÖLÜMÜ 615
NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI'NIN MECMUALARIN
SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) GÖRE TASNİFİ

Yüksek Lisans Tezi

ÖMER ONAT

AMASYA
Mayıs – 2024

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ZÜHDÜ BEY BÖLÜMÜ 615
NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI'NIN MECMUALARIN
SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) GÖRE TASNİFİ

Hazırlayan
Ömer ONAT

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU

AMASYA - 2024

Hocam, merhum Ahmet Hilmi İmamoğlu'na ithafen...

TEZ ONAY SAYFASI

Ömer ONAT tarafından hazırlanan “SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ZÜHDÜ BEY BÖLÜMÜ 615 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI’NIN MECMUALARIN SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ’NE (MESTAP) GÖRE TASNİFİ” başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 18/04/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Doç. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU

.....

Üye : Unvan İsim SOYİSİM

.....

Üye : Unvan İsim SOYİSİM

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../.....

.....

Doç. Dr. Hasan YERKAZAN

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

18/04/2024

Ömer ONAT

İmza

ÖZET

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ZÜHDÜ BEY BÖLÜMÜ 615 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI'NIN MECMUALARIN SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) GÖRE TASNİFİ

Ömer ONAT

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Nisan/2024

Danışman: Doç. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU

Divan edebiyatı adı; şairlerin, şiirlerini belli bir düzen içerisinde bir araya getirdikleri divan adı verilen kitaplara dayansa da divan edebiyatının meydana geldiği yegâne kaynak, bu eserler değildir. Mecmualar da divan edebiyatının önemli kaynaklarındandır. Muhtelif türleri olan mecmuaların bir türü de şiir mecmualarıdır. Üzerinde çalıştığımız Süleymaniye Kütüphanesi Zühdü Bey Bölümü 615 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası, muhtevasında yer yer mensur sayfalar barındırmakla beraber şiir mecmuası özellikleri taşımaktadır. Birden çok mürettip tarafından bir araya getirilen bu mecmua, Süleymaniye Kütüphanesine, Yenikapı Mevlevîhânesi Kütüphanesinden nakledilmiştir. Mevlevî şairlerin şiirlerini de barındırmakla beraber tertibinde Mevlevîliğe mahsus özelliklerin belirleyici unsur olmadığı mecmuayı, Yenikapı Mevlevîhânesi'ne vakfedilerek uzunca bir dönem burada kalması nedeniyle çalışma boyunca Yenikapı Mevlevîhânesi Şiir Mecmuası şeklinde adlandırdık. Yenikapı Mevlevîhânesi Şiir Mecmuası; 21 sayfası mürettip tarafından boş bırakılmış, 3 sayfasında yer alan metinler karalanmış-silinmiş olmak üzere toplam 78 varaktan oluşmaktadır. Çoğunlukla 16 ve 17. yüzyıl şairlerinin şiirlerini ihtiva eden mecmuada 15 ve 18. yüzyıl şairlerinin de şiirleri yer almaktadır. Şiirlerin geneli Türkçe olmakla beraber Arapça ve Farsça şiirlere de yer verilmiştir. Çalıştığımız mecmua, karışık mecmua örneği olup farklı nazım şekli ve türlerinde yazılmış şiirlerin yanı sıra musikî makamlarının adları, muhtelif makamlarda bestelenmiş şiirler, hatt-ı şecerî örneği, müsel sel gazeller, huruf-ı muttasıla ile yazılmış beyitler, müstehcenlik içeren manzumeler ve çeşitli görsel şiir örnekleri ile mensur-manzum fetva metinlerini ihtiva etmektedir. Çalışmamızın amacı; mecmuada yer alan metinleri transkribe ederek MESTAP'a göre tasnifini yapmak ve neticesinde mecmuayı araştırmacılar için ulaşılabilir kılmaktır. Mecmuada yer alan metinler, MESTAP'a göre tasnif edilmiştir. Manzumeler, ilgili kaynaklarda taranmış ve mecmua ile farklılık gösteren kısımları

dipnotlarda belirtilmiştir. Mecmuada olduğu hâlde ilgili şairin divanında veya diğer eserlerinde yer almayan şiirlerle farklı kaynaklarda başka şairlere nispet edilmiş manzumeler, dipnotlarda işaret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yenikapı Mevlevîhânesi Şiir Mecmuası, MESTAP, Divan edebiyatı

ABSTRACT

CLASSIFICATION OF THE POETRY JOURNAL THAT IS REGISTERED IN THE
ZÜHDÜ BEY SECTION OF THE SÜLEYMANİYE LIBRARY UNDER NUMBER 615
ACCORDING TO THE SYSTEMATIC CLASSIFICATION OF JOURNALS PROJECT
(MESTAP)

Ömer ONAT

Amasya University, Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature, April/2024

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU

Although the name “Divan Literature” is based on books called divan in which poets bring their poems together in a certain order, these works are not the only source from which divan literature emerges. Journals are also important sources of divan literature. One type of the journals that have various types is poetry journals. The Poetry Journal -registered in the Zühdü Bey Section of the Süleymaniye Library under number 615- which we are working on, has the characteristics of a poetry journal, although it sometimes contains prose pages in its content. This journal that was brought together by more than one composer was transferred to the Süleymaniye Libraray from the Yenikapı Mevlevihane Library. Although it contains the poems of Mevlevi poets, we named the journal, in which the features specific to Mevlevi order are not the determining factors, as Yenikapı Mevlevihanesi Poetry Journal since it was devoted to Yenikapı Mevlevihanesi and remained there for a long time. Yenikapı Mevlevihanesi Poetry Journal consists of 78 pages in total, 21 pages of which were left blank by the compositor and the texts on 3 pages of which were scribbled or deleted. The journal, which mostly contains poems by 16th and 17th century poets, also includes poems by 15th and 18th century poets. Although the poems are generally in Turkish, Arabic and Persian poems are also included. The journal we work on is an example of a mixed journal that includes poems written in different verse forms and genres, as well as the names of musical modes, poems composed in various modes, an example of calligraphy (hatt-ı şecerî), various visual poetry examples, sequential ghazals, couplets written in huruf-i muttasıla, poems containing obscenities and prose fatwa texts. The purpose of the study is to transcribe the texts in the journal and classify them according to MESTAP, and as a result, to make the journal accessible for researchers. The texts in the journal are classified according to

MESTAP. The poems were scanned in relevant sources and the parts that differ from the journal are stated in the footnotes. Poems that are in the journal but not included in the poet's divan or in other works, and poems attributed to other poets in different sources are pointed out in the footnotes.

Key Words: Yenikapı Mevlevihanesi Poetry Journal, MESTAP, Divan Literature

ÖN SÖZ

Mecmualar, çok muhtelif konu ve türlerde müretteplerin zevkleri ve ilgi alanları doğrultusunda bir araya getirdikleri metinlerden oluşan eserlerdir. Fetvâ mecmuaları, hadis mecmuaları, dua mecmuaları, fevâid mecmuaları, mûsikî mecmuaları, risâle mecmuaları gibi farklı türleri olan mecmuaların bir türü de şiir mecmualarıdır. Şiir mecmuaları; tek bir nazım şeklini ihtiva eden türde olabileceği gibi farklı nazım şekillerini içeren şiir mecmuaları da karşımıza çıkabilir. Kâğıt temininin zor olduğu, matbaanın kullanılmadığı yahut henüz yaygınlaşmadığı dönemlerde, mecmua müretteplerinin mecmuanın her bir köşesini müktesebatları ve beğenileri doğrultusunda kırkambar misali bir esere çevirdikleri görülür. Bu serbestlik, şiir mecmuaları özelinde mecmua içeriklerinin çok farklı alanlarla ilgili metinleri de içermesine fırsat sağlamıştır. Şiir mecmuaları, bu anlamda sadece edebiyat disiplininin ilgi alanına girmez; sosyoloji, tarih, ilahiyat gibi farklı disiplinlerin araştırmacılarına da kaynaklık teşkil eder. Ne var ki ulaşılabilen ve üzerinde çalışma yapılmış mecmuaların yanında kurumsal ve şahsî kütüphanelerde, terekelerde, belki tavan aralarında, bodrumlarda, Anadolu'nun ücra bir kasabasında, Osmanlı bakiyesi coğrafyalarda pek çok mecmua; henüz keşfedilmemiş, üzerine çalışılmamış ve ilim dünyasının istifadesine sunulamamıştır.

Şiir mecmuaları; şairlerin divanlarında yer alan şiirlerdeki eksik beyitleri veya farklılıkları ortaya koymak, biyografik kaynaklarda adı geçmeyen şairleri veya adı geçsin geçmesin bir şairin bilinmeyen şiirlerini tespit etmek, devrin edebî zevkine dair araştırmacıya veriler sunmak, şairlerin hayatlarına dair bilgiler sağlamak bakımından önemli eserlerdir.

Süleymaniye Kütüphanesinde Zühdü Bey Bölümü 615 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası'na dair bazı ilmî çalışmalarda tanıtıcı mahiyette bilgilere yer verilmekle beraber kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada, Yenikapı Mevlevîhânesi Şiir Mecmuası'nın, Mecmuaların Sistematiği Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) göre tasnifi yapılmış; içerisinde yer alan manzum ve mensur metinler transkribe edilmiş; şairler, nazım şekilleri ve kullanılan aruz kalıplarına dair veriler tablolarla gösterilmiştir.

Bizi mecmua çalışmaya sevk eden temel saik, evvela bu nevi çalışmaların ehemmiyetine dair yukarıda izaha çalıştığımız düşüncelerdir. Evvelen ve hususen; mecmua çalışmalarının ehemmiyetini idrak aşamasından çalışmanın son noktasına kadar bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim danışman hocam Doç. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU'na çok teşekkür ederim. Bir şükran ifadesi olarak şunları dile getirmeyi üzerime bir borç ve vecibe

addediyorum: Yenikapı Mevlevîhânesi Şiir Mecmuasına, Amasya Üniversitesi Prof. Dr. Mehmet Arslan Kütüphanesinde tesadüf ettim. Danışman hocamın yönlendirmesi ile; Prof. Dr. Mehmet ARSLAN'ın vefatı sonrasında ailesi tarafından kütüphaneye vakfedilen kitap ve fotokopileri incelerken bir dosya üzerine kırmızı kalemle “önemli” kaydının düşüldüğünü gördüm. Bu yazı merhuma aitti ve artık benim için çalışacağım mecmuayı gösteren bir işaret olmuştu. Bu haseple merhum Prof. Dr. Mehmet ARSLAN'ı şükranla yâd eder, kendilerine yüce Allah'tan rahmet dilerim.

Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi Projesi kapsamında hazırlamış olduğumuz bu çalışma, bilim dünyasına bir nebze de olsa katkı sağlarsa çok bahtiyar olurum.

Ömer ONAT

18/04/2024

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ	1
1. Mecmuanın Tanımı, Türleri, İçerikleri ve Önemi	1
2. Mestap Nedir?	3
I. BÖLÜM	
1. METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM	4
II. BÖLÜM	
2. YENİKAPI MEVLEVÎHÂNESİ ŞİİR MECMUASI'NIN TANITIMI.....	6
2.1. Mecmuanın Adı	6
2.2. Mecmuanın Tavsifi.....	6
2.3. Mürettibin Kimliği.....	7
2.4. Mecmuanın Tertip Tarihi.....	8
2.5. Mecmuanın Tertip Özellikleri	8
2.6. Mecmuadan İçerik Örnekleri.....	9
2.7. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Mahlasları, Yaşadıkları Yüzyıllar, Şiir Sayıları ve Nazım Şekilleri.....	25
2.8. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları	31
III. BÖLÜM	
3. MESTAP TABLOLARI	33
3.1. Manzum Metinler	33
3.2. Mensur Metinler	118
IV. BÖLÜM	
4. MECMUANIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ.....	123
SONUÇ	401
KAYNAKÇA.....	403
ÖZ GEÇMİŞ	412

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Metnin Transkripsiyonunda Kullanılan Özel Harf ve İşaretler	7
Tablo 2. Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar, Nazım Şekilleri ve Sayısı	11
Tablo 3. Mecmuada Kullanılan Aruz Bahir ve Kalıpları.....	13
Tablo 4. MESTAP Manzum Bölümler Tablosu	14
Tablo 5. MESTAP Mensur Bölümler Tablosu	118

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
bkz.	Bakınız
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
DT	Doktora Tezi
E.T.	Erişim Tarihi
FEF	Fen-Edebiyat Fakültesi
KTBY	Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MESTAP	Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
Üni.	Üniversitesi
vb.	ve benzeri
vs.	ve saire
YLT	Yüksek Lisans Tezi
YMŞM	Yenikapı Mevlevîhânesi Şiir Mecmuası
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

1. Mecmuanın Tanımı, Türleri, İçerikleri ve Önemi

Mecmua kelimesi, Arapça asıllı olup “topladı, bir araya getirdi” anlamındaki “ceme‘a” fiilinin ism-i mefûlûdûr. “Öbek, takım, küme, dergi, aynı yerde bulunan kimse ve nesneler bütünü ve benzeri” anlamlara gelir (Almaani, 2023). Terim anlamı olarak ise “mecnualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır: Mecmûatü’l-ehâdis, mecmûa-i fetâvâ, mecmûa-i ed‘iye, mecmûatü’r-resâil, mecmûa-i eş‘âr, mecmûa-i tevârîh, mecmûa-i fevâid gibi.” (Uzun, 2003: 265-266).

Şiir mecnuaları mürettibinin zevk, ilgi ve müktesebatı doğrultusunda şekillendiği için standart bir şiir mecmuasından bahsetmek mümkün değildir. Belli bir nazım şekli ve türü merkezli şiir mecnuaları olabileceği gibi farklı nazım şekilleri ve türlerini içeren mecnualar da vardır. Mecmualarda şiirleri derlenen şairler aynı veya farklı asırların şairleri olabilir. Yine bazı mecnualar tek bir mürettip tarafından oluşturulurken kimi mecnualar birden fazla mürettibin tasarruflarıyla ortaya konmuş olabilir. Bazı mecnualarda mürettip veya müstensihinin de şiirleri karşımıza çıkabilir. Şiir mecnualarında Türkçenin yanı sıra özellikle Arapça ve Farsça gibi farklı dillerde şiirlere de rastlamak mümkündür. Şiir mecnualarında mürettip veya müstensihinin kimliği ketebe kayıtlarında veya tarih düşürmelerle şahsî notlardan hareketle belirlenebilir. Fakat çoğunlukla şiir mecnualarında ketebe kaydı yer almaz. Mecmualar, kimi araştırmacılar tarafından muhteviyatı nedeniyle kırkambar diye tavsif edilir. “Şiir mecnualarında sadece şiirler bulunmaz. Mecmuanın boş sayfalarına, derkenarlara çeşitli dualar, tılsımlar, ilaç terkip ve tarifleri, bazı din büyüklerinin duaları, padişahların cülus ve ölüm tarihleri, türlü mektup suretleri, şecere kayıtları, mecmua sahibi/sahipleri tarafından eklenen- aile efradı veya diğer yakınlarının doğum ve ölüm tarihleri gibi- bazı bilgi notları ve kayıtlar da yer alır” (Köksal, 2017: 135).

Köksal, mecnuaların önemi ve mecnuaları değerli kılan unsurlar şu şekilde sıralamıştır:

- 1- Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecnualarda rastlamak mümkündür.
- 2- Bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarda bulunmayan şairlerine rastlamak mümkündür.
- 3- Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.

4- Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır. Özellikle kırk hadis, mi'râciye, yüz hadis, mevlid, şehrengiz, biladiye, hasb-i hâl, kimi mektup ve münşeâta dair risaleler vb. uzun olmayan türlerin çoğu bu mecmuaların arasında gizlidir.

5- Bilinmeyen ve kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları, yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşılabiriz.

6- Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkânı vardır. Bu, ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşünülmüş bir tarih manzumesi şeklinde olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşünülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde de olabilir.

7- Bazı şiir mecmualarında başka şairlerin şiirleri de bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.

8- Mecmualar, -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kimseler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın/şairin zevklerini fark ederken dönemin genel beğeniyle ilgili ipuçları da yakalamak mümkündür. Bir şairin o dönem mecmualarında çok şiirinin bulunması o devirde çok sevildiğini, keza nazım şekillerinin sıklığından o nazım şeklinin gördüğü rağbeti, çok kullanılan aruz kalıpları ve kafiye yapıları devrin aruz ve zevkini bize bildiren önemli işaretlerdir.

9- Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebî tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi ferdî temayüllerin de izini sürmek mümkündür. Nazire mecmuası olmasa da kimi mecmualarda nazire şiirler bulunduğundan şairler arasındaki etkileşimi, teselsül bağlarını takip etmek de mümkün olur.

10- Hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında çeşitli dualar, otlarla ilâç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe''ül gibi gizli ilimler (havâs) denilen itikatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla' ve müfredler, bazı münşeât örnekleri, kimi resmî kayıtların örnekleri çokça rastlanan -asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan- kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar hatta onlardan da fazla sosyoloji, tarih (özellikle kültür tarihi), kültürel antropoloji, dinler tarih, halkbilim gibi farklı bilim dallarından kişilerin de ilgi alanına giren çok önemli ama ihmal edilmiş bilgi kırıntılarından. Bunların bileşkesi Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyacaktır. Bütün mecmuaların bir de bu gözle ele alınması çok çok önemlidir.

11- Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların

yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Meselâ Bâkî'nin divanında bulunmayan şiirlerini inceleyecek olsak bir tek mecmuayı taramamız ne ifade eder? Yahut bir mecmuada falan şairin şu kadar filan şairin bu kadar şiirinin bulunmasının bir anlamı var mıdır? Bu olsa olsa bize o derleyicinin şiir zevkini yansıtan bir işareti verir. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökcektir (Köksal, 2012, s. 417-419).

2. Mestap Nedir?

Mestap, Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'nin kısaltmasıdır. Bugün ülkemizde ve yurt dışında bulunan kurumsal/şahsî kütüphanelerde binlerce şiir mecmuasının varlığı söz konusudur. Şüphesiz bu mecmuaların bazılarına dair kapsamlı veya kısmî çalışmalar yapılmış; farklı çalışmalarda kimi mecmualardan istifade edilmiştir. Fakat bu çalışmalar birbirinden kopuk, bazen tesadüflere dayalı, amaç-yöntem yönüyle ortaklığı bulunmayan, çoğunlukla sadece mecmuanın transkribe edilmesiyle iktifa edinilen çalışmalar olmuştur.

Mestap, öncelikle şiir mecmuaları olmak üzere edebiyatla ilgili bütün mecmuaların ayrıntılı tasnif ve dökümlerinin yapılmasını hedeflemektedir (Köksal, 2017: 142). Bu tasnif ve dökümleme işlemi belli bir format doğrultusunda yapılır. Bu formata göre mecmuanın nüsha tavsifi yapıldıktan sonra 8 sütunlu ve her bir şiire bir satırın ayrıldığı bir tablo oluşturulur. Sütunlarda sırasıyla şiirin yer aldığı sayfa/varak numarası, şairin mahlası, matla beyti, makta beyti, nazım şekli ve birim sayısı, nazım türü, vezni, açıklamalar bölümleri yer alır. Mecmuada yer alan mensur parçalar için de benzerî bir tablola yapılr. Farklı üniversiteler tarafından bu formatla yaptırılacak binlerce çalışmanın tabloları ortak bir havuzda toplanmaktadır. Köksal, proje tamamlandığında ulaşılabilecek sonuç ve yararları ifade etmiştir: Böylece klasik bir örnek verecek olursak Zâtî'nin divanında bulunmayan şiirlerini araştırarak biri, bilgisayarının başından ayrılmaksızın bunları tespit edebilecek, yer ve yaprak numaraları belli bu mecmualara yönelebilecektir. Normal olarak aylar, yıllar alacak bir araştırmayı çok kısa bir sürede halledebilecektir. En çok kullanılan aruz kalıpları, kafiye, redifler vb. kolaylıkla tespit edilebilecektir. Hatta mecmualardaki şiir dışında yer alan metinler dahi kültür tarihimizin kodlarının çözümü noktasında sosyoloji, tarih, halkbilim, teoloji, etnografya gibi çok farklı disiplinlere zengin bir malzeme sunacaktır (2017: 145).

I. BÖLÜM

1. METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM

- * Mecmuada yer alan manzum Türkçe metinlere, eserdeki sıralanışına göre numara verilmiştir.
- * Her beyte ve bende sıra numarası verilmiştir.
- * Manzum metinlere verilen numaraların altlarına mecmuada belirtilmiş ise şairin mahlası büyük harflerle koyu şekilde yazılmıştır. Şairi belirtmeyen, tarafımızca tespit edilen mahlaslar köşeli parantez içerisinde belirtilmiştir. Mecmuada şairi belirtmeyip tespit edilemeyen manzumeler için manzumeye sıra numarası vermekle yetinilmiş, dipnotta ayrıca bilgi verilmemiştir.
- * Şiirlerin üzerinde hangi vezinle yazıldığı belirtilmiştir.
- * Varak numaraları sayfanın sol tarafında köşeli parantez içerisinde verilmiştir: [4b] gibi. Derkenar kısımları ayrıca varak numarasının yanında belirtilmiştir: [4b-d] gibi.
- * Mecmuada yer alan Arapça ve Farsça manzum/mensur metinlerin transkripsiyonu ve tercümesi yapılmamış; Arapça veya Farsça şeklinde açıklama yapılmakla iktifa edilmiştir. Şayet Arapça-Farsça metinler, diğer Türkçe metinlerle bağlam yönünden ilgili ise metnin türü, şairi, muhtevasına dair dipnotlarda kısa açıklamalar yapılmıştır.
- * Mecmuada şiirine yer verilen şairlerin divanları vs. eserleri ile mecmuadaki metin karşılaştırılarak farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir.
- * Vezin bozuklukları varsa dipnotta belirtilmiştir.
- * Çalıştığımız mecmua şiir mecmuası olmakla birlikte mensur bölümler de içermektedir. Mensur bölümler de transkribe edilerek metin kısmında gösterilmiştir.
- * Metinlerde okunamayan kısımların fotoğrafları metin aralarına eklenmiştir.
- * MESTAP tablolarında sıra ile şairlerin mahlasları, matla-makta beyitleri veya ilk bend- son bend, şiirin nazım şekli, birim sayısı, nazım türü, nokta ve çizgiler kullanılarak vezni belirtilmiştir. İzahatlar, başlık vs. açıklamalar kısmında belirtilmiştir.
- * Mensur bölümler için de ayrıca tablolar oluşturulmuş; metinlerin ilk ve son cümleleri, yazarları, muhtevaları gerektiğinde açıklamalar yapılarak bu tablolarda belirtilmiştir.
- * Metnin transkripsiyonunda, hâlihazırda kullandığımız alfabenin karşılamadığı sesler için aşağıdaki tabloda yer alan karşılıklar esas alınmıştır:

Tablo 1. Metnin Transkripsiyonunda Kullanılan Özel Harf ve İşaretler

Özel Harf	Büyük Harf	Küçük Harf
ء	'	'
آ ا	Ā-A-E	ā-a-e
ث	Ṭ	ṭ
ح	Ḥ	ḥ
خ	Ḫ	ḫ
ذ	Ẓ	ẓ
ص	Ṣ	ṣ
ض	Ẓ	ẓ
ط	Ṭ	ṭ
ظ	Ẓ	ẓ
ع	‘	‘
غ	Ġ	ġ
ق	Q	q
ك	K-Ń-G	k-ñ-g
و	V-Ū-Ü	v-ū-ü
ه	H-A-E	h-a-e
ی	Y-I-İ-Ī	y-i-i-ī
Vav-ı Ma‘dule	˘	˘

II. BÖLÜM

2. YENİKAPI MEVLEVÎHÂNESİ ŞİİR MECMUASININ TANITIMI

2.1. Mecmuanın Adı

Yenikapı Mevlevîhânesi Şiir Mecmuası adlandırması, mecmuanın mürettepleri tarafından yapılmış değildir. Pek çok mecmuada görüleceği üzere müretteplerin mecmua için verdikleri müstakil bir isim de yoktur. Sadece mecmuanın 1-a sayfasında “Mecmû‘a-i Eş‘âr” başlığı yazılıdır. Mecmuanın tespit edebildiğimiz üç farklı mürettibi vardır. Bu nedenle mecmuayı üç farklı mürettibin ismine nispetle adlandırmanın münasip olmayacağına kanaat getirdik. Mecmuanın 1-a sayfasının üzerinde yazan “mecmûa-ı eş‘âr” başlığına göre daha büyük bir yazı ile yukarıdan aşağıya doğru yazılan “Vakf-ı Mevlevîhâne-i Bâb-ı Cedîd” başlığı, mecmuayı YMŞM şeklinde adlandırmamızın temel gerekçelerindendir.

YMŞM adlandırmamızın bir diğer gerekçesi ise mecmuanın, hâlihazırda bulunduğu Süleymaniye Kütüphanesine tekkelerin kapatıldığı 1928 yılı sonrasında Yenikapı Mevlevîhânesi Vakıf Kütüphanesinden nakledilmiş olmasıdır. Mecmuanın, Süleymaniye Kütüphanesinde yer alan tanzim fişinde “Nereden ve ne suretle geldiği” sorusunun karşısına eski yazı ile “Yeñi kapu mevlevîhânesinden” notu yazılmıştır. Mecmuanın şahsî bir kitaplıkta değil de bir Mevlevîhâne kütüphanesinde yer alması ve burada meşâyihın ve dervîşânın elinden geçmesi; içerisinde yer alan kimi şiirlerin karalandığı veya üzerlerinin çizildiği, derkenarlara notların düşüldüğü, farklı ellerden çıktığı çok belirgin yazı tarzlarının olduğu, mürekkep renklerinin bölümden bölüme değişebildiği mecmuaya yapılan müdahalelerin izini sürmek anlamında önemlidir.

2.2. Mecmuanın Tavsifi

YMŞM, Süleymaniye Kütüphanesi Zühdü Bey Kitaplığı 615 numarada “Mecmû‘a-i Eş‘âr” adıyla kayıtlı olup nüsha tavsifi şöyledir:

Cilt: Üstü ebrulu, koyu vişne renkli meşin

Kâğıt: Abadi kâğıt

Yazı: Çoğunluk talik, muhtelif

Yaprak: 78 yaprak

Sütun: Muhtelif

Satır: Muhtelif

Ebad: 215x140 mm dış ölçüler, 175x70 mm iç ölçüler

İstinsah Tarihi: Belirsiz

Başı:

Geldi ol māh üç kez evvelde

Gizledi bizden iki ruhsārın

Sonu:

Dil-berde murād ān olur endām degüldür

Keyfiyyet olur meyde ğaraż cām degüldür

2.3. Mürettibin Kimliği

YMŞM'nin 17-a sayfasında yer alan bir manzumenin başında “li-muħarrihī el-Faķīr ‘Abdullah en-Nāķıd” ifadesi yer almaktadır. Buradan hareketle mecmuanın ilk mürettibinin 18. yy. divan şairi Şa’rânî-zāde Abdullah Nāķıd Efendi olduğu söylenebilir. Aynı sayfanın derkenarında farklı bir yazı stili ve mürekkep rengine sahip bir kıt‘anın üzerinde “li-muħarrihī Şeyh Nihān” kaydı düşülmüştür. Bu kaydın derkenarda yer alması nedeniyle mecmuanın ikinci mürettibinin “Şeyh Nihān” olduğunu söyleyebiliriz. Şeyh Nihān’ın kimliğine dair biyografik kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır. 17-a sayfasının derkenarında yer alan Şeyh Nihān’a ait kıt‘anın hemen altına kıt‘a ile aynı redifte bir beyit yazılmış ve üzerine “li-muħarrihī İslāmī” kaydı düşülmüştür. Mecmuanın 3. mürettibinin de İslāmī mahlaslı şair olduğu anlaşılmaktadır. Burada mahlası geçen İslāmī mahlaslı şairin, 15.-16. yüzyıllarda yaşadığı tezkirelerde belirtilen İslāmī mahlaslı şairlerle ilgisi olması mümkün görünmemektedir. Manzum bölümler haricinde bazı mensur fetva metinlerinin altlarına da “ketebe” kaydı düşülmüştür. Bu kayıtlarda da Muhammed, Ali, Esad, Ebu’s-su‘ūd, Yahyâ gibi farklı isimler geçmektedir.

YMŞM'nin 41-a ve 41-b sayfalarında yer alan iki farklı manzumenin üzerinde yer alan “li-şerīkinā Rāsīh Muştafā el-Ķonevī” ve “li-şerīkinā Cūdī Loķmān el-Aķşehrī” kayıtlarından söz konusu manzumelerin şairlerinin mürettibin arkadaşları olduğu anlaşılmaktadır. Mezkur şairlerden ilkinin 19. yy. Mevlevî divan şairi Seyyid Mustafa Rāsīh Efendi olması muhtemeldir. Cūdī Lokman el-Aķşehrī’ye dair herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır.

Mecmuanın 77-b sayfasında iki çocuğun doğum tarihlerinin yıl, ay, gün, saat olarak belirtildiği iki kayıt vardır. İlk kayıta doğum tarihi yazılan ve ismi Seyyid Abdurrahman Nāfız olarak belirtilen kişinin Yenikapı Mevlevihānesi’nde kendi adıyla bir kütüphane inşa ettirecek olan, valilik ve maliye nazırlığı gibi görevlerde bulunmuş Mevlevî devlet adamı

Abdurrahman Nafiz Paşa (1793-1853) olduğu anlaşılmaktadır. Çalıştığımız mecmuanın, Abdurrahman Nafiz Paşa'ya babasından kaldığı, Paşa'nın da sonradan mecmuayı Mevlevîhâne Kütüphanesine vakfettiği kanaatindeyiz. Ahmed Bâdî Efendi, Nafiz Paşa'nın babasının Tekfurdağlı Ahmed Ağa olduğunu belirtmektedir (Adıgüzel-Gündoğdu, 2014: 1055). Tekfurdağlı Ahmed Ağa ile ilgili mecmuanın herhangi bir kısmında bilgi geçmemektedir. Mecmuanın müretteplerinden biri veya sadece sahibi olması ihtimal dahilindedir.

2.4. Mecmuanın Tertip Tarihi

YMŞM'de eserin tertip tarihine dair yaklaşık olarak çıkarımda bulunmamızı sağlayan bazı bilgi ve hususiyetler vardır. Bunlardan ilki mecmuanın 77-b sayfasında yer alan ve Tekfurdağlı Ahmed Ağa'nın çocukları Abdurrahman Nafiz Efendi ve Şerife Ayşe Münise'nin doğum tarihlerine dair düştüğü kayıtlardır. Ahmed Ağa'nın, çocuklarının doğum tarihi olarak yazdığı tarihler, miladi olarak 1793 ve 1800 yıllarına tekabül etmektedir.

Mecmuanın tertip tarihine dair yaklaşık olarak çıkarımlarda bulunmamızı sağlayan ikinci bir husus da mecmuada yer verilen şairlerin yaşadıkları dönemlerdir. Buna göre mecmuada şiirlerine yer verilen mahlası belirtilmiş veya tarafımızca tespit edilmiş şairlerin çoğu 16 ve 17. yy. şairleridir. Ayrıca 15. yy.'dan birkaç şair ile 18. yy.'da yaşadığı bilinen 8 şairin şiirlerine de mecmuada yer verilmiştir.

Mecmuanın ilk mürettibi olduğunu bildiğimiz Şa'rânî-zâde Abdullah Nâkîd Efendi'nin 18. yüzyıl şairi olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda YMŞM'nin esas olarak 18. yüzyılda tertip edildiğini; sonrasında uzun sürecek bir süreç içerisinde şekillenerek son hâlini aldığını söylemek mümkün olacaktır.

2.5. Mecmuanın Tertip Özellikleri

YMŞM; 21 sayfası mürettip tarafından boş bırakılmış, 3 sayfasında yer alan metinler karalanmış-silinmiş olmak üzere toplam 78 varaktan oluşmaktadır. 15, 16, 17 ve 18. yüzyıl şairlerinin şiirlerini ihtiva eden mecmuada şiirlerin geneli Türkçe olmakla beraber Arapça ve Farsça şiirlere de yer verilmiştir. Farklı nazım şekli ve türlerinde yazılmış şiirlerin tertibinde katî bir düzen görülmezken müfredler, musammatlar, gazeller genellikle peş peşe gelecek şekilde sıralanmıştır. Bazı şiirlerin şairleri belirtilirken bazılarının kime ait olduğuna dair bilgi verilmemiştir. Mecmuada bazı şiirlerin üzerinin tek çizgi çekilmek suretiyle karalandığı görülür. Temize çekme, aktarma amacıyla karalanmış olmaları mümkündür. Manzum

metinlerin yanı sıra musikî makamlarının adları, muhtelif makamlarda bestelenmiş şiirler, hatt-ı şecerî örneği ve çeşitli görsel şiir örnekleri ile kahve, tütün, boza, tiryak gibi ürünlerin haramlığı-helallığı ile talak, nikâh bahsi gibi fikhî meselelere dair mensur fetva metinlerini ihtiva eden karışık mecmua örneğidir.

2.6. Mecmuadan İçerik Örnekleri

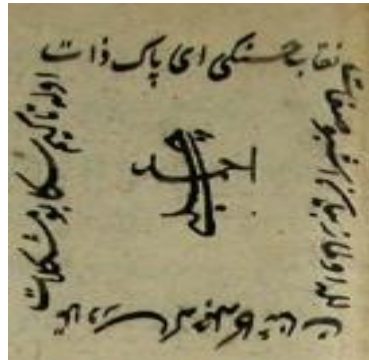
(Görsel Şiirler, Müşeccer Beyit, Müselsel-Müşterek-Mülemmâ-Pür-Nukat-Bî-Nukat Beyit ve Gazeller, Maklûb-ı Müstevî, Satranç, Muamma ve Lügaz Örnekleri, Müstehcen Şiirler, İlginç Fetva Örnekleri...)

YMŞM'nin 47a, 48a ve 48b sayfalarında 4 tanesi Farsça olmak üzere 15 adet görsel şiir örneği yer almaktadır.

47-a sayfasında yer alan yukarıdaki görsel şiir örneğini şu şekilde çözümlemek mümkündür:

Çār elif ü çār mīm ü çār med
İki lāmın arasında se nuḳat
Her kim okursa bu ḥaṭṭı âferîn
Bir öbek darıyı yerler iki bat

YMŞM'nin 47-a sayfasında yer alan yukarıdaki görsel şiir örneğinde kare biçimi karşımıza çıkmaktadır. Mısraları kare şeklinde yazılmış görsel şiirin içerisinde Aḥmed Çelebi yazmaktadır. “Aḥmed Çelebi” isminin ilk ve ikinci kelimelerindeki harfleri sıra ile yan yana getirdiğimizde sırası ile “Aç, ḥall, müb, di” kelimeleri ortaya çıkar ki başları eksik bırakılan mısraları tamamlamaktadırlar. Prof. Dr. Özer Şenödeyici'nin *Osmanlı'nın Görsel Şiiri* adlı eserinde başka bir şiir mecmuasından bir örneğine yer verdiği görsel şiir bu mantıkla şu şekilde okunabilir:

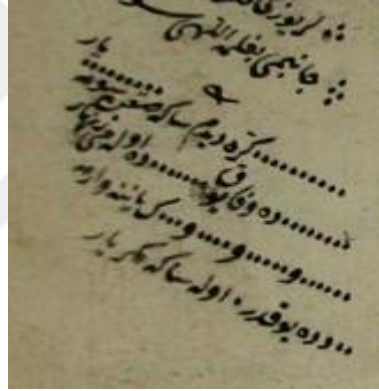
(Aç) Niḳāb-ı ḥüsnüñi ey pāk-i zāt

(Ḥall)ola tā kim saña bu müşkilāt

Aḥmed Çelebi

(Müb)telādur saña cümle kâināt

(Di)lle olmaz beyan işbu şifāt

48-a sayfasının derkenarında yer verilen bir görsel şiirde ise sayıları ifade eden kelimeler yerine sayıları karşılayacak şekilde nokta adedine yer verildiği görülür:

10 kerre didüm saña şaḳın sevme 9 yār

8de vefā yok 7de ola mı zinhār

6 vü 5 ü 4 ü 3üñ yanuna varma

2de de yokdur 1 ola saña meger yār

48-b sayfasında yer alan bir diğer görsel şiir örneğinde ise kırmızı mürekkeple yazılı “ider” redifi merkeze alınmış, mısralar Davut yıldızını andıracak bir geometrik şekille sıralanmıştır. Şiiri şu şekilde okumak mümkündür:

Gönlümi cānā ḥüsnüñ ḥayrān ider
Bağrumı mestāne çeşmüñ ḳan ider
Tāb-ı ruḥuñ cānıma od uralı
La‘l-i şūmuñ bu dili sekrān ider

Mecmuanın 48b sayfasında hatt-ı şecerî ile yazılmış bir beyit yer almaktadır. “Şecer” Arapçada ağaç anlamına gelir ve bu yazı tarzı, standart yazı biçimlerinden farklı olarak ağacı andıran şekillerin seslere karşılık geldiği bir kodlama ile oluşturulur. Müşeccer şeklinde de adlandırılan bu gizli yazı biçiminin Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında örnekleri görülür.

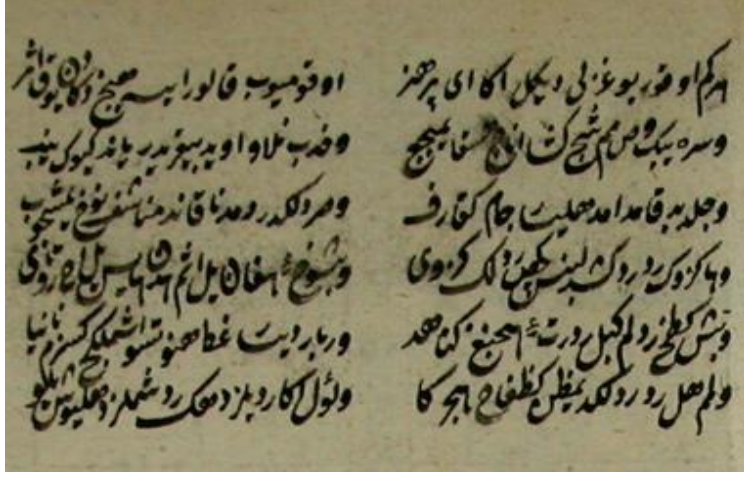

Üstteki görselde yer alan ve Türk usûlü hatt-ı şecerî ile yazılan şekillerin harfî karşılıkları yan yana getirildiğinde bu mısra ortaya çıkmaktadır:

Ma‘rifet kesb eyle dāimā gönül

YMŞM’nin ilginç yanlarından biri de karînin okuma hünerini ölçen, bu anlamda ona meydan okuyan, mana ve lafız yönüyle olmasa da şekil yönüyle bilmece, lügaz diyebileceğimiz şiirleri barındırıyor oluşudur. Mecmuanın 48a sayfasında yer alan Hâfız’a ait gazel, bahsettiğimiz meydan okuma ifadeleriyle başlar:

Her kim okur bu gâzeli digil aña ey pür-hüner
Okumayup ḳalur ise hiç zekādan yok eṣer

Sonrasında ilk bakışta okunamayan; karışık, anlamsız gibi duran yazılar ancak tersten yani soldan sağa doğru okunduğunda anlamlı ifadeler ortaya çıkmaktadır:

‘Acîb mi aḳsa cānā eşk-i çeşmüm şu gibi her sū
Beni kūyuñdan ayırdı raḳîb-i dīv olan bed-ḥū

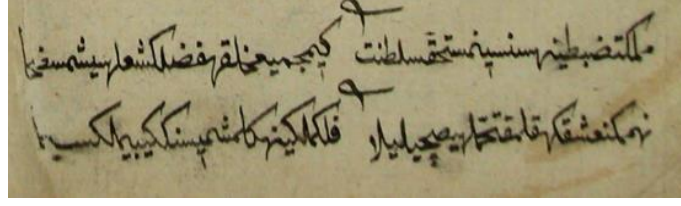
Firāḳuñ mācerāsıyla demādem aḳdı dil-cū
Bu çeşm-i ḥūn-feşānumdan aḳan demdür degüldür şu

Yüzüñ güldür saçuñ sūnbül dişüñ dürdür gözüñ āhū
Yatur ḥāl-i siyehinde mişal-i nāfe-i ḥ’oş-bū

Dehānuñ ḡonce-i terdür lebūñ müldür ḥaṭuñ şeb-bū
İnanmazsañ çekilmiş üstine taḡ aşıdır āb-rū

Egerçi **Hāfız**uñ nazmı degüldür dūr ile memlū’
Velī şöyle dizilmişdür ki dizilür aña lū’lū’

Arap alfabesinde kendinden sonraki harflerle birleşen harfler, hurûf-ı muttasıla, birleşmeyen harfler ise hurûf-ı munfasıla diye adlandırılır. YMŞM’nin 48b sayfasında hurûf-ı muttasıla ile yazılmış iki müselsel beyit yer almaktadır.

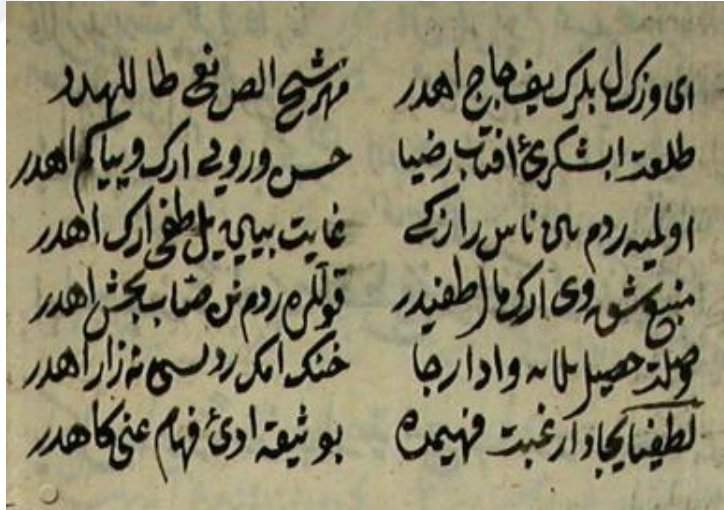

İlk Lâmi‘î’ye ait olan, ikincisinin kime ait olduğu tespit edilemeyen bu iki beyit şu şekilde okunmaktadır:

Memleket zabtına sensin müstehakk-ı salţanat
Kim cemî‘ maħluķa faẓluñ şu‘lesi şems-i zuhâ (Lâmi‘î)

Ne mümkin ‘aşķuña kılmak taħammül ey şacı leylâ
Felek mülkine gelmiş mi senüñ gibi melek-sîmâ

YMŞM’nin 46b sayfasında başka bir müselsel gazel örneğine yer verilmiştir. Yine ilk bakışta karışık, anlamsız, belki ancak parça parça anlam verilebilecek kelimelerin serpiştirildiği bir şiir gibi duran bu müselsel gazel, kelimelerin son harflerinin bir sonraki kelimenin ilk harfi olarak kullanıldığı bir mantıkla kurulmuştur.

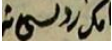
Lutfi’ye ait bu müselsel gazel şu şekilde okunabilir:

Ey yüzüñ gül leblerüñ keyf-i ficâc-ı câhdur
Mihr-i reşh-i ħâliş-i şun‘-ı ‘atâ‘-Allâhdur

Ṭal‘at-ı tâb-ı şeker-ru âfitab-ı pür-ziyâ
Ĥüsni-nûrî rûy-ı yârüñ gūyiyâ kim mâhdur

Olmaya her dem mübeyyin nās sırr-ı rāzuñı
Ġāyet-i tebyīn-i neyl-i luṭf-i yārūñ gāhdur

Menba‘-ı ‘aşk-ı kavī yārūñ kemāl-i luṭfidur
Kullara her dem minen naşşāb-ı bahş-ı şāhdur

Vuşlat-ı taḥşīl-i Leylāya hevā-dār-ı recā’
Hunk-ı kāmūñ hezār rāhdur

Luṭfiyā ġcād-ı dār-ı raġbet-i tefhīmde
Bu sīka hādī’-i ifhām-ı ma’nī yek kāhdur

YMŞM’nin 48a sayfasında yer alan diġer bir müselsel gazelde ise gazelin şairi Şāfī, Farsça kaleme aldıġı şiiri okuyabilenleri makta beytinde Türkçe şu ifadelerle ödüllendirecektir:

Saḥ-ı şī’re **Şāfiyā** bir tarḥ-ı nev şalduñ yine
Her kim okursa bu ḥaṭṭı āferīn olsun aña

YMŞM’nin 37b sayfasında iki adet müşterek gazel yer almaktadır. Birden fazla şairin aynı redif ve vezinle yazıkları beyitlerin bir araya getirilmesiyle tertip edilen müşterek gazellerden ilki Rūhī, Şeyhülislām Yahyâ ve Tıflī’nin beyitlerinden oluşmaktadır:

- R Nice teşbīh olunur ol ruḥ-ı āl üstine gül
Rengden renge girür kılmaz o ḥāl üstine gül
- R Tāb-ı meyden kızarup ruḥları olmuş gül gül
‘Aks salmış şanasun āb-ı zülāl üstine gül
- Y Naḥl-bend oldu meger şehir-i gülistānda nesīm
Tırmadın dizmededür bir nice dāl üstine gül
- Y Şaḥn-ı gül-zārda bir ḥub kenār-ı cūda
Cāmesün tazeleyüp serdi nihāl üstine gül

Ṭ Dāğlar sīnede dil nālede gūyā ḳodılar
Ḳafes-i bülbul-i şūrīde maḳāl üstine gül

Ṭ Hāşıdur var ise sultān-ı bahāruñ gülşen
Jāle naḳdüni alur sāl-be-sāl üstine gül

R Beñzedürdüm lebüne berg-i güli ey **Rūḫī**
Ḳonula gelse idi ‘aḳd-i leāl üstine gül

Aynı sayfada yer alan diğerk müşterek gazel örneğinde ise Sabrî ve Şeyhülislâm Yahyâ’nın beyitleri bir araya getirilmiştir:

Ş Eşk ile eyledüm vuzū irdi dem-i şabāḥ-ı ‘aşḳ
Cān gözin açdı na‘ra-i ḥayya ‘ale’ş-şalāḥ-ı ‘aşḳ

Ş Āh demādem idegör ḥāşıl-ı vaşl ise murād
Menzil alur mı fülk-i dil esmeyecek riyāḥ-ı ‘aşḳ

Ş Hanceri çek bir elif sīnede yazılır gönül
Olur o şerḥa ‘āşıḳa māye-i inşirāḥ-ı ‘aşḳ

Y Etme ‘azīmet ey gönül kūyına tīg-ı āhsuz
Ḳorḳulu yoldur uğrama olmayıcaḳ silāḥ-ı aşḳ

Y Çün ola meyle pür ḳadeḥ olur o māye-i ferāḥ
Nüş idegör hemīşe **Yahyā** bu imiş şalāḥ-ı ‘aşḳ

Birden fazla dille yazılmış bölümlerden oluşan şiirlere mülemma adı verilir. YMŞM’nin 27b sayfasında bir mısraı Türkçe diğeri Arapça kaleme alınmış, şairi belirtilmeyen bir mülemma gazel örneği yer almaktadır:

Gög dütüni eylediler ḥalk-ı cihān keyf ü gıdā
Ḳad ḥaracet min enfihim mā vecedü minha’ş-şafā

Def'-i maraz deyü içen bir gün olur fec'et ile
Fenzur ileyhim yâ ahî lem ya'rifü keyfe'd-devâ

Şubh u mesâ nûş idene eyle nazar dikkat eyle
Hüm sevvedü esnânehüm bi'se'l-miñen bi'se'l-belâ

Mübtedi'î men' eylemek lâzım iken hâkimlere
Hüm ibtede'ü evvelen mâ yef'alû ehlü'l-hevâ

Sa'y idüben şurbı içün hüsni-rızâ vir diyüler
Veyh lehüm veyh lehüm yevmü'l-bükâ' yevmü'l-liqâ'

Fectenibü yâ kavmenâ lâ yenbeğî ehle't-tükâ
Yâ Rabbenâ vağfirlenâ isrâfenâ fî emrinâ

Arap alfabesinde yer alan noktalı harflerle yazılan eserlere pür-nukat, noktasız harflerle yazılanlara ise bî-nukat adı verilir. YMŞM'de bî-nukat yazılmış dört Türkçe gazel ve bir adet pür-nukat beyit vardır. 40a sayfasında Kemal Paşa-zâde'ye ait olduğu belirtilen ve bütün sessiz harfleri noktasız harflerden oluşan bî-nukat gazel örneği şu şekildedir:

Dilde her dem melâl-i mālāmāl
Oldum ālām ile mükedder-i hāl

Serde sevdā serāser elde hevā
Dilde her dem töludur emr-i muhāl

Ele girse eger ki gerd-i rehūñ
Umarum olam ehl-i re'sü'l-māl

Göñlüm ol dem meger olur mesrūr
Der-i dergāhuña olam rū-māl

Āh ol dem eser ki gör hālüm
Derdüme ol devām dālüm āl

Aynı sayfada iki tanesi Rûhî ve Feyzî'ye ait, diğerrinin şairi belirtilmeyen üç adet bî-nukat gazel örneğine yer verilmiştir. YMŞM'nin 40b sayfasının derkenarında Tecellî'ye ait pür-nukat bir beyite yer verilmiştir. Beyti oluşturan bütün sessiz harfler noktalı harflerden oluşmaktadır:

Kaşı naķşî cebîni zînet-i çîn
Bakışı şen nazîf-ten büt-i Çîn

Düzden de tersten de okunduğunda aynı okunan ibareler çıkarma sanatına maktûb-ı müstevî adı verilir. YMŞM'de Arapça-Farsça dillerinde yazılmış maktûb-ı müstevî örneklerinin yanı sıra Edirneli Nazmî'ye ait Türkçe yazılmış bir maktûb-ı müstevî örneğine yer verilmiştir:

Al bi la'1 derd-i la'1î belâ
Odur o rûha hûr-vâr devâ

Hûş kelâmuñ heme kelâmuñ şûh
Âşinâ-yı le'âlî-yi inşâ

Şu ruh-ı bal al âb-ı hürûş
Âteş-i râhib ü bahâr-ı şita

Mısraların bir satranç tahtasının kareleri gibi dizildiği, bölümleri sağdan sola ve yukarıdan aşağıya okunduğunda aynı ibarelerin ortaya çıktığı şiirlere satranç adı verilir. YMŞM'nin 48a sayfasında yer almakta olup şairi belirtilmeyen satranç örneği şu şekildedir:

Baña her dem	çeker hançer	döker kanum	o meh-pâre
Çeker hançer	keser na'li	açar şerha	dil-i zâre
Döker kanum	açar şerha	yaķar dâğı	urur yâre
O meh-pâre	dil-i zâre	urur yâre	nedür çare

YMŞM içerdiği çok sayıda muamma ve lügaz ile tebarüz eden bir mecmuadır. Muammalar bir ismi buldurmaya yönelik bilmece türü manzum metinlerken lügazlerde genellikle cevap olarak bir eşya adı, nesne türü isimler istenir. Mecmuada yer alan muamma ve lügazlerin çözümlemeleri çalışmamızın sınırlarını aşar mahiyette ve farklı bir çalışmaya konu olabilecek nicelikte olduğu için bu kısımda birkaç çözümleme ile yetineceğiz.

YMŞM'nin 53a sayfasında yer alan ve üzerinde Yûsuf yazılı muamma şu şekildedir:

Kim bulursa bu mu‘ammāyı tamām
Ol şeh olsun ben aña kemter gulām
İki hā vü iki cīm ü iki lām
İki mīm ile olur daği tamam

Muammanın çözümlemesi harflerin ebced hesabındaki değerlerinden istifade edilerek şu şekilde yapılabilir:

He harfinin değeri 8'dir. İki **he** 10 eder. 10 sayısı ebced hesabında **ye** harfine karşılık gelir

Cim harfinin değeri 3'tür. İki **cim** 6 eder. 6 ise **vav** harfinin karşılığıdır.

Lam harfinin değeri 30'dur. İki **lam** 60 eder. 60, ebcedde **sine** karşılıktır.

Mim harfinin değeri 40'tır. İki **mim** ise 80 eder. 80, **fe** harfinin ebceddeki değeridir.

Bu hesapla ortaya çıkan ye-vav-sin-fe harfleri yan yana getirildiğinde “Yûsuf” adı ortaya çıkar.

YMŞM'nin 53a sayfasında yer alan bir başka muamma ise şöyledir:

Didüm dil-ber nedür ismüñ beyân it
Didi bir nokta ile zāhir olur

“Zāhir” kelimesinin ilk harfi olan “z” harfinin noktasız şekli “ṭ” diye okunur. Bu durumda bir nokta ile “zāhir” olan isim “Ṭāhir” ismidir.

YMŞM'nin 23b sayfasında yer verilen bir lügaz şu şekildedir:

Faḥr-i ‘ālemsin velīkin fāsı yok
Kān-ı gevhersin velīkin rāsı yok
Gice gündüz dilegüm Ḥaḳdan bu kim
Vire bir merkeb saña kim bāsı yok

Bir yandan övgü dolu ifadeler serd edilirken üzeri örtük bir şekilde hakaretler ve beddua içeren lügazın cevaplarına ulaşılabilecek yol, mısralarda gösterilmiştir:

“Faḥr-i ‘ālemsin velīkin fāsı yok”

Faḥr kelimesinden **f** harfini çıkardığımızda geriye **ḥar** kalır ki Farsça eşek demektir.

Kān-ı gevhersin velīkin rāsı yok

Gevher kelimesinden **r** harfini çıkardığımızda geriye **gūh** kelimesi kalır. Farsça necaset, pislik demektir.

Vire bir merkeb saña kim bāsı yok

Merkeb kelimesinden **b** harfini çıkarırsak geriye **mürg** kalır ki o da Farsçada ölüm anlamına gelir.

Divan şiirinde müstehcen içerikli; sövgü, argo ifadeler barındıran şiirler hezliyyat başlığı altında sınıflandırılır. YMŞM’de bu tür ifadeler içeren şiirlere de tesadüf edilir. Mecmuanın 22b sayfasında yer alan, şairi belirtilmemiş ve cevabının kandil olduğunu düşündüğümüz bir lügaz, lafzî yönden bu meyanda dikkate değerdir:

Ol nedür kim bir ‘acāyib nesnedür

Upuzunca bir ğarāyib kışşadur

Bir qarışdur kāmēti yā bir sere

Tik tik oynar bir ‘acāyib mashāra

Olşarise başını bir nāzenīn

Rakşa girer semirür ol dem hemīn

Şoḡar andan bir delüğe başını

Vara gele hem bitürür işini

Çünki itmām itdi işin ol ḥarīf

Çekdi başın ḥırkaya oldu naḥīf

YMŞM, içerdiği manzum-mensur fetva örnekleri bakımından da kayda değer bir mecmuadır. Fetvalar; umumiyetle tütün, kahve, boza, berş, afyon, beng, esrar, tiryak gibi müskiratın helalliyi-haramlığı ile aşığın hâlleri, talak bahsi, ibadetlerin kabul şartları gibi konuları içerir. Mecmuada özellikle kahve ve duhânın helalliyi bahsinde ihtilaflı görüşlerin her ikisini de yansıtan metinler yer verildiği görülür.

YMŞM'de 27b sayfasının derkenarında yer alan manzum metinde duhânın menfî yanları şöyle sıralanmaktadır:

Firenkden çıkdı vü tıtdı cihânı
Aña döner göresin içen anı

Ki kudret devesi taşur ulusun
Firengistânda ararsaň bulursın

Çıkar buram buram burnından anuñ
Gören yandı şanur yüregın anuñ

Ki lüle ağzına alup ıder füb
İçemez dımedın on kerre füb füb

Güler Şeytân bakup ol hey'etine
Temâşâ itdirür zürriyyetine

Dir Âdem oğlanınıñ gör temizın
Ki hıçe şarf ıder 'ömr-i 'azîzin

Gögerdür dışlerin yâhûd karardur
İlğın kırıdup yâhûd şarardur

Çü tab'ı hâr u yâbisdür ki anuñ
Ölüm gibi dükedür tende kanuñ

Ki vakti geçse gelür esnemekler
Sayıklamak gibi söz söylemekler

Çoğı terk eyleyüben kesb ü kârı
Olupdur kaħvecinüñ yâr-ı gârı

Ne ‘aklı var ne fehmi var ne dünyā
Dimāğını kurutmış kır sevda

Fesād-ı ‘āmm olmaz bundan a‘zam
Budur ben bildigüm vallāhu a‘lem

Mecmuanın 28b sayfasında yer alan 14 beyitlik manzumede şair, tiryakilerden sakındırarak aynı minvalde tiryakilerle beraber olmanın mahzurlu yanlarını şöyle ifade etmektedir:

Hazer kıl key şağın tiryākilerden
Sa‘ādetdür ba‘īd olmağ bulardan

Haṭādur bunlar ile itme ülfet
İder bir nekbet elbette sirāyet

‘İbādetden olur tiryāki maḥrūm
Ölürse kimse dimez aña merḥūm

Durūğıyla geçer evkātı her çend
Yalan yerde ider biñ kerre sevgend

Uyuz it gibi meclisde kaşınur
Kaşınmağıle tırnağı aşınur

Büyük küçük katında hep müsāvī
Büyük bildikleri ğaybet mesāvī

Hele ben bulmadum bunlarda ‘ālem
Kanı tiryākilerde ḥ’oşca ādem

Bu kavm-i şūmda olmaz teyemmün
Biri ādem olup bulmaz ta‘ayyün

Senüñdür iki ‘ālemde sa‘ādet
İderseñ berş ü afyondan ferāgat

Televvüşden özüñ pāk eyle zinhār
Şakın ekl itme ol murdārı tekrār

Bilürsin sābıkan merhūm monla
Virüp tiryākiler haqqında fetvā

Beyān itmişdi māhiyyetlerin hep
Muhaşşal rūhı yok bir kurı kālīb

Hele gāhī yiyenler bir daḥīsdür
Benim zemm itdigüm geçginleridür

Yüri bīçāre tırma eyle tedbīr
Ki āfetdür kebīde te'hīr

Duhânın helalliğinin manzum yolla sorulduğu bu şiirin son beytinde ise Es‘ad Efendi, içenlerin Cehennemden nişan alacaklarını belirterek kesin bir dille duhâna cevaz vermeyecektir:

Ey müftî-i müşkil-küşā v’ey ‘ālim-i devr-i zamān
Ey fāzıl-ı şāhib-edā dānā-yı esrār-ı nihān

Bu müşkili bize beyān itmediler kılup ‘ayān
Kim şimdi bu ḥalk-ı cihān hep dāim içerler duḥān

Bunda nefi‘ var mı ‘aceb yā nedür içmege sebeb
Birkaç degüldür belki hep içer duḥān pīr ü cevān

Ayā nedür bunda meze yoḥsa ḥelal midür bize
Luṭf it cevābı bu söze vir ḥasbeten li’llāh hemān

El-Cevāb:

Her kim ki şurb eyler duḥān alur cehennemden nişān
Ta'zīr ile olur mūḥān öz cānına eyler ziyan

YMŞM'de duḥānın haramlığını ifade eden metinlerin yanı sıra ona cevaz veren, övgüler sıralayan, müspet yanlarını ifade eden şiirlere de yer verilmiştir. Mevcî, duḥānın faydalı yanlarını şu sözlerle dile getirir:

Dūd-ı ehl-i derdūñ āh bī-ḥisābın aındırur

Lūle üzre cemre ḳalbūñ iltihābın aındırur

Yanmağa ḥālin felekden dūr ider her meclisi

Bağrı yufḳa ehl-i 'aşḳuñ ıztırābın aındırur

Kāh sebz ü kāh zerd ü kāh ḥākister olur

'Ārife kevnūñ fenā vü inḳılābın aındırur

Dūd u şem'a 'āşık-ı mehcūra bir eglencedür

Dil-berūñ zūlf ü ruḥ-ı mūşḳīn niḳābın aındırur

Māh-peykerler yanar taş lūleden itsün duḥān

'Āşıkūñ āh-ı dil-i pūr-süz u tābın aındırur

Bozmasun cem'iyetün her giz ḥarīfān-ı duḥān

Neşvesi bezm-i cemūñ keyf-i şarābın aındırur

Gūşe-i 'uzletde şem'ayla duḥān it **Mevciyā**

Kim bahār-ı 'işretūñ berḳ-i seḥābın aındırur

YMŞM'nin 27a sayfasında yer alan Himmetî'nin gazelinde de duḥānın hava misali olduğu ifade edilerek içmede beis olmadığı, mekr dolu şarabın istiğfarı mucib olduğu dile getirilecektir:

Lūlenūñ revnaḳını gördi bu çarḥ-ı ḡaddār

Ḳalb-i 'āşık gibi anuñ perini eyledi nār

Burnına burma fitiller şalup ihṛāk eyler
Ṭurmadın dūd-ı kebūdı ʈokuz eflāke çıkar

Hased-i ʈarḥı kūrūñ bā'is-i cem'iiyet iken
Dehenünden acı şular getürür āḥir-i kār

Şeklini seyr idiñüz pūte-i zerger gibidür
Maḥv ider sīm ü zer evrākını ol leyl ü nehār

Himmeti bād-ı hevā gibi duḥānı içüñüz
Sekri var bāde-i pūr-mekre idüñ istiḡfār

Şairi belirtilmeyen bir beyitte ise helalliğinin meşruiyeti Altıparmak Efendi'ye dayandırılır:

Ḥarām olsa eger bir ʈurı yaprak
İçer miydi hiç anı Altıparmak

Bir başka beyitte ise lülenin, sevgilinin dudağını öpmek için bir vasıta olduğu ifade edilir:

Lülenüñ luṭfını olur mı mecāl inkāra
Hele bir vāsıṭadur būs-ı leb-i dil-dāra

Mecmuanın 30a sayfasında yer alan manzum fetvada Kemâlpaşa-zāde, kendisine nazım yolu ile sorulan,

“Esrārı ḥelāl eyledüñ ey müfti-i devrān
Billāh diye bāde-i gülgüne ne dirsın”

sualine, mizahî bir yön sezinlenen ifadelerle şu cevabı verecektir:

“Bādenüñ ḥallinde bir ḥ̣oş nükte buldum gūş idüñ
Mest olup teklīf sāḳıṭ olsun andan nūş idüñ”

“Ebussuûd Efendi, yanlış anlaşılmaya müsait olan bu şaka yollu fetvâ için açıklama gereği duyarak ‘ölüm sarhoşluğunu gördükten sonra cennette şarabın yasak olmayacağından bahisle, Kemalpaşazāde’nin bu fetvâyı cennetteki şarap için verdiğini’ söylemektedir.” (Eliaçık, 2020: 79)

Şeyhülislâm Yahya Efendi’nin aşağıdaki beytinde ise duḥân içenlere içmemeleri, içeceklerse de kararınca ölçülü bir şekilde içmeleri salık verilmektedir:

Gel duh  n içmege meyl itme beni eslerse  

Hele end  ze ile eyle eger eylersen

YM  M'nin 28b sayfasında yer alan mensur bir fetva metninde ise   eyh  lisl  m Efendi'den tiryakilerin h  lleri ve bu h  llerinden kurtulabilmek için şarap i  melerinde beis olup olmadığı sorulur.   eyh  lisl  m Efendi'nin cevabı ilginç olacaktır:

“  eyh  lisl  m h  zretlerinden istift   itmişler ki ehl-i   l  m arasında ba'zı   a  ı  lar vardır. Ne bell     a   ne bell     ayru ne bell   uyur ne bell   uyanu   ve ne bell   deli ne bell   u  lu ve ne bell   büyük ne bell   küçük ve ne bell   dost ne bell   düşman ve ne bell   k  f  r ne bell   m  slim  n hey  l     almı  lardır. Cevher  y  z deyü da'v   iderler. Anlar kimlerd  r?

El-cev  b: Tiry  kilerd  r.

Bu    retde t  aife-i mezk  re ber   ve afyon   ıd  sına m  btel   olsalar bu ibtil  dan kurtulmak i   in şurb-ı h  mr c  iz midür?

El-cev  b: Tiry  k   olan kimesneler ins  niyyetden çıkmışlardır ne po   yerlerse yes  nler.”

2.7. Mecmuada Yer Alan   airlerin Mahlasları, Yaşadıkları Yüzyıllar,   iir Sayıları ve Nazım   ekilleri

YM  M'de bulunan 720 adet manzumeden 362'sinin şairi mürettip tarafından belirtilmiş, 157 şiirin şairi belirtilmediği h  lde divanlar, biyografik kaynaklar taranarak tespit edilmiştir. 201 manzumenin kime ait olduğu mürettip tarafından belirtilmemiş, tarafımızca da tespit edilememiştir. Mecmuada mahlasları belirtilen veya tespit edilebilen şairlerden 4 tanesi 15., 52 tanesi 16., 2 tanesi 15-16., 5 tanesi 16-17., 17 tanesi 17., 4 tanesi 17-18., 5 tanesi 18., 1 tanesi ise 17-18. yüzyıl şairidir. 53 şairin yaşadıkları yüzyıl tespit edilememiştir.

YM  M'de 488 müfred, 125 gazel, 15 mesnevi, 12 rubai, 12 kıt'a, 11 nazm, 7 kaside, 6 tuyuğ, 4 kıt'a-ı kebire, 4 şarkı, 4 tahmis, 2 terkeb-i bend, 1 mısra, 1 murabba, 1 müseddes, 1 müsemmen, 1 satranç ve 1 vezn-i ahar yer almaktadır.

Tablo 2. Şairler, Yaşadıkları Yüzyıllar, Nazım   ekli ve Sayısı

Sıra	��airin Mahlası	Yaşadığı Yüzyıl	��iir Sayısı ve Nazım ��ekli
1	Abdullah N��k��d (��ar��n��-z��de)	18. yy.	1 müfred
2	Adn��	15. yy.	1 müfred
3	��h��	?	1 müfred

4	Âlî (Gelibolulu Mustafa)	16. yy.	1 gazel, 1 kaside, 5 müfred, 1 terakib-i bend
5	Âlî (Mühürdâr)	17.-18.yy	2 müfred
6	Amîkî	16. yy.	1 müfred
7	‘Arab-zâde	?	1 müfred
8	Âşık Çelebi	16. yy.	1 müfred
9	Âşık Ömer	17. yy.	1 müseddes
10	Âşık Yûnus	?	1 gazel
11	Aşkî	?	1 gazel, 1 müfred
12	Âzerî	?	1 kıt‘a, 1 nazm, 1 rubai, 2 müfred
13	Azmî	?	1 müfred
14	Bağdatlı Rûhî	16. yy.	3 gazel, 2 müfred
15	Bahâyî (Şeyhülislâm)	17. yy.	1 müfred
16	Bâkî	16. yy.	1 kıt‘a, 1 müfred
17	Bedî‘î	16. yy.	2 müfred
18	Behcet	?	1 rubai, 4 müfred
19	Behiştî (Vizeli)	16. yy.	2 müfred
20	Cafer (Tâcî-zâde)	15-16. yy.	1 gazel
21	Caferî	16. yy.	2 müfred
22	Câmî Beg	16. yy.	1 müfred
23	Cemâlî (Defterdâr-zâde)	16. yy.	5 müfred
24	Celâl-zâde	16. yy.	3 müfred
25	Cevrî (İbrahim Çelebi)	17. yy.	1 müfred
26	Cinânî	16. yy.	1 gazel, 3 müfred
27	Cüdî Loğmân el-Akşehrî	?	1 gazel
28	Derûnî	?	1 müfred
29	Dervîşî	?	1 gazel
30	Destûrî		1 müfred
31	Dürrî (Ahmed Efendi)	17-18. yy.	2 müfred
32	Emânî	?	2 müfred

33	Emrî	16. yy.	1 gazel, 3 kıt'a, 29 müfred
34	Esad Efendi (Şeyhülislam)	18. yy	1 müfred
35	Fâhîr	17. yy.	1 müfred
36	Fâik	?	2 müfred
37	Fasîhî	?	1 müfred
38	Fâiz Efendi (Edirneli)	17-18. yy.	3 müfred
39	Fehîm-i Kadîm	17. yy.	1 gazel, 1 terkib-i bend
40	Fevrî	16. yy	1 gazel, 1 mesnevi, 1 müfred
41	Feyzî	?	1 gazel, 2 müfred
42	Feyzî-i Kefevî	16. yy.	1 müfred
43	Feyzullah Efendi	?	1 müfred
44	Figânî	16. yy.	1 müfred
45	Fuzûlî	16. yy.	4 müfred
46	Gafletî	17. yy.	1 murabba
47	Gülâbî	16. yy.	1 müfred
48	Hâkî	?	1 müfred
49	Hâletî (Azmî-zâde)	16-17. yy.	1 gazel, 3 müfred
50	Hamdullah Hamdî	15. yy.	1 müfred
51	Harîrî	?	1 müfred
52	Hasmî	18. yy.	2 müfred
53	Hâşimî	16-17. yy. ?	1 müfred
54	Hayâlî Bey	16. yy.	2 gazel, 3 müfred
55	Hayretî	16. yy.	2 müfred
56	Hıfzî	?	1 gazel, 1 müfred
57	Hilmî-zâde 'Ali	?	1 gazel
58	Hulûsî	?	1 gazel
59	Hüdâyî	?	1 müfred
60	Hüdâyî (Aziz Mahmud Hüdâyî)	17. yy.	1 nazm,
61	Hüdâyî-i Kadîm	16. yy	1 müfred

62	Hükmî (Gelibolulu)	16. yy.	1 müfred
63	Hüsrevî	?	1 gazel
64	İlmî-i Edirnevî	16. yy.	1 müfred
65	İshak Çelebi	16. yy.	1 müfred
66	İslâmî	?	1 müfred
67	Kabâyî	16. yy.	22 müfred
68	Kâmî (Edirneli)	16. yy.	4 müfred
69	Kara Fazlî Çelebi	16. yy.	1 müfred
70	Kâtib	?	1 müfred
71	Kemâlpaşa-zâde	16. yy.	4 müfred
72	Lâmî'î	16. yy.	1 kıt'a-ı kebire, 1 müfred
73	Lutfî	?	1 gazel
74	Mama Edirnevî	?	1 müfred
75	Mânî	16. yy.	1 müfred
76	Meâlî	18. yy.	1 müfred
77	Mecdî	?	2 müfred
78	Mesîhî	15. yy.	2 gazel, 2 müfred
79	Meşâmî	16. yy.	2 müfred
80	Mezâkî/Müdâmî ?	16.-17. yy. ?	2 müfred
81	Misâlî (Edirneli)	16. yy.	1 gazel, 1 müfred
82	Mostarlı Ziyâî	16. yy.	1 müfred
83	Muhammed	?	1 tahmis
84	Muhibbî	16. yy.	3 müfred
85	Murâdî	16. yy.	2 gazel, 1 kıt'a
86	Mustafa Nâzım (Ördek-zâde)	17. yy.	1 müfred
87	Müslimî	16. yy.	1 müfred
88	Nâbî	17. yy.	72 gazel, 2 kaside, 1 kıt'a-ı kebire, 1 mesnevi, 15 müfred, 3 tahmis
89	Nâdirî	17. yy.	2 gazel, 1 kaside, 3 müfred
90	Nâilî-i Kadîm	17. yy.	1 nazm

91	Nakkaş Saî	16. yy.	1 mesnevi, 4 müfred
92	Nazmî (Edirnevî)	16. yy.	3 gazel
93	Nazmî (Şeyh Mehmed)	17. yy.	1 gazel
94	Necâtî Bey	15. yy.	2 gazel, 8 müfred
95	Nedîm	17-18. yy.	5 gazel, 2 müfred, 1 şarkı
96	Nefî	17. yy.	3 kaside, 2 kıt'a-ı kebire
97	Nev'î	16. yy.	3 müfred
98	Nihânî	?	1 müfred
99	Osman Efendi	?	1 nazm
100	Rahikî	16. yy	1 müfred
101	Râmî (Abdurrahman Çelebi)	17. yy.	1 müfred
102	Râsih Muştafâ el-Ḳonevî	?	1 gazel
103	Râşid	?	1 şarkı
104	Râşid Mehmed Efendi	18-19. yy	1 müfred
105	Râziye	?	1 müfred
106	Remzî	?	2 müfred
107	Revânî	16. yy.	1 müfred
108	Riyâzî	?	3 gazel, 2 müfred
109	Rüşdî (Sahhaf)	17. yy.	1 müfred
110	Sâbit (Bosnevî)	17. yy.	4 müfred
111	Sabrî	?	6 müfred
112	Sabrî (Mehmed Şerîf)	17. yy.	1 gazel, 1 müfred
113	Sabûhî (Ahmed Dede)	16-17. yy.	2 müfred
114	Sâdık	?	1 müfred
115	Sâlih Efendi/Semâî ?	?	1 müfred
116	Sâzende-zâde Cafer	?	1 müfred
117	Selim	?	1 müfred
118	Selmân	?	1 gazel
119	Selmân / İlâhî ?	?	2 müfred

120	Semâ'î	16. yy.	1 müfred
121	Seyfî	?	1 müfred
122	Seyyid Vehbî	18. yy.	1 gazel, 6 müfred
123	Sırrî	?	1 müfred
124	Sırrî-yı Vardârî	16. yy.	3 müfred
125	Sırrî (Trabzonlu)	16. yy.	1 müfred
126	Sun'î	?	1 müfred
127	Surûrî (Gelibolulu)	16. yy.	1 müfred
128	Şâh	?	2 müfred
129	Şâvur	16. yy.	1 müfred
130	Şeh Tahmâs	16. yy.	1 müfred
131	Şem'î	16. yy.	1 gazel, 1 müfred
132	Şer'î	?	1 müfred
133	Şeyhî	?	1 kıt'a
134	Şeyh Mehmed Nasûhî	17. yy.	1 müfred
135	Şeyh Nihân	?	1 kıt'a
136	Şeyhülislam Yahyâ	17. yy.	42 müfred
137	Şîrî	16.-17. yy.	1 müsemmen
138	Şuğlî	?	2 müfred
139	Tab'î	?	1 müfred
140	Tatar Han	?	1 müfred
141	Tayyar Mahmud Paşa	18. yy.	1 müfred
142	Tecellî	17. yy.	1 müfred
143	Tîgî	?	1 müfred
144	Ubeydî(Abdurrahman Çelebi)	16. yy.	2 gazel, 14 müfred
145	Ulvî	?	2 müfred
146	Ulvî (Derzi-zâde)	16. yy.	1 gazel, 1 müfred
147	Vecdî (Abdulbâkî)	17. yy.	2 müfred
148	Veysî	16-17. yy.	2 müfred

149	Yahyâ Bey (Taşlıcalı)	16. yy.	2 müfred
150	Zâtî	16. yy.	1 müfred
151	Zekeriyya Efendi	?	1 müfred
152	Zemûzer İstanbulî	?	1 kıt'a
153	Zuhûrî-yi Rûmî	16.-17. yy. ?	2 müfred
154	Şairi belirtilmemiş veya tespit edilemeyen		5 gazel, 4 kıt'a, 9 mesnevi, 1 mısra, 153 müfred, 5 nazm, 8 rubai, 1 satranç, 2 şarkı, 6 tuyuğ, 1 vezn-i ahar

2.8. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları

Mecmuada yer alan manzumelerde kullanılan aruz bahir ve kalıpları, Tablo 3'te ayrıntıları ile gösterildiği şekildedir:

Tablo 3. Mecmuada Kullanılan Aruz Bahir ve Kalıpları

Sıra	Bahr	Kullanılan Aruz Kalıbı	Adet
1	Hecez	Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün	52
2		Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün	3
3		Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün	53
4		(Ahrep) Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ	4
5	Recez	Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün	113
6		Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün	2
7		Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün	1
8		Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün	7
9	Remel	Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	144
10		Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	130
11		Fâ'iletün Fâ'iletün Fâ'iletün Fâ'iletün	1
12		Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün	2
13		Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	35
14		Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	8

15	Muzâri	Mef'ûlû Fâ'ilâtû Mefâ'ilû Fâ'ilûn	68
16		Mef'ûlû Fâ'ilâtûn Mef'ûlû Fâ'ilâtûn	6
17		Müstef'ilûn Fe'ûlûn Müstef'ilûn Fe'ûlûn	1
			28
18	Bahr-i Cedîd	Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn	
			1
19	Bahr-i Müttes	Mefâ'ilûn Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn	
20		Mefâ'ilûn Fe'ilâtûn Mefâ'ilûn Fe'ilûn	46
21	Bahr-i Mütekarib	Fe'ûlûn Fe'ûlûn Fe'ûlûn Fe'ûlûn	1
22	Bahr-i Serî	Müfte'ilûn Müfte'ilûn Fâ'ilûn	1
23	Bahr-i Kâmil	Mütefâ'ilûn Fe'ûlûn Mütefâ'ilûn Fe'ûlûn	1

III. BÖLÜM

3. MESTAP TABLOLARI

3.1. Manzum Metinler

Tablo 4. Manzum Bölümler Tablosu

Yer Nu.: Süleymaniye Kütüphanesi Zühdü Bey Kitaplığı Nu. 615 Mecmua-ı Eş'âr						
Nüsha Tavsifi: Üstü ebrulu, koyu vişne renkli, meşin ciltli, abadi kâğıt, çoğunluk talik yazı, 78 yaprak, muhtelif sütun sayısı, muhtelif satır sayısı, 215x140 mm dış ölçüler, 175x70 mm iç ölçüler, istinsah tarihi belirsiz						
Y p . n u .	Mahlas	Müfred beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli/ Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
1 - b		Arapça	Arapça			Arapça manzum metin. İçerisinde Muhammed isminin gizlendiği Arapça bir muamma
1 - b	[Emrî]	Geldi ol mäh üç kez evvelde Gizledi bizden iki ruhsârın	Sāniyen cebhesin nihân itdi Sālisen 'arz kıldı dîdārın	Kıt'a/2 Muamma	... _ / . _ . _ / . . _	YMŞM'de şairi belirtilmeyen muamma, Emrî'ye ait olup <i>Şerh-i Mu'ammeyât-ı Emrî</i> de yer verilmiştir.
3 - b	Sâib-i Tebrîzî	Farsça	Farsça			<i>Sâib-i Tebrîzî Divanı</i> 'nda yer alan 6123 numaralı gazeldir.
3 - b	Molla Câmî	Farsça	Farsça			7 beyitten müteşekkil gazel, <i>Molla Câmî Divanı</i> 'nda yer almamaktadır.

4 - a	Âşık 'Ömer	Habîbâ şevk-i pâkûnden dü-'âlem nûr-ı ezhâdur Mukavves kaşlaruñ haţtuñ rumûz-ı kenz-i eşyâdur Dü-zülf-i müşg-i büyüñdan kamu cânlar muţarrâdur Boyuñdur sidre-i tûbâ yüzüñ firdevs-i a'lâdur Cemâlûñ âfitâbından cihân tâb u mücellâdur	Senûñ medh-i cemâlûñ kılmada ' Âşık 'Ömer bîdâd Hayât-ı cavidân buldı şu kim aldı lebûñden dâd Olup küh-i maħabbetde ğazâl-i şevküñe şayyâd Berât-ı ân ü hüsnüñde yazılmış nükte-i nûn şâd Boyuñdur sidre-i tûbâ yüzüñ firdevs-i a'lâdur Cemâlûñ âfitâbından cihân tâb u mücellâdur	Müseddes / 5	Naat	. ____ / . ____ / . ____ / . ____	' <i>Âşık 'Ömer Divanı</i> 'nda 176 numaralı müseddestir. İlk bendin dördüncü dizesi silinmiş veya yazılmamıştır. Söz konusu mısra divanda şu şekildedir: 'İzârûñ 'alleme'l-esnâ' lebûñ genc-i müsemmâdur
4 - a	Nâdirî	Ey cemâlûñ şem'-i bezm-ârâ-yı kurb-ı Girdigâr Cebrâ'îl âvâre-i nûr-ı ruḥuñ pervâne-vâr	Yâ Rasûlallah bir ednâ çâkerûñdür Nâdirî Gerçi çokdur cürmi ammâ luţfuña yokdur şümâr	Gazel / 7	Naat	- . ____ / - . ____ / - . ____ / - . ____	<i>Nâdirî Divanı</i> 'nda yer alan 27 numaralı gazeldir.
4 - b	Şîrî	Urdı nevbet şubḥ-dem Keyḥüsrev-i ḥâver-zemîn Ḥayme-i zerrîn-sütûnun kurdı çarḥ-ı çârûmin Manzar-ı firûzeden zer-halka kıldı la'l-gülin İnse vü cinne Süleymân arz kıldı ḥâtemin Dîdeden gitdi sebel açıldı çeşm-i dūr-bîn Ḥâk-i pâye urdı yine lâf hevâ-yı âteşin Çıkdı nîlî hoḳkâdan bir gevher-i 'âlî-nigîn Toĝdı mihr-i 'âlem-ârâ nûrîla toldı zemîn	Hazret-i Şiddîk-i Ekberdür emîr ü yâr-ı ğâr Oldı aḳdām-ı 'Ömerle dîn-i Aḥmed âşikâr Cem'-i Qur'an itdi 'Osmân kaldı andan yâdigâr Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ zü'l-fıḳâr Sâ'ideyn-i 'arşdur sibteyn-i ma'sûm-sûvâr Ḥamza vü 'Âbbâs 'ammeyn-i Rasûl-i Girdigâr Âl ü aşḥâbına anuñ Şîriyâ leyl ü nehâr Virdûñ olsun raḥmetu'llâhî 'aleyhim ecma'in	Müsemmen / 5	Naat	- . ____ / - . ____ / - . ____ / - . ____	
4 b - d							Derkenarda yer alan beyitler, silik olmaları nedeniyle okunamamıştır.
5 - a 5 - b	Molla Câmî	Farsça	Farsça				Câmî'nin <i>Dîvân-ı Eşâr</i> 'ında 19 numaralı kasidedir. 54 beyitten müteşekkil olan kasidenin mecmuada 32 beytime yer verilmiştir.
6 - a	Sa'dî-i Şîrâzî	Farsça	Farsça				<i>Mevâiz</i> adlı eserin <i>Nasihat</i> bölümünde bulunan 30 numaralı kasidedir. Ganjoor.net'te söz konusu eserden yapılan alıntıda kasidenin 15 beyitten oluştuğu görülür. Mecmuamızda aynı kaside 20 beyitten müteşekkildir. Beyitlerin tertibinde ve içeriğinde farklılıklar görülmektedir.

6 - b						6-b sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.
7 - a						7-a sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.
7 - b						7-b sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.
8 - a	[Zuhûrî-yi Rûmî]	Şâhid-i pîr-i muğân gerçi hilâl-ebrûdur Hağ bu kim duğter-i rez dağî bir içim şudur		Müfred	-. - - / - . - - / - . - - / . - -	Mecmuada beytin kime ait olduğu belirtilmemiştir. Beyit, Şâdiğî'nin <i>Osmanlı Şairleri Tezkiresi</i> 'nde Zuhûrî-yi Rûmî'ye nispet edilmiştir.
8 - a	[Sâlih Efendi-Semâi]	Ey beni seng-i melâmetden iden 'âr diyen Benüm ol başını ortada koyup yâr diyen		Müfred	. . . - / . . - - / . . - - / . - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, iki farklı kaynaktan iki ayrı kişiye nispet edilmektedir. İlki Keçecizâde İzzet Molla'nın " <i>Devhatü'l Mehâmid fî Tercemeti'l Vâlid</i> " adlı biyografisinde babası Sâlih Efendi'nin terceme-i hâlinin anlatıldığı bölümde geçer. Keçecizâde, beyti babasına nispet etmiştir. <i>Künhül Ahbâr</i> 'ın tezkire kısmında ise hakkında bilgi verilen Semâi mahlaslı bir şaire ait olduğu belirtilmiştir.
8 - a	'Âlî	Keşf-i râz eyler isem zerre kadar a'dâya Dehenûn gibi vücûdum 'adem itsün Mevlâ		Müfred	. . . - / . . - - / . . - - / . - -	<i>Gelibolulu Mustafa Âlî Divanı</i> 'nda yer alan 22 numaralı gazelin üçüncü beytidir.
8 - a	[Ca'ferî]	Dirligümden ölmek ey sîmîn-beden yegdür baña Câme-i zer-beft-i dîbâdan kefen yegdür baña		Müfred	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Kâfile-i Şuarâ</i> adlı eserde, Cafer Çelebi'nin oğlu olup şiirlerinde Ca'ferî mahlasını kullanan Bâlî'ye nispet edilmiştir.
8 - a	Şâh	Çeşmûn ol mirrîl-i hûnîdür ki kavs altındadır Alnuñ ol hurşîd-i tâbân kim hilâl üstindedür		Müfred	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	
8 - a	Necâtî	Söyler yürekde ağız açup yara yaraya Miskîn umar ki yara ile yâra yaraya		Müfred	- - - / . . - . / . - - / - . - -	<i>Necâtî Beg Divanı</i> , <i>Gazel</i> kısmında 498 numaralı gazelin ilk beytidir.
8 - a	[Kemâl Paşa-zâde]	Eşk-i çeşmüm küh-i miñnetden iner seyl-âbdur Cism-i dülâb dîdeler bir küze-i pür-âbdur		Müfred	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Kemal Paşa-zâde Divanı</i> 'nda 69 numaralı gazelin matla beytidir. Beytin ikinci mısraında divan ile mecmua arasında farklılık vardır.

8 - a	[Müdāmī- Mezākī]	Leblerūn emsem didüm ol dil-berüm emme didi Kimseye bu sırrı izhâr eyleme ammâ didi		Müfred		_. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Kâbilî'nin <i>Sultân-ı Hübâna Münâsib Eş'âr</i> adlı eserinde beyit, Müdāmî'ye nispet edilmiştir. Başka bir mecmuada ise Mezākî'ye ait bir gazelin ilk beyti olarak geçmektedir.
8 - a	Zâtî	Dil bend itme zülfine yârūn yürü yürü Bi'llâhi Zâtî kayduñ kum kum kayır kayır		Müfred		_. _ . / _ . _ . / _ . _ . / _ . _	<i>Zâtî Divanı</i> I. cildinde yer alan 215 numaralı gazelinmakta beytidir. Divanda ilk dize şu şekilde geçmektedir: "Dil bağla bend-i zülfine yârūn yürü yürü"
8 - a	?	Seyyâh ol eksigünse cihânda eger kemâl Seyr-i menâzil itmegile bedr olur hilâl		Müfred		_. _ . / _ . _ . / _ . _ . / _ . _	
8 - a	?	Bâde-i la'lûñe meyl itmedük âvâre mi var Seni gördükce kişi sevmemeğe çâre mi var		Müfred		. . . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Dīvânı Meçhul Bir 16. Yüzyıl Şairi: Edirneli Tîğî ve Şiirleri</i> başlıklı bir makalede her bendin son mısraının "Seni gördükde kişi sevmemeğe çâre mi var" sözleriyle bittiği bir tahmise yer verilmiştir. Fakat beytin ilk mısraı olan "Bâde-i la'lûñe meyl itmedük âvâre mi var" dizesi bu söz konusu tahmiste yoktur. Müfredin Edirneli Tîğî'ye ait olması muhtemeldir.
8 - a	?	Beni hicrâna şalduñ hayli miñnet-dîdeyüz sende Haķıķatsızlık itdūñ sevdigūm rencîdeyüz sende		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
8 - a	?	Zemîn-i sîneden kaçma zamân-ı hûsn-i ülfetde Seni âb ü hevâsı bu diyârūn ser-firâz eyler		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
8 - a	?	Çekilmez hiç keman-ebriüaruñ nâvek-fiğenlûkden Harâmî gözlerūñ kat'â kesilmez tîğ-zenlûkden		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
8 - a	[Figânî]	Kaşlarūñ tuğrâsı cânâ âfitâb üstindedür Şekl-i <i>bismî 'llâha</i> beñzer kim kitâb üstindedür		Müfred		_. _ _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Figânî Divançesi</i> 'nde yer alan 15 numaralı gazelin ilk beytidir.
8 - a	Emrî	Gönçe la'l-i yârūn olmuş kıpkızıl dīvânesi Âb-ı şebnem şanma kim aķar dehânından lû'âb		Müfred		_. _ _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	<i>Emrî Divanı</i> 'nında yer alan 36. gazelin 4. beytidir.
8 - a	'Amîķî	Çalınup nâķūs-ı âhum mücmir-i dil yanmada Bir şanem 'aşķıyla dil büt-hâne şeklin bağlamış		Müfred		_. _ _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	

8 - a	Müslim	Mâi dülbendi ile kâkûlî ol tersânûñ Göge çekilmesidür fi'l-meşel ejderhânûñ		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	<i>Müslimî Divanı</i> 'nda yer alan 51. gazelin ilk beytidir.
8 - a	?	Deler bağrum geçerse hâtırumdan tîr-i müjgânûñ Kıyâmetler kıpar fikr eylesem kıdd-i hırâmânûñ		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
8 - a	?	Gözlerüm şîşesi tûrmaz akar ol sâ'atçün Bir avuç toprak olup yatur iken <i>kum</i> dirler		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	
8 - a	?	Miyânûñla efendi kıl ü kâlım kıl kadar yokdur Leb-i la'lûñle tenhâda sözüm ammâ katı çokdur		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
8 - a	?	Merdüm-i çeşme n'ola ehl-i kerâmet diseler Döşedi bahır-i sefid üzre siyeh seccâde		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	
8 - a	Behiştî	İtdigüm fikr-i vişâlûndür umarum ki irem Çünkü 'âlemde kişi itdigünü bulsa gerek		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	<i>Behiştî Divanı</i> 'nda yer alan 259 numaralı gazelin 4. beyittir.
8 - a	Necâtî	Eline câm alup sâkî hırâmân olsa aydurlar Gül açılmış budağunda yine bir serv-i ra'nânûñ		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Necâtî Divanı</i> 'nda yer alan 325 numaralı gazelin 4. beytidir.
8 - a	[Sırrî-yi Vardârî]	Göñlin alduñ 'âşık-ı dil-hastenûñ ey cevri çok Anuñiçün gayri dil-ber sevmek ki hiç göñli yok		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Sâdıktî'nin <i>Osmanlı Şairleri Tezkiresi</i> 'nde beyit, Sırrî-yi Vardârî'ye nispet edilmiştir.
8 a - d	?	Ramazân ayı ya şayru beni ya sağ eyler Bu tutuşla bizi bayrâma şalıncağ eyler		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	
8 a - d	Mişâlî	Sa'âdet ile gelür diyü 'îd-i feruñ-fâl Hilâl-i şehri evcine çıkdı idüp istikbâl		Müfred	. _ . _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	<i>Edirneli Mişâlî Divançesi</i> 'nde 7 numaralı kasidenin ilk beytidir.
8 - b	[Sırrî-yi Vardârî]	Ol hırâm ol harekât âh o perişân destâr Târumâr eyledi dilde kımadı şabr u kırar		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Sâdıktî'nin <i>Osmanlı Şairleri Tezkiresi</i> 'nde beyit, Sırrî-yi Vardârî'ye nispet edilmiştir.

8 - b	[Fâiz Efendi]	Cünkü bir 'âşik dahi isterseñ ey meh kendüñe Gamze-i cellâduña emr it iki kılsun beni		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Nakîbüleşrâf Mehmed Fâiz Efendi'nin Türkçe Şiirleri</i> başlıklı bir makalede aynı beyit Fâiz Efendi'ye nispet edilmiştir.
8 - b	Remzî	İstemez dil bülbülü ol yüzi gülsüz gül-sitân Her gül-i hamrâ olursa la'lden bir âşiyân		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. -	
8 - b	[Hasmî]	Tâlib-i dünyâ olanlaruñ metâ'ın almağa Olmaya 'âlemde âteş gibi kızgın müşterî		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Hasmî Divanı</i> 'nda yer alan 30 numaralı müfreddir.
8 - b	?	Beni ölince Hüdâ itmesün cüdâ sende Efendi sağ olur mı ayru düşse cân tenden		Müfred	. - - / . - - / . - - / . - -	
8 - b	[Naḳḳāş Sa'î]	Sîneye çekdüm o nâzûk bedenüñ sînesini Dâğ-ı 'aşkın bu gice tazeledüm penbesini		Müfred	. . - - / . . - - / . - - / . - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin <i>Tezkiretü's- Şu'arâ</i> ; Mustafa Cârullahzâde'nin <i>Beyânî Tezkiresi</i> ve Riyâzî Muhammed Efendi'nin <i>Riyâzü's-Şuarâ</i> adlı eserinde beyit, Sa'î'nin şiirleri arasında zikredilmektedir.
8 - b	[Emânî]	Vaşf-ı dendânuñi geh geh dil-i maḥzûn söyler Söylemez söylemez ammâ dūr-i meknûn söyler		Müfred	. . - - / . . - - / . - - / . - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit; Âşık Çelebi'nin <i>Meşâ'irü's-Şu'arâ</i> adlı eserinde Emânî-i Sâni'nin şiirleri arasında zikredilmektedir. Aynı şekilde <i>Şeyhülislâm Yahyâ Tevfik Efendi'nin 'Müntehâb' Adlı Şiir Mecmûası</i> 'nda beytin Emânî'ye ait olduğu belirtilmiştir.
8 - b	[Hayâlî Bey]	Hüblar sevdâsıdır 'âlemde maḥbûbü'l-kulûb Ḥamdü li'llâh kim naşîbüm oldı bu sevdây-ı hûb		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Hayâlî Bey'e ait olup <i>Hayâlî Bey Divânı</i> 'nda yer alan ikinci gazelin ilk beytidir.
8 - b	Riyâzî	Bâr olmuş aña biñ dil-i âşüfte budur hep Ḥam oldığı ol zülf-i siyeh-kâr-ı şikeste		Müfred	-. - . / . - - . / . - - . / . - -	
8 - b	'Âlî (Mühürdâr Âlî)	Du'a-yı maṭlabum yâ Rab karîn-i isticâbet kıl İlâhî kendi dest-i ḳudretünle fetḥ-i bâb eyle		Müfred	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mecmuada beytin şairi Âlî olarak belirtilmiştir. Mühürdâr Âlî Efendi'nin <i>Vak'anâme-i Ca'fer Paşa</i> adlı eserinde ilgili beytin ikinci mısraı bir kıt'ada geçmektedir. İlk mısraa ise bu kıt'ada yer verilmemiştir.
8 - b	?	Ey günâhın yüklenüp mâlın koyan gâfil kişi Mâli gönder ço günâhı 'aksine itme işi		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. -	

8 - b	?	Rāygān virür imiş çünkü lebin ol dil-ber 'Aşkuñ şimdi yüzi anuñiçün turşî şatar		Müfred		/...../...../...	
8 - b	[Nev'î]	Başı erişdi göge rif'at ile her dünüñ Haq budur kim katı alçaklığı var gerdünüñ		Müfre		/...../...../...	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Nev'î Divanı</i> 'nda yer alan 233 numaralı gazelin ilk beytidir.
8 - b	'Ulvî	Kad kıyâmet ğamze âfet haq güzel ruhsâr hûb Şimdi sensün hûb-rûlar içre maḥbûbû'l-kulûb		Müfred		/...../...../...	<i>Derzi-zâde Ulvî Divanı</i> 'nda bu beyit yer almamaktadır. Beyit, <i>Derzi-zâde Ulvî'nin Divanı</i> nda yer almayan bir beyti olabileceği gibi Hüseyin Ulvî Efendi, Yegânoğlu Ulvî Çelebi gibi Ulvî mahlasıyla şiirler kaleme alan başka bir şaire de ait olabilir.
8 - b	Meşâmî	Bulur bir gün kapuñda 'âkıbet mâhı sultânım Şaḥın erbâb-ı 'aşkuñ yerde qalmaz âhı sultânım		Müfred		/...../...../...	
8 - b	Şuğlî	Bizden soruñ o çâh-ı zeneḥdân letâfetin Zîrâ anuñ içinde ağardı şaḥalımız		Müfred		/...../...../...	
8 - b	Şabrî	Hañcer-i âzâr ile biñ yerde mecrûḥ olsa ten Geçmez ol hûnî hevâsından gönûl geçsün geçen		Müfred		/...../...../...	Mecmuada beytin şairinin Sabrî olduğu belirtilmiştir. Divan şiirinde "Sabrî" mahlasını kullanan birden fazla şair olmuştur. Arapzâde Sabrî Abdurrahman Çelebi, Sabrî Seyyid Muhammed Emin, Sabrî Mehmed Şerîf, Sabrî Karayılan-zâde Seyyid Mehmed Emin divanlarında ilgili beyite yer verilmediği görülmüştür.
8 - b	[Şabrî]	Sen şimdi beni ok gibi yâbâna atarsın Ammâ ki eyâ kaşî kemânım çok ararsın		Müfred		/...../...../...	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Ḳâbilî'nin Sulḥân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr</i> adlı eserinde Şabrî'ye nispet edilmiştir.
8 - b	Hâletî	O meh bir âsumânî câme giymiş sine çâk olmuş Açıkdur gök kapısı Hâletî turma du'â eyle		Müfred		/...../...../...	<i>Azmizâde Hâletî Divanı</i> 'nda yer alan 734 numaralı gazelin 5. beytidir.
8 - b	Vehbî	Qalur mı rûz-ı rustâḥîze yoḥsa ey kıyâmet-ḳad Senûñle bir gice ḥaşr olmaḳ olmaz mı bu dünyâda		Müfred		/...../...../...	<i>Seyyid Vehbî Divanı</i> 'nda 202 numaralı gazelin 4. beytidir.
8 - b	Behcet	Cennet-i gülşen-i hüsninde lebi kevşerdür Bunı işrâb idiyor kâse-i sîb-zeḳanı		Müfred		/...../...../...	
8 - b	[Câmî Beg]	Zülf-i dil-ber tolaşur boynuma iki gicedür Ey mu'abbir vâḳı'an ta'bîrî anuñ nice dūr		Müfred		/...../...../...	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Gelibolulu Mustafa Âlî'nin <i>Künhü'l-Aḥbâr</i> adlı eserinin <i>Tezkire</i> bölümünde beytin, Câmî Beg'e ait olduğu bilgisi verilmiştir.

8 - b	Hayālī	Hākinūñ her zerresi Ferhādūñ eylermiş fīgān Bī-sūtūnda bir kiři çağırsa Şīrīn adını		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. -	<i>Hayālī Bey Divanı</i> ’nda yer alan 75 numaralı gazelin 4. beytidir.
8 - b	Emrī	Görinen encüm degül dendānlarıdır eyle kim Her gice hālüm görüp bu çarh olur hāndān baña		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. -	<i>Emrī Divanı</i> ’nda yer alan 16 numaralı gazelin 3. beytidir.
8 - b	Nev’ī	Kahr-ı dehr ile olur tūñ gūrāba hem-nişin Yine şekvāyī gūrāb eyler gārābet bundadır		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. -	<i>Nev’ī Divanı</i> ’nda yer alan 82 numaralı gazelin 6. beytidir.
8 b - d	Dürri	Bu ne perdāhte işdür bu ne şāhāne reviş Bu ne nāzūk hareketdür bu ne zībā īmā		Müfred		. . . - / . . . - / . . . - / . . -	<i>Dürri Ahmed Efendi Divanı</i> ’nda 11 numaralı kasidenin 5. beytidir.
8 b - d	Nādirī	Dīde pür-hūn u dil āzürde vü hātır bīmār Baht ber-geşte vü tākat kem ü mihnet bisyār		Müfred		. . . - / . . . - / . . . - / . . -	<i>Nādirī Divanı</i> ’nda, <i>Müseddesler</i> başlığı altındaki ilk müseddesin 4. bendinin 3. ve 4. mısralarından oluşmaktadır.
8 b - d	Şabūhī	Zūlf pür-çīn gāmze pür-kīn leb pür-efsūn çehre pāk Hānçer elde tūğ belde bāde serde sīne çāk		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. -	<i>Şabūhī Şeyh Ahmed Dede Divanı</i> ’nda 4 numaralı müseddesin ilk bendinde geçen mısralardan oluşmaktadır.
8 b - d	Bedī’ī	Yār ser-keş sīne pür-āteş gönül sevda-perest Baht nā-hem-vār tāli’ ser-nigūn hātır şikest		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. -	Mecmuada Bedī’ī’ye nispet edilen beyit; Esrār Dede’nin <i>Tezkire-i Şu’arā-yı Mevleviyye</i> adlı eserinde, Derviş Çelebi Efendi’ye nispet edilen bir gazelin matlaı olarak geçmektedir. Kınalı-zāde Hasan Çelebi’nin <i>Tezkiretü’ş-Şu’arā</i> adlı eserinde de aynı beyit, Derviş mahlaslı şaire nispet edilir. Bu bilgilere mukabil Sadettin Nüzhet Ergun, <i>Türk Şairleri</i> adlı eserinde meseleye farklı bir açıdan yaklaşarak söz konusu gazel, Yayabaşı-zāde Derviş’e ait olduğu hâlde Esrār Dede’nin “Mevlevilik gayretiyle hareket ederek” şiiri Derviş Çelebi’ye nispet ettiğini ifade eder.
8 b - d	Mecdī	Reftārına güftārına destārına bakdum Bu şiveyi bu cünbişi bu tarzı begendüm		Müfred		-. - . / -. - . / -. - . / -. -	Divan şiirinde Mecdī mahlası ile şiirler kaleme alan ve bilhassa <i>Hadāiku’ş-Şakāik</i> adlı eseriyle meşhur olan Mecdī Mehmed Efendi’nin şiirleri arasında bu beyit tespit edilememiştir.

9 - a	[Selmān –İlāhī]	Rāzımı keşf eylediler nokta nokta hāller Kumda oynasın begüm şimdengerü remmāller		Müfred	-. - - / - . - - / - . - - / - . -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Beyānī Tezkiresi'nde</i> , Riyāzī Muhammed Efendi'nin <i>Riyāzū'ş-Şuarā</i> adlı eserinde ve Kınalızāde Hasan Çelebi'nin <i>Tezkiretü'ş-Şu'arāsında</i> beytin Selmān mahlaslı bir şaire ait olduğu belirtilmektedir. Aşık Çelebi'nin <i>Meşāirü'ş-Şuarāsında</i> aynı beyit, İlāhī'ye ait gösterilir. Aşık Çelebi'nin, şairin asıl adının Selmān olduğu ve bir zaman Selmān mahlasını kullandığı yönünde verdiği bilgiler diğer tezkirelerde verilen bilgilerle örtüşmektedir.
9 - a	?	Yakdı yandırdı nār-ı Bū Lehebī On üç on dört yaşında bir çelebī		Müfred	-. - - / . - . - / . . -	
9 - a	[Defter-zāde Cemālī]	Āh kim bir sipāhī dil-dārı Beni etdi soķak silah-dārı		Müfred	-. - - / . - . - / . . -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Kınalızāde Hasan Çelebi'nin tezkiresinde beyit, Defter-zāde Cemālī'ye nispet edilmiştir.
9 - a	?	Miyān-ı lücce-i hayretde kaldı keşt-i dil Ki bahır-i ğamda gönül vardı pāre çarpıldı		Müfred	. - . - / . - . - / . - . - / . . -	
9 - a	[Kemāl Paşa-zāde]	Dil-beri aġyārdan men' itmege çekme emek Ey gönül dīvānelükdür vakfı mülk olsun dimek		Müfred	-. - - / - . - - / - . - - / - . -	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Kemālpaşa-zāde Divanı'nda</i> yer alan 97 numaralı kıt'anın ilk beytidir.
9 - a	[Feyzī-i Kefevī]	Miyānın koçdıran dil-berden ey dil ihtirāz eyle Yıkılır eski 'ādetdür binā elbette bel virse		Müfred	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit <i>Feyzī-i Kefevī Divanı'nda</i> yer alan 338 numaralı gazelin 3. beytidir.
9 - a	[Edirneli Kāmī]	Sen sen ol ehl-i keyf olan yerde Kahveyi eksük itme bir ferde		Müfred	-. - - / . - . - / . . -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Edirneli Kāmī Divanı'nda Matālī'</i> bölümünde yer alan 122 numaralı matladır.
9 - a	?	Ney gibi baġrı yanık sīne delik Neye dönderdi fakīri dedelik		Müfred	. - . - / . - . - / . . -	
9 - a	[Sābit]	Başdan ayaġa libāsın o şehūn tazeledük Hırc-ı çakşırı içinden çıkar endāzeledük		Müfred	. . - - / . - . - / . - . - / . . -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Bosnalı Alaeddin Sābit Divanı'nda</i> Ebyāt bölümünde yer alan 117 numaralı beyittir.
9 - a	?	Dür-bīnini al destūne gel gör ney imiş Niye halk itdi diye Hāzret-i Mevlā nāyı		Müfred	. . - - / . - . - / . - . - / . . -	

9 - a	Revānī	Ḥaddi mi var ki meh-i nev ide mihr ile cidāl Tırnağın kesse olur nice anuñ gibi hilāl		Müfred	.._/_.._/_.._/_..	Beyit, <i>Revānī Divanı</i> ’nda yer alan 18 numaralı kasidenin 21. beyti olup şu şekilde yazılmıştır: “Ey hilāl eyleme ebrū-yı nigār ile cidāl / Tırnağın kesse olur nice senūñ gibi hilāl”
9 - a	?	Dil-ber ne dem ki serv gibi ḥ’oş-ḥurām olur Sāye gibi fütādeye rāḥat ḥarām olur		Müfred	__/_.._/_.._/_..	
9 - a	Fāḥir	Müje-i mürdan olsa kalemî destinde Yine taşvīr idemez müy-ı miyānın Mānī		Müfred	.._/_.._/_.._/_..	
9 - a	[Necātī]	Sen baña gelmek muḥāl ü ben saña varmak ba’îd Kim Hümā inmez yere ḵonmaz kebūter Ka’beye		Müfred	__/_/_.._/_.._/_..	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Necātī Divanı</i> ’nda <i>Gazeller</i> bölümünde 456 numaralı gazelin 4. beytidir.
9 - a	[Gelibolulu Surūrī]	Niçün alursın raḵībūñ aḵçesin dil-ber didüm Güldi didi pādīşāḥ almaz mı kāfirden ḥarāc		Müfred	__/_/_.._/_.._/_..	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, Gelibolulu Surūrī’ye ait olup <i>Naẓīre-i ‘Ulvī</i> ’nin ikinci beytidir.
9 - a	[Nābī]	Kendi gül destinde gül hem nālī gül ruḥsārī gül Hüsni vefḵ olmuş o şūḥuñ çār-ender-çār gül		Müfred	__/_/_.._/_.._/_..	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 25 numaralı matladır.
9 - a	[Gelibolulu Mustafa ‘Alī]	Yıkıldı ḥātırum gōñlüm ḥarāb oldı o gül bilmez Yine cevri itmek ister tāzedür ḥātır gōñül bilmez		Müfred	._/_/_/_.._/_/_/_.._/_/_..	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Gelibolulu Mustafa ‘Alī Divanı</i> ’nda yer alan 544 numaralı gazelin ilk beytidir.
9 - a	?	Ne yārān ḵaldı ‘ālemde ne ḥ’od evvelki dem ḵaldı Ḵadīmī āşinālardan hemān bir derd ü ḡam ḵaldı		Müfred	._/_/_/_.._/_/_/_.._/_/_..	
9 - a	?	Şataşdım rāḥ-ı ‘aşḵuñda yine ben bir ‘aceb derde ‘Aceblemeñ behey dostlar yolumda var imiş geldi		Müfred	._/_/_/_.._/_/_/_.._/_/_..	
9 - a	[Veysī]	Ser-i gīsū-yı girih-girūñ ucından güzelüm Ḡam-ı zencir-i belāyı kırılınca çekelüm		Müfred	.._/_/_.._/_/_.._/_..	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Kınalızāde Hasan Çelebi’nin <i>Tezkiretü’ş-Şu‘arā</i> adlı eserinde Veysī’nin şiirleri arasında zikredilmektedir.
9 - a	[Ḥasmī]	Egerçi yok faḵīrūñ āşināsı Velīkin müstecāb olur du‘āsı		Müfred	._/_/_/_.._/_/_/_..	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Ḥasmī Divanı</i> ’nda yer alan 34 numaralı müfredidir.

9 - a	[Seyfî]	Dil-rubâlar arasında saña server didiler Baña da sen şanemün yolına ser ver didiler		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Farklı bir şiiir mecmuasında Seyfî'ye ait bir gazelin matlaı olarak geçmektedir.
9 - a	[Rāmī Abdurrahmān Çelebi]	Ne kadar cevher-i zî-kıymet ise beyne'n-nās Bir hacet pâresidür la'lüñe nisbet elmās		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Rāmī Abdurrahmān Çelebi Divanı</i> 'nda 131 numaralı gazelin matlaıdır.
9 - a	[Nakkāş Sa'î]	Sineye çekdüm o nāzūk bedenün sinesini Dāğ-ı 'aşkuñ bu gice tāzeledüm penbesini		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Kınalızāde Hasan Çelebi'nin <i>Tezkiretū's- Şu'arā</i> ; Mustafa Cārullahzāde'nin <i>Beyānī Tezkiresi</i> ve Riyāzī Muhammed Efendi'nin <i>Riyāzū's-Şuarā</i> adlı eserinde beyit, Sa'î'nin şiiirleri arasında zikredilmektedir. Beyit 8-b ve 9-a sayfalarında mükerreren yazılmıştır.
9 - a	[Vecdî]	Beni getürmez o hercāi yādına her-giz Lisān-ı 'aşkda nāmum vefā mıdır bilmem		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Vecdî Divanı</i> 'nda yer alan 39 numaralı gazelin 3. beytidir.
9 - a	?	Didüm cānā cemālūñe dilerdüm bir nazar bakmak Didi kim aşinālukdan murāduñ bu mıdır bak bak		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
9 - a	?	Ger günāhum çok olur ise ne ğamdur yā Celîl Raḫmetün baḫrine nisbet <i>inneḫū şey'un ḫalîl</i>		Müfred	_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _	
9 - a	?	Yandırduñ eritdün beni şöyle cānā Bezm-i ḫurrem ḫāzretūñe mūm itdün		Müfred	_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / _ _	
9 - b	?	Ne dimekdür ne dimekdür ne dimek Yāri tenhāya çeküp būs itmek		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _	
9 - b	[Mesîhî]	Şu lezzet kim leb-i dil-berde buldum Anı ne şehd ü ne şekkerde buldum		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Mesîhî Divanı</i> 'nda, 155. gazelin matlaında bazı kelimeleri farklı olarak şu şekilde geçmektedir: <i>Ḥalāvet kim leb-i dil-berde buldum</i> <i>Daḫi ne şehd ü ne şekkerde buldum</i>
9 - b	[Saḫḫāf Rüşdî]	Zene meyl itmez idi ḫüsn ile ḫurşid olsa Ḳaysuñ olsaydı eger zerre kadar idrāki		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Saḫḫāf Rüşdî Divanı</i> 'nda, 178 numaralı gazelin 3. beytidir.
9 - b	?	Ḳays ü Ferḫād 'acebdür zene virmüş göñlin Ol zamānlarda meger var ise oğlan yoğ imiş		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	

9 - b	[Taşlıcalı Yahyâ Bey]	‘Aklımı almakdan ise cânım al didüm aña Ol perî güldi didi ‘aqluñ alan cânuñ ala		Müfred		-. _ _ / -. _ _ / -. _ _ / -. _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı</i> ’nda yer alan 17 numaralı gazelin matladır.
9 - b	[Gülâbî]	Saňa öykünmege cânâ şanemüñ cânı mı var Ya seni koyup aña tapanuñ imānı mı var		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Mustafa Cârullahzâde’nin <i>Beyânî Tezkiresi</i> adlı eserinde; Âşık Çelebi’nin <i>Meşâirü’ş-Şu‘arâ</i> ’sında, Kınalızâde Hasan Çelebi’nin <i>Tezkiretü’ş-Şu‘arâ</i> adlı eserinde beyit, Gülâbî’ye nispet edilmiştir.
9 - b	?	Ey kuşurın gören ol hûb-ı melek-simānuñ Çeşm-i Mecnûn ile bak sen yüzine Leylānuñ		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
9 - b	?	Luţf idüp bir gün başa şāyed yüzüm üzre kadem Ey muşavver reh-güzār-ı yāra nakş it şüretüm		Müfred		-. _ _ _ / -. _ _ _ / -. _ _ _ / -. _ _ _	
9 - b	‘Ubeydî [Mesîhî]	Gözime şanma remedden siyeh niķāb iderüm Bu göz ile yüzüne bakmağa hicāb iderüm		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Mecmuada beytin üzerinde ‘Ubeydî yazmaktadır. Fakat beyit <i>Ubeydî Divanı</i> ’nda yer almaz; <i>Mesîhî Divanı</i> ’nda yer alan 12 numaralı gazelin matla beytidir.
9 - b	[Şem‘î]	Ġam ü şādî geçermiş çünki bildük Bir iki gün ya ağladık ya güldük		Müfred		. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Şem‘î Divanı</i> ’nda beyitler bölümünün 1 numaralı beytidir.
9 - b	?	Güzeliñ nāz iledür müntehāsı Eger nāz itmese bir pul bahāsı		Müfred		. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _	
9 - b	?	Kaddi mevzûn ü teni nāzûk ü endāmı laţîf Ĥāşılı ol gül-i ra’nāda leţāfet ķat ķat		Müfred		. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _	
9 - b	[Nābî]	Her bir nigāh-ı nāzı yağmager-i taķammül Efsûs düşdi ĥāţır bir böyle dil-rubāya		Müfred		-. _ _ / -. _ _ _ / -. _ _ _ / -. _ _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Nābî Divanı</i> ’nda yer alan 785 numaralı gazelin 2. beytidir.
9 - b	[Bahāyî]	Bir şāhdur ki aķter-i na‘l-i semendine Raşşād-ı mihr-i ĥire baķar ķa‘r-ı cāhdan		Müfred		-. _ _ / -. _ _ _ / -. _ _ _ / -. _ _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Şeyhülislam Bahāyî Divanı</i> ’nda yer alan 6 numaralı kasidenin 7. beytidir.
9 - b	?	Cefālar bahş idüp cânā sarāy-ı göñlümi yıķduñ Hezār yıķuķ revā degül efendüm bir kuzāsın düz	Göñül murġını tuttuñ dām eliyle efendüm sen ‘Aceb yanup yıķılmaķda ķuluñ şādūr şeb-i rüz	Kıt ‘al2		. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _	
1 0 - a	‘İlmî-i Edirnevî	Küyuaña vardı felek ĥurşid-i ‘ālem-tāb ile İrtifā‘ aldı ruĥuñ mihrinden uşţurlāb ile		Müfred		-. _ _ _ / -. _ _ _ / -. _ _ _ / -. _ _ _	

1 0 - a	'Azmi	Elinden inlemezdi mübtelâlar nây-veş dehrün Güzellerde eger muṭrib gibi kavlı ü karar olsa		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
1 0 - a	Riyâzî	Düşde görmege yokdur ruḥ-ı dil-dârı mecâl Dîdemün uyḥusını aldı bu baḥt-ı pür-ḥâb		Müfred		. . . _ / . . . _ / . . . _ / . . . _	
1 0 - a	Âzerî	Baḥa geh söyledi geh söylemedi nâz ile yâr Der demez kıldı beni kendüsine 'âşık-ı zâr		Müfred		. . . _ / . . . _ / . . . _ / . . . _	
1 0 - a	?	Degül âyîne de 'aks ol cemâl-i 'âlem-ârâya Perî-rû bir melekdür ḡaybdan gelmiş temâşâyâ		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
1 0 - a	Feyzî	Didüm 'adûv çekemez bâr-ı ebḥur-ı cânânı Uzun kulaḡdan eşitmiş meger o ḥar ânı		Müfred		. _ . _ / . . . _ / . . . _ / . . . _	
1 0 - a	Ve lehû [Feyzî]	Yârin aldurdu deyü güldi baḥa düşmen dün Aldırur seyr idesüz ol daḡı yarın bir gün		Müfred		. . . _ / . . . _ / . . . _ / . . . _	
1 0 - a	Ḥayretî	Olsaydı bendeki derd Mecnûn-ı bî-nevâda Kuş mı karar iderdi başındaki yuvada		Müfred		_ _ _ / _ . . . _ / _ _ _ / _ . . . _	Beyit, <i>Ḥayretî Divanı</i> 'nda yer almamaktadır.
1 0 - a	Mama Edimevî	Esrâr-ı ḡam itdi beni ber-vech ile ḥayrân Eller ḡülüştür ḥâlûme ben derd ile giryân		Müfred		_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
1 0 - a	Rûhî	Gencsin ilden nihân olmak münâsibdür saḥa Ḡonce iseñ 'andelîbüz şem' iseñ pervâne-yüz		Müfred		_ . . _ / _ . . _ / _ . . _ / _ . . _	Beytin her iki dizesi de <i>Rûhî Divanı</i> 'nda yer alan 182 numaralı gazelin farklı beyitlerinde bulunmaktadır.
1 0 - a	Âhî	Her güzelle şalınan kesb-i zarâfet idemez Her Ḡulistân okıyan şanma ki hep şâ'ir olur		Müfred		. . . _ / . . . _ / . . . _ / . . . _	

1 0 - a	Cinānī	Kürside evşâf-ı la'l-i dil-beri zikr eylemez Mürde-dildür vâ'izûn aşla sözinde ruh yok		Müfred		-. - / - . - - / - . - - / - . -	<i>Cinānī Divanı</i> 'nda yer alan 99 numaralı gazelin 2. beytidir.
1 0 - a	Tab'ī	Tâir-i gülşen-i kudsem bu cihân dāmumdur Beni bunda tutan ol tıfl-ı gül-endāmumdur		Müfred		. . . - / . . . - / . . . - / . . -	
1 0 - a	Mānī	Getürdi ortaya bir ābnūsī hoşka felek İçünde zer-varağa şanlı gıdalar var		Müfred		. - . - / . . . - / . - . - / . . -	<i>Mānī Divanı</i> 'nda 4 numaralı kasidenin 7. beytidir.
1 0 - a	Şadık	Ol haṭṭ-ı siyāh ile ruḥuñ ey büt-i şimşād Bir al varaḫdur ki haṭṭı haṭṭ-ı Hüdā-dād		Müfred		- - . / . - . - . / . - . - / . - -	
1 0 - a	Sā'ī	Hübān-ı şehir seyrüñe hammāma girdiler Şoyundılar da göre ne endāma girdiler		Müfred		- - . / . - . - / . - . - / . - -	
1 0 - a	Hüdāyī	Dü nīm eyler seni ey dil şakın varma der-i yāre Hemānā bir varur iki gelürsin hā-yı bī-çāre		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Beyit, ' <i>Azîz Maḥmūd Hüdāyī ve Hüdāyī-i Qadīm Divanlarında</i> yer almamaktadır.
1 0 - a	?	Beni zülfi siyehüñdür düşüren sevdāya Saña āşüftelügümdür sebep istiḡnāya		Müfred		. . . - / . . . - / . . . - / . . -	
1 0 - a	Şun'ī	Dögüp sīnem n'ola āh eylesem cānānuñ ardınca Yürür 'ādetdürür ṭabl ü 'alem sulṭānuñ ardınca		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
1 0 - a	Aşķī	'Āşık ol āvāze-i perr-i mekesden hālet al 'Ārif ol zenbūr-veş her gördigüñden lezzet al		Müfred		- . - - / - . - - / - . - - / - . -	
1 0 - a	Celāl-zāde	Bir mehūñ mihrüyle ey dil şehirden gitmez misün Derde ḥ'od yok çāre tebdīl-i hevā itmez misün		Müfred		- . - - / . . . - / . . . - / . . -	
1 0 - a	Ve lehū [Celāl-zāde]	Yıkmasun mı gözyaşı bu çeşmümün bünyādını Şimdi mi etdi ḥazer tobraḫdan divāra şu		Müfred		- . - - / . . . - / . . . - / . . -	

1 0 - a	Ve lehü [Celâl-zâde]	Ârzü-yı leblerüñle gıtdüm âhir küyuña Yâ beni tobrağ çeker yâ ey perî ruhsâra şu		Müfred		-. - / -. - / -. - / -. -	
1 0 - a	‘Âlî	Her bir şanemüñ bakşañ taşvîri derûnumda Yoğsa bu benüm sînem bût-hâne midür câna		Müfred		-. - / -. - / -. - / -. -	<i>Gelibolulu Âlî Divanı</i> ’nda 20 numaralı gazelin 2. beytidir.
1 0 - a	?	Dil-berüñ hulkunı gör bakma cemâlüne şakın Yoğsa nakkâşa nazar kıl neler eyler taşvîr		Müfred		.. - - / .. - - / .. - - / .. - -	
1 0 - a	[Fuzûlî]	Teng-i şeker olmasa idi dürc-i dehenüñ Olmazdı çıkan lehce-i güftâr-i lezîz		Müfred		-. - / -. - / -. - / -. -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Fuzûlî Divanı</i> ’nda geçen bir rubainin son iki dizesidir.
1 0 - a	Ĥākî	Gel kim sen vezâreti baña vir Beni medh eyle gör ‘atâ nic’olur		Müfred		.. - - / .. - - / .. - -	
1 0 - b	Âzerî	Olma sengîn-dil ki ‘âşık âh ü zâr eyler şakın Tîr-i âhendend hâzer kıl taşâ kâr eyler şakın	Ĥavline tûrmaz deyü ta’n eyler câna niye Güş idüp ağıyârla ĥavl ü ĥarâr eyler şakın	Nazm/2		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
1 0 - b	Ve lehü [Âzerî]	‘Anberîn ĥattı nigâruñ yüze gelmezse n’ola Zâhir olduĥça anı âteş-i ruhsârı yaĥar	N’ola Mecnûn gibi şahrâda tûtarsam mesken Âzerî âteş-i âhum der ü divânı yaĥar	Kıt’a/2		.. - - - / .. - - - / .. - - - / .. - - -	
1 0 - b	Âzerî	Gördüm ‘adüvvi kendüñe dün hem-dem eyledüñ Eksildi süz-ı ‘aşkum efendi kem eyledüñ Ėam-hânedend gidüp beni itdüñ esîr-i Ėam Varduñ ‘adüvv-i bed-güheri ĥarem eyledüñ		Rubai		-. - / -. - . / -. - . / -. - .	
1 0 - b	Sırrî	Yâĥût şanma hicr-i leb-i la’l-i yârdan Ėanile töldi ağlamadan ĥânumuñ gözi	Seyr it ĥabâbı dîde-i ‘ibretle bir nazar Güyâ ki ĥaldı sâğar-ı meyde Cemüñ gözi	Kıt’a/2		-. - / -. - . / -. - . / -. - .	<i>Riyâzü’ş-Şuarâ</i> ’da bu kıt’a, Trabzonlu Meĥmed Sırrî Efendi’nin şiirleri arasında zikredilir.
1 0 - b	Cinânî	Cinânî sâde iken levh-i dil nakş-ı mahabbetden Başumda yazı imiş bir güzel sevdüm ĥat-âverden		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	<i>Cinânî Divanı</i> ’nda bu beyit yer almamaktadır.
1 0 - b	?	Görüp dir nâĥa-yı Leylâyı Ėays ey mâye-i devlet Yeter baña ayagüñ başdığı yer pây-e-i devlet		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	

1 0 - b	‘Aşık	Her şeb ruhuñ gibi bize bir vechile toğar Bu şiveyi kâmerde güneşden alur şatar		Müfred	___/___/___/___	<i>Âşık Çelebi Divanı</i> ’nda 84 numaralı gazelin ilk beytidir.
1 1 - a						11-a sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.
1 1 - b	[Nâbî]	Misâl-i Ka‘be eyâ nûr-i dîde-i ‘uşşâk Gören cemâlüne müştâk görmeyen müştâk		Müfred	___/___/___/___	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Nâbî’nin <i>Tuhfetü’l-Harameyn</i> adlı eserinin 4. sayfasının 24 ve 25. satırlarından müktebestir.
1 1 - b	‘Arab-zâde	Şu deñlü mürtefi‘dür kaşr-ı bünyâd-ı tevâzu‘ kim Riyâz-ı cennete nezzâre mümkindür zemîninden		Müfred	___/___/___/___	
1 1 - b	[Derzî-zâde Ulvî]	Sen unuttuñsa beni luţfuñla yâd itdükleruñ Ben unutmam bu dil-i maḥzûnı şâd itdükleruñ		Müfred	___/___/___/___	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Derzî-zâde Ulvî Divanı</i> ’nda numaralı müseddeste geçmektedir.
1 1 - b	Nâdirî	Dîde pür-hûn ü dil âzürde vü ḥâṭır bîmâr Baḥt ber-geşte vü ṭâḳat kem ü miḥnet bisyâr		Müfred	___/___/___/___	<i>Nâdirî Divanı</i> ’nda yer alan I numaralı müseddesin 4. bendinin 3. ve 4. mısralarıdır.
1 1 - b	?	Ol müy-ı ‘anberîn ile ḥâl-i cebîn-i yâr Ser-şafḥa-i berât-ı cemâlinde Hû mîdur		Müfred	___/___/___/___	
1 1 - b	[Âzerî]	Dilâ ol nâme-i ser-beste kim dil-dârdan geldi Daḥî açılmadıḳ bir ḡonçedür ḡül-zârdan geldi		Müfred	___/___/___/___	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Bir Kırkambar Örneği: 06 MİL YZ A 6188 Numaralı Mecmua</i> adlı çalışmada Âzerî’ye ait bir gazelin matlaı olarak geçmektedir.
1 1 - b	?	Şayd itmege murğ-i dili ol dil-ber-i ‘aṭṭâr Dirhemle terâzûsın ider dâm ile dâne		Müfred	___/___/___/___	
1 1 - b	‘Âlî (Mühürdâr Âlî)	Kilîd-i kafl-ı ümmîdüm koma keffünde maḥlûḳuñ İlâhî kendi dest-i kudretüñle fetḥ-i bâb eyle		Müfred	___/___/___/___	Mecmuada beytin şairi Âlî olarak belirtilmiştir. Mühürdâr Âlî Efendi’nin <i>Vak‘anâme-i Ca’fer Paşa</i> adlı eserinde 3b sayfasında yer alan kıt‘anın ikinci beytidir.
1 1 - b	?	Zarûrî rûy-ı zerdüm oldu altun Beni ḥarcatmaḳ ister gibi gerdün		Müfred	___/___/___/___	

1 1 - b	Fâik	Dil-i şad-pâre-i 'uşşâkda olmaz nâle Kâseler münkesir oldıkda şadâ virmezler		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	
1 1 - b	Nazmî	Öykünelden hüsn-i bî-hemtâ-yı 'âlem-tâbuña Bildî noķşânın kamer irdi zevâle âfîtab		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Edirneli Nazmî Divanı'nda yer alan 712 numaralı gazelin 2. beytidir.
1 1 - b	?	Ramazân ayı ya şayru beni ya sağ eyler Bu tutuşla bizi bayrâma şalıncağ eyler		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	
1 1 - b	?	Gören zâhirde añlar suhtenüñ hâlin harâb ey dil Velî bilmez anı kim bâtını şâfî 'imâretdür		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
1 1 - b	[Zuhûrî-yi Rûmî]	Şâhid-i pîr-i muğân gerçi hilâl-ebîrûdur Hâķ bu kim duķter-i rez daķı bir içim şudur		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Mecmuada beytin kime ait olduķu belirtilmemiştir. Beyit, Şâdiķî'nin <i>Osmanlı Şairleri Tezkiresi</i> 'nde Zuhûrî-yi Rûmî'ye nispet edilmiştir.
1 1 - b	[Semâ't]	Ey beni seng-i melâmetümden ider 'âr diyen Benüm ol başını ortada koyup yâr diyen		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Künhü'l-Ahḡâr</i> 'ın <i>Tezkire</i> kısmında Semâ't'ye nispet edilmektedir.
1 1 - b	?	Tatlu sözlerle beni ağlamasun dir ammâ Sükker-i la'li o şûḡuñ daķı çok şü götürür		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	
1 1 - b	'Âlî (Gelibolulu 'Âlî)	Keşf-i râz eyler isem zerre kadar a'dâya Dehenüñ gibi vücûdum 'adem etsün Mevlâ		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Gelibolulu 'Âlî Divanı'nda 22 numaralı gazelin 3. beytidir.
1 1 - b	[Sâbit]	Şahn-ı güftârda cevelân idemez lâğardur Edhem-i ḡamemüzüñ bir ayaķı aķşardur		Müfred	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Bosnalı Alaeddin Sâbit Divanı</i> 'nda <i>Ebyât</i> bölümünde yer alan 49 numaralı beyittir.
1 1 - b	[Ca'ferî]	Dirlügümden ölmek ey sîmîn-beden yegdür baña Câme-i zer-beft-i dîbâdan kefen yegdür baña		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Kâfile-i Şu'arâ</i> adlı eserde asıl adı Bâlî olan ve Ca'fer Çelebi'nin oķlu olduķu belirtilen Ca'ferî'ye ait olduķu yönünde bilgi vardır.
1 1 - b	Hüdâyî (Hüdâyî-i Kadîm)	Cemâlünü niķe yüzden görem diyen diller Şikeste âyineler gibi pâre pâre gerek		Müfred	. _ . _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Hüdâyî-i Kadîm Divanı'nda yer alan 116 numaralı gazelin 4. beytidir.

1 1 - b	Şāh	Çeşmüñ ol mirrîl-i hünîdür ki kıavs altındadır Alnuñ ol hırşîd-i tâbân kim hilâl üstindedür		Müfred		-. - / -. - / -. - / -. -	
1 1 - b	Cemālî	Kürk sırt hâmmâmı sînem külhan-ı pür-nâridur Ten Sitanbül şehri ton güyâ ki Bitpâzâridur		Müfred		-. - / -. - / -. - / -. -	
1 1 - b	Le-hû [Cemālî]	Rikâb-âsâ nigârûñ pâyüñe ger yüz sürem dirseñ Yolunda irtikâb eyle aşılmağı başılmağı		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
1 1 - b	Hayâlî	Belûñ çoçmuşlar öpmüşler ruh-ı zîbâñı varmışlar Nihâl-i gülşeni egmişler andan gül kıoparmışlar		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Hayâlî Bey Divanı'nda bu beyit yer almamaktadır.
1 1 b - d	[Cinânî]	Ögerek göklere çıkarmış idi Anı bir iki yerlere giresi		Müfred		. . - - / . - - / . - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Cinânî Divanı'nda yer alan 5 numaralı manzum mektubun 11. beytidir.
1 1 b - d	Vehbî	O tarz u tavr tabî'atca şîve gön'lümce Hıram-ı cilve-i nâzuñ miyân murâdumca		Müfred		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Seyyid Vehbî Divanı'nda 201 numaralı gazelin 3. beytidir.
1 1 b - d	Nedîm	Bir pür-nemek kırışmesi bir tatlu hândesi Bir sükkerin tekellümü bir h'os edâsı var		Müfred		- - - / - - - . / - - - . / - - -	Nedîm Divanı'nda yer alan 25 numaralı gazelin 2. beytidir.
1 1 b - d	Muhibbî	Ser-i zûlfini gördüm cîme beñzer Leb-i la'lini şordum mîme beñzer		Müfred		. - - - / . - - - / . - - -	Muhibbî Divanı'nda yer alan 1179 numaralı gazelin müfredidir.
1 1 b - d	Necâtî	Maķâmâtı ser-â-ser seyr idersin Gelürsin bunda şehnâz öğrenürsin		Müfred		. - - - / . - - - / . - - -	Beyit, Necâtî Divanı'nda yer almamaktadır. Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi 339 Numarada Kayıtlı şiir Mecmuası'nda şairi belirtilmeksizin geçmektedir.
1 1 b - d	Rahîkî	Güzelsin cümle encümden sen ey meh İnanmazsañ eger işte terâzû		Müfred		. - - - / . - - - / . - - -	

1 1 b - d	[Cemālî]	Ey Cemālî la'l-i dil-ber var iken Dâne-i 'ünnâb akîk olsa yemen		Müfred	_. _ _ / _ . _ _ / _ . _	Beyit, <i>Cemālî Divanı</i> 'nda yer almamaktadır.
1 1 b - d	[Fezullâh Efendi]	O gül yüzli güzel ben bülbülünden Gülistân başladı minnet Hüdâya		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu 11122 Numarada Kayıtlı Mecmua</i> 'da beyit, Fezullah Efendi'ye nispet edilmektedir.
1 2 - a	?	Tıfl-ı dil kıddüñ görüp aşka elifden başladı <i>Rabbi yessir lâ tu'assir Rabbi temmim bi'l-hayr</i>		Müfred	_. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	
1 2 - a	?	Ne deñlü karnum aç olsa toyar bir pâre etmekden Velîkin gözlerüm toymaz güzel yüzine bakmağdan		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
1 2 - a	[Müdâmî- Mezâkî]	Leblerüñ emsem didüm ol dil-berüm emme didi Kimseye bu sırrı izhâr eyleme ammâ didi		Müfred	_. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Kâbilî'nin <i>Sultân-ı Hübâna Münâsib Eş'âr</i> adlı eserinde beyit, Müdâmî'ye nispet edilmiştir. Başka bir mecmuada ise Mezâkî'ye ait bir gazelin ilk beyti olarak geçmektedir.
1 2 - a	[Şâvur]	Tolup gül yüzli dil-berlerle meclis döndi gül-zâra Güle yer yok meger yapışdıram penbeyle divâra		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Kanuni döneminde yaşayan Şâvur mahlaslı Kastamonulu divan şairine nispet edilmiştir.
1 2 - a	[Fużülî]	'Aks-i ruhsâruñ ile oldu müzeyyen mir'ât Beden-i mürdeye virdi nazaruñ feyz-i hayât		Müfred	. . _ _ / . . _ _ / . _ _ / . . _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Fużülî Divanı</i> 'nda yer alan 39 numaralı gazelin ilk beytidir.
1 2 - a	Veysî	Çü bilürsin ki yakar âteş-i ğam cân ü teni Ne var ey kân-ı kerem sen de çerâğ eyle beni		Müfred	. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Veysî Divanı</i> 'nda yer alan Kahire Beylerbeyi Üveys Paşa için yazıldığı belirtilen tekib-i bendin 7. bendinin 6. beytidir.
1 2 - a	?	Deler bağrım geçerse hâtırdan tîr-i müjgânuñ Kıyâmetler kopar fikr eylesem kıdd-i hırâmânuñ		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
1 2 - a	['Adnî]	Gözüm yaşına rahm it sorma derden Kî merdüm-zâdedür düşmüş nazardan		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Adnî Divanı</i> 'nda yer alan 69 numaralı gazelin matlaidir.
1 2 - a	?	Güldür dimiş cemâlün için bir niçe gürüh Gül beñzemez cemâlüne vechen min-el vücüh		Müfred	_ _ . / _ . . . / . _ _ . / _ . _	

1 2 - a	[Kara Fazlî Çelebi]	Ruhsârı yeter yârûñ ‘uşşâka gül-i ahmer Berg-i gülî yâd itme bûlbûl-i varak dîger		Müfred	___./___./___./___	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Kara Fazlî Çelebi Divanı</i> ’nda yer alan 145 numaralı müfreddir.
1 2 - a	?	Açınca çeşmini nergis çemende hâb-ı ğafletden Şabâ tebşîr idüp didi zemîne dîdeler rûşen		Müfred	. ___./___./___./___	
1 2 - a	?	Söyle ey dîde benüm ‘aynımı kânde gördüñ Bu kadar yaş geçürdüñ bu kadar dem sürdüñ		Müfred	.. ___./___./___./..	
1 2 - a	?	Geştî-i şer‘i koyup başma kâdem girdâba Zâhidâ toğrica baş egri ayağûñ kuruya		Müfred	.. ___./___./___./..	
1 2 - a	[Necâtî]	Tıfl iken harc eyledüm ‘ömrüm cevân itdüm seni Şimdi yigitlik midür cevruñ beni pîr eylemek		Müfred	.. ___./___./___./..	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Necâtî Divanı</i> ’nda yer alan 312 numaralı gazelin 4. beytidir.
1 2 - a	[Hâşimî]	Eşidüp pend-i pîrânî cevânûñ terkini urmaz Göñül bir dil-ber ile çift olur elbette tek tırmaz		Müfred	. ___./___./___./___	YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Hâşimî Divanı</i> ’nın <i>Matâlî</i> ’ bölümünde yer alan 130 numaralı matladır.
1 2 - a	?	Meyânûñla efendi kıl ü kâlüm kıl kadar yokdur Leb-i la‘lûñle tenhâda sözüñ amma katı çokdur		Müfred	. ___./___./___./___	
1 2 - a	?	Mâh dirlerse melâik saña ger itme ‘aceb Âfitâbum kişiye gökden iner çünki laķab		Müfred	.. ___./___./___./..	
1 2 - a	[Gelibolulu Âlî]	Dügün idince ‘arûs-ı güle dâmâd-ı şabâ ‘Andelîbân-ı çemen okuyıcı çıkdı aña		Müfred	.. ___./___./___./..	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Gelibolulu Âlî Divanı</i> ’nda 1 numaralı gazelin ilk beytidir.
1 2 - a	?	‘Uşşâka o şehnâzı şabâ ideli kânûn Bir bûselik âğâzeyle olmadı muhayyer		Müfred	___./___./___./___	
1 2 - a	?	Haţ-âver olmuş oturmuş o meh taḥiyyâta Göñül yetiş ki varup şimdi bir selâm alalum		Müfred	. ___./___./___./..	

1 2 - a	Hayālî	Akşehir alnuñ yüzüñ Aydın iline Müşğîn saçuñ mülk-i Karamāna virmezem		Müfred	___/___/___/___	Hayālî Bey Divanı'nda 22 numaralı gazelin 3. beytidir.
1 2 - a	[Edimeli Fā'iz Efendi]	Tutuşdu ol kuloğlunuñ ruḥ-ı pür-tābına dünyā Ocaḳdan böyle yaluñ yüzli çokdan olmadı peydā		Müfred	·___/___/___/___	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, Edirneli Fā'iz Efendi Divanı'nda yer alan 96 numaralı matladır.
1 2 - a	[Sābit]	Zāhid gıdısı dil-bere māl kıza 'āşık Mābeyn oṭası gibi iki yüzli münāfık		Müfred	___/___/___/___	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Bosnalı Alāeddin Sābit Divanı'nda Ebyāt bölümünde yer alan 131 ve 132. beyitler ilk mısraı biraz farklı olmakla beraber benzer beyitlerdir.
1 2 - a	?	Çekilür mi tūalum āl ile tenhālara çek O gül-i bāğ-ı leṭāfet ne çiçekdür ne çiçek		Müfred	·___/___/___/___	
1 2 - a	[Şabrî]	Sen şimdi beni oḳ gibi yabana atarsın Ammā ki eyā ḳaşı kemānum çok ararsın		Müfred	___/___/___/___	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Ḳābilî'nin Sulṭān-ı Ḥübāna Münāsib Eş'ār adlı eserinde Şabrî'ye nispet edilmiştir.
1 2 a - d	[İşhāk Çelebi]	Gönül āyinesi şāfidür amma Temāşā bu ki bir şāhib-i nazar yok		Müfred	·___/___/___	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi Y. 0339 Numarada Kayıtlı Mecmua-i Eş'ār'da İşhāk Çelebi'ye nispet edilmiştir.
1 2 a - d	[Sāzende-zāde Ca'fer]	Beline 'āşık oldum cān u dilden Didi sen de çalar mısın bu kıldan		Müfred	·___/___/___	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Mesihî'nin Edirne Şehrengizi'nde Sāzende-zāde Ca'fer'e nispet edilmiştir.
1 2 a - d	[Mesihî]	Bülbül olsam yanuñ varsam didüm Didi n'ola bülbülisen öte ṭur		Müfred	·___/___/___	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Mesihî Divanı'nda yer alan 45 numaralı gazelin 3. beytidir.
1 2 a - d	?	Gördüm ki yola ḳāfile-i yār yöneldi Ḳopdı ceres-āsā yüregüm ağzıma geldi		Müfred	___/___/___/___	
1 2 - b	?	Şem'a kim teşbīh ider yā Rab bu ḥüsn-i mehveşi Şem'-i ḥ'od maḳtül-ı ser 'üryān ışıḳdur āteşi		Müfred	·___/___/___/___	

1 3 - a	Nişārī	Farsça	Farsça				<i>Molla Cāmī Divanı</i> ’nda, <i>Gazeliyyāt</i> bölümünde yer alan 16 numaralı gazele yazılan Farsça tahmis
1 3 - b 1 6 - a	Molla Cāmī	Farsça	Farsça				Mecmuanın 13b-16b sayfaları arasında Molla Cāmī’nin Farsça <i>Manzum 40 Hadis Tercümesi</i> ve eserin mensur mukaddimesi yer almaktadır. Manzum bölümler müstakil birer kıt’a nazım şekliyle yazılmıştır.
1 6 - b	Meczûb	Farsça	Farsça				Manzum metin.
1 6 - b	Meczûb	Farsça	Farsça				Manzum metin.
1 6 b - d							16-b sayfasının derkenarında silindiği için okunamayan bir bölüm vardır.
1 7 - a	Şabrī (Nābī)	Şadā-yı nāle degül ğarka-ğāh-ı ğamdur bu Sefine-i dil-i ser-geştede ezān okınur		Müfred		. _ . _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi Şabrī olarak belirtilmiştir. Fakat beyit, Nābī’nin <i>Siyer-i Veyis</i> ’ye yazdığı zeyilde geçmektedir.
1 7 - a	Fāyık	Derūnda sūziş-i ğamdan degül fiğān her şeb Diyār-ı miḥnetūñ iḥrākı var ezān okınur		Müfred		. _ . _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	
1 7 - a	Selīm	Gülince ḥaṭṭı o şūḥuñ ‘aceb mi āh etsem Kūsūfa vardıġı dem āfitāb ezān okınur		Müfred		. _ . _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	
1 7 - a	‘Abdullah en- Nākıd	Zuhūr-ı ğonçe-i gülde fiğān ider bülbul Toġunca her çoçuġuñ ġüşına ezān okınur		Müfred		. _ . _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “li-muḥarriḥi el-fakīr ‘Abdullah en-Nākıd” ifadesi yer almaktadır. 3 mürettibi olduğunu düşündüğümüz mecmuanın ilk mürettibi Şa’rānī-zāde Abdullah Nākıd Efendi’dir.

1 7 - a	Hıfzî	Cihân-dâr-ı cevânûn serv-kaddin eyledüñ taşvîr Der-âğûş itmege geldikde ey Behzâd n'eylersin		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
1 7 - a	[Necâfî]	Ġamuñ kuh-sâre añsam 'aksine nice sũhan söyler Budur aĥvâl-i 'âlem bilmeyen söyler bilen söyler		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Necâfî Divanı'nda yer almayan beyit, Hisâlî'nin <i>Matâlî'ün-Nezâir</i> adlı eserinde Necâfî'ye nispet edilmiştir.
1 7 - a	[Emrî]	Gözüm pür-sîm iken ağlar gönül bî-sîm iken ağlar Budur aĥvâl-i 'âlem olmayan ağlar olan ağlar		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Emrî Divanı</i> 'nda Mukatta'lar blümünde yer alan 156 numaralı beyittir.
1 7 - a	[Nev'î]	Muhabbetden ġaraž şanmañ ki Ķays u Vâmîķ olmaķdur Hüner bir ĥâlet ile vaşl-ı yâre lâyıķ olmaķdur		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Nev'î Divanı</i> 'nda yer alan 86 numaralı gazelin ilk beytidir.
1 7 - a	?	Muhabbetden ġaraž şanmañ ki vaşla lâyıķ olmaķdur Şadâķatle hüner bir dil-rubâya 'âşîķ olmaķdur		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
1 7 - a	?	Muhabbetden ġaraž şanmañ mücerred 'âşîķ olmaķdur Şadâķatle hüner fennünde 'âşîķ şadîķ olmaķdur		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
1 7 a - d	Şeyḫ Nihân	Leb-i dil-dâra virmişsün şarabı erġuvân-rengîn Alup nûş itmege geldükde ey Behzâd n'eylersin	Muşavver vech-i dil-dâra şulu şeftâlû resm etmiş Tenâvül itmege geldükde ey behzâd n'eylersin	Kıta/2		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Kıt'anın üzerinde " li-muḥarririhî Şeyḫ Nihân " kaydı yer almaktadır. Birden çok mürettibi olduğunu düşündüğümüz mecmuanın diğeri bir mürettibi Şeyḫ Nihân'dır.
1 7 a - d	İslâmî	Güzel taşvîr idersün dil-berüñ gerdânunı amma Varup bûs itmege geldükde ey Behzâd n'eylersin		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Beytin üzerinde " li-muḥarririhî İslâmî " kaydı yer almaktadır. Birden çok mürettibi olduğunu düşündüğümüz mecmuanın diğeri bir mürettibidir.
1 7 - b							17b sayfasındaki manzum metinler silindiği için okunamamıştır.
1 8 - a							18a sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.
1 8 - b	Nedîm	Ĥaddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş saña Mey süzlümüş şişeden ruḥsâr-ı âl olmuş saña	Yok bu şehir içre senüñ medḫ itdigün dil-ber Nedîm Bir perî-şüret görünmüş bir ḫayâl olmuş saña	Gazel/8		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	<i>Nedîm Divanı</i> 'nda yer alan 2 numaralı gazeldir.

1 8 - b	Nedîm	Gör kıdd-i yârî serv-i çemân söylerüm saña Bağ ol dehâna râz-ı nihân söylerüm saña	Hiç bir nişâne yok o miyân ü dehândan Âgâh olursam ey dil ü cân söylerüm saña	Gazel/13	---	Nedîm Divanı'nda yer alan 3 numaralı müzeyyel gazeldir.
1 9 - a	Nedîm	Hem-vâre hümle h'os başı cām ile leb-be-leb Ümmü'l-ḥabâis olsa n'ola duḡter-i 'ineb	Seyr it Nedîm o kâmeti kim eylemiş murâd Bu mısra'-ı resâda mezmân-i nâzî hep	Gazel/5	---	Nedîm Divanı'nda yer alan 7 numaralı gazeldir.
1 9 - a	Nedîm	'Aşka düşdüm cân u dil sa'd-i hûbân oldı hep Şabr u tâḡat maşraf-ı çâk-ı girîbân oldı hep	Sen dimişsün kim kimün derdiyle giryândur Nedîm Hep mürüvvetsüz senün derdünle giryân oldı hep	Gazel/7	---	Nedîm Divanı'nda 9 numaralı gazeldir.
1 9 - a	Nedîm	Kimlerün çeşmüne ol sîne bu şeb nûr oldı Nereye gitti o hercâi o meh-pâre 'aceb Kimlerün yâresine merhem-i kâfûr oldı Kandedür kânde o zâlim o sitem-kâre 'aceb	Varup ol derd-şinâs-ı dil ü cânı bulsam Hâk-i pâyine Nedîmâ yine yüzler sürsem Gizlice arasam ağzın lebin emsem sorsam Hiç bir çâre bilür mi dil-i bîmâre 'aceb	Şarkı/3	---	Nedîm Divanı'nda <i>Musammatlar</i> başlığı altında yer alan 13 numaralı şarkıdır. Divanda 5 bentten mürettep olan şarkının mecmuada 3 bentine yer verilmiştir.
1 9 - a	Nedîm	Farsça	Farsça			Nedîm Divanı, <i>Arapça ve Farsça Şiirleri</i> kısmında <i>Gazeliyyat</i> bölümünde 5 numaralı gazeldir.
1 9 - b	Nedîm	Cây ideli sînem bût-i dil-cû-yı maḡabbet Dil oldı perî-ḡâne-i cādû-yı maḡabbet	'Aşk ehli alup eylese şâyeste Nedîmâ Eş'ârımı ta'vîz-i be-bâzû-yı maḡabbet	Gazel/7	---	Nedîm Divanı'nda yer alan 11 numaralı gazeldir. Beyitlerin tertibinde divan ve mecmua arasında farklılık söz konusudur.
2 0 - a	Mesîḡî	Ger sen isterseñ tecellî ide nûr Ka'be-i didâr-ı yâre karşı tur	Fıkr-i la'lûñ kabre iletirdi Mesîḡ Dâne-yi topraḡa iletür şanki mûr	Gazel/5	---	<i>Mesîḡî Divanı</i> 'nda yer alan 46 numaralı gazeldir. Beyitlerin tertibinde ve bazı beyitlerin içeriğinde divan ile mecmua arasında farklılıklar söz konusudur.
2 0 - b						20-b sayfası mürettep tarafından boş bırakılmıştır.
2 1 - a	'Ulvi	Şehâ küyuñda gônîlüm bir gedâ-yı müstemendündür Erenler ḡaḡkî baş u câna kalmaz bir levendündür	Nazar kıl 'Ulvi ye kapuñda bunca yıldurur şâhum ḡarîbündür fakîründür kuluñdur derd- mendündür	Gazel/5	---	<i>Derzi-zâde 'Ulvi Divanı</i> 'nda yer alan 166. gazeldir. Beyitlerin tertibinde ve bazı beyitlerin içeriğinde divan ile mecmua arasında farklılıklar söz konusudur.
2 2 - a	Lâmi't	Ol nedür kim isminün 'unşur gibi Çârdur ḡarfî kaçan itseñ şümâr	Hizmetinde bende ol çâdır gibi Lâmi't bu ismi kim feth etse var	Kıt'a-ı Lügaz	---	<i>Lâmi't Divanı</i> 'nda yer alan 8 numaralı lügazdır. Beyitlerin tertibinde ve içeriğinde divan ile mecmua arasında farklılıklar vardır.
2 2 - a	?	Bu lügaz fethünde fıkr itdüm nisâr Çâdırı buldum ki anuñ dört ḡarfî var	Beyt-i vâhid iki taşvîre mucîb Lafz-ı çâr u birisi ma'na-i çâr	Gazel/5 Lügaz	---	Mecmuada, Lâmi't'nin lügazine cevaben yazılan şiirin kime ait olduḡu hakkında bilgi verilmemiştir. Şiirin üzerinde "Cevâb" başlığı vardır.

2 2 - a	Nabî	Nedür ol gülle-i şağır-i ‘acîb Ola dâim Boğaz Hışâra karîb	Bilürem vaşfını baña ögme Cürmi de var ise söğüp döğme	Mesnevi/ Lügaz	..._/..._/...	Bu lügaz, <i>Nabî Divanı</i> ’nda bulunan 30 lügaz arasında yer almamaktadır.
2 2 - a	?	Düş oldı gice çeşmüme bir havz-ı müdevver Leb-ber-leb olup içi vü hem taşı münevver	Ol murğa gıdâ mârdur ol mârâ gıdâ âb Ol mârâ gıdâ ırmese ol murğ olur ebter	Gazel/4 Lügaz	..._/..._/...	Mecmuada, Nabî’nin lügazine cevaben yazılan şiirin kime ait olduğu hakkında bilgi verilmemiştir. Şiirin üzerinde “Kandîl” başlığı yer almaktadır.
2 2 - b	Sultân Murâd	Bir kal’a-yı mu‘allağ içinde oldı deryâ Ol kal’anuñ içinde bir balık eylemiş câ	Ağzında tutdı balık bir gevher-i yegâne Turduqca gevher anda balığı eyler ifnâ	Kıt’a/2 Lügaz	..._/..._/...	
2 2 - b	?	Ol nedür kim bir ‘acâyib nesnedür Upuzunca bir garâyib kışşadur	Çünkü itmâm itdi işin ol harîf Çekdi başın hırkaya oldı nahîf	Mesnevi Lügaz	..._/..._/...	
2 2 - b	Kerîmî-Mesîhî	Dört müselmân ile beş kâfir meger İki dil-ber gördiler alnı kâmer	Ey Kerîmî / Mesîhî hîle budur anda kim ‘Addidüp tokuzda bir tarh ideler	Gazel/5 Lügaz	..._/..._/...	Lügazin üzerinde Arapça elif harfî ve nokta şekillerinden oluşan, sayılara karşılık gelen işaretlerin yer aldığı bir bölüm vardır. Bu kısımda yer alan sayılar, aynı sıra ile lügazin içerisinde geçmektedir. Şiirin makta beytinde Kerîmî mahlasının altına Mesîhî yazılmıştır. Mesîhî mahlasının yanına da yazma eserlerde Arapça “ona ait” anlamına gelen “lehû” işareti konmuştur. Bu tashih kaydı mecmuanın müretteplerinden biri veya bir kari tarafından düşünülmüş olabilir.
2 2 - b	?	Ol nedür kim ikidür insânda Üçden artık olmadı hayvânda	Dâima anuñla temkîn ü vakâr	Mesnevi/6 Lügaz	..._/..._/...	Mecmuada şiirin kime ait olduğu hakkında bilgi verilmemiştir. Şiirin 3 beyitten oluşan ve ilk iki beyiti incelediğimiz mecmuadaki beyitlerle aynı olmakla beraber 3. beyti farklı olan bir başka şekli, <i>Konya Yazma Eserler Kütüphanesi 8358 Numaralı Şiir Mecmuası</i> ’nda geçmektedir. Söz konusu mecmuada da şairinin kimliği belirtilmemiştir. Lügazin çok benzer bir şekli ise Mehmet Zeki Pakalın’ın <i>Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü</i> adlı eserinde geçmektedir. Pakalın, lügazin cevabını “Arap alfabesindeki noktalar” olarak vermiştir. Şiirin son beytinin ikinci mısraı eksiktir.
2 2 - b	?	Ol ne mâr oldı ki iki başı var Her başında dürlü dürlü nakşı var	Ol yılan bir bağı bekler ekserî Bulmak olur anda misk ü ‘anberi	Mesnevi/2 Lügaz	..._/..._/...	

2 3 - a	?	Nedür ol kim şıfatda kuş gibidür Kimi tolu kimisi boş gibidür	Yılandur kuyruğı vü karnı 'akreb Tutup itmez anı kimse muharreb	Mesnevi/6	Lügaz	. _ _ _ / . _ _ _ / _ _	Mecmuada lügazın kime ait olduğu hakkında bilgi verilmemiştir. Lügazın ilk 6 beytinin birkaç farklılık barındıran ve şairin mahlasının da bulunduğu 7 beyitten mürettep bir başka şekline, Mustafa Özkat'ın kaleme aldığı <i>Sultan III. Murad'ın Lügazları ve Bu Lügazlara Yazılan Cevaplar</i> adlı makalede yer verilmiştir. Özkat, maktâ beytinde geçen “Ömer” mahlaslı şairin XV. yüzyıl şairlerinden Ömer bin Mezîd olduğunu belirtmektedir.
2 3 - a	?	Nedür ol kim dehâni şadrında Kal'adur şanki küy-ı 'aşrında	Pek açıldıñ yeter ko 'ünvânı Bes tahayyürde kırsun ihvânı	Mesnevi/11	Lügaz	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
2 3 - a	Rahmî	Ol nedür kim şerha şerha cismi var Şerhalardan sînesinde resmi var	Kim bu ismi feth iderse Rahmiyâ Şehr-i Mısrı iderem aña 'atâ	Mesnevi/	Lügaz	_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _	
2 3 - b	?	Ol nedür kim çok şakallu bir herîf Hem kaşîrû'l-kâme hem gâyet za'îf	Hizmete bel bağlamışdur rûz u şeb Lîk var bir hâli gâyet bî-edeb	Mesnevi/2	Lügaz	_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _	
2 3 - b	?	Ne 'akrebdür anuñ başı müdevver Ayağundan şokar hayvânı ekser		Müfred	Lügaz	_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _	
2 3 - b		Farsça	Farsça				Manzum metin.
2 3 - b		Arapça	Arapça				Lügaz türündeki Arapça şiir, Abbasî Dönemi meşhur şairi Ebü Nüvâs'a ait olup mecmuada şairi belirtilmemiştir.
2 3 - b	?	Fahr-i 'âlemsin velîkin fâsı yok Kân-ı gevhersin velîkin râsı yok Gice gündüz dilegüm Hâkdan bu kim Vire bir merkeb saña kim bâsı yok		Tuvuğ	Lügaz	_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _	
2 3 - b		Arapça	Arapça				Manzum metin.
2 3 - b		Farsça	Farsça				Lügaz türünde manzum metin.

2 3 - b		Farsça	Farsça				Manzum metin.
2 3 - b		Arapça	Arapça				Lügaz türünde yazılmış bir beyit ve cevabı
2 3 b - d	?	Küçükden uğurluk eyler on ikisine varınca Eline giricek uğrı çalar kendi kararınca		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
2 3 b - d	'Ahdî	Seyr iderken sū-be-sū seyrümde gördüm nāgehān İki kurd-veş biribirle cenk iderler bî-emān	Bu lügaz ma'nîde bir ğarr-ı ağzeldür biline Mişlini mumlar yakup araya bulmaya cihān	Gazel/6	Lügaz	_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	16. yy. şairi 'Ahdî-i Bağdādî Divanı'nda bu gazel yer almamaktadır.
2 4 - a		Arapça	Arapça				Soru-cevap şeklinde 6 beyitten oluşan bir lügazdır.
2 4 - a	?	Kılup evkât-ı hamsi ma' cemā'at Cimā'ı ba'de'l-'aşr itmiş ol âfet		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
2 6 - b	[Es'ad]	Ey müftî-i müşkil-küşā v'ey 'ālim-i devr-i zamān Ey fāzıl-ı şāhib-edā dānā-yı esrār-ı nihān	Ayā nedür bunda meze yoḥsa ḥelal midür bize Luṭf it cevābı bu söze vir ḥasbeten li'llāh hemān	Gazel/5	Lügaz	_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _	Gazelin içerisinde şairin mahlası geçmemektedir. Gazelin ilk 4 beytinden sonra "el-cevāb" ibaresi sonrasında 5. beyite yer verilmiştir. Beytin altına "ketebehü el-fakîr Es'ad" kaydı düşülmüştür.
2 7 - a	Mevcî	Dūd-ı ehl-i derdün āh bî-ḥisābın aındırur Lüle üzre cemre ḳalbün iltihābın aındırur	Güşe-i 'uzletde şem'ayla duḥān it Mevciyā Kim bahār-ı 'işretün berḳ-i şehābın aındırur	Gazel/7		_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	
2 7 - a	Himmetî	Lülenün revnākını gördi bu çarḥ-ı ğaddār Ḳalb-i 'āşık gibi anuñ perini eyledi nār	Himmetî bād-ı hevā gibi duḥānı içünüz Sekri var bāde-i pür-mekre idün istigfār	Gazel/5		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
2 7 - a	?	Lülenün luṭfını olur mı mecāl inkāra Hele bir vāsıṭadur būs-ı leb-i dil-dāra		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
2 7 - a	Yahyā	Ben duḥān içdüm deyü meclisde şād olmam hele 'İşret olsun mı şu kim fî'l-ḥāl burnuñdan gelür		Müfred		_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	Şeyḫülislām Yahyā Divanı'nda Müfredāt bölümünde yer alan 20. müfreddir.

2 7 - a	Yahyā	Dūd-ı āhı göklere çıktı re'âyānuñ bu gün Sen şafâlarda duĥān içmekde 'âlem gök düttün		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Şeyhülislām Yahyā Divanı'nda Müfredât bölümünde yer alan 16. müfreddir.
2 7 - a	Yahyā	Olmasa n'ola duĥānsuz dā'imā ol dil-sitān Şem'-i meclisdür o mihr ü şem' olmaz bî-duĥān		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Şeyhülislām Yahyā Divanı'nda Müfredât bölümünde yer alan 17. müfreddir.
2 7 - a	Rızāī	Zamān-ı ğamda bulunmaz ya nice āh eyleser Hemān elümde benüm lüle-i duĥān bulınur		Müfred	. - . - / . - . - / . - . - / . - . -	Rızāī Divanı'nda yer alan 80 numaralı gazelin 4. beytidir.
2 7 - a	Nādirī	Ol 'asāy-ı lüle olsun ejder-i âteş-feşān Al yed-i beyzā ki Mūsā gibi göster mu'cizāt		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Nādirī Divanı'nda yer alan 15 numaralı gazelin 4. beytidir.
2 7 - a	[Şeyhülislām Yahyā]	Ruĥı yādına dil-dāruñ gice āh ü fiġān itdüm Gicede 'ārifāna şem'-i dil-berden duĥān bizden		Müfred	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Şeyhülislām Yahyā Divanı'nda yer almayan beyit, Seyrek-zāde Mehmed Âsım'ın Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr adlı eserinde Şeyhülislām Yahyā'ya nispet edilen şiirler arasında yer almaktadır.
2 7 - a	[Şeyhülislām Yahyā]	Yārān-ı duĥān-âşām bir yerde otursunlar Zemmeyleyen eşĥāsuñ burnına üfürsünler		Müfred	-. - . / . - - - / . - - . / . - - -	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, Şeyhülislām Yahyā Divanı'nın Yeni Tespit Edilen Nüshaları ve Şairin Neşredilmemiş Şiirleri adlı çalışmada yer almaktadır.
2 7 - a	[Şeyhülislām Yahyā]	Gel duĥān içmege meyl itme beni eslerseñ Hele endāze ile eyle eger eylerseñ		Müfred	. . - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Şeyhülislām Yahyā Divanı'nda Müfredat bölümünde yer alan 62 numaralı müfreddir.
2 7 - a	?	Mest itdi bizi bāde gibi bir lüle yaprak 'Âlemde duĥān içmeyenüñ başına toprak		Müfred	-. - . / . - - - / . - - . / . - - -	
2 7 - a	?	Harām olsa eger bir kurı yaprak İçer miydi hiç anı Altuparmak		Müfred	. - - - / . - - - / . - - -	
2 7 a - d	?	Şanmañ ki duĥān içmegiçün lüle tutarlar Bir bezm-i şafā rezmd kim cem' ola yārān	Mürġ-i ğamı ürkütmegiçün gülşen-i dilden Âġaz tüfegin aldı yine destine ihvān	Kıt'a/2	-. - . / . - - . / . - - . / . - - -	
2 7 - b	Fevrī	Ne bir derde devā ne ĥ'od ġidādur Pes içmek yok yere anı ezādur	Qabül it kim eĥādīs-i şahīḥa Buyursın geldi e'd-dinü'n-naşīḥa	Mesnevi/11	. - - - / . - - - / . - - -	

27-b	?	Gög dütüni eylediler halk-ı cihân keyf ü ğidâ Kad hâracet min enfihim mâ vecedü minha's-şafâ	Fectenibü yâ kavmenâ lâ yenbeğî ehle't-tükâ Yâ Rabbenâ vağfirlenâ isrâfenâ fî emrinâ	Gazel/6	---./---./---./---	Türkçe ve Arapça yazılmış mülemma bir gazeldir.
27-b-d	?	Firenkden çıkdı vü tıtdı cihânı Aña döner göresin içen anı	Fesâd-ı 'âmm olmaz bundan a'zam Budur ben bildigüm vallâhu a'lem	Mesnevi/12	---./---./---	
28-a		Arapça-Farsça	Arapça-Farsça			5 beyitten oluşan ve kahveye içmenin verdiği hazza dair yazılmış gazel, Arapça ve Farsça kaleme alınmış mülemma bir gazeldir. <i>Hâfız-ı Şîrâzî Divanı</i> 'nda yer alan ve "Elâ yâ eyyühe's-sâkı" ifadesiyle başlayan meşhur 1 numaralı gazele nazire yapılmıştır.
28-a-d	?	Elimde kahve fincânıyla memlû' bende ğam neyler Yanımda berş gibi tiryāk hazır baña sitem neyler		Müfred	---./---./---./---	Berş: Afyon şurubu, keten yaprağı ile yapılan bir çeşit müsekkir macun.
28-a-d	?	Levh-i dilden ğam-ı dehri mahve Bir yeyim berş iki fincân kahve		Müfred	---./---./---	
28-a-d	[Edimeli Kāmî]	Sen sen ol ehl-i keyf olan yerde Kahveyi eksik itme bir ferde		Müfred	---./---./---	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. YMŞM'nin 9a sayfasında aynı şekilde yer alan beyit, <i>Edirneli Kāmî Divanı</i> 'nda <i>Matâli</i> ' bölümünde yer alan 122 numaralı matladır.
28-a-d	?	Ehl-i diller arasında bir ziyâfet büsbütün İki fincân kahve ile bir lüle keskin düttün		Müfred	---./---./---./---	
28-a-d	?	Kahve birle uyhu gitdi berş kesdi şuhûmı Bir kaşınmak kaldı ancak bizde dünyâ lezzeti		Müfred	---./---./---./---	
28-b	?	Hâzer kıl key şakın tiryākilerden Sa'âdetdür ba'îd olmak bulardan	Yüri biçäre tırma eyle tedbîr Ki âfetdür (...) kebîde te'hîr	Mesnevi/14	---./---./---	

28-b	?	Dilerseñ kim ola seyrân-gehûñ ‘arş Ye aqşâm üstine bir pârecük berş		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
29-b	?	Şerh iden kimse nef’in esrârûñ Didiler nûş-ı dârû-yı ekber	Her ne deñlü ma’ide pür olsa Anı esrâr def-i hażm eyler	Kıt’a/2		. _ _ _ / . _ _ / . _ _	
29-b	?	Yeyeli bu gıdâ-yı esrârı Hükûm ider taht-ı dilde sulţânûm	Şâh iderken gedâ vü ednâyı Râykân oldığına hayrânûm	Kıta/2		. _ _ _ / . _ _ / . _ _	
30-a	[Kemâl Paşa-zâde]	Esrârı helâl eyledüñ ey müftî-i devrân Bi’llâh diye bâde-i gülgüne ne dîrsin		Müfred		_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ / . _ _	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Şeyhülislam Kemalpaşazâde’nin Manzum Fetvaları</i> ’nda yer verilen beyitlerdendir.
30-a	[Kemâl Paşa-zâde]	Bâdenüñ hâlinde bir h’oş nükte buldum güş idüñ Mest olup teklîf sâkıf olsun andan nûş idüñ		Müfred		_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Beytin üzerinde “el-cevâb” ibaresi vardır. Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit <i>Şeyhülislam Kemalpaşazâde’nin Manzum Fetvaları</i> ’nda yer verilen beyitlerdendir.
30-b	[Hilmî-zâde ‘Alî]	Müftî-i müşkilâta olsa su’âl Hâl-i ‘âşıkla dil-ber-i kıttâl	İde mi haq virünce rüşd ü sedâd ‘Amr virdigi malı istirdâd	Mesnevî		. _ _ _ / . _ _ / . _ _	YMŞM’de manzum fetvanın şairi belirtilmemiştir. Eliaçık, farklı bir mecmuada aynı şekilde geçen manzum fetvanın şairi hakkında şu bilgileri verir: “İ.B.B. Atatürk Kitaplığı MC_Yz_K0473, vrk. 272b. Bu fetvâ, altında geçen: “müftî-i Kıbrısî Hilmizâde Ali ?” kaydına göre Kıbrıs müftüsü Hilmi (Hasan) Efendi’nin oğlu Ali tarafından yazılmıştır. Ancak, kaynaklarda böyle bir isme şimdilik rastlanamamıştır. Bu ismin Ha(u)llumzâde ? olarak okunma ihtimali de olup böyle bir isim de henüz tespit edilememiştir.”
30-b	[Hilmî-zâde ‘Alî]	Hibe-i kûnyede olup mezbûr Bâb-ı hatr-ı ibâhâda mestûr	‘Amr eger nâdim olup itse murâd Virdigi mâlî eyler istirdâd	Mesnevî		. _ _ _ / . _ _ / . _ _	Bir önceki manzumede sorulan fetva sualinin cevabı mahiyetindedir. Manzumenin üzerinde “el-cevâb” ibaresi vardır.
31-a		Farsça	Farsça				Manzum metin
31-a	?	‘Aşk odı evvel düşer ma’şûka andan ‘âşıkâ Şem’i gör kim yanmadın yandurmadı pervaneyi		Müfred		_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	.

3 2 - a	Fehîm	Ey nigâh-ı gâzabî mest-i mey-i nahvet ü nâz Gamzesi sâkî-i câm-ı eccl-i ehl-i niyâz Ey fîrûg-ı ruh-ı hûy-gerdesi hûrşîd-güdâz Ey lebi nâdire gül berg-i gül-i gülşen-i râz Korkaram râzımı keşf ide o çeşm-i gammâz Âşinâ oldı dile gamze-i peykâr-ı nevâz Şeb-i hicr ü gam-ı zülf ü dil-i sevdâ-perdâz İhtiyârî degül âh eylerisem dür u dirâz Âh idersem n'ola sevdâ ile tölmiş gönölüm Haberim yok ki senüñ 'âşıkun olmış gönölüm	Hüsnünü görse eger Yûsuf olur bende saña Hayl-i 'uşşâk nice olmasun efgende saña Ba'd-ez-în bendeyem ey şâh-ı cihân ben de saña Hande it ağlasa hâlin dil-i efkende saña 'Âşık olurduñ eger görse idüñ sen de saña Böyledür kısmet-i Hâk girye baña hande saña Bir naşîhatdür ider 'âşık-ı şermende saña Korkaram yâr olur ağıyar-ı firîbende saña Girde-bâlin gül-âgendüñ olup püte-i hâr Derd ü gâyetle helâk ola Fehîm-i bîmâr	Terkib-i Bend/7	/...../...../...	<i>Fehîm-i Kadîm Divanı</i> 'nda yer alan 4 numaralı terkiib-i benddir.
3 3 - a	[Gelibolulu Mustafa 'Âlî]	Şol dem ki oldum bañr-i muşaffâ zâtum göründi mir'ât-ı mevlâ Düşdi sülûkum bir gizli yoldan dört oldı menzil mañfî vü peydâ Evvel konağum şulb-i pederdür mülk-i 'ademden cân etdüm aña İkinci menzil çün rahm-i mâder hün-ı cigerdür hânım müheyyâ Andan geçince oldı konağum şahrâ-yı 'âlem iklîm-i dünyâ Dördüncü menzil küy-ı fenâdur her semti anuñ Firdevs-i a'lâ Ser-menzil oldur her sâlik anda yol zañmetünden oldı müberrâ Çün rahme düşdüm şüretde oldum ça'r-ı şadefde bir dürr-i yektâ Şems-i se'âdet bezl etdi varın buldum mürebbî oldım mürebbâ Kudret yedünden oldı muşaşşal taşvîr-i heykel tekmi'l-i a'zâ Bañr olacağum fehmi etdi 'âlem dür gibi oldum gerçi hüveydâ Nefh etdi rûhum Feyyâz-ı Muṭlaḳ mâ'ü-l hayâtı içdüm hemâna Elḥamdülillâh elḥamdülillâh kad küntü ḥayyen min kudretillâh	Emşâl-i eşyâ çün oldı mübhem 'ayn oldı zâhir ḥalloldı şübhem Gördüm e'âlî olmış edânî 'aksine dönmiş dülâb-ı 'âlem Şür-âb-ı deryâ kanmış zülâle zehr-âb-ı merdüm bir şehir-i peryem Mâ-fevka nisbet zilletde her kes mâ-dûna baksañ ammâ mükerrerem Mañkûm-ı 'âciz ḥâkimlik eyler ḥikmet inende görmez müsellemler Mey şun be sâkî ehlen ve sehlen yâ merḥaben bik yâ ḥayra mañdem Şol bâdeden kim keyfiyyetünde keyf oldı aḥsen kemmünde yok kem Bezm-i müheyyâ câm-ı leb-â-leb şevk-i mü'ebbed zevk-i dem-â-dem Duñterdür ammâ mestüñ helâli hoşyâra nisbet bikr-i muḥarrem Ol cehl-i kâmil vardı zevale 'ilm oldı ḥâşıl Allâhu a'lem Kârumdan âñir oldum peşimân şad tevbe kıldum biñ şükre munzam	Terkib-i Bend/7 Devriye	---.../---.../---.../---... ---...-	Mecmuada şairi belirtilmeyen bu manzume Gelibolulu Mustafa Âlî'ye ait olup devriye özelliği taşıyan tasavvufî içerikli bir terkiib-i benddir. Son mısra mürettip tarafından yazılmamıştır.

3 4 - a 3 4 - b	Defter-dār ‘Âlî Efendi (Gelibolulu Mustafa ‘Âlî)	‘Arab ü Kürd ü ‘Acem ü Arnavud ü Efreng ü Urum Şırp cāhil neferâtı budur ey fahr-ı kibar	Çarıları da şiir-bâz-ı cihân naḥsendi Çande gitse küpi yanında kim olmağa süvâr	Kaside/23		/...../...../...	<i>Gelibolulu ‘Âlî Divanı</i> ’nda 111 numaralı ve 170 beyitten oluşan kasidenin 23 beytine mecmuada yer verilmiştir. Divana göre beyit tertibinde ve kimi kelime ve ifadelerde farklılıklar söz konusudur.
3 5 - a	Riyâzî	Dil-rubâ uğramıya yanıma biñ eylesem âh Kehribâ olsam eger da‘vetime gelmeye kâh	Biz o Ferhād-ı belâyuz ki ser-i tîşemizüñ Dikerüz nîzeliğün serde Riyâzî her gâh	Gazel/5		/...../...../...	Sayfanın son bölümünde yer alan manzum metin, silindiği için okunamamıştır.
3 5 - a	Mesîhî	Rûy-ı dil-dâre nazar eyle ki devletdür bu Kime yüz tutar ise ulu sa‘âdetdür bu	Zahm urmağa Mesîhî ye gelürken tîrûñ Cânı karşı çıkuben didi ne zahmetdür bu	Gazel/5		/...../...../...	<i>Mesîhî Divanı</i> ’nda 198 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
3 5 - a	Riyâzî	Kâr-zâr-ı Zâl-ı ḥaşma inkisâr-ı dil yeter Ne sen el ur kabza-i şemşîre ne ḥançer çıkar	Sâye-endâz olsa bir ḥâke o zülf-i müşk- bâr Ey Riyâzî kızsalar tâ ḥaşre dek ‘anber çıkâr	Gazel/5		-...../-...../-...../-...	
3 5 - a	Ḥayâlî	Ḥaṭṭ-ı ‘anber lebleründe müşkter-i sārâ şatar Ruḥlarıñ mihr ü muhabbet beñlerün sevdâ şatar	Dilde peykânunñdan ayrılmaz Ḥayâlî ‘âşıkunñ Güyyâ tıfl-ı Ḥabeşdür Ka‘bede ḥurmâ şatar	Gazel/5		-...../-...../-...../-...	<i>Ḥayâlî Bey Divanı</i> ’nda 23 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
3 5 - b	Fevrî	Cân belâ başka belâdur bu dil-i zâr daḥi Ne belâdur baña bu cism-i pür-efkâr daḥi	Ġam belâ derd belâ yâr belâ ‘aşk belâ Ne belâ Fevrî ye bu çeşm-i sitemkâr daḥi	Gazel/5		/...../...../...	Ali Nihat Tarlan, <i>Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri Rahmî ve Fevrî</i> adlı eserinde <i>Beyanî Tezkiresi</i> ’ni kaynak göstererek aynı gazele yer vermiştir.
3 5 - b	Necâtî	Cümle ‘âlem bir yaña bî-çâre tenhâ bir yaña Cennet-i küyüñ kımazam olsa dünyâ bir yaña	Cânına oldı Necâtî nün havâle ‘aşk-ı yâr Ey ecel sen de gelüp itme tekâzâ bir yaña	Gazel/5		-...../-...../-...../-...	<i>Necâtî Beg Divanı</i> ’nda yer alan 3 numaralı gazeldir. Divanda 9 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
3 5 - b	Riyâzî	Yemüşdür ol kadar zahm-ı cefâsın seng-i bîdâduñ Bozulmuş naḥş-ı dîrîni bu deyr-i köhne-bünyâduñ	Riyâzî nazm-ı şîrinünde özge çâşnî vardur Bulınmaz her süḥanda lezzet-i şî‘r-i Ḥüdâ-dâduñ	Gazel/5		/...../...../...	
3 5 - b	Şemsî	Koyup mekânını Mecnûn dimeñ yabana çıkar Anuñ varur ötesi râh-ı ‘âşıkâne çıkar	İşitdigüñ güzeli medḥ idersüñ ey Şemsî Vişâlî gayırlara bilmezem saña ne çıkar	Gazel/6		/...../...../...	
3 6 - a	Selîkî	Yoluñda cân virem gibi derünümde melâlet var Şehîd-i tîğ-ı ‘aşk olmağa gönümde şehâdet var	Gedâyı ‘âleme sultân ü sultânı gedâ eyler Şarâb-ı ‘aşk-ı dil-berde Selîkî özge ḥâlet var	Gazel/5		/...../...../...	

3 6 - a	Rūhī	Şanma ey hâce ki senden zer ü sîm isterler Yevme lâ yenfa'uda kalb-i selîm isterler	Ezber it kışşa-i esrâr-ı dili ey Rūhī Hâzır ol bezm-i ilâhîde nedîm isterler	Gazel/9	.. _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Gazelin yer aldığı <i>Rūhī Divanı</i> ile mecmua arasında beyitlerin tertibi, bazı beyitlerin mecmuada eksik olması yönlerinden farklılıklar söz konusudur.
3 6 - a	Selmân	Bir yüzi cennet ruḥı gül-zâr dirseñ işte sen Pâk-meşreb t̤alib-i didâr dirseñ işte ben	Her zamân Selmân görüp cânâna dir bî- ihtiyâr Yoluma cân terk ider kim var dirseñ işte ben	Gazel/7	_ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _	
3 6 - a 3 6 - b	'Âlî (Gelibolulu Mustafa 'Âlî)	Öldi gitdi hicr ile bir tâze cân ister gönül Eski derdin tâzeler bir nev-civân ister gönül	Kollamağa hâle-veş 'Âlî felekde her gice Bir hilâl-eburî meh-i nâ-mihribân ister gönül	Gazel/5	_ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _	<i>Gelibolulu Mustafa 'Âlî Divanı</i> 'nda 798 numaralı gazeldir.
3 6 - b	Şem'î	Ne dem cevâne gelseñ rakş idüp ey şun'-ı yezdânî Ser-â-ser bûy-ı zülfiñ t̤oldurur gerdün-ı gerdânı	Nice hem-ser olur kıddiyle serv-i büstân Şem'î O bir pâ-bestedür kande bulur kıdd-i hıramânı	Gazel/7	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _	
3 6 - b	Emrî	Senûñ fülful benûñ varsa benüm dâğ-ı siyâhum var Senûñ sünbül şaçuñ varsa benüm de dūd-ı âhum var	Senûñ giryen var ise dem-be-dem ey dide-i Emrî Benüm de süziş-i dilden gelür çok âh-ı vâhum var	Gazel/5	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _	<i>Emrî Divanı</i> 'nda yer alan 171 numaralı gazeldir. Beyitlerin tertibinde ve bazı kelimelerde divan ile mecmua arasında farklılıklar söz konusudur.
3 6 - b	Hayâlî	Dili âşüfte kılan sünbül-i gül-püşuñdur Şabrımı gâret iden hâl-i benâgüşuñdur	Bâde-i 'aşkuñ ey dost Hayâlî içeli Gelmedi başuna 'aklı daḥi sarḥ' oşuñdur	Gazel/5	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _	<i>Hayâlî Bey Divanı</i> 'nda 51 numaralı gazeldir.
3 7 - a	'Ubeydî	Ol şâh nazar kılsun ben 'âşık-ı ğam-ġîne Kim dide-i pür-eşküm oldı gümüş âyîne	Nazmına ' Ubeydî nüñ neşr itmegiçün ey meh Almış elüne dürler bakdum gice pervîne	Gazel/5	_ _ _ . / . _ _ _ / _ _ . / . _ _ _	<i>'Ubeydî Divanı</i> 'nda 282 numaralı gazeldir.
3 7 - a	Necâfî	'Âşık irdi 'îyd-i vaşla zâhid eyler daḥi şek Kimine yemek naşib oldı kimisine emek	Zülfün ucından Necâfî nüñ neler çekdüğini Biñ yıl olsa 'ömri biñden birini olmaz dimek	Gazel/5	_ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _	<i>Necâfî Beg Divanı</i> 'nda 316 numaralı gazeldir. Divanda 12 beyitten müteşekkil gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
3 7 - a	Şîrâzî	Didüm ebrûlaruñ egridür ey mâh Didi ol serv-i kâd toġrı bir Allâh	Dimiş zâhid ki Şîrâzî mey içmez Ma'âzallah yalandur hâşa li'llâh	Gazel/5	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _	
3 7 - a	'Aşkî	Harekâtı sekenâtı bedenüñ cân iledür 'Âşık-ı hâste-dilüñ himmet-i cânân iledür	Künc-i ğamda şanemâ ' Aşkî yî tenhâ şanma Dil-i süzân iledur dide-i giryân iledür	Gazel/5	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _	<i>Üsküdarlı 'Aşkî Divanı</i> 'nda bu gazel mevcut değildir.

3 7 - a 3 7 - b	Ca'fer (Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi)	Gözüm nem-gîn gönül gam-gîn başum kana boyanuğdur 'Aceb olmaz budur hâli saña her kim ki 'aşıkdur	Seherden gül gibi dil-ber n'ola 'arz-ı cemâl etse Bu Ca'fer şubh-ı şadık-veş reh-i 'aşkunda şadıkdur	Gazel/5		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi Divanı</i> 'nda 34 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
3 7 - b	Şânî (Nâbî)	Ger yasağ oldıysa muṭrib çenge de kânûna da Tevbeler olsun 'araḳla bâde-i gülgûna da	Yazdığında kâtib-i kudret berât-ı 'aşkumı Şaniyâ kılmış muvâfık şer'e de kânûna da	Gazel/7		_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Mecmuada gazel Şânî'ye nispet edilmiştir. Mecmuada 7 beyitten müteşekkil olan gazelin 5 beyitlik şekli, <i>Nâbî Divanı</i> 'nda yer almakta olup 661 numaralı gazeldir.
3 7 - b	Rûhî - Yahyâ - Tıflî	Nice teşbih olunur ol ruh-ı âl üstine gül Rengden renge girür kalmaz o hâl üstine gül	Beñzedürdüm lebüne berg-i güli ey Rûhî Konula gelse idi 'aḳd-i leâl üstine gül	Gazel/7		. . . _ / . . . _ / . . . _ / . . .	Bağdatlı Rûhî, Şeyhülislâm Yahyâ ve Tıflî'nin aynı redifli beyitlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir müşterek gazel örneğidir. Her beytin yanında, beytin ait olduğu şairi göstermek için "R-Y-T" şeklinde şairlerin mahlasının ilk harfleri yazılmıştır. Rûhî'ye nispet edilen beyitler <i>Rûhî Divanı</i> 'nda yer almamaktadır. Gazelin Şeyhülislâm Yahyâ'ya ait olan 3 ve 4 numaralı beyitleri <i>Şeyhülislâm Yahyâ Divanı</i> 'nda yer alan 219 numaralı gazelin 2. ve 3. beyitleridir.
3 7 - b	Şabrî - Yahyâ	Eşk ile eyledüm vuzû' irdi dem-i şabâh-ı 'aşḳ Cân gözün açdı na'ra-i ḥayya 'ale'ş-şalâh-ı 'aşḳ	Çün ola meyle pür-ḳadeh olur o mâye-i ferâh Nüş idegör hemîşe Yahyâ bu imiş şalâh-ı 'aşḳ	Gazel/5		_ . . _ / _ . . _ / _ . . _ / _ . . _	Şabrî Mehmed Şerîf ve Şeyhülislâm Yahyâ'nın aynı redifli beyitlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir müşterek gazel örneğidir. Gazelin ilk üç beyti <i>Şabrî Mehmed Şerîf Divanı</i> 'nda yer alan 113 numaralı gazelin ilk üç beytidir. Şeyhülislâm Yahyâ'ya ait olan 4 ve 5 numaralı beyitleri <i>Şeyhülislâm Yahyâ Divanı</i> 'nda yer alan 179 numaralı gazelin 3. ve 5. beyitleridir. Her beytin yanında, beytin ait olduğu şairi göstermek için "Ş-Y" şeklinde şairlerin mahlasının ilk harfleri yazılmıştır.
3 8 - a							Sayfanın başında yer alan metin, silik olduğu için okunamamıştır.
3 8 - a b 3 9 - a b	Nâdirî	Te'âla'llâh zihî şâm-ı sürûr-encâm-ı gam-fersâ Ki oldı mazhar-ı esrâr-ı <i>sübḥânellezî esrâ</i>	Taḥiyyât-ı ebed-pey-vend ile dünyâ vü 'uḳbâda Ser-efrâz eylesün zât-ı şerîfin ḥazret-i Mevlâ	Kaside/74	Miraciye	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nâdirî Divanı</i> 'nda I numaralı kasidedir. İlk 36 beyti, 38a ve 38b sayfalarında; sonraki beyitler 39a ve 39b sayfalarındadır.

3 8 b - d	Neşâfî	Meclise sâki-yi gül-çehre nizâm-âver olur Rûh-ı Cem'in dil-i rindâne peyâm-âver olur	Kâm-ı dünyâyı Neşâfî gibi nâ-çîz gören Devlet-i 'aşkda her vech ile kâm-âver olur	Gazel/5	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	<i>Neşâfî Divanı</i> 'nda yer alan 27 numaralı gazeldir. Gazelin üzerinde "Li-elâfî-ş-Su'arâ" ifadesi yer almaktadır.
3 8 b - d	Ṭâhir	Bâd-ı teşrîfüne yâruñ ki peyâm-âver olur Rûh-ı Cem bezmüne sâkî-yi cām-âver olur	Sen şafâ kesb ideğör ye'sile Ṭâhir yoğsa Kâmı nâ-kâm bilenler nice kâm-âver olur	Gazel/5	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Gazelin üzerinde "Li-a'rafîş-Su'arâ" ifadesi yer almaktadır.
3 8 b - d	Naẓmî	Yârdan nâme ki 'uşşâka peyâm-âver olur Aña ta'zîm ile Cibrîl kıyâm-âver olur	Zen-i dünyâdan olan Naẓmî gibi rü- gerdân Vuşlat-ı şahid-i dil-hâh ile kâm-âver olur	Gazel/7	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	<i>Şeyh Mehmed Naẓmî Divanı</i> 'nda 65 numaralı gazeldir. Divanda 8 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 7 beytine yer verilmiştir. Gazelin üzerinde "Li-ecvefî-ş-Su'arâ" ifadesi yer almaktadır.
3 9 - b 3 9 b - d	Sâ'î	Bir habîs ü müfsid ü çengâl-dest Düzd ü nādān ü denî vü dūn-pest	Kimdürür dirseñ o şahs-ı bed-fi'âl Luṭf idüp gel etme Sâ'î den sual	Mesnevi/14	_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _	
4 0 - a						40-a sayfası mürettep tarafından boş bırakılmıştır.
4 0 - a	Kemâl Paşa-zâde Efendi	Dilde her dem melâl-i mālāmāl Oldum âlām ile mükedder-i hāl	Âh ol dem eser ki gör hālüm Derdüme ol devām dalum âl	Gazel/5	.. _ _ / . _ _ _ / . _ _	Bî-nukat türündedir. <i>Kemalpaşa-zâde Divanı</i> 'nda bu şiir yer almamaktadır.
4 0 - a	?	Ol âdem kim olur dil-dâre hem-dem Olur ol kimse 'âlemde mükerrerem	Maḥaldür âdeme âdemlük olsa Ki âdemlükdürür 'âlemde âdem	Gazel/5	. _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _	Bî-nukat türündedir.
4 0 - a	Feyzî	Me'mül-i dil müdām huşul-i vişâldür Âvâre göreñe emel emr-i muḥâldür	Hâl-i kemâl-i Feyzî n ehl-i kemâle şor 'Âlemde aña hem-ser olursa le'âldür	Gazel/5	_ _ _ / . _ _ . / . _ _ _ / . _ _	Bî-nukat türündedir.
4 0 - a	Rûhî	Dil-dâr odur ki kâmil ola ehl-i hâl ola Server odur ki mālîk-i mülk-i kemâl ola	Rûhî müdām la'lüne meddâhdur eger Kâr aña medḥûñ olmasa 'âlemde lâl ola	Gazel/6	_ _ _ / _ _ _ . / . _ _ _ / _ _ _	<i>Rûhî Divanı</i> 'nda 911 numaralı gazeldir. Bî-nukat türündedir.

4 0 b - d	?	Medār-ı kār-ı ‘ālemdür müdārā Müdārādur medār aña (...)		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
4 0 b - d	Nazmî Mehmed Çelebi Edirnevî	Tâli’üñ sa’d ola ‘ālemdilā Hem-dem olursa eger ol meh saña	Maḥrem olur mül müdām ehl-i dile Hem-dem ol gül-vār dilā her dem aña	Gazel/3		_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Bölümün başında “Ez-Muḥteri’ât-ı Nazmî Mehmed Çelebi Edirnevî Bî-nukat” ifadesi geçmektedir. <i>Edirneli Nazmî Divanı</i> ’nda 350 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 3 beytine yer verilmiştir.
4 0 b - d	[Tecellî]	Kaşı nakşî cebîni zînet-i çîn Bakışı şen nazîf-ten büt-i Çîn		Müfred		. . . _ / . . . _ / . . .	<i>Edirneli Nazmî Divanı</i> ’nda yer almamaktadır. <i>Tecellî Divanı</i> ’nda yer alan 15 numaralı matladır Beytin üzerinde “pür-nukat” ifadesi yer almaktadır. Seslendirme harfleri dışındaki bütün harfler noktalı harflerdir.
4 0 b - d	[Edirneli Nazmî]	Al bi la’l derd-i la’lî belā Odur o rûḥa ḥür-vār devā	Şu ruḥ-ı bal al āb-ı ḥurūş Āteş-i rāhib ü bahār-ı şitā	Gazel/3		. . _ _ / . . _ _ / . . _	<i>Edirneli Nazmî Divanı</i> ’nda 511 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 3 beytine yer verilmiştir. Manzumenin üzerinde “Maklûb-ı Müstevî” ifadesi yer almaktadır. Maklûb-ı Müstevî, düzden de tersten de okunduğunda aynı okunan ibareler çıkarma sanatıdır.
4 0 b - d		Farsça	Farsça				Farsça manzum metin. Maklûb diye isimlendirilen ve iki beyitten müteşekkil Farsça bir manzumedir. Şiirin sonuna, Farsça “Latîfî’nin Şairler Tezkiresi’nden yazılmıştır” anlamına gelen “Ez- Tezkiretu’ş-Şu’arâ-yı Latîfî nüvişte est” kaydı düşülmüştür.
4 1 - a	Fehîm	Her mürde-dil ki mâlik-i mülk-i vişâl olur Ḥük-m-i ‘adem o âdeme emr-i muḥâl olur	Olsam rüsüm-kār-ı tılısm-ı kelām eger Kilküm Fehîm mevrîd-i siḥr-i ḥelâl olur	Gazel/7		_ _ _ / _ . . _ / . _ _ / _ . _	<i>Fehîm-i Kadîm Divanı</i> ’nda yer alan 81 numaralı gazeldir.
4 1 - a	Ḳabûlî	Dil alsā gördüğün demde dil-ārāda kemāl olsa Murāduñ añlasa ‘ālemdil-dār ehl-i ḥāl olsa	Ḳabûlî mäh-rûlarda vişāle va’de olmasa Dem-i vaşl-ı dil-ārā her dem ü her mäh u sāl olsa	Gazel/5		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Ḳabûlî Divanı</i> ’nda 368 numaralı gazeldir. Bî-nukat türündedir.
4 1 - a	Râsiḥ Muştafâ el-Ḳonevî	Ger ‘ıtr-ı kâkülün mü deñlü olsa misk-i sārāda Esedler rām olur āhûlara kühsār ü şahrāda	Süvār-ı düldül-i kilksa her dem merd- i dil Râsiḥ Sükûdār ‘adûv-i ma’dûm olur hem-vāre arada	Gazel/5		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Gazelin üzerinde “Li-Şerîkinā Râsiḥ Muştafâ el- Ḳonevî” başlığı vardır.
4 1 - a	Ḥıfzî	Her dem ol dil gel şalāḥ-ı ḥāl ile Sâlik-i rāḥ-ı İlāḥ ol māl ile	Maḥrem-i sırr-ı İlāḥ ol Ḥıfziyâ Mürde olma lâ vera’ ihmāl ile	Gazel/4		_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	

4 1 - b	Ġafletī	Dār-ı serde mihr ü sevdā gāh olur ki var olur Kelle-i ādeme ol dem mülk-i ‘ālem tār olur Dürlü hāller gelmededür ol sere ammā ki gör Vara vara ol dem-ā-dem vāşıl-ı dil-dār olur	Ġafletī hālim mükedderdür ü ammā tāhirem Hālime hāmd rāh-ı sevdāda mükemmel ‘āmirem ‘İlme mālīk degülem ammā kelāmda māhirem ‘Ālim-i kāmiller añlar ‘ālem-i devvār olur	Murabba/5		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
4 1 - b	Cūdī Loḡmān el- Aḡşehrī	Lāl olur dil sukker-i la‘lūñ eger var olmasa La‘lūñe olur mu ‘ādil gülde mismār olmasa	Derd ile ālūdedür Cūdī ser-ā-ser lāle-vār Tañ degül olsa helāk imdād-ı dil-dār olmasa	Gazel/7		-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Gazelin üzerinde “Li-Şerīkinā Cūdī Loḡmān el- Aḡşehrī” başlığı vardır.
4 2 - a	Celālī	Var iki su‘ālüm saña ey menba‘-ı irfān Yaz mes‘ele-i müşkilümüz ḥalline tibyān	Nefsünü bilenüñ bende-i fermānı Celālī İz‘ān-ı nefes eyleyene cān ile ḡurbān	Gazel/6	Lügaz	-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Gazelin üzerinde “Su‘āl-i Celāleddin Rūmī” başlığı vardır. Gazel, <i>Manastırlı Celāl Divanı</i> ’nın Paris ve <i>Hüsn-i Yūsuf Mesnevisi</i> ’nin Mıçığın nüshalarında şiiirlerden ayrı bir şekilde sonda ve bazı mecmualarda Manastırlı Celal Bey, Ebussuūd Efendi ve Yahyā adında bir zat arasında görülen ihtilafların işlendiği ve birbirlerine karşılık yazdıkları manzumeler arasında yer almaktadır.
4 2 - a	Yahyā	Biñ cānum eger ola idem yoluña ḡurbān Bu dervīşe irşād idüñ ey menba‘-ı irfān	‘Aşḡ içre henüz emşile oḡur bu müderriş Tebdīl idüñüz dersin eger var ise iḡsān	Gazel/9		-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Gazelin üzerinde “Cevāb-ı Yahyā” başlığı vardır.
4 2 - a 4 2 a - d	Celālī	Nāgehān baḡr-i dil gelüp cūşa İtdi tenbīh nice ḡāmūşa	Ḳāḡkısıdur teraḡḡkiye mā‘il Ḳāḡkısıdur tenezzüle ḡābil	Mesnevī/11		 / /	Mesnevinin üzerinde “Cevāb-ı Celāl Bā-Su‘āl-i Ḥ‘od” başlığı vardır. Şiirin Manastırlı Celāl Bey’e ait olduğu anlamı çıkmaktadır. Mecmuada 11 beytine yer verilen manzumenin, farklı mecmualarda 33 beyitten müteşekkil bir şekli vardır. Bu bahsi geçen 33 beyitlik manzume, Ebussuūd Efendi’ye nispet edilmiştir. Ebussuūd Efendi, söz konusu manzume ilk 11 beyitte kendisine Celāl Bey’in aḡzıyla seslenmektedir.
4 2 - b	Murādī	Ol söz nedürür kim ne Ḥadīs ola ne Ḳur‘ān Anı ne perī söylemiş ola ne ḡ‘od insān	Her kim ki Murādī ye ḡaber vire bu sözden Tilmiz ola niçe zamān aña dil ü cān	Gazel/9	Lügaz	-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	<i>Murādī (Sultan III. Murād) Divanı</i> ’nda yer almayan ebced harfleriyle ilgili bu lügaze, muhtelif mecmualarda yer verilmiştir.
4 2 - b	Ḥulūşī	İtmiş yine ol şāh-ı cihān cümleye iḡsān Bir ḡüb-lügaz kim anı feth itmeye Ḥassān	‘Arz eyle Ḥulūşī yūri maḡşūduñ o şāha Ḥaḡdan umaram ḡılmaya red ol şeh-i devrān	Gazel/9	Lügaz	-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Gazelin üzerinde “Cevāb-ı Ḥulūşī E’ş-şehīr Be- Merḡabā-zāde” başlığı vardır.
4 2 - b	?	Ol neçe kim ḡıt‘ası yek-pāredür Hem o ḡāhuñ şuyı ḡāyet ḡaradur	Ḳıl ḡadar ‘ayb olsa anlarda hemān Başlarını ḡat‘ ider virmez emān	Mesnevī/4	Lügaz	-. - - / -. - - / -. - -	

4 2 b - d	[Murādī]	Ol nedür kim dört ayaklı cāmı yok Şanki bir qurı deridür xanı yok	Günde biñ hañçer urırlar xanına Hañçere göğsin gerer efgāmı yok	Gazel/2	Lügaz	_. _ _ / _ . _ _ / _ . _	Mecmuada şairi belirtilmeyen bu lügaz, divanında yer almamakla beraber muhtelif mecmualarda Murādī'ye nispet edilmiştir. Söz konusu yazmalarda, lügazın 5 beyitten müteşekkil gazel formunda yazıldığı görülmektedir.
4 3 - a							Molla Cāmī'nin eserlerinden birinin adı <i>Risāle-i Şuğrā</i> olup mürettip burada küçük anlamına gelen Şuğrā kelimesinin son iki harfini yazmamıştır.
4 3 - b 4 4 - a 4 4 - b 4 5 - a 4 5 - b		Farsça	Farsça				Mecmuanın 43b, 44a, 44b, 45a, 45b sayfalarında “Risāle-i Şuğrā Molla Cāmī Der-Fenn-i Mu'ammā” başlığı ile Molla Cāmī'nin Farsça bir manzumesine yer verilmiştir. Mesnevi nazım şekliyle yazılan manzumede, muamma sanatının tanımı, kısımları, alt başlıkları örneklerle açıklanmaktadır. Sayfa derkenarlarında bazı muammalarda gizlenen isimlerin nasıl bulunacağına dair Farsça mensur açıklamalar vardır.
4 6 - a		Arapça	Arapça				Arapça dil kaidelerinin öğretimiyle ilgili örnek iki beyit yer almaktadır.
4 6 - a		Arapça	Arapça				Manzum Metin.
4 6 - a	?	Ol şanemün ālını dürrini hār-ı nādān (.....)		Müfred		.. _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _	Müfredin ikinci mısraında yer alan müteselsil dal ve ra harflerinden oluşan ifade okunamamıştır. Bilhassa Arap edebiyatında örnekleri görülen; aynı harflerden oluşan kelimelerin, irab kaideleri gereğince farklı şekilde hareketlenerek farklı anlamları karşılayacak şekilde kullanıldığı tekerleme türü bir şiirdir.

4 6 - a	?	Cennet-i küyüñ koyup fırdevs-i a'lâdan yaña Ger bir adım adım adam âdim âdem olmasun		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. -	
4 6 - a	?	Dil-bere şordum ki cānā 'āşıkūñ kaçdur didi 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10		Müfred		-. - - / -. - - / -. - - / -. -	Sayılar rakam şeklinde yazılmıştır.
4 6 - a		Farsça	Farsça				Manzum metin
4 6 - a		Arapça	Arapça				Üç beyitten oluşan manzumenin öncesinde su sözlerin Hz. Ali'ye ait olduğunu belirten "Min Kelāmi Hāzret-i Haydar-ı Kerrār" ifadesine yer verilmiştir. Arap edebiyatında, içerisinde "kef" harfinin 40 kez zikredilmesinden dolayı <i>Kasidetü'l-Erba'in</i> adıyla meşhurdur.
4 6 - b	Luṭfî	Ey yüzüñ gül leblerüñ keyf-i ficāc-ı cāhdur Mihr-i reşh-i ḥāliş-i şun'-ı 'atā'-Allāhdur	Luṭfiyā icād-ı dār-ı rağbet-i tefhîmde Bu sîka hādî'-i ifhām-ı ma'nî yek kāhdur	Gazel/6			Müsel sel gazel örneğidir. Kelimelerin son harflerinin bir sonraki kelimenin ilk harfi olarak kullanıldığı bir mantıkla kurulmuştur.
4 6 - b		Arapça	Arapça				Yaygın genel ağ kaynaklarında İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye nispet edilen nahiv babında söylenmiş letaiften bir dörtlüktür.
4 6 - b		Arapça	Arapça				Manzum metin
4 6 - b		Farsça	Farsça				Sayfadaki Arapça manzumelere benzer şekilde aynı ünsüz harflerin tekrarı ile Farsça dilbilgisi inceliklerini gösteren bir dörtlüktür.
4 6 - b		Arapça	Arapça				Arapça bir kıt'adır. Şiirin başında <i>İ'cāz-ı Hüsrevî</i> adlı eserden alıntılandığını, mısraların diğer mısraların tersten okunuşu ile aynı yani maktub olduğunu belirten Farsça bir açıklama cümlesi yer almaktadır.
4 6 - b		Arapça	Arapça				Manzum metin

4 6 b - d		Arapça	Arapça				Manzum metin
4 6 b - d		Farsça	Farsça				Manzum metin
4 6 b - d		Arapça	Arapça				Manzum metin
4 7 - a	?	(Aç) Niķāb-ı hüsni ey pāk-i zāt (Hall)ola tā kim saña bu müşkilāt (Müb)telādur saña cümle kâināt (Di)lle olmaz beyan işbu şifāt Ahmed Çelebi		Musarra	Tuyug Lügaz	-. - - / -. - - / -. -	Görsel şiirdir. Mısraları kare şeklinde yazılmış görsel şiirin içerisinde Ahmed Çelebi yazmaktadır. “Ahmed Çelebi” isminin ilk ve ikinci kelimelerindeki harfleri sıra ile yan yana getirdiğimizde sırası ile “Aç, hall, müb, di” kelimeleri ortaya çıkar ki başları eksik bırakılan mısraları tamamlamaktadırlar.
4 7 - a		Farsça	Farsça				Görsel şiirdir. Mısraları kare şeklinde yazılmış Farsça bir dördlüktür. İçerisinde mısra sonlarında yer alan kafiyeli kelimeler köşelerden merkeze gelecek şekilde yazılmıştır.
4 7 - a	?	Çār elif ü çār mīm ü çār med İki lāmın arasında se nuķat Her kim okursa bu haṭṭı āferīn Bir öbek dāryı yerler iki bat		Tuyug	Lügaz	-. - - / -. - - / -. -	Görsel şiir
4 7 - a		Farsça	Farsça				Görsel şiirdir. “Hinduvāne, dıraḥt, piyale, çeng, saz, keman, kebāb” gibi bazı kelimeleri yazı yerine görsellerle karşılanan Farsça bir beyittir.
4 7 - a		Farsça	Farsça				Görsel şiirdir. Bazı kelimeleri yazı yerine görsellerle karşılanan Farsça bir beyittir.
4 7 - a	?	Bir olsa bir..... olsa Eyyām-ı şebāb olsa ile olsa		Müfred			Görsel şiirdir. Noktalı kısımların yazı yerine görsellerle karşılandığı bir beyittir. Görsellerle karşılanan bölümler okunamamıştır.
4 7 - a		Arapça-Farsça	Arapça-Farsça				Arapça Manzum Metin. Tekerleme türünde bir mısradan ibaret olup Arapça kelimelerin altlarında Farsça karşılıkları verilmiştir.

4 7 - a	?	Geçmez baña sittin kazānuñ 1 mäh-vesen 30.....30 zīrā altmış birimdür		Müfred			Görsel şiirdir. Bazı kelimeleri yazı yerine görsellerle karşılanan Türkçe bir beyittir. Görsellerle karşılanan kelimeler okunamamıştır.
4 7 - b							Sayfada silinmiş bir beyit yer almakta olup beyit, okunamamıştır.
4 8 - a	Hâfız	Her kim okur bu gâzeli digil aña ey pür-hüner Okumayup kalur ise hiç zekâdan yok eșer		Müfred	Lügaz	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
4 8 - a	Hâfız	‘Acıb mi akısa cânâ eşk-i çeşmüm şu gibi her sū Beni küyüñdan ayırdı rakīb-i dīv olan bed-ḥū	Egerçi Hâfız uñ nazmı degüldür dūr ile memlū’ Velī şöyle dizilmişdür ki dizilür aña lū’lū’	Gazel	Lügaz	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Metin, soldan sağa doğru okunduğunda çözülebilmektedir. Nâ-tamam bir gazeldir.
4 8 - a	Şâfi	Farsça	Saṭḥ-ı şî’re Şâfiyâ bir tarḥ-ı nev şalduñ yine Her kim okursa bu ḥaṭṭı âferīn olsun aña	Gazel/6	Lügaz	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Müselsel gazel örneğidir. Kelimelerin son harflerinin bir sonraki kelimenin ilk harfi olacak şekilde müştereken kullanıldığı müselsel gazel örneğidir. Son beyit haricindeki beyitler Farsça kaleme alınmıştır.
4 8 - a	‘Uzletī	Yâ kaşuñla seyr iden sen dil-beri Dil-beri ben bendeñe şor ey perī	Yād ider bu ‘Uzletī bir gevheri Gevheri n’eyler gören sen dil-beri	Gazel/4		-. - - / -. - - / -. - -	Görsel bir şiirdir. “Y” harfinin merkezde olduğu şekilde bu harf, her beytin ilk mısraının başına gelebilecek şekilde kullanılmıştır. Kafiye düzeni aa aa aa aa şeklindedir. Klasik gazelin kafiye düzenine uymaz. Nâ-tamam bir gazel örneği denilebilir.
4 8 - a	?	Baña her dem çeker ḥançer döker kanum o meh-päre Çeker ḥançer keser na’li açar şerḥa dil-i zäre Döker kanum açar şerḥa yaķar dāğı urur yäre O meh-päre dil-i zäre urur yäre nedür çare		Satranç		. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mısralar sağdan sola ve yukarın aşağıya doğru okunduğunda aynı şekilde okunmaktadır.
4 8 a - d	?	1 kere yüzüñ göreyim Allah’ı severseñ 2 gözüm ağlatma beni şāhı severseñ 3ler yüzü şuyuna bakup ḥālūme raḥm it 4 cânibümü bağlama Allah’ı severseñ	2 gözüm ağlatma beni şāhı severseñ 3ler yüzü şuyuna bakup ḥālūme raḥm it 4 cânibümü bağlama Allah’ı severseñ	Rubai		-. - . / . - - . / . - - . / . - - .	Mısraların başında bulunan sayılar yazı veya rakamlarla değil, noktalarla gösterilmiştir.
4 8 a - d	?	10 kerre didüm saña şaķın sevme 9 yār 8de vefā yok 7de ola mı zinhār 6 vü 5 ü 4 ü 3üñ yanuna varma 2de de yokdur 1 ola saña meger yār		Rubai		-. - . / . - - . / . - - . / . - - .	İçerisinde geçen sayılar; yazı ile değil, rakamlarla gösterilmiştir.
4 8 a - d		Arapça	Arapça				Lügaz türünde manzum metin

4 8 - b	?	Gönlümi cānā hüsnuñ hayrān ider Bağrumı mestāne çeşmüñ kan ider Tāb-ı ruḥuñ cānıma od uralı La'l-i şümuñ bu dili sekrān ider		Tuvuğ		_. _ _ / _ . _ _ / _ . _	Redifin merkezde olduğu bir görsel şiir örneğidir. Mısralar geometrik şekilde sıralanmıştır.
4 8 - b	?	‘Āşık oldum ḥālümü bil ey nigār Ey nigār itme beni gel āşikār Āşikār olmaz iderseñ bir timār Bir timār it olmayam tā zār u zār ‘Āciz oldum ağılaram ben zār u zār Zār u zār olsun raḳībūñ ey nigār Ey nigār itme beni gel āşikār Āşikār olmaz iderseñ bir timār ‘Ār iderdüñ olsa derdüm āşikār Āşikār olmaz iderseñ bir timār Bir timār it olmayam tā zār u zār Zār u zār olsun raḳībūñ ey nigār ‘Ālem içre bulamadum bir timār Bir timār it olmayam tā zār u zār Zār u zār olsun raḳībūñ ey nigār Ey nigār itme beni gel āşikār	Kimde kim var zerre miḳdār iḳtidār Zāhir ola aña işbu yādigār	Musarra Tuvuğ	Lügaz	_. _ _ / _ . _ _ / _ . _	Mısraların son kelimeleri bir sonraki mısraın ilk kelimesi olabilecek bir düzenle yazılmış görsel bir şiir örneğidir. Bu geometrik düzen, mısraları farklı şekillerde ve farklı düzenle içerisinde okumaya imkân sağlar. “Ayn” harfi merkezde “ayn” harfi ile başlayan dörtlüklerin ilk mısralarını karşılayacak şekilde ve kırmızı olarak yazılmıştır.
4 8 - b	?	Mekr itdi gözüñ Meger bu cāna Mekrī kerem it Mükerrer itme		Vezn-i Ahar	Lügaz	_. _ _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _. _ _	Görsel şiirdir. Mısraların ilk kelimeleri, “mim, kef ve ra” harfleri sırasıyla birleştirilerek yazılır. “Mim” harfi kırmızı renkli ve merkezde dört mısraın ilk harflerini karşılayacak, kef harfleri de birbirlerini kesecek şekilde kullanılmıştır.
4 8 - b	?	Ma‘rifet kesb eyle dāimā gönül		Mısra	Müşecer	_. _ _ / _ . _ _ / _ . _	Görselde yer alan ve Türk usulü hatt-ı şecerī ile yazılan şekillerin harfî karşılıkları yan yana getirildiğinde bu mısra ortaya çıkmaktadır.
4 8 - b	[Lāmi‘i]	Memleket zabtına sensin müsteḥakk-ı saltanat Kim cemī‘ maḥluḳa faẓluñ şu‘les-i şems-i zuḥā‘		Müfred		_. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Mecmuada, şairi belirtilmeyen beyit, <i>Lāmi‘i Divan</i> ’nda yer alan 12 numaralı kasidenin 33. beytidir. Beyit, Arap alfabesinde hurûf-ı muttasıla adı verilen yani önceki ve sonraki harflerle birleşik yazılabilen harflerle yazılmıştır.
4 8 - b	?	Ne mümkün ‘aşkuña kılmak taḥammül ey saçı leylā Felek mülkine gelmiş mi senüñ gibi melek-simā		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Hurûf-ı muttasıla ile kelimeleri birleşik yazılan bir beyittir.

4 9 - a	?	Esîr-i kâkülûn olmak (dostum) hatâ imiş bildük 'Alâka ey perî saña belâ imiş bildük	Açılmadıñ bize ey gül-beden bu gül- şende Niyâzımız saña hayfâ hebâ imiş bildük Cânım hey 'ömrüm yel le le li Mîrüm tere le le li tere li yeleli Yel le le le le le le le la li Amân dostum hebâ imiş bildük	Nazm/2	. _ . _ / . _ . _ / . _ . _ / . _ . _	Şiirin üzerinde "Beste Şabâ" başlığı vardır.
4 9 - a	?	Etsün tıraş hat-ı ruhın sâye şalmasun İtdükleri bu hüsn ile yanına kalmasun Budur niyâzı 'aşık-ı hasret-keşûn müdâm Bir büse almadukça Hüdâ cânım almasun Yâr cânân ey cânım almasun yâr ey		Rubai	_ _ . / _ . _ . / _ _ . / _ _ .	Şiirin üzerinde "Semâ'î Şabâ" başlığı vardır.
4 9 - a	?	Gel külb-i aḥzânuma ey serv-i revânım Cevr itme yeter bende-i maḥzûnı unutma Kân ağlamadan kalmadı hiç tâb u tûvânım Cevr itme yeter bende-i maḥzûnı unutma	Ben ağlayayım güş-e-i ğamda tek ü tenhâ Ağyâr ile sen gül açıl ey gonçe-i ra'nâ Gögsünde hiç inşâf u kerem yok mudur ayâ Cevr itme yeter bende-i maḥzûnı unutma	Şarkı/2	_ _ . / _ _ . / _ _ . / _ _ .	Şiirin üzerinde "Şarkî Şabâ" başlığı vardır.
4 9 - a	?	Alup yine eline muṭribâ (âh) çeğânelerüñ Yürekde oynasa hey heylerüñ terânelerüñ	Daḥi şu tûgmeñi çözmez misün behey zâlim Şabâh irüşdi dükenmez senüñ bahânelerüñ Cânım yâ la yenter yel le le le le li Mîrüm yâ la yenter yel le le le le le lelli Yaramaz senüñ âh bahânelerüñ vay	Nazm/2	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ .	Şiirin üzerinde "Beste 'Acem Zencîr" başlığı vardır.
4 9 - a	?	Ârzü etsem yâr 'aceb mi zûlf-i yâre şâne-veş Yandı dil tâb-ı cemâl-i ḥüsnine pervâne-veş	Nâze âgâz ile tâhir el niyâz itdükce sen Oldı gitdi âşinâsundan uma bîġâne-veş Ey yârdan uma bîġâne-veş 'ömrüm vay	Nazm/2	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şiirin üzerinde "Beste 'Acem Çenber" başlığı vardır.
4 9 - a 4 9 - b	'Osmân Efendi	Gözüm ki kana boyandı şarâbı neyleyeyüm Ciger ki odlara yandı kebâbı neyleyeyüm	Ne yâre yaradı cismüm ne baña bilmem hiç İlâhî ben bu bir avuc turâbı neyleyeyüm	Nazm/2	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ .	Şiirin üzerinde "Güfte ve Beste-i 'Osmân Efendi 'Acem" başlığı vardır.

4 9 a - d	Râşid	Ne senûñ gibi baña dil-ber-i mümtâz bulunur Ne benüm gibi saña ‘âşık-ı hem-râz bulunur Rûmdur bunda güzeller katı çokdur ammâ Sen kadar şivesi çok şâh-ı cihân az bulunur	Ayağun tozına yüz sürmege ruşşat bulalum Saña ahvâlümü aňlatmağa fırsat bulalum Lebûñi öpmeye bir güşe-i halvet bulalum Korqaram arada bir gamze-i gammâz bulunur	Şarkı/3	/...../...../...	Şiirin üzerinde “Şarkı-yı Râşid” başlığı vardır.
4 9 a - d	?	Bir şûha ‘âşıkam baña biñ mekr ü âl ider Bir serve mâilem ki gamı kaddi dâl ider Nüş it lebün hele gönül ammâ o seng-i dil Virmez şifây-ı şadrına mûmuna bâl ider Yârile lelle lelle lele lele lele lele leli belli yârüm		Rubai	/...../...../...	Şiirin üzerinde “Beste ‘Acem Zencir” başlığı vardır.
4 9 - b	Behcetî	Ben bilmez idüm bâdede çok hâlet olurmuş ‘Uşşâka hele bâ’is-i germiyyet olurmuş Ger Pinti Hamîd içse idi bade-i nâbı Hâtem-i Kadri anda dahî cevdet olurmuş Ye lele le li vay ye lele le li vay cevdet olurmuş		Rubai	/...../...../...	Şiirin üzerinde “Güfte ve Semâ’î-i Behcetî ‘Acem” başlığı vardır.
4 9 - b	[Hüdâyî]	Cefâdan yüz çevirmez derd ü gamdan lezzet almışdur Benim divâne gönülüm çok belâdan arta kalmışdur	Şorarsañ hâlümü şâhum işüm Allaha kalmışdur Tenümden çıkmağa cânım hemân bir âha kalmışdur Cânım ye le lele lele lele lele li (.....) tere lele lele lele lele li Hemân bir âha kalmışdur vay	Nazm/2	/...../...../...	Mecmuada nazmın şairi belirtilmemiştir. Nazmın ilk iki mısraı, <i>Azîz Mahmûd Hüdâyî Divanı</i> ’nda <i>Müfredat</i> bölümünde yer alan 187 numaralı müfreddir. Şiirin üzerinde “Semâ’î-i Nevâ” başlığı vardır.
4 9 - b	Dervîşî	H’oş-bü-yı zülf-i ‘anberîn misk-i Hıfâyâ nâz ider Tâ böyle nâzûk nâzenîn bād-ı şabâyâ nâz ider	Ber-cesten nâz u cünbişi hoşka dehâni dūr dişi Yüzün göreliden Dervîşî şems-i zuhâyâ nâz ider	Gazel/3	/...../...../...	Şiirin üzerinde “Güfte-i Sultân Ahmed Semâ’î-i Nevâ” başlığı vardır.
4 9 - b	?	Gül yüzlilerün şevkine gel nüş idelüm mey ‘Ays eyleyelüm yâr ile şimdi demidür hey Bu savtı okur bülbül-i güyâ oluben ney Ne dir a dil lere der tâ nene tâ tene der ney	Bir kendüme hem-râh bulup derdümü döksem Ötüp elini pâyine hem yüzimi sürsem Gel gel beni şâd eyle efendüm deyü Ne dir a dil lere der tâ nene tâ tene der ney	Şarkı/5	/...../...../...	Şiirin üzerinde “Semâ’î-i Nevâ” başlığı vardır.
5 0 - a	‘Abdülğanî-zâde Nâdirî Efendi	‘Ârızun kim oldı hüsn-i hañtile mu‘ciz-nümâ Göğden inmiş bir lağabdur muşhaf-ı hûbî aña	Gül gibi ey şûh açıl gülşende ‘ays it muttaşıl Açdı her gül göncesin esdi nesim-i dil-güşâ	Gazel/5	/...../...../...	İlk beyit haricindeki diğer beyitler, <i>Nâdirî Divanı</i> ’nda 8 numaralı ve 7 beyitten müteşekkil olan gazelde yer almaktadır. Gazel-i Zû’l-Metâli’ biçimindedir.
5 0 - a	Şeyhî	Nesim-i şubh-ı gül-rîz olmasun gül-şende dil-dâra Olur nâzûk teni âzurde gülberg-i ter altında	Şakın aldanma lu‘bet-bâz-ı dehrün mekrüne Şeyhî Neler peydâ ider ol bu kebûdî çâder altında	Kıt’a/2	/...../...../...	<i>Şeyhî Divanı</i> ’nda bu beyitler yer almamaktadır.

50-a	Cinānī	Gören dir hāme-i kudretle konmuş noktadır güyā O hāl-i ‘anber-eṣṣānuñ leb-i cān-perver altında	Hālās olmaz Cinānī bād u bārān-ı havādişden Olan bir iki gün sākin bu köhne çāder altında	Gazel/2	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Cinānī Divanı</i> ’nda yer alan 232 numaralı gazelin 4 ve 6. beyitleridir.
50-a	Hüsrevī	Hayfā eşer belürmedi bād-ı bahārdan Servūñ şu indi ayağına intizārdan	Gördüm çemende bī-serv-i sāmān Hüsrevī Düşmüş kemīne jāle gibi i’tibārdan	Gazel/5	_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
50-a	Misālī	Kaçan gül-ruḥlarından sūnbülün ol sīm-ber açdı Şanasın uçmağa tāvus-ı cennet bāl ü per açdı	Zebānı tığ-ı bürrān nīzesi destindeki hāme Sūḥan mülkin Misālī -nām bir şāḥib-i hūner açdı	Gazel/5	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _	<i>Edirneli Misālī Divanı</i> ’nda 112 numaralı gazeldir. (Yunus, 2020: 141)
51-a	[Gelibolulu ‘Ālī]	Nā-dāna öpüldüñ mi lebūñ dillediler mi Agyāra kucalduñ mi belūñ ellediler mi Ey gönçe-dehen söyle niçün söylemez olduñ Düşmen ḥaberin yoḥsa saña söylediler mi Ye le lā yā lā ye le le l le l li Saña söylediler mi		Gazel/2	_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Şiirin üzerinde “Semā’ī-i Hışār” başlığı vardır. Mecmuada şairi belirtilmeyen beyitler, <i>Gelibolulu ‘Ālī Divanı</i> ’nda yer alan 1483 numaralı gazelin 1. ve 4. beyitleridir.
51-a	[Seyyid Vehbī]	Mest itdi beni dāire sāgar mı nedür bu Deldi cigerüm na‘me-i ḥançer mi nedür bu	Koynında takvim mi mecmū‘a mı yoḥsa ‘Uşşākı ḥesāb itmege defter mi nedür bu Defter mi nedür bu Amān amān amān ey ḥokḳa dehānum Amān amān amān ey şīrīn zebānum Yār yār defter mi nedür bu	Gazel/2	_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Mecmuada kıt‘anın şairi belirtilmemiştir. İlk beyit <i>Seyyid Vehbī Divanı</i> ’nda yer alan 189 numaralı gazelin matla beytidir. Şiirin üzerinde “Semā’ī-i Evc” başlığı vardır.
51-a	[Şeyḫülislām Es‘ad Efendi]	Māha nokşān irdi ḥüsn-i şu‘le-tābuñdan senūñ Āfitāb aḥşāma cān atdı ḥicābuñdan senūñ	Revnaḳ-ı bezm-i rakīb olmaḳ mı yoḥsa niyyetūñ Ey cefā-cū böyle fehmi itdüm şitābuñdan senūñ ‘Ömrüm cānum amān dem-i şitābuñdan senūñ	Nazm/2	_ . _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _	Şiirin üzerinde “Beste Hüseyin” başlığı vardır. YMŞM’DE şairi belirtilmeyen nazmın ilk iki mısarı <i>Şeyḫülislām Esad Divanı</i> ’nda yer alan 125 numaralı gazelin matlaidir.
51-a	?	Beñzer ki o şūḥ yine kān itmişdür Ruḥ-ı ālını gözden nihān itmişdür Ol çeşm-i siyehli kanlı zālīm şimdi Vā ley meni rüsvā-yı cihān itmişdür Cānım ye le le le le le le le le le li ‘Ömrüm te re le le le le le le le li ayle le le le le Le le le le li ayle le le le li Yanuma gel ḥālūmi şor kadrūmi bil		Rubai	_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ _ / _	Şiirin üzerinde “Semā’ī Hüseyin” başlığı vardır.

5 1 - a	?	Ben ‘âşık-ı mahzûn u perîşânı unutma Ben haste-i mihnet-keş-i hicrânı unutma Her dem dir idüñ ben senüñüm gayra ne minnet Ol demleri yâd eyle bu devrânı unutma Ye lelel lelel lelel li ye lele lelel lelel li Ye lele lele lelel lelel tere li yel lele li		Rubai	___./___./___./___	Şiirin üzerinde “Beste İsfahân” başlığı vardır.
5 1 - a	?	Ne dem meyânına kim yâr hançerin taķınur Gönül tehi mi şanursın uci saña toķınur	Hevâ-yı nâzı o serv-i bülendüñ ey ‘ârif Semâ’î beste yapıldı hüseynde okınur Âh yelee li yâ lelel lelel li vay Semâ’î beste yapıldı hüseynde okınur	Nazm	._._./._._./._._./._._	
5 1 a - d	[Şeyh Mehmed Nasûhî]	Dil-hânesi mir’ât-ı Hâķ seyr-i cemâlullâhı gör Maķşûd olan keşf-i sebaķ sırr-ı kemâlullâhı gör		Müfred	___./___./___./___	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Şeyh Mehmed Nasûhî Efendi’nin bir ilahisinden alınmıştır. Şiirin üzerinde “İlâhî Evc” başlığı vardır.
5 1 a - d	?	Dil rûyuña bakmaķdan uşansun mı efendüm Nazzâre-i ruhsâruña ķansun mı efendüm		Müfred	___./___./___./___	Şiirin üzerinde “Şarkî Semâ’î İsfahân” başlığı vardır.
5 1 - b	[‘Azmî-zâde Hâletî]	Mesrûr olur kaçan ki kapuñdan şabâ gelür Erbâb-ı ‘aşķa hâķ-i rehûñ tütüyâ gelür Gelmez yerine yıllar ile bir gören seni Elbette her varan kapuña mübtelâ gelür Beli beli yel le leli cânım yelee lelel lelel leli Ey yâr kapuña mübtelâ gelür		Gazel/2	___./._._./___./._._	Şiirin üzerinde “Beste Beyâtî Hafîf” başlığı vardır. Mecmuada şairi belirtilmeyen beyitler, ‘Azmî-zâde Hâletî Divanı’nda yer alan 254 numaralı gazelin ilk iki beytidir.
5 1 - b	?	Şabâ o ğonçe-i ra’nâ (vay) gelür mi gelmez mi Çemenden ol gül-i zîbâ gelür mi gelmez mi	O şüh-i mesti görüp toĝrı söyle ey sâķî Derüne ‘ârif-i şeydâ gelür mi gelmez mi Bervey bervey vay gelür mi gelmez mi	Nazm/2	._._./._._./._._./._._	Şiirin üzerinde “Beste Semâ’î Beyâtî” başlığı vardır.
5 1 - b	?	Sensüz baña bir cânluķ ider cân olmaz Yâr olsa daķı derdüme dermân olmaz Daday kurbânıñ olam amân amân hayrânıñ olam Ey kaşı kemân hâlüm yaman yâr olmaz vay		Müfred	___./___./___./___	Şiirin üzerinde “Beste Semâ’î Beyâtî” başlığı vardır.
5 1 - b	[Nâilî-i Kādîm]	‘İzârıñ gül gül olmuş büseden dil daĝ-ı dâĝıñdur Hased ol bağbân-ı ‘aşķa kim gülçin-i bağıñdur	Fürüzân olmaduķca şubh-ı vuşlat sönmesün yansun Fitil-i daĝ-ı fırķat sinede ey dil çerâĝıñdur	Nazm/2	._._._./._._._./._._._./._._._	Mecmuada nazmın şairi belirtilmemiştir. Nazmı oluşturan beyitler Nâilî-i Kādîm Divanı’nda yer alan 75 numaralı gazelin 1. ve 4. beyitleridir. Şiirin üzerinde “Beste Dügâh Çenber” başlığı vardır.

5 1 - b	?	Berg-i gül ey gönçe-fem sen gibi ter-dâmen midür Yâsemen endâmuña boyuñca pîrâhen midür	Güşuña girmez ne hikmetdür fiğân-ı ‘âşıkân Âh te’sîr eylemez kalbün ‘aceb âhen midür	Nazm/2	_-._._/_-._._/_-._._/_-._._	Şiirin üzerinde “Beste Dügâh Devr-i Kebîr” başlığı vardır.
5 1 - b	[Ebû Sa’îd Ebu’l-Ḥayr]	<i>Der-yemenî pîş-i menî pîş-i menî der-yemenî</i> Yâr ey yâr ey yâr <i>Her çemenî verd-i menî verd-i menî her çemenî</i> Yâr ey yâr ey yâr Kurbânun olam men ey yâr yâr Ḥayrânun olam men ey yâr Dost dost bî-çâre dilüm yâr ey Yâr ey yâr ey yâr ey yâr ey yâr hey hey hey Dendere della dere dim ten ten ten Dost dere della dere dim ten ten yevel li yevel li <i>Her çemenî verd-i menî verd-i menî her çemenî</i> <i>Her sūḥanî bâ-tu me-râ bâ-tu me-râ her sūḥanî</i> Yâr ey yâr ey yâr <i>Her dehenî būs-ı tu-râ būs-ı tu-râ her dehenî</i>		Rubai	_-._._/_-._._/_-._._/_-._._	Tasavvufî çevrelerde yaygın olarak kullanılan Farsça ifadeler başlıkta Mevlânâ’ya nispet edilmiştir. Bu ifadeler, Ebû Sa’îd Ebu’l-Ḥayr’dan nakledilen 699 numaralı rubaide yer almaktadır. Şiirin üzerinde “Güfte-i Mevlânâ Semâ’î Bekir Ağa Dügâh” başlığı vardır.
5 1 b - d	‘Âşık Yûnus	Mülk-i beḳâdan gelmişem fânî cihânı n’eylerem Ben dost cemâlin görmüşem hür-ı cinânı n’eylerem	‘Âşık Yûnus ma’sûkına vuşlat bulunca mest olur Ben şîşeyi çaldım taşâ nâmûs u ‘ârî neylerem	Gazel/7	_-._._/_-._._/_-._._/_-._._	Mahlas beytinden ‘Âşık Yûnus’a ait olduğu anlaşılan gazel, <i>Yûnus Emre Divanı</i> ’nda yer almaz. Şiirin üzerinde “İlâhî Kürdî” başlığı vardır.
5 1 b - d	?	‘Uşşâk senün ḥüsnüne ḥayrân olsun Baḳdıḳça saña dîdelerüm ḳan olsun Âyine-i ruḥsârûña bir nazar eyle Sen ‘aksünne ‘aksün saña ḥayrân olsun Olsun amân yâr olsun vay		Rubai	_-._._/_-._._/_-._._/_-._._	
5 1 b - d	?	Sînemde tâze şerhalarum reşk-i bâğ olur Ol lâle-zâr-ı ḥasrete dâğum çerâğ olur Gel gel ki tâ vişâlün ile kâmiyâb olam Ey meh sevüp sevülmege belki yasağ olur		Rubai	_-._._/_-._._/_-._._/_-._._	Şiirin üzerinde “Beste Dügâh” başlığı vardır.
5 2 - a						52a sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır. 52a ve b sayfalarının olduğu varak; boyut, renk gibi yönlerden mecmuanın diğer sayfalarından farklılık arz eder. Mecmuaya ilave edilmiş bir varak olması muhtemeldir.
5 2 - b	?	Dağıtma ey sabâ gîsü-yı yârı Perîşân eyleme ben dil-fiḳârı	İlet her bir maḳâmı dil-güşâyâ Şabâ luṭf eyleyüp bu yâdigârı	Gazel-i Mutavvel/19 Kâr-ı Nâṭık	_. _ _ _/_-._._/_-._._	Şiirin üzerinde “Kâr-ı Nâṭık” başlığı vardır. Bitiminde ise “temmet” kaydı ve altına bir “mîm” harfi düşülmüştür. Yazma eserlerde “mîm” harfi “tamamlandı” veya “müellif” kelimelerinin kısaltması olarak kullanılır. Mîm harfinin üzerinde Arapça müennes sigasında tamamlandı anlamına gelen “temmet” veya tamamladım anlamında “temmetü” ifadesi yer almaktadır.

5 3 - a	?	Yoluñ üstünde şu çıkmış ayağında deñiz olmuş Efendüm bu mu‘ammâdan çıkan şey’ ismüñüz olmuş		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Beytin üzerinde “Mu‘ammâ Be-Nâm-ı İbrâhîm” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Çün ism-i pâkini i‘lâma yârûñ olmadı meylî Tokundı ağzına zülfîyle saçî dâl olup zeylî		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Beytin üzerinde “Maḥmūd” başlığı vardır.
5 3 - a	[Kabâyî]	Sefer ehli idüm ammâ gelicek şehriñe ben Bu şekli sende görüp rây-ı seferden geçdüm		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Beytin üzerinde “Yūsuf” başlığı vardır. YMŞM’nin 54a sayfasında mükerreren yer verilen beytin üzerinde Kabâyî’ye ait olduğu belirtilmiştir.
5 3 - a	?	Gün ayağın kaldurup leylek başına tâc urur Giceler bî-pây olup bî-ser çıkırurlar emân		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Beytin üzerinde “Süleymân” başlığı vardır.
5 3 - a	[‘Ubeydî]	Ger öykünürse görüp ol serv-i bülendüñ şivesin Silkûñ dıraḥtuñ kıparuñ dâlon kımañ bir mîvesin		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Mecmuada muammanın şairi belirtilmemiştir. ‘Ubeydî’ye ait bir muammadır. Beytin üzerinde “Receb” başlığı vardır.
5 3 - a	?	‘Ukûbetde durur ḥâsîd kimi sevdüñ deytü dâim Muḳaddem tütuben bilmez teyi tebdîl idüp yâya		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Beytin üzerinde “Ya‘kûb” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Sâdef kim düşse mey içre olur dördi anuñ tokuz Bu bir ra’nâ mu‘ammâdur virür ismini ḥûbânun		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Beytin üzerinde “Muṣṭafâ” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Şarf-ı maḳdûr etdügimçün ol mehûñ mirtâziyem Sîm ü zerden evvel âḥîr nem giderse râziyem		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Beytin üzerinde “İsâ” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Urmağile ḥadd-i şürbi rind-i bî-pâ vü sere ‘Âḳîbet zehr itdiler cām-ı meyi ‘ârîflere		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Beytin üzerinde “Ḳâsım” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Raḳîbûñ gözini çıkar baña vir Saña göstereyüm nâm-ı nigârî		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “‘Alî” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Raḳîb almış gider başın habîbûñ Ḳomadum gitmege dutdum dişümle		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Ḥasan” başlığı vardır.

5 3 - a	?	Gülün ortasına şu kosañ ey cān Olur bir dil-ber adı anda pinhān		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Kemāl” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Selām virdüm habībe şordum adın ‘Aleyk aldı didi geç imdi senden		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “‘Alī” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Katı nāzik mizācı var habībūñ Bulutdan nem kapar āh itdügümce		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “İbrāhīm” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Cü zülfi kirpigi başında anuñ Adın fikr it bulasun bu cüvānuñ		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Zekerıyyā” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Kes müderris ayağını hem mu‘īdūñ başını Ko ayağın baş yerine tā bilesün adını		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Beytin üzerinde “Sa‘īd” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Nāzeninūñ nāmınuñ dört harfi var Birisı gitse yedi qalur hemān		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Seyyid” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Nām-ı yārūñ harfi beşdür ey ‘azīz Kaldurunca birini qalur sekiz		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “‘Osmān” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Dedenūñ beline şokıcaq düdük Anı bir dil-berūñ adına didük		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Cüneyd” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Sorarsañ baña ism-i nāzenīni Çıkar hamsīn içinden erba‘īni		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Hüseyn” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Çerāğūñ başını kes şu‘lensün Lebinūñ üstine ko yār uyansun		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Çelebi” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Ko etmek üstine bir pāre balı Biline bu mu‘ammānuñ hayāli		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Sinān” başlığı vardır.

5 3 - a	?	Şormak ne lâzım ismüñi serv-i sımın-beden Çeşm-i dehānuñ ile bilür kaşuñı gören		Müfred Muamma	___/___/___/___	Beytin üzerinde “Ömer” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Kuşağın çekdi bülendün o şanem Yine kuşandı idüp tavr-ı ‘Acem		Müfred Muamma	___/___/___	Beytin üzerinde “Ayaz” başlığı vardır.
5 3 - a	?	İki ile iki yüz arasına Seni ko ad ola cān pâresine		Müfred Muamma	___/___/___	Beytin üzerinde “Bıkr” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Göñül ‘aşka özin berk eylemişdür İki üç kez seri terk eylemişdür		Müfred Muamma	___/___/___	Beytin üzerinde “Bıkr” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Lebinüñ nışfını dutdum dişümle Dehānını dehānumdan kaçırđı		Müfred Muamma	___/___/___	Beytin üzerinde “Yūsuf” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Şorarsañ nāmını şāh-ı zemīnūñ Yarım taş ur gözine müdde‘inūñ		Müfred Muamma	___/___/___	Beytin üzerinde “Ömer” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Göğercini görüñüz anasına Ayağına kiriş tak yohsa kaçır		Müfred Muamma	___/___/___	Beytin üzerinde “Hamza” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Didüm dil-ber nedür ismūñ beyān it Didi bir nokta ile zāhir olur		Müfred Muamma	___/___/___	Beytin üzerinde “Tāhir” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Gülün her bergine bülbül döker gözden birer zāla Yine nāz eyleyüp kondurur anı dāldan dala		Müfred Muamma	___/___/___/___	Beytin üzerinde “Reşid” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Rüy-ı cānān var iken eyleyemem ğayra nazar Tarafeynümnden eger lāmi‘ ola şems ü kamer		Müfred Muamma	___/___/___/___	Beytin üzerinde “Ömer” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Ġarib bülbül bedenden geçmeyince Ne mümkün hār içinde vaşl-ı ğonce		Müfred Muamma	___/___/___	Beytin üzerinde “Alī” başlığı vardır.

5 3 - a	?	Şehā bir ben miyūm şehriūde ğam-nāk Vilāyet dutdı hecrūñden çü mātēm		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “İlyās” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Mu’ammā söyledüm nām-ı nigāra Sekiz biñ kişi binmiş bir ħumāra		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Hızır” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Çü cām içre görinür rüy-ı sākī Anuñçün kaṭre kalmaz anda bākī		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Hüsām” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Üç otuzla on otuz bir ad olur Bu mu’ammāyı bilen üstād olur		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Beytin üzerinde “Celil” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Meh-i nev görmeden yokdur çü ħaşıł Gör ebrūsın pey-ā-pey sende ey cān		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Sinān” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Tuyurmaḳla şabā nām-ı (...) Belürdi isminüñ bir ħ’oş nişānı		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
5 3 - a	?	Kim bulursa bu mu’ammāyı tamām Ol şeh olsun ben aña kemter ğulām İki hā vü iki cīm ü iki lām İki mīm ile olur daḫi tamām		Musarra Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Beytin üzerinde “Yūsuf” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Ĥabībe şordum adın didüm ey dil-ber nedür nāmuñ Lebin taġyīr idüp didi bunuñ şeklünde kılsuñ		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Beytin üzerinde “Yūsuf” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Dehān ile ĥabībūñ muşḥaf-ı zülfin ele alsañ Kosañ med üzre ‘ālemde olur nāmı naẓar kılsañ		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Beytin üzerinde “Muḥammed” başlığı vardır.
5 3 - a	?	Eyledi Yūsuf-ı ğüm-geşte ğamı cāna eṣer Oldı muḥtāc-ı ‘aṣābī-dil ü bī-dide peder		Müfred Muamma	. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _ _	Beytin üzerinde “Eyyüb” başlığı vardır.
5 3 - b		Farsça	Farsça			Muamma sanatına dair Farsça yazılmış bir kıt’a-ı kebiredir. 9 beyitten oluşmaktadır.
5 3 - b	Emrī	Lāle-i deşt ey şanavber-kaḁ Dāġ-ı dilden nişānedür bī-ḥad		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Aḫmed” başlığı vardır.

5 3 - b	Emrî	‘Aşk bahrinüñ hevâ-yı vaşl-ı yâr İstediñ ortasını ey dil kenâr		Müfred Muamma	-. _ _ / _ _ _ / _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i İskender” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrî	Âşinâdan nihân olup her bâr Gösterür yâda kendüyi ol yâr		Müfred Muamma	-. _ _ / _ _ _ / _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Edhem” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrî	Olmadı pâ-bûsa râzî virmedi ben zâre dest Ser-keş olma didüm ol mâha çü gördüm anı mest		Müfred Muamma	-. _ _ / _ _ _ / _ _ _ / _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Emîn” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrî	Ham-ı zülfin saña göstermez ise ey dil o yâr Meh ü mihr üzre komışdur yûri seyr it anı var		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Emîn” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrî	Dırâz ola ‘ömrî o şâh-ı cihânüñ Dilâ dâd gördüm vezîrinde anuñ		Müfred Muamma	. _ _ / _ _ _ / _ _ _ / _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Dâvûd” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrî	Gerçi kim güllerle şimdi zîn olupdur sebze-zâr Dostdan ayru olanlar her biri gördi çü hâr		Müfred Muamma	-. _ _ / _ _ _ / _ _ _ / _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Dâvûd” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrî	Ne hikmetdür ki bâzâr-ı bilâde Üşer gam üstine diller ziyâde		Müfred Muamma	. _ _ _ / _ _ _ / _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Edhem” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrî	Kodı baş çekmesini kâkül çün Gördi ruh üzre müşk ufuklarını	Muttaşıl oldı infişâl üzre Eyledi terk-i mâh-ı enverini	Kır’a/2 Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Dâvûd” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrî	Dü-tâ idüp hilâli dost-ı mihrî İki ol deñlü kılmış ham sipihri		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Perî” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrî	Şan’at-ı gamda gönül Ferhâdı Cümleñüñ oldı bugün üstâdı		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i İlyâs” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrî	Beni bî-h’od görüp uyhuda şanup olsa ne var Dâmen-i zülfi mekes-rân-ı ruh-ı ‘âşık-ı zâr		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Ferrûh” başlığı vardır.

5 3 - b	Emrī	Tır-i ğamzuñdan bu cān-ı nā-tūvān Ey kemān-ebrū emān ister emān		Müfred Muamma	_. _ _ / . _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Yaḥyā” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrī	N’ola ey kaşı kemān başına ağdılsa perī Gördi zaḥmını okuñ birle kanadında perī		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Perī” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrī	Berg-i gül her bülbüle olmaz naşīb Her taraf yansun қо Emrī ‘andelīb		Müfred Muamma	_. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i ‘Alī” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrī	Zāhir olmazsa gözüm yaşında ‘aks-i rüy-ı yār Ey gönül sen de gülñ yabragını şal şuya var		Müfred Muamma	_. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Süleymān” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrī	Gelür görüp beni karşıdan ol şeh-i ḥübān Nikāb ile yüzini itdi cān gibi pinhān		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Nūḥ” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrī	Görüp Emrī lebūñde kaṭre-i mey ‘Acebdür dökdi çeşmünden peyāpey		Müfred Muamma	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Receb” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrī	‘İzārı yārimūñ güldür görenler anı hep güldür Kenār-ı gülşen-i dīde pey-ā-pey Emriyā güldür		Müfred Muamma	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i ‘Alī” başlığı vardır.
5 3 - b	Emrī	Karasın çün kopara dāğ-ı dil-i bīmāruñ Emrī bir dānesini eksüdidür dīnāruñ		Müfred Muamma	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Dāniş” başlığı vardır.
5 3 - b		Farsça	Farsça			‘Ubeydī’ye ait bir muammadır. Beytin üzerinde “Be-İsm-i Aḥmed” başlığı vardır.
5 3 - b		Farsça	Farsça			Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Be-İsm-i ‘Alī” başlığı vardır.
5 3 - b		Farsça	Farsça			Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Be-İsm-i İlāhī” başlığı vardır.
5 3 - b	‘Ubeydī	Görüp fesād-ı sipihr-i dü-tāyı bī-ḥ’od dil İdüñdi kendiye genc-i ferāğatı menzil		Müfred Muamma	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Mu’ammeyāt-ı ‘Ubeydī Be-İsm-i Fethī” başlığı vardır.

5 3 - b	'Ubeydî	Cüy-ı cevruñ ki hulk-ı sâilidür Baħr-i deryâ anuñ muķabilidür		Müfred Muamma	. . . _ / . _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Aħmed” başlığı vardır.
5 3 - b	'Ubeydî	Sen şeh içün ölmege şunlar ki tedbîr itdiler Başı üzre dillerine tıġlar yir itdiler		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Yūsuf” başlığı vardır.
5 3 - b	'Ubeydî	‘Uşşāka n’eyledi görüñ ol zülf-i tîre-gün Siħr eyleyüp gönüllerini itdi ser-nigün		Müfred Muamma	_ _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Yūsuf” başlığı vardır.
5 3 - b	'Ubeydî	Yārūñ gibi ne geldi şeh-i āsumān-cenāb Sencileyin selefde ne muhtāc āfītāb		Müfred Muamma	_ _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Yūsuf” başlığı vardır.
5 3 - b	'Ubeydî	‘Uşşāka kūt-ı cāndur la’l-i güher-feşānuñ Dürr-i şemîn ile pür bir hoķķadur dehānuñ		Müfred Muamma	_ _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Aħmed” başlığı vardır.
5 3 - b	'Ubeydî	Bezm-i ‘ālemde meded çıkmasun āhım odı Çeng-i muṭribde tırurken yaķa şāyed ‘ūdı		Müfred Muamma	. . . _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Şādî” başlığı vardır.
5 3 - b	'Ubeydî	Gör kimüñ var şark u ġarb içre yıġınla gevheri Aldı şeh-r-i vaşlını sordı niçe biñ demleri		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Şādî” başlığı vardır.
5 3 - b	'Ubeydî	Taġılmasun mı oldu teng-i āħir O meh-rūnuñ dehānını dil āħir		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Memî” başlığı vardır.
5 3 - b	'Ubeydî	Bahre ey ġavvāşlar girdükde ihsān eyleñüz Dide-i ‘uşşāk gibi sende şadef yoķdur diñüz		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Süleymān” başlığı vardır.
5 3 b - d	'Ubeydî	‘Acebdür eyledi şadı taşaddur soñra gelmişken Yine eksüklî mäh-i nev cigerde bağladı mesken		Müfred Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Beytin üzerinde “‘Abdullāh” başlığı vardır.
5 3 b - d	'Ubeydî	Beş yüzi ‘ummān içine şal hemān Zāhir olur ismi anuñ ol zamān		Müfred Muamma	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Beytin üzerinde “‘Osmān” başlığı vardır.

5 4 - a		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Zer” başlığı vardır.
5 4 - a		Farsça	Farsça				Farsça manzum metin. Beytin üzerinde “Püse” başlığı vardır.
5 4 - a		Farsça	Farsça				Farsça manzum metin. Beytin üzerinde “Püse” başlığı vardır. Beytin altında muammanın çözümlemesinin yapıldığı mensur bir Türkçe metin vardır.
5 4 - a		Farsça	Farsça				Muamma türündedir.
5 4 - a		Arapça	Arapça				Muamma türündedir.
5 4 - a	Ḳabāyī	Kendüyi dâire-i ‘aşka şu kim vâsıl ider İki üç mertebede nâm-ı negû ḥâşıl ider		Müfred	Muamma	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Mu ‘ammeyât-ı Ḳabāyī Be-İsm-i Bîkr” başlığı vardır.
5 4 - a	Ḳabāyī	Açma ol sîneyi kim sîm gibi sâfidür Beni öldürmege ol zer-kemerûn kâfidür		Müfred	Muamma	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i ‘Ömer” başlığı vardır.
5 4 - a	Ḳabāyī	Miyân-ı şuffa-i ‘ayş üzre kodılar aḥbâb Sebûyi şöyle ki andan döküldi derd-i şarâb		Müfred	Muamma	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Yûsuf” başlığı vardır.
5 4 - a	Ḳabāyī	Sefer ehli idüm ammâ gelicek şehrüñe ben Sende bu şekli görüp rây-ı seferden geçdüm		Müfred	Muamma	.. _ _ / . _ _ / . _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Yûsuf” başlığı vardır.
5 4 - a		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Mu‘ammâ-yı Ḥâfız Be-İsm-i Şems” başlığı vardır.
5 4 - a	Ḳabāyī	Olur bâd-ı seherden ‘anber-efşân Nigâra sende bu zülf-i perîşân		Müfred	Muamma	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “Der-İsm-i Selmân” başlığı vardır.

5 4 - a	Ḳabāyī	Cāna kār itdi derd-i ‘aşḳ müdām Dil-i şeydāyī āḫir itdi tamām		Müfred Muamma	.._/_._/_._	Beytin üzerinde “Der-İsm-i Emrī ve Yārī” başlığı vardır.
5 4 - a	Ḳabāyī	‘Aşḳ bâzārında Mecnūn olmağın üstādımız Çār-süy-yı ğamda kalmışdır dil-i nā-şādımız		Müfred Muamma	._._/_._._/_._/_._	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Kāşif” başlığı vardır.
5 4 - a	Ḳabāyī	Geldi meydāna bāde-i gül-gün Cāmdan geçdi biñ şikeste-derün		Müfred Muamma	.._/_._/_._	Beytin üzerinde “Der-İsm-i Cem” başlığı vardır.
5 4 - a	Ḳabāyī	Ḳarārı kalmadı ehl-i hevānuñ Görince naḳşını ol meh-liḳānuñ		Müfred Muamma	._._/_._._/_._	Beytin üzerinde “Yūsuf” başlığı vardır.
5 4 - a	Ḳabāyī	Oldı mīzān-ı ḥüsn içinde revān Zülf-i cānāna ser-firāz-ı cihān		Müfred Muamma	.._/_._/_._	Beytin üzerinde “Der-İsm-i Ḥalīl” başlığı vardır.
5 4 - a		Farsça	Farsça			Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Der-İsm-i Ṭayyib” başlığı vardır.
5 4 - a	?	Ger öykinür ise görüp ḳadd-i bülendüñ şivesün Sīlküñ dıraḫtı ḳoparuñ dalın ḳomañ bir mīvesün		Müfred Muamma	._._/_._._/_._/_._	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Receb” başlığı vardır.
5 4 - a	?	Görüp ‘aşḳuñla ser-gerdānlıgum dirseñ ne ḥāl oldı Ser-i dil şem‘-i sūzān sīne fānūs-ı ḥayāl oldı		Müfred Muamma	._._/_._._/_._/_._ -	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Receb” başlığı vardır.
5 4 - a	?	Yöneldüm ey dil-i maḥrūm reh-i nedāmete ben Düşem ‘ināyet-i bī-ḥadd olursa cennete ben		Müfred Muamma	._._/_._._/_._/_._	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Nebī” başlığı vardır.
5 4 - a		Farsça	Farsça			Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Be-İsm-i Ḥüsām” başlığı vardır.
5 4 - a		Farsça	Farsça			Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Be-İsm-i Cüneyd” başlığı vardır.
5 4 - a		Farsça	Farsça			Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Mu‘ammā-yı Kāmī” başlığı vardır.

5 4 - a	Şabâî	Bahr-i la'lûñle ey dūr-i nāyāb Hūn-i dil oldı dāmen-i aḥbāb		Müfred Muamma	.../_.../_...	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Aḥmed” başlığı vardır.
5 4 - a	Şabâî	Dāğ-ı dil üzre ḳodım dāğ o gül-i zār-ı şafā İ'tibār itmedi bir dāğ-ı dile vā esefā		Müfred Muamma	.../_.../_.../_...	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Yūsuf” başlığı vardır.
5 4 - a	Şabâî	Dilegüm budur ey Hūdā-yı kerīm Kötürüm ola raḳīb başı dü-nīm		Müfred Muamma	.../_.../_...	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Şıḳr” başlığı vardır.
5 4 - a	Şabâî	Ġabğabuñ bir şāf-ı ṭop āyinedür kim (...) Gösterür her cānibi birdür leṭāfetde tamām		Müfred Muamma	.../_.../_.../_...	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Şadr” başlığı vardır.
5 4 - a	Şabâî	Rūy-ı yārūñ ḥalk olupdur ‘āşıkı Varsa anda gördiler bir ḥālıkı		Müfred Muamma	.../_.../_...	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Şadr” başlığı vardır.
5 4 - a	Şabâî	Ne revādur ki ol hem-rāh-ı raḳīb-i ker ü kūr Ṭarafeyn-i ser-i rāhuñda ṭura bī-dil dūr		Müfred Muamma	.../_.../_.../_...	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Şadr” başlığı vardır.
5 4 - a	Şabâî	Olmasun bī-hūde māh-ı nev felekde āşıkār Ey gönül ‘ālemde bītā ney gerek ebrū-yı yār		Müfred Muamma	.../_.../_.../_...	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Emān” başlığı vardır.
5 4 - a	Şabâî	Menzili nā-dānlaruñ ḳaşr-ı neşāt-engīzdür Nīze-i cāy dil meyān-ı ḥāk-ı āb-āmīzdür		Müfred Muamma	.../_.../_.../_...	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Kemāl” başlığı vardır.
5 4 - a	Şabâî	Lebleri birle yanağı ol perīnūñ ey gönül Bāde-i la'l ile güyā şuya dönmüş berg-i gül		Müfred Muamma	.../_.../_.../_...	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Kemāl” başlığı vardır.
5 4 - a	Şabâî	Bir elde sāḳī yārūñ desti bir elde mūdām olsa Şeb-i vaşluñ soñı olmasa dönse sīnim şām olsa		Müfred Muamma	.../_.../_.../_...	Beytin üzerinde “Sām Şāh” başlığı vardır.
5 4 - b	Zemūzer İstanbūlī	Ben rind-i ḥarābātī-i rūsvā-yı cihāna Ey pīr-i mūğān luṭf idüp en ‘āmuñı ‘ām it	Çün cām-ı sıfāl-ı mey ger şıya bu devrān Her pāresini revzen-i mey-ḥāneye cām it	Kıta/2 Muamma	.../_.../_.../_...	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Kāsım Ez-Zemūzer İstanbūlī” başlığı vardır.

5 4 - b	Bākī	Ġamzelerden tıġ u ħaŋcer çekse kaşd-ı ‘aşıka Rüstem irmez Kaĥramān-ı çeşmüne rüz-ı meşāf	Tirūne ey sīm-ten olsun nişān āşüfte-dil H’oş yaraşur ol meyāne ħaŋcer-i zerrin- ġulāf	Kıf’a/2	Muamma	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Ferhād Ez-Bākī” başlığı vardır. <i>Bākī Divanı</i> ’nda <i>Kıt’alar</i> bölümünde yer alan 6 numaralı kıt’a’dır. Divanda muamma başlığı “Mu’ammā Be-İsm-i Sührāb” şeklindedir.
5 4 - b	Bākī	Şaĥn-ı bağūñ ĥavzınuñ her güşesi serv-i sehī Yāri girmiş şandum anda göricek ‘aks-i mehi		Müfred	Muamma	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Beytin üzerinde “Ve le-hū Be-İsm-i Behmen” başlığı vardır. <i>Bākī Divanı</i> ’nda <i>Matlalar</i> bölümünde yer alan 24 numaralı beyittir. Divanda muamma başlığı “Mu’ammā Be-İsm-i Behmen” şeklindedir.
5 4 - b	?	Toġıcak ebr-i zülfünden meh-i ruĥsāre-i ālī Görtüñdi güşe-i çeşme iki kez ‘anberin ĥālī		Müfred	Muamma	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Beytin üzerinde “Ayaz” başlığı vardır.
5 4 - b	?	(...) herūñ ey şanem her güşesi bulur fenā Dide-i ĥurşid ruĥuñsuz yaş dökerse dāimā		Müfred	Muamma	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Fenā” başlığı vardır.
5 4 - b	?	(...) başı vü hem gönli döner (...) şaneme ol çemende kay’ ider		Müfred	Muamma	-. - - / -. - - / -. - -	Beytin üzerinde “Veys” başlığı vardır.
5 4 - b	?	Resm idüp bir göz ucu ile nazar kılsañ baña (...) dil bī-ĥad şafā bulur ne zarar bundan saña		Müfred	Muamma	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Beytin üzerinde “Bu Beyitten Kırk İsim Çıkar Dimişler” başlığı vardır.
5 4 - b	Emrī	(...) rākışlarıñuñ kudret eli Nüşhi sülāsīyle ‘aceb yazdı Celī		Müfred	Muamma	-. - - / -. - - / -. - -	Beytin üzerinde “Li-Emrī Be-İsm-i ‘Alī” başlığı vardır.
5 4 - b	[Ĥamdullah Ĥamdī]	Şanasın bir ejdeĥadur aġzın açmış Yudar bir bir gelen pīr ü cüvānı		Müfred	Muamma	. - - - / . - - - / . - - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Ĥamdullah Ĥamdī Divanı</i> ’nda 179. gazelin 9. beytidir. Beytin üzerinde “Kemāl” başlığı vardır.
5 4 - b	Ĥabāyī	Açma ol sīneyi kim sīm gibi sāfidür Beni öldürmek için zer-kemerūñ kāfidür		Müfred	Muamma	. . - - / . - - - / . - - - / . - - -	Beytin üzerinde “Ömer” başlığı vardır. YMŞM’nin 54a sayfasında mükerreren yer verilen beytin üzerinde Ĥabāyī’ye ait olduğu belirtilmiştir.
5 4 - b	Emrī	Görmemiş ol māĥ-ı mişlin āfitāb-ı pūr-şafā Nev-‘arūs-ı māĥa tā meşşāt olmuş Emriyā		Müfred	Muamma	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Beytin üzerinde “İlyās” başlığı vardır.
5 4 - b	Emrī	Dür-i pāk-i muĥabbet baĥr-i cāndan çün ‘ayān oldı Güneş kef meh hemān gevher-nisār-ı baĥr-i cān oldı		Müfred	Muamma	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Beytin üzerinde “Be-İsm-i Süleymān Li-Emrī” başlığı vardır.

5 4 - b	[Emrī]	Vay eger 'aks-i ruḥı dīdemde peydā olmaya Tal'at-ı mihr-i dīraḥşān yā ola yā olmaya		Müfred	Muamma	-. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Beytin üzerinde "Hasan ve Hüseyin" başlığı vardır. YMŞM'de şairi belirtilmeyen muamma, Emrī'ye ait olup <i>Şerh-i Mu'ammeyāt-ı Emrī</i> 'de yer verilmiştir.
5 4 - b	?	Güneş toğdıḳda encüm gerçeḡüm olur ḥicāb üzre Pey-ā-pey encüm ḥālī görünür āfitāb üzre		Müfred	Muamma	. _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	Beytin üzerinde "Üveys" başlığı vardır.
5 4 - b	Emrī	Rüy-ı vechüñ seyr iderken gördi Emrī nāgehān Bir arada iki mähī oldı ser-gerdān hemān		Müfred	Muamma	-. _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _	Beytin üzerinde "Selmān" başlığı vardır.
5 4 - b		Farsça	Farsça				Beytin üzerinde "Be-Nām-ı Ḥālid" başlığı vardır. Altında şu açıklamaya yer verilmiştir: Tarīḳ-i istiḥrāc oldur ki zālūñ ḥālinden çün hemān ad kala. Ya'nī zāl-ı mektübenüñ noktası ki anuñ ḥālidür. Çün ol nokta lafz-ı ḥāl diyü telaffuz olınsa ol nesne ki zālūñ ḥāliyen üzerindeür. Ḥāla istibdāl bulur ve zāl dāla öyleyse ḥālid olur.
5 4 - b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde "Be-Nām-ı Şadrī" başlığı vardır.
5 4 - b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde "Kemāl" başlığı vardır.
5 4 - b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde "Mu'in" başlığı vardır.
5 4 - b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde "Mīr Edhem" başlığı vardır.
5 4 - b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde "Dāvud" başlığı vardır.
5 4 - b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde "Der-İsm-i 'Alī" başlığı vardır.
5 4 - b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde "Ḥasan" başlığı vardır.

54-b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Der-İsm-i Ni‘met” başlığı vardır. Beyitte Cāmī mahlası vardır.
54-b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Sa‘d” başlığı vardır.
54-b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Kāsim” başlığı vardır. Altında şu açıklama yapılmıştır: Kemānuñ ‘Arabisi kavsdur. Tırden murād elifdür. Kavsuñ köşesi kâfdur. Çün elif dü-te-kā olur. Ve çün schmūñ göñli hādur. Düşse sım çalur. Mecmū‘ı Kāsim olur.
54-b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Der-İsm-i Bedī” başlığı vardır.
54-b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Be-İsm-i Şihhat” başlığı vardır.
54-b	‘Ubeydī	‘Aks-i rüyuñdan göñül āyine peydā eyledi Anda mäh-i h‘od gibi bî-had temāşā eyledi	Ey ‘ Ubeydī bî-nihāyet dīde dūr-efşān iken Mihrinūñ itmāmını āhir temennā eyledi	Gazel/5	Muamma	-. - - / -. - - / -. - - / -. -	‘Ubeydī’nin tespit edilen gazelleri arasında yer almamaktadır. Gazelin üzerinde “Her Beyitden Hüseyn İsmi Çıkar” başlığı yer almaktadır.
54-b		Farsça	Farsça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Muzaffer” başlığı vardır.
54-b		Arapça	Arapça				Muamma türündedir. Beytin üzerinde “Muhammed” başlığı vardır.
55a-56a-b							55a-55b-56a-56b sayfaları mürettip tarafından boş bırakılmıştır.
57-a	Nābī	İtdi zühd ile sirāyet ki şuver nakḳāşuñ Eldeki hāme-i müyīnini misvāk eyler	Ehl-i ‘iṣyāna virtür müjde-i rahmet şābūn Kemterīn pāresi bir pīreheni pāk eyler	Gazel/2		. . . - / . . . - / . . . - / . . . -	Nābī Divanı’nda yer alan 198 numaralı gazelin 3. ve 6. beyitleridir.

5 7 - a	Nābī	Egerçi cūy-ı sīmīn hāk-māl-i şahn-ı gülşendür Velīkin gülşen andan feyz-cūy olmak müberhendür	Şikest-i hātır-ı peymāneden meclisde ey Nābī Yine rindāna baksañ kesr-i ‘arz-ı tevbe ehvendür	Gazel/5	· _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 199 numaralı gazeldir.
5 7 - a	Nābī	Ādem esīr-i dest-i meşiyet degül midür ‘Ālem zebūn-ı pençe-i kudret degül midür	Nābī zebān-ı nuṭkum iden hāme-i mecāz Meşşāte-i ‘arūs-ı hākīkat degül midür	Gazel/11	_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 201 numaralı gazeldir. 7,8,9 ve 10. beyitler divanda 200 numaralı gazelde yer almaktadır.
5 7 - a						Yazı silindiği için sayfanın sonunda yer alan beyit okunamamıştır.
5 7 a - d	Nābī	Dil farz idelüm lāyık-ı ihsān imiş ammā Ĥālī olıcağ kīse-i ‘ālem ne virürler		Müfred	_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 201 numaralı gazelin 5. beytidir.
5 7 - b	Nābī	Ġazab-ālūde kerem-ĥūblaruñ meşrebidür Ĥande-āmīz-ı sitem tāzelerüñ meşrebidür	Muşhaf-ı ĥüsninüñ itmāmına yārūñ Nābī Beyt-i tārlı-ı dil-ārā ĥaṭ-ı pūşt-ı lebidür	Gazel/5	· _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 162 numaralı gazeldir.
5 7 - b	Nābī	Egerçi şüretā pervāne bülbulden mü’eddebdür Velī ādāb-ı dūr-ā-dūra bülbul andan akrebdür	Ne ĥāl ise o şāhuñ kā’il olduk cevrine Nābī Egerçi cevır şa’b ammā ki hicrān andan eş’abdur	Gazel/5	· _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 204 numaralı gazeldir.
5 7 - b	Nābī	Şubhuñ olınca zīb-i girībānı güy-ı zer Kımdür ki itmeye heves-i cüst-cüyü zer	Rāh-ı keremde kıllet-i erbāb-ı şarfān Ġayretle oldı çin-be-cebīn zerd rüy-ı zer	Gazel/8	_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 155 numaralı gazeldir. Divanda 12 beyitten oluşān gazelin 8 beytine yer verilmiştir. Mahlas beyti, divandaki gazelin 7. beytidir.
5 7 - b	Nābī	Her ki bu nīk ü bu bed kaydını mu’tād eyler Ġalbinüñ sāḥasına maḥkeme bünyād eyler	Āsyāb içre olan gerdişi sengüñ şanma Ġuvvet-i āb u hevā gaybdan imdād eyler	Gazel/2	· _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 138 numaralı gazelin 1. ve 3. beyitleridir. Her iki beyit de silinmiştir. Beyitler zorlukla okunabilmektedir.
5 7 - b 5 8 - a	Nābī	Çün cünbişi ihyā-kün-i emvāt-ı raḳamdur Efvāh-ı raḳam buse-zen-i pāy-ı ḳalemdür	Her kim ki rehā-yāfte-i ĥavf u recādur Vāreste-i ḥayretkede-i lā vü ne’amdur	Gazel/2	_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 205 numaralı gazelin 1. ve 3. beyitleridir.
5 8 - a	Nābī	Ĥubān-ı ĥaṭ-āverdeye nāzuñ yeri yokdur ‘Uşşāka da min-ba’d niyāzuñ yeri yokdur	Düşmez leb-i şīrīnine Nābī sūḥan-ı telḥ Helvācı dükkānında piyāzuñ yeri yokdur	Gazel/5	_ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 163 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten mürettep olan gazelin mecmuada ilk beş beytine yer verilmiştir.

58-a	Nābī	Hum-ı şarābı ne var 'aşrdan kapatmasalar Humāriyān hum-veş derd-i serle yatmasalar	Kebāb-ı vasl olur mıydı Nābī sır-nemek Anı yapup pişürenler arada tatmasalar	Gazel/6	/./.././.././..	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 206 numaralı gazeldir. Divanda 10 beyitten mürettep olan gazelin mecmuada altı beytine yer verilmiştir.
58-a	Nābī	Nāme yazsam yāre destümde kalem nā-būd olur Harf āteş nāme hākister mūrekkeb dūd olur	Reng-i hālūn virdi germiyyet dil-i sūzānuma Micmer-i endiše-i Nābī de kāfur 'ūd olur	Gazel/5	.././.././.././.././..	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 102 numaralı gazeldir. Divanda 8 beyitten mürettep olan gazelin mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
58-a-b	Nābī	Şi'r kim tab'-ı bülendūn hāmeye telkīnidür Tāziyāne nūkte-fehmānuñ aña taḥşīnidür	Devre koymış āsyāb-ı çerḫi buldurmuş şuyın Rūz-ı hicri Nābī 'aşkuñ mevsim-i teşrīnidür	Gazel/5	.././.././.././.././..	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 146 numaralı gazeldir. Divanda 9 beyitten müteşekkil gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir. Bazı beyitler için divan ve mecmuada farklı kelime ve ibareler söz konusudur.
58-b	Nābī	Çenber olursa n'ola dāire-i cāna kemer Bestedür naḫş-ı miyān-hāne-i cānāna kemer	Nābiyā çekmeğe āgūşa miyān-ı yāri Gösterür gerdiş-i etvār-ı zarīfāne kemer	Gazel/8	.././.././.././.././..	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 207 numaralı gazeldir.
58-b	Nābī	Sīmīn-kemer ki zīver-i mūy-ı miyānidur Çengelli belde sanki gümüş kārbānidur	Bī-dest-gīr eyleyemez hāme-veş kıyām Nābī -i nā-tūvāna 'ināyet zamānidur	Gazel/8	.././.././.././.././..	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 107 numaralı gazeldir. Divanda 10 beyitten müteşekkil gazelin, mecmuada 8 beytine yer verilmiştir.
59-a	Nābī	Nīrenglerle geçmededür tırma rengler Destinde ḫūn-ı fitne ḫunā şūretindedür	Mużmer hezār neşter-i āzārī Nābiyā Ser-kūb-ı imtinānī recā şūretindedür	Gazel/5	.././.././.././.././..	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 128 numaralı gazeldir. Divanda 11 beyitten müteşekkil gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
59-b						59b sayfası mürettep tarafından boş bırakılmıştır.
60-a	Nābī	Olmaḫ müyesser olmadı dil-berle rū-be-rū Yollarda ḫaldı āyine-veş çeşm-i ārzū	Bedter degül mi çaḫçaḫa-i āsyābdan Nābī o bezm k'olmaya nev-bütle güft-gū	Gazel/5	.././.././.././.././..	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 656 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
60-a	Nābī	Ehl-i sāz itdi uşūliyle seni hem-pehlū Beste olmuş söze döndürdi seni çār ebrū	Hıfz için nāmelerūn şaff ü sūtūrın Nābī Mūrtefi' kūşeye çıkmış gözedür dīde-i hū	Gazel/5	.././.././.././.././..	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 657 numaralı gazeldir. Divanda 9 beyitten müteşekkil gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
60-b						60b sayfası mürettep tarafından boş bırakılmıştır.
61-a	Nābī	Girmekde neden ḫātır-ı 'uşşāḫa tevakkuf Ey tır-i cefā ḫāne senūdūr ne tekellūf	Nābī idemez sāyesini kāv-zemīn ḫaml Olsa ne ḫadar bār-ı günāhumda taḫaffūf	Gazel/5	.././.././.././.././..	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 379 numaralı gazeldir. Mahlas beyti divandaki beyitle farklılık arz etmektedir.

6 1 a - d	Nābī	Görinürse ne kadar çeşmime dil-dār laṭīf Andan efzūn görünür çehre-i aḡyār keşīf		Müfred		.._._/.._._/.._._/.._._	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 380 numaralı gazelin matla beytidir.
6 1 - b 6 2 - a							61b ve 62a sayfaları mürettip tarafından boş bırakılmıştır.
6 2 - b	Nābī	Cihāna itdi sirāyet o güne dām-ı dūrūḡ Kī eyledi ḡalebe şubḡ-ı şıdka şām-ı dūrūḡ	Şalāḡ u şıdk u sedāduñ elinden aldı yerin Şühūd-ı zūr u maḡāl-i ḡiyel kelām-ı dūrūḡ	Gazel/5		.._._/.._._/.._._/.._._	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 378 numaralı gazeldir. Divanda 8 beyitten müteşekkil gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
6 3 - a							63a sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.
6 3 - b	Nābī	Bu fakīrūñ cümle āşārī dil-zārum gibi Bulmamışdı cāme-i yek-reng ile ḡusn-i nīzām	Her ne varsa pūḡte vū nā-pūḡte vū ḡass ü semīn Nābiyā çeşm-i ḡabūle lāyık itdi ol ḡümām	Kıt’a-i		.._._/.._._/.._._/.._._	<i>Nābī Divanı</i> ’nda <i>Gazeliyyāt</i> bölümünün başında bulunmakta ve “Der Beyān-ı Sebeb-i Tertīb-i Dīvān” başlığını taşımaktadır. 23 beyitten oluşan kıt’a-ı kebirenin mecmuada 15 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde ve bazı kelimelerle ifadelerde farklılıklar söz konusudur.
6 4 - a	Nābī	Tezhīb-i bergden ḡarazın bāḡuñ añladım Āmāde-i nisār-ı ḡudūm-ı ḡazān ider	Nābī sarāy-ı sīnede miḡmān-ı derd ü ḡam Dāḡumla biribirine teklīf-i nān ider	Gazel/2		.._._/.._._/.._._/.._._	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 227 numaralı gazelin 3. ve 5. beyitleridir.
6 4 - a	Nābī	ḡusn-i cūvān nisāya ne mümkün k’ola naşīb Her ḡışşede zūkūra nisādan füzūn düşer	Biz sāyeyüz sücūd ile me’mūr isek n’ola Sāye ne dem ki ḡāke düşer ser-niḡūn düşer	Gazel/3		.._._/.._._/.._._/.._._	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 188 numaralı gazelin 2. 3. ve 4. beyitleridir.
6 4 - a	Nābī	Elif ki encūmen-i ḡarfde ser-āmeddür Per-i ḡümā-yı sa’ādet serindeki meddür	Zemīn-i köhne-i bāḡ-ı ḡayāl-i Nābī den Hediyye-i naḡar-ı pāk-i Mīr Es’addur	Kaside/14		.._._/.._._/.._._/.._._	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan ve “ <i>Kasīde-Beççe-i Mergūbe Be-Nām-ı Köprülü-zāde Es’ad Beg</i> ” başlıklı 28 numaralı kasidedir. Divanda 26 beyitten müteşekkil kasidenin mecmuada 14’ü ana sayfada, 2’si sayfa der-kenarında olmak üzere 16 beytine yer verilmiştir.
6 4 a - d	Nābī	Kim ki mekr-i zen-i dūnyāya zebūn olmaz ise Rezm-ḡāḡ-ı felege merd gelür merd gider	Ḥalka nīreng geçer maşbaḡa-i çerḡ-i kebūd Kimi sebz kimi sürḡ ü kimisi zerd gider	Gazel/2		.._._/.._._/.._._/.._._	<i>Nābī Divanı</i> ’nda yer alan 187 numaralı gazelin 3. ve 4. beyitleridir.

6 4 a - d	Nābī	Cenāb-ı mīr-i mükerrrem ferīd-i devrān kim Vücūd-pāki gül-i gülşen-i eb u ceddür	Hüdā mu'ammer ide hāne-dān-ı 'izzetde O nesl-i pāki ki biri birinden erşeddür	Kaside/2	/./.././.././..	64a sayfasında yer alan kasidenin 2 beyti der- kenara yazılmıştır. Bu beyitler silinip karalanmıştır.
6 4 - b	Nābī	Bīmārılıktan oldığı yok gözleri hālāş Ol mäh-pāre nālelerüm bī-eser şanur	Şevk-i miyān-ı yār ile āgūşum açmadan 'Ālemde kim görürse beni keşşer şanur	Gazel/2	..././..././..././...	Nābī Divanı'nda yer alan 192 numaralı gazelin 2. ve 3. beyitleridir. Bu beyitler silinip karalanmıştır.
6 4 - b	Nābī	İsbāt-ı meh-i şavma olan hücceti şaklar Kāğid uçurur menzil ile yolda ulaqlar	Nābī kalem olıncaya dek vāşıl-ı menzil Her hatvede tayy itmededür nice bataqlar	Gazel/5	..././..././..././...	Nābī Divanı'nda yer alan 193 numaralı gazeldir.
6 4 - b	Nābī	Ne virür kām ne kām-ı dil-i nā-kāmı bilür Luṭf-i hengāmı hemān 'āşika düşnāmı bilür	Sūḥan-ı bīhüdeden Nābī ḥ'oş-āvāz-ı ḥorūs Bārī ma'nāsını bilmezse de hengāmı bilür	Gazel/5	/./....././....././...	Nābī Divanı'nda yer alan 197 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil gazelin mecmuuda 5 beytine yer verilmiştir.
6 4 - b	Nābī	Şac toḥm-ı i'tizārı zemīn-i nedāmete Neşv ü nemā-yı tevbe günahkārılıkdadır	Yād it zamān-ı ḥaṭṭuñı ey şūḥ-ı kem- nigeh Mestānenüñ ḥacāleti ḥuşyārılıkdadır	Gazel/2	..././..././..././...	Nābī Divanı'nda yer alan 135 numaralı gazelin 4. ve 5. beyitleridir.
6 4 - b	Nābī	Güş-ı 'uşşāka virür zevk reh-i rāst-ı ḥicāz Muṭribā itdigün āheng Şifāhan yoludur	Cüş ider mevc-i ḥayāl-i şu'arā düş-be- düş Beyt-i ebrūsınun ara yeri dīvān yoludur	Gazel/2	/./....././....././...	Nābī Divanı'nda yer alan 108 numaralı gazelin 3. ve 6. beyitleridir.
6 4 - b						64-b sayfasının sonunda yer alan beyit okunamamıştır.
6 4 b - d	Nābī	Ġayrinüñ vākıf-ı zār olmadığın n'eylersün Kendi aḥvālünü gör şūfī 'aceb hālün var	Ġatı çok baḳmadasın nüşā-i ḥüsn-i yāre Ġālībā mes'ele-i vaşlda işkālün var	Gazel/2	/./....././....././...	Nābī Divanı'nda yer alan 103 numaralı gazelin 3. ve 4. beytidir.
6 4 b - d	Nābī	Dil-teşnegān-ı vuşlata ta'n itme var mıdır Şiḥḥatden öze ḥāṭır-ı bīmārdan geçer		Müfred	..././..././..././...	Nābī Divanı'nda yer alan 195 numaralı gazelin 5. beytidir.
6 4 b - d	Nābī	Çok kimseyi gördüm bu çerāgāhda Nābī Bilmez ki kimün nānını yer hāne kimündür	Zencir-i ḥayālāt ile ārām ider ancak Dil nāmına nādide bu dīvāne kimündür	Gazel/2	..././..././..././...	Nābī Divanı'nda yer alan 194 numaralı gazelin 7. ve 5. beyitleridir.

6 4 b - d	Nābī	Dür u dırāzī-i reh-i şām-ı felāketi Meş'āl be-düş-ı bāriķa-i āh olan bilür		Müfred	___./___./___./___.	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 117 numaralı gazelin 2. beytidir.
6 5 - a	Nābī	Bezm-i şafāya sāğar-ı şahbā gelür gider Güyā ki cezr ü meddile deryā gelür gider	Bir gün dimez o şüh ki āyā murādı ne Çokdan bu kūya Nābī -i şeydā gelür gider	Gazel/5	___./___./___./___.	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 219 numaralı gazeldir. Divanda 6 beyitten müteşekkil gazelin mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
6 5 - a	Nābī	Küy-ı dil-ber ne 'aceb hāk olacak yerlerdür Hāk iken hem-ser-i eflāk olacak yerlerdür	Nābī gül-geşt ider ol serv-i h' oş-âyende hırām Şarılup gerdenine tāk olacak yerlerdür	Gazel/5	..._/..._/..._/...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 226 numaralı gazeldir. Divanda 8 beyitten müteşekkil gazelin mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
6 5 - a	Nābī	Göñül metā'-ı murādı mezāda virmezler Nüvişte-i ezelden ziyāde virmezler	Bu köhne maṭbah-ı 'ālemde kimseye Nābī Nevāl-i 'ıyş dem-i iştihāda virmezler	Gazel/5	..._/..._/..._/...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 209 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil gazelin mecmuada 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde ve bazı kelimelerde farklılıklar söz konusudur.
6 5 - a	Nābī	Ne 'ilmedür ne dānişe ne ehl-i hūşadur Şimdi şanem-mişāl perestiş gurūşadur	Meyl itdi seyr-i dāğum için sineme o şüh Faşl-ı bahār olınca heves taḥta-pūşadur	Gazel/3	___./___./___./___.	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan ve 5 beyitten müteşekkil olan 113 numaralı gazelin 3 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde ve bazı kelimelerde farklılıklar söz konusudur.
6 5 a - d	Nābī	Ey dil gehī cefā ile da yoklamak seni Cānāneden ri'āyet-i ḥātır degül midür		Müfred	___./___./___./___.	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 115 numaralı gazelin 3. beytidir.
6 5 a - d	Nābī	Nābī ḥayāl-i mäh-ruḥān tōldi sīneye Güyā ki geldi mektebe ḥübān birer birer		Müfred	___./___./___./___.	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 181 numaralı gazelin maktā beytidir.
6 5 a - d	Nābī	İtmekde o bed-kīş sitem 'āşık-ı zāre Zu'mınca kıyāmetde de mes'ül degüldür		Müfred	___./___./___./___.	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 231 numaralı gazelin 3. beytidir.
6 5 - b	Nābī	Baḥt-ı bülend o kimseye kim dest-yār olur Germiyyet-i hevāda yeri kühsār olur	Raks etdürür anı nefes-i bād-ı Nābiyā Her bir dıraḥtı bir şanem-i şivekār olur	Gazel/4	___./___./___./___.	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 184 numaralı gazeldir. Divanda 9 beyitten oluşan gazelin mecmuada 4 beytine yer verilmiştir.
6 5 - b	Nābī	Gehī sifāl ü gehī cām-ı ter çekilmişdür Bu bezm-gāha gelelden neler çekilmişdür	Şahīfede eşer-i tār-ı mıştar ey Nābī O riştedür ki ser-ā-pā güher çekilmişdür	Gazel/5	..._/..._/..._/...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 210 numaralı gazeldir.

6 5 - b	Nābī	Şikāyetüm sitem-i şūh-ı ser-keşümdendür Zuhūr-ı dūd-ı derūnum hep āteşümdendür	Müşahhaş olmadığı harf-i matlbum Nābī Benüm cerīde-i baht-ı müşevveşümdendür	Gazel/5	.../_.../_.../_...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 154 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin mecmuada 5 beytine yer verilmiştir
6 5 - b	Nābī	Nakş eyle ey muşavvir hüsni cemāl-i yāri Āhū-yı çeşm-i şūhın amma remīde göster	Kālā-yı nazm u nesre k'itdi zenān rağbet İster gazel-fürüş ol ister kaşīde göster	Gazel/3	.../_.../_.../_...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 186 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin mecmuada 3 beytine yer verilmiştir.
6 5 b - d	Nābī	Gel ey nesīm-i şabā kūy-ı yārdan ne haber Gelür mi kâfile-i müşg-bārdan ne haber	Şemīm-i lutfine āmādedür meşām-ı ümīd Ne güne cünbişi var rüzigārdan ne haber	Gazel/3	.../_.../_.../_...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 182 numaralı gazelin ilk üç beytidir.
6 5 b - d	Nābī	Degül bādām-veş tab'um bir iki mağz ile hursend Enārum mağz-ı fikrüm kısr-ı güftārumdan efzūndur		Müfred	.../_.../_.../_...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 97 numaralı gazelin 4. beytidir.
6 6 - a	Nābī	Zāhīde zerdī-rū vāsīta-i zīb olmaz Her varak-pāre-i pejmürdede tezhib olmaz	Harf-ı vāhīd yetişür tıfl-ı gayūra Nābī Herkesi çüb-ı debistān ile te'dīb olmaz	Gazel/5	.../_.../_.../_...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 257 numaralı gazeldir. Divanda gazel 7 beyitten müteşekkil iken mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
6 6 - a	Nābī	İtdi şikeste servi gül-i nev-hurāmumuz Hurşīde urdu dağ meh-i nā-tamāmumuz	Ārāyiş-i cemālüne beñzer ol āfetūñ Nābī bizüm suhanda olan intizāmumuz	Gazel/5	.../_.../_.../_...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 254 numaralı gazeldir.
6 6 - a	Nābī	Zīr ü bālādan alur feyzi dil-i rüşenümüz Zūr ile ābdan āteş çıkarur revğanumuz	Nābī şulh etmişüz ol mertebe eyyāmla kim Bāgumuzda bitemez tīg be-kef sūsenümüz	Gazel/5	.../_.../_.../_...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 289 numaralı gazeldir. Divanda gazel 7 beyitten müteşekkil iken mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
6 6 - a b	Nābī	Bāğ-ı dehrūñ hem hāzānın hem bahārın görmüşüz Biz neşātuñ da gamuñ da rüzgārın görmüşüz	Bir hadeng-i cān-güzār-ı āhdur ser- māyesi Bu yerūñ Nābī niçe çāpük-süvārın görmüşüz	Gazel/5	.../_.../_.../_...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 319 numaralı gazeldir. Divanda gazel 7 beyitten müteşekkil iken mecmuada 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divan ile mecmua arasında farklılıklar söz konusudur.
6 6 - b	Nābī	Biz şimdi bezm-i yārda menfūrlardanuz Āvāre bülbulān gibi mehcūrlardanuz	Hengām-ı nātūvānī-i pīrīde Nābiyā Küstāhlık olursa da ma'zūrlardanuz	Gazel/7	.../_.../_.../_...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 260 numaralı gazeldir. Divanda gazel 11 beyitten müteşekkil iken mecmuada 7 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde ve bazı kelime ve ifadelerde divan ile mecmua arasında farklılıklar söz konusudur.
6 6 - b	Nābī	Rāh-ı 'adūyı leşker-i eşk ile urmuşuz Dest-i sipihri pençe-i āh ile burmuşuz	Biz beyza-i şafāyı idüp Nābiyā şikest Murğ-ı huzūri hayli zamāndır uçurmuşuz	Gazel/5	.../_.../_.../_...	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 321 numaralı gazeldir. Divanda gazel 7 beyitten müteşekkil iken mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.

6 6 - b	Nābī	Yokdur egerçi hırka vü tesbîh ü tâcumuz Ammâ ki i'tibâra yok ihtiyâcumuz	Her zümreye şorulsa bizi kendideñ bilür Her nîk ü bedle var o kadar imtizâcumuz	Gazel/4	___./___./___./___.	Nābī Divanı'nda yer alan ve 5 beyitten müteşekkil olan 281 numaralı gazelin ilk dört beytidir.
6 7 - a	Nābī	Dil māye-i sūdāger āb ü gîlümüzdür Kālā-yı sebūktār-ı nefes hāşilumuzdur Hayfā vü dirīgā ceres-i maḥmilümüzdür Endūh u gamuñ hem-reh-i cān ü dilümüzdür Ser ḥadd-i beḳā ara yata menzilümüzdür	İcrā ise Nābī ḡaraẓuñ keşti-i Nūḥı Eyle nefes-i şubḥdan ümmîd-i fütūḥı Etsün seni da'vāya ceri cām-ı şabūḥı Aḡyār elemin çekme yapış zülfine Rūḥī Men' eylemege cānı mı var ḳatilümüzdür	Tahmis/5	___./___./___./___.	Nābī Divanı'nda yer alan 2 numaralı tahmisdir. Nābī bu tahmisi, Bağdatlı Rūḥī'nin bir gazeline yazmıştır.
6 7 - a 6 7 - b	Nābī	Fiḡān itmek midür āyīn-i māder-zāduñ ey bülbul Ki gitmez gül-şene varsañ bile feryāduñ ey bülbul Müdārādur gibi aḡyār ile mu'tāduñ ey bülbul Hirāsān olmasa gülden dil-i nā-şāduñ ey bülbul Neler eylerdi ḥāra āh-ı āteş-zāduñ ey bülbul	'Aceb bir kerre maḥmūr olmaduñ cām-ı nedāmetden Güzer nā-mümkin oldu saña kūy-ı istikāmetden Alınmaz dāmenüñ Nābī gibi dest-i melāmetden Çekil sen daḡı kūy-ı derde gül-zār-ı selāmetden Bahāyī -veş çekildi 'aşk ile çün aduñ ey bülbul	Tahmis/5	. ___ / . ___ / . ___ / . ___ _	Nābī Divanı'nda yer alan 3 numaralı tahmisdir. Nābī bu tahmisi, Bahāyī'nin bir gazeline yazmıştır.
6 7 - b 6 8 - a	Nābī	İdüp meyl-i sitem eşk ile āh alma gedālardan Şaḳın ey nev-nihālüm nā-sezā āb u hevālardan Yazuḳdur dūr dutma cām-ı la'lüñ mübtelālardan Kerem kıl kesme sāḳī iltifātuñ bī-nevālardan Elüñden geldiği ḡayrı dırīg itme gedālardan	Derūnuñ Nābiyā āyine-i ruḥsār-ı rāz eyle Dilüñ tenvīr-i āteş-ḡāne-i sūz u güdāz eyle Lebūñ tekrār-ı ḡarf-ı vaşlda ḡāhiş-tırāz eyle Fuzūlī nāzeninler görseñ izḡār-ı niyāz eyle Terahḡüm umsa 'ayb olmaz gedālar pādişālardan	Tahmis/5	. ___ / . ___ / . ___ / . ___ _	Nābī Divanı'nda yer alan 4 numaralı tahmisdir. Nābī bu tahmisi, Fuzūlī'nin bir gazeline yazmıştır.
6 8 - b						68-b sayfası mürettep tarafından boş bırakılmıştır.
6 9 - a	Nef'ī	Saña virse o da cevābında Ki anuñ daḡı döngeli görinür	Sözime egri baḳamaz zīrā Felegüñ çeşm-i aḡveli görinür	Kaside/12	. . . _ / . . _ / . . _	Nef'ī'nin <i>Sihām-ı Kazā</i> adlı eserinde geçen 12 numaralı kaside olup "Der Ḥaḳḳ-ı Heme" başlığını taşımaktadır. Divanda 60 beyitten müteşekkil olan kasidenin, mecmuada 12 beyti 69-a, 14 beyti 70-a, 24 beyti 70-b sayfalarında olmak üzere 50 beytine yer verilmiştir. Beyit sıralamasında takdim-tehir vardır.

6 9 - a b 6 9 b - d	Muhammed	Baħr-i ‘aşk içre dilā kıble yeli gibi esen Fülk-i dil baħr-i bilāde alıma oldu dümen Dostum düşmene uyup poca gitme benden Çekdürüp fırkatüñi benden ırağ olduñ sen Baħr-i fırkatde nice furtunalar çekdüm ben	İstikāmet dümenin al ele merdlik göster Ey gönül niçe yatarsın bu limān-ı tende Himmetüñ lengerin al mevsimidür aç yelken Ey dırığā bizi ğafletle zebün etdi havā Geldi çatdı demür üstinde yaturken düşmen	Tahmis/14	/./.././..	Tahmis, Muhammed isimli bir şair tarafından Āgehī’nin gemicilik terimleriyle kaleme aldığı <i>Keşfī Kasidesi</i> ’ne yazılmıştır.
6 9 a - d	Nef ‘ī	Feylesof-ı daķık-i peymā kim ‘Aķlı bir hikmet-i ilāhīdür	Pāyidār ola devleti zīrā Dili endīşe kıble-ġāhīdür	Kıt’a-ı	/./../..	<i>Nefī Divanı</i> ’nda yer alan ve 37 beyitten müteşekkil olan 1 numaralı kıt’a-ı kebirenin son 6 beytidir.
7 0 - a	Nef ‘ī	Urus-zāde nezāketle oşursa burnına cāiz Ķatı nāzīkdür o medħa tenezzül eylemez anı	Ķadīd olsun kazuk başında ħalsun ħaşre dek ol ħar Ķurutsun anı tāb-ı āfītāb ħahr-ı yezdānı	Kaside/9	..././.././.././../.	Nefī’nin <i>Sihām-ı Kazā</i> adlı eserinde yer alan 57 beyitten müteşekkil kasidedir. “ <i>Der Ħaķķ-ı Gürcī Meħmed Paşa</i> ” başlığını taşıyan kasidenin 9 beytine mecmuuda yer verilmiştir.
7 0 - a b	Nef ‘ī	Ol ki eşħāsa Bū ‘Alī görünür Rind-i şāħīb-dīle velī görünür	Ben de didüm aña laťife idüp Ki o da Türkūñ ekmeli görünür	Kaside/38	/./.././..	69-a sayfasında yer alan kasidenin ilk 38 beytidir. Taktim-tehir vardır.
7 0 a - d 7 0 b - d	Nef ‘ī	Nefī-i sāħirem ki üstādum Şun‘-ı endīşe-i İlāhīdür	Ol ki endīşe-i senāsi ile Ehl-i dil dāimā mübāhīdür	Kıt’a-ı Kebire/26	.././.././../.	<i>Nefī Divanı</i> ’nda yer alan 1 numaralı kıt’a-ı kebiredir. Divanda 37 beyitten müteşekkil olan şiiirin bu derkenar bölümünde 8 beytine yer verilmiştir.
7 1 - a	Şuġlī	Bizden soruñ o ħāh-ı zeneħdān luťfini Zīrā anuñ içinde āġardı şaķalımız		Müfred	.././.././.././../.	
7 1 - a	Remzī	Gördüm ol ayı çok baķdım aşıġa yukarı Yerde göġde yıldızum yokdur düşüpdür devletüm		Müfred	.././.././.././../.	
7 1 - a	Tiġī	Yūsuf göreydi mālīk olup ħüsn-i behĉetüñ Minnet bilürdi cān-ı ‘azīzine ħizmetüñ		Müfred	.././.././.././../.	

7 1 - a	Şabrî	Hañcer-i âzâr ile biñ yerde mecrûh olsa ten Geçmez ol hûnî hevâsından göñül geçsün geçen		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	
7 1 - a	?	Hañ-âver olmuş oturmuş o meh tahîyyâta Göñül yetiş ki varup şimdi bir selâm alalum		Müfred	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	
7 1 - a	Cevrî	Çeşmine bâb-ı kitâb-ı şîveden kılsañ suâl Başlasa taķrîre hep şerh u beyânı nâz olur		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	<i>Cevrî Divanı</i> ’nda 25 numaralı gazelin 3. beytidir.
7 1 - a	[‘Azmî-zâde Hâletî]	Âh idersem bile âh itmege başlar kühsâr Âh dir âh eşidür şimdi muhaşşal dil-zâr		Müfred	. . - - / . . - - / . . - - / . . - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>‘Azmî-zâde Hâletî Divanı</i> ’nda yer alan 207 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 - a	[Hayâlî]	Aķşehre alnuñ yüzüñi aydın iline Miskîn saçuñı mülk-i Karamana virmez in		Müfred	-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Hayâlî Bey Divanı</i> ’nda geçen 22 numaralı gazelin 3. beytidir.
7 1 - a	[Edirmeli Fâ’iz Efendi]	Tutuşdı ol kuloğlınuñ ruḥ-ı pür-tâbına dünyâ Ocaķdan böyle yaluñ yüzli çokdan olmadı peydâ		Müfred	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Edirneli Fâ’iz Efendi Divanı</i> ’nda yer alan 96 numaralı matladır.
7 1 - a	Şabrî	Biñ bölük şalsa o kâkül dili her-giz tutamaz Yine anı ele ol zülf-i dil-ârâ getürür		Müfred	. . - - / . . - - / . . - - / . . - -	<i>Şabrî Mehmed Şerîf Divanı</i> ’nda yer alan 39 numaralı gazelin 4. beytidir.
7 1 - a	[Sâbit]	Zâhid kedisi dil-bere mâil kıza ‘âşık Mâbeyn oṭası gibi iki yüzli münâfık		Müfred	-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Bosnalı Alâeddin Sâbit Divanı</i> ’nda <i>Ebyât</i> bölümünde yer alan 131 ve 132. beyitler ilk mısraı biraz farklı olmakla beraber benzer beyitlerdir.
7 1 - a	?	Çekilür mi tūalum âl ile tenhâlara çek O gül-i bâğ-ı leṭâfet ne çiçekdür ne çiçek		Müfred	. . - - / . . - - / . . - - / . . - -	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir.
7 1 - a	[Hükmi]	Tıfl-ı dil kaddüñ görüp ‘aşka elifden başladı <i>Rabbi yessir lâ tu’assir rabbi temmim bi’l-hayr</i>		Müfred	-. - - / -. - - / -. - - / -. - -	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit., bazı yaygın kaynaklarda İbn-i Kemâl’e nispet edilse de <i>İbn-i Kemâl Divanı</i> ’nda yer almaz. <i>Gülşen-i Şuarâ</i> ’da Hükmi’ye nispet edilmiştir.
7 1 - a	[Şabrî]	Sen şimdi beni ok gibi yabana atarsın Ammâ ki eyâ kaşı kemānum çok ararsın		Müfred	-. - . / -. - . / -. - . / -. - .	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, Kâbilî’nin <i>Sulṭân-ı Hübâna Münâsib Eş’âr</i> adlı eserinde Şabrî’ye nispet edilmiştir.

7 1 - a	[Rāziye]	Çemende şanma olupdur şükûfeler tezyîn Gamûnla hasta yaturken çiçek çıkardı zemîn		Müfred	· _ _ _ / · _ _ _ / _ _ _ _ / _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Güldeste-i Şu'arâ</i> adlı bir şiir mecmuasında Rāziye mahlaslı bir şaire nispet edilmiştir.
7 1 - a	?	Ne saçı sünbüle beñzer ne ruḥıdur gül-i ter Bir çiçekdür o âfet kim kıkanuñ burnı düşer		Müfred	· _ _ _ / · _ _ _ / _ _ _ _ / _ _	
7 1 - a	?	Mümiyân-ı hevestüñ şöyle za'îf etdi beni Bir kıluñ ardına sîñsem göremez kimse beni		Müfred	· _ _ _ / · _ _ _ / _ _ _ _ / _ _	
7 1 - a	Vehbî	Çıksam bu varṭagâh-ı kazâdan selâmete Tevbe kenâr-ı mahkemesinde niyâbete		Müfred	_ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	<i>Seyyid Vehbî Divanı</i> 'nda <i>Matlalar</i> bölümünde geçen 34 numaralı beyittir.
7 1 - a	?	Mest iken bir yerüñ emdüm deyü şordum neredür Dilüm ucındadır ammâ diyemem didi o yâr		Müfred	· _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	
7 1 - a	?	Yatur limân-ı gamdayam yeşil mahzündür deryâ Bir evlâd-ı Rasûle var ise meftûndur deryâ		Müfred	· _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _	
7 1 - a	?	Kıyâmetler kopardı başıma Mağribli bir âfet Toğup zerrîn fes ile âfitâb-âsâ Cezâirden		Müfred	· _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _	
7 1 - a	[Ördek-zâde Mustafa Nâzım]	Vefâ me'mûl iken gül-berg-i ṭab'-ı nâzeninünden Yazık ey gönçe-i bağ-ı ḥakîkat bî-vefâ kopduñ		Müfred	· _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _	YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Ördek-zâde Mustafa Nâzım Divançesi</i> 'nde 7 numaralı musammatta yer alan iki mısradan oluşmaktadır.
7 1 - a	[Fevrî]	Câmi'-i ḥüsne şalâ eyler zeneḥdânında ḥâl Çâh içinde Ka'bede güyâ ezân okur Bilâl		Müfred	_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Latîfî Tezkiresi</i> 'nde Fevrî'ye nispet edilmiştir.
7 1 - a	[Tayyar Maḥmûd Paşa]	Bülbül-i dil-şüdenüñ bir gülüne göz dikenüñ Şaḥn-ı gül-zâr-ı ümîdünde dikenler bitsün		Müfred	· _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Tayyar Maḥmûd Paşa Divanı</i> 'nda <i>Müfredât ve Matla'ât</i> bölümünde yer alan 36 numaralı beyittir.
7 1 - a	[Kāmî]	Çokdur ey ser-mâye-i 'ömrüm cemâlün seyr ider Reşküm oldur dîde-i a'ver iken biñ ḥayr ider		Müfred	_ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Kāmî Divanı</i> 'nda <i>Matâli</i> Bölümünde yer alan 51 numaralı matladır.

7 1 a - d	?	Dāimā bülbul-i bî-çāreyi nālān eyler Şu kıyāfetle hele çatlayacak gönçeyi gör		Müfred		.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _ _	
7 1 a - d	[Defter-dār-zāde Ahmed Cemālî]	Dıraht-ı ‘aşk budaklandı hayli dallandı Gel ey fakîh-i cihān mes’ele çatallandı		Müfred		.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, Defter-dār- zāde Ahmed Cemālî’nin <i>Metālî-i Cemālî</i> adlı eserinde 968 numaralı matladır.
7 1 a - d	Hāletî	O meh bir āsumānî cāme giymiş sîne-çāk olmuş Açukdur gök kapısı Hāletî turma du’ā eyle		Müfred		.. _ _ _ / .. _ _ _ / .. _ _ _ / .. _ _ _ _	<i>‘Azmi-zāde Hāletî Divanı</i> ’nda 729 numaralı gazelin 5. beytidir.
7 1 a - d	Vehbî	Kalur mı rûz-ı rüstā-hîze yoħsa ey kıyāmet-kadd Senûñle bir gice haşr olmak olmaz mı bu dünyāda		Müfred		.. _ _ _ / .. _ _ _ / .. _ _ _ / .. _ _ _ _	<i>Seyyid Vehbî Divanı</i> ’nda 202 numaralı gazelin 4. beytidir.
7 1 a - d	[Vehbî]	Bu hûsn ile mālîksen o muğ-beçe nigāra Ey nār-ı cehennem saña şad müjdeler olsun		Müfred		.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _ _	Beytin üzerinde “ve lehû” kaydı vardır. <i>Seyyid Vehbî Divanı</i> ’nda bu beyit yer almamaktadır.
7 1 a - d	Nedîm	Şabādan el açup zülfîn oħşadum yārûñ Benüm de bir añacak rûzgārum oldu bu gün		Müfred		.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _ _	<i>Nedîm Divanı</i> ’nda 96 numaralı gazelin 4. beytidir. Mecmuada yazılı şekli ile ilk mısradaki vezin kusuru görülmektedir. Bu mısra divanda şu şekilde geçmektedir: “Sabādan evvel açup göğsün oħşadım zülfün”
7 1 a - d	?	Yoğdurur kendüm gibi fikr-i dakîk eyler deyü Āsiyāb-ı çarħa lâbe her gelenler öginür		Müfred		.. _ _ _ / .. _ _ _ / .. _ _ _ / .. _ _ _	
7 1 a - d	Katib	Ne mümkün kıl kalemle mümiyān-ı nakşı ey Katib Çekilmez şafħa-i āğûşa bir ince taħayyüldür		Müfred		.. _ _ _ / .. _ _ _ / .. _ _ _ / .. _ _ _ _	
7 1 a - d	Kāmî	Egerçi kaşd-ı cāna meşveret etmişdi ebrûlar Ricā-yı ‘afvile dāmāne düşdi şimdi gisûlar		Müfred		.. _ _ _ / .. _ _ _ / .. _ _ _ / .. _ _ _ _	<i>Kāmî Divanı</i> ’nda yer alan 64 numaralı gazelin ilk beyti şu şekildedir: Döküp tîr-i nigāhı kasd-ı cân itdükçe ebrûlar / Perişan olarak dāmān-ı yāra düşdi gisûlar

7 1 a - d	?	Hâlûn ğamiyle öyle za'îfem ki el virür Pây-ı megesden olsa 'aşâ cism-i lâğara		Müfred		--- / _ . . . / / _ . .	
7 1 a - d	[Selmân/İlâhî]	Sırrumî fâş eyledi ol nokta nokta hâller Kumda oynasun begüm şimdengerü remmâller		Müfred		-. . . / _ . . . / _ . . . / _ . .	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. <i>Beyânî Tezkiresi</i> 'nde, Riyâzî Muhammed Efendi'nin <i>Riyâzî's-Suarâ</i> adlı eserinde ve Kınalızâde Hasan Çelebi'nin <i>Tezkireti's-Su'arâsında</i> beytin Selmân mahlaslı bir şaire ait olduğu belirtilmektedir. Âşık Çelebi'nin <i>Meşâirü's-Suarâsında</i> aynı beyit, İlâhî'ye ait gösterilir. Âşık Çelebi'nin, şairin asıl adının Selmân olduğu ve bir zaman Selmân mahlasını kullandığı yönünde verdiği bilgiler diğer tezkirelerde verilen bilgilerle örtüşmektedir.
7 1 a - d	?	Ġayyile öldigümüz yetmez mi Ne belâ başumuza seng-i mezâr		Müfred		 / / . . .	
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Hem-râh idüp 'adûları h'ôş-hâl ider yürür Hâk-i reh-i mahabbeti pâ-mâl ider yürür		Müfred		--- / _ . . . / / _ . .	Sayfanın üst kısmında "Ez-Münferidât-ı Hazret-i Şeyhülislâm Yahyâ Efendi" başlığı yer almaktadır. Beyit, <i>Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı</i> 'nda 68 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Nesim-i nev-bahârî gibi geçdi nâvek-i dil-ber Açıldı sinemüñ bağında yer yer kırmızı güller		Müfred		 / / / . . . -	<i>Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı</i> 'nda 45 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Sırr-ı 'aşkı bülbül-i şeydâ nice pinhân ide Kande bir ağzı açuk varsa anı hem-râz ider		Müfred		-. . . / _ . . . / _ . . . / _ . . -	<i>Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı</i> 'nda 66 numaralı gazelin 4. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Artarsa n'ola hâşıl-ı derd ü metâ'-ı ğam Sultân-ı 'aşk istemez ey dil hârac u bâc		Müfred		--- / _ . . . / / _ . .	<i>Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı</i> 'nda 36 numaralı gazelin 3. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Teni şerha şerha kılsa kılıcı bilürdi hâlüm Ki dil ile şerhe gelmez niçe ğuşsa var dilde		Müfred		 / . . . / / . . .	<i>Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı</i> 'nda 339 numaralı gazelin 2. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Naşibi dîdenüñ âb u dilüñ tâb oldu kısmetde Gözüm ser-mâye-i hârcındı dil ammâ ticâretde		Müfred		 / / / . . . -	<i>Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı</i> 'nda 345 numaralı gazelin ilk beytidir.

7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Tolaşup kâkül ü gîsû-yı 'abîr-efşâne Ne kadar hâtır-ı mahzûna toĸundî şâne		Müfred	.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 354 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Ağızlarını merhem-i lutfuñla tütmasañ Söylendi sinem üzre benim yâre yâreye		Müfred	_ _ . / _ . . / . _ _ . / _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 329 numaralı gazelin 3. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Dili çalar daĸi bir hindî iken tîĸ-ı hûn-rîzi Neden çâĸ böyle mahrûm olmaĸ ol hûn-hâr yanında		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 342 numaralı gazelin 2. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Olup gül-zâr-ı dehri çeşme-i hürşîd ile dâir Cihân bağını ser-sebz etdi dolâb-ı semâ devri		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 399 numaralı gazelin 4. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Bahr iseñ de kaĸre-i nâ-çîz göster kendüñi Göñline gir ey göñül ol ĸoncenün şeb-nem gibi		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 407 numaralı gazelin 2. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Naĸl-i güldür kâmetüñ ey ĸonce-i bağ-ı vefâ ĸudret-i ĸaĸkile ammâ anda şeftâlû biter		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 71 numaralı gazelin 2. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Dâĸlarla nev-be-nev zeyn eyleyüp 'arz ideyim Meyl ide şâyed ĸorince dâĸ-ı sinem tâzedür		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 86 numaralı gazelin 3. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Dîde hûn-ı dille pür oldıĸca eşk-i ter döker Aĸlamaĸdan ĸayrı dermân bulmaz ölçer döker		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 91 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Bir kapudandur bilürtüz feth-i bâb Anı bilen niçün ola der-be-der		Müfred	_ . . _ / _ . . _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 46 numaralı gazelin 4. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Bî-gânelikle yâd ider olmuş rakîbî yâr Şükr it Cenâb-ı ĸaĸĸa ki yâd olmaduñ göñül		Müfred	_ _ . / _ . . / . _ _ . / _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 216 numaralı gazelin 4. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Aĸıdur cüy-ı sirişküñi rakîb-i nâ-kes ĸüyüña uğramasun dirseñ eger başını kes		Müfred	.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 155 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Yazılırdı hâtır-ı mecrûĸ-ı Yahyâ dostum ĸatib-i vaşfuñ ideydi üstüĸânından mîĸâĸ		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 166 numaralı gazelin son beytidir.

7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	El vireydi ni'met- i vasluñ eger bayrâmda Gam yimezdi şâim-i hicrânun ol eyyâma dek		Müfred	-. _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 190 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Safâlar kesb edüp 'uşşâk olınsun merhabâ yer yer Vefâ meydânına gelsün cevânânı Sitanbülüñ		Müfred	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 195 numaralı gazelin 2. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Başına çıkmak diler bir iki zerle âdemün Nergis-i şehlâ gibi var ise kânde görmedük		Müfred	-. _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 201 numaralı gazelin 3. beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Kâmet-i mevzûnuñ mânendi yokdur bir nihâl Nañl-i gül kûtâh ü serv-i bâğ ise bî-i 'tidâl		Müfred	-. _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 214 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Gözüm ııırdı görünce o la'l-i handânı Nişânladum lebinün yâresiyle cânânı		Müfred	. _ . _ _ / . . _ _ _ / . . _ _ _ / . . _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 431 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Beñzetmez idi Yahyâ yüzine verd-i teri Ezhâr içinde cümleden ol eşbeh olmasa		Müfred	_. _ . _ / _ . _ . _ / . _ _ _ _ / _ . _ _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 314 numaralı gazelin son beytidir.
7 1 - b	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Bir niyâz ile lebüm emdürdi çok nâz itmedi Luţf ü ihsânı baña çok sevdiğüm az itmedi		Müfred	-. _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 395 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 b - d	Bedî'î	Yâr ser-keş sîne pür-âteş gönül sevdâ-perest Bañt nâ-hemvâr tâli' ser-nigün hâñr şikest		Müfred	-. _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _ _ / _ . _ _	Mecmuada Bedî'î'ye nispet edilen beyit; Esrâr Dede'nin <i>Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye</i> adlı eserinde, Dervîş Çelebi Efendi'ye nispet edilen bir gazelin matlaı olarak geçmektedir. Kınalı-zâde Hasan Çelebi'nin <i>Tezkiretü's-Şu'arâ</i> adlı eserinde de aynı beyit, Dervîş mahlaslı şaire nispet edilir. Bu bilgilere mukabil Sadettin Nüzhet Ergun, <i>Türk Şairleri</i> adlı eserinde meseleye farklı bir açıdan yaklaşarak söz konusu gazel, Yayabaşızâde Dervîş'e ait olduğı hâlde Esrâr Dede'nin "Mevlevilik gayretiyle hareket ederek" şiiri Dervîş Çelebi'ye nispet ettiğini ifade eder.
7 1 b - d	Meşâmî	Bulur bir gün kapuñda âkıbet sen mâhı sultânım Şaķın erbâb-ı 'aşkuñ yerde kıalmaz âhı sultânım		Müfred	. _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _ _ / . _ _ _	

7 1 b - d	[Emrî]	Gerdün fezâ-yı ‘aşkda bir gögçe lâledür Baħr-i muħit̃ o lâlede bir kaħre jāledür		Müfred	---	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Emrî Divanı</i> ’nda yer alan 80 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 b - d	Fuzûlî	Ĥam kad ile aġlaram ol turra-i tarrârsuz Gerçi dirler çengden çıkmaz terennüm târsuz		Müfred	-.---	<i>Fuzûlî Divanı</i> ’nda 107 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 1 b - d	?	Çeşm-i mestin beste gördüm ĥasta mı cānā didüm Didi merdüm̃ler helāk eyler anuñçun baġladum		Müfred	-.--- -	
7 1 b - d	‘Ulvî	Kad kıyâmet ġamze âfet ĥať güzel ruhsâr ĥüb Şimdi sensün ĥüb-rûlar içre maġbûbü’l-kulûb		Müfred	-.---/-.---/-.---/-.---	<i>Derzi-zâde Ulvî Divanı</i> ’nda bu beyit yer almamaktadır. Beyit, Derzi-zâde Ulvî’nin divanında yer almayan bir beyti olabileceġi gibi Hüseyin Ulvî Efendi, Yegānoġlu Ulvî Çelebi gibi Ulvî mahlasıyla şiirler kaleme alan başka bir şaire de ait olabilir.
7 1 b - d	Zekeriyyā Efendi	Ĥalkuñ kimisi ‘âkil kimi cünûna mā’il Üftâde-dil cüvāna mecnûn nigāra dūşmiş		Müfred	---/-.---/---/-.---	
7 1 b - d	Necâtî	Nice nice çekelüm hecrüñi vuşlat demidür Teşne-i cām-ı mey-i leblerüñe âb gerek		Müfred	..---/..---/..---/..---	<i>Necâtî Divanı</i> ’nda bu beyit yer almazken aynı vezin ve redifli bir gazel mevcuttur.
7 1 b - d	Mecdî	Reftārına ġüftārına destārına baġdum Bu cünbiş ü bu şive vû bu tarzı begendüm		Müfred	---./-.---./-.---./-.---	Aynı beyit, 8b sayfası derkenarında da mevcuttur.
7 1 b - d	[Râşid Mehmed Efendi]	Ĥased-i ġalb-i ‘adū luťf ile zā’il olmaz Sengde muźmer olan âteşe âb etmez eser		Müfred	..---/..---/..---/..---	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Vak’anüvis Râşid Mehmed Efendi Divanı</i> ’nda <i>Müfredât</i> bölümünde yer alan 5 numaralı müfredidir.
7 2 - a	Şeyhülislām Yahyā Efendi	Tutalum gözi açuġlardan olmuşsun be hey zāhid Ĥüdā Settârdur ta’n itme rinde ‘ayb-bîn olma		Müfred	.---/-.---/-.---/-.--- -	<i>Şeyhülislām Yahyā Efendi Divanı</i> ’nda 313 numaralı gazelin 3. beytidir.

7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Hiç söz yokdur dehânında dimiş erbâb-ı dil 'Aşık-ı dil-haste-i hicre devâdur var ise		Müfred	-. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 338 numaralı gazelin 3. beytidir.
7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Kurtulmaz ise n'ola oñuñ demreni dilden Ey kaşı kemân kanluyı elbetde tutar kan		Müfred	_. _ . / _ . _ . / _ . _ . / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 267 numaralı gazelin 4. beytidir.
7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Hat-ı 'anber-sirişt-i yâr vîrsün özge keyfiyyet Mey-i gülfâm la'l-i nâbî miskiyyü'l-ñitâm olsun		Müfred	. _ _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 272 numaralı gazelin 3. beytidir.
7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	'Aşkuñ nice düşvâr idüğün her kişi bilmez Bir ben bilürem çekdüğimi bir de bir Allâh		Müfred	_. _ . / _ . _ . / _ . _ . / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 306 numaralı gazelin 2. beytidir.
7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Redd etmiş idi yâr rakîbi eşüğinden Gelmiş o siyeh-rû yine gördüñ mi belâyı		Müfred	_. _ . / _ . _ . / _ . _ . / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 432 numaralı gazelin 3. beytidir.
7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	'Andelîb-i h'oş-sadâ bir gülşenî dervîşdür Muşhaf-ı gülden okur şubh ü mesâ evrâdını		Müfred	_. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 433 numaralı gazelin 3. beytidir.
7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Nice şabr eylestün bir haste sükker özlese cânı Lebûñ sükker-fürüşü söylesek açmaz mı dükkânı		Müfred	. _ _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda Müfredât bölümünde geçen 23 numaralı beyittir.
7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Yığılsun ko cefâ taşı derûn-ı hâne-i dilde Yapar bir gün olur ol şâh-ı 'âdil kalb-i vîrânı		Müfred	. _ _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 429 numaralı gazelin 4. beytidir.
7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Düd-ı âhı göklere çıkdı re'âyânüñ bu gün Siz şafâlarda duñân içmekde 'âlem gök düttün		Müfred	_. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda Müfredât bölümünde geçen 16 numaralı beyittir.
7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Olmasa n'ola duñânsız dâimâ ol dil-sitân Şem'-i meclisdür o meh-rû şem' olmaz bî-duñân		Müfred	_. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda Müfredât bölümünde geçen 17 numaralı beyittir.
7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Ben duñân içdüm deyü meclisde şâd olmam hele 'İşret olsun mı şu kim fi'l-hâl burnıñdan gele		Müfred	_. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda Müfredât bölümünde geçen 20 numaralı beyittir.

7 2 - a	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Olur gül gül kaçan şeftâlüler alsam 'izârından Bu bâğuñ meyvesi evvel irüşmiş nev-bahârından		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 281 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 2 a - d	Şabûhî	Zülf pür-çîn ğamze pür-kîn leb pür-efsûn çehre pâk Ħançer elde tîğ belde bâde serde sine çâk		Müfred		_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Şabûhî Şeyh Ahmed Dede Divanı'nda 4 numaralı müseddesin ilk bendinde geçen mısralardan oluşmaktadır. Aynı beyte mecmuanın 8b sayfası derkenarında da yer verilmiştir.
7 2 a - d	Faşıhî	Su virmişdür aña gözyaşı âhından mürûr eyler Dimeñ peykân-ı tîr-i âh-ı 'uşşâkı çeleksüzdür		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
7 2 a - d	[Bağdatlı Rûhî]	Bir dâğ-ı tâze yakdı bugün yâr sîneye Mihr urdı şâh kendü eliyle Ħazîneye		Müfred		_ _ . / _ . . . / . _ _ . / _ . _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, Bağdatlı Rûhî'ye ait olup divanında yer alan 349 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 2 a - d	[Fuzûlî']	Yâr bî-pervâ felek bî-raĦm ü devrân bî-sükûn Derd çok hem-derd yok düşmen kavî tâlî' zebûn		Müfred		_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, Fuzûlî'ye ait olup divanında yer alan 209 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 2 a - d	Şer'î	Kendin eyler aña teslîm bu 'adüvdür dimez ol Şimdi isbât-ı vücûd etmege uymaz bu zamân		Müfred		. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _	
7 2 a - d	Sırrî	Şarâb-ı la'lûñile ey tabîbüm Buyur bu göñlümün derdine şîĦhat		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
7 2 a - d	[Taşlıcalı Yahyâ Bey]	Ħikmet nedür tabîbüm olma ki cân virürsen Dîdârını görince yaşım olur ziyâde		Müfred		_ _ . . / . _ _ / _ _ . . / . _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, Taşlıcalı Yahyâ Divanı'nda yer alan 370 numaralı gazelin 4. beytidir.
7 2 a - d	Derûnî	Gözim merdümeleri çokdan kılurlar da'va-yı 'aşkuñ Ne Ħacet yaşların şormağ añarlar NûĦ tûĦânın		Müfred		. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	

7 2 a - d	Vehbî	Yârûn peyâm-ı vaşlı ki cāndan haber virür Bir müjdedür ki feth-i Revāndan haber virür		Müfred	--- / --- / --- / ---	<i>Seyyid Vehbî Divanı</i> ’nda 62 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 2 a - d	?	Rusûh-ı hırş u tama‘ fînet-i mevālîde Naşib-i şîr komaz hışşa-i mevālîde		Müfred	--- / --- / --- / ---	
7 2 a - d	?	Eger biñ pāre eylerseñ beni cāna buçāğūñla Hüdā hakkı elem çekmem beni öldür bu çāğūñla		Müfred	--- / --- / --- / ---	
7 2 - b	?	Nedim-i bezm-i hāşşu’l-hāş idi eyyām-ı Hātemde Kerem didükleri bî-kes ‘aceb şimdî ne ‘ālemde		Müfred	--- / --- / --- / --- _	Sayfanın üst kısmında “Münferidāt - Muhteliāt” başlığı yer almaktadır.
7 2 - b	Dürrî	Bu ne perdāhte işdür bu ne şāhāne reviş Bu ne nāzük hareketdür bu ne zîbā imā		Müfred	--- / --- / --- / ---	<i>Dürrî Ahmed Efendi Divanı</i> ’nda 11 numaralı kasidenin 5. beytidir.
7 2 - b	[Sırrî-yi Vardārî]	Ol hırām ol harekāt āh o perîşān destār Tār-u-mār eyledi dilde komadı şabr u qarār		Müfred	--- / --- / --- / ---	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Mecmuada 6a sayfasında aynı şekilde yer verilen beyit, Sādıkî’nin <i>Osmanlı Şairleri Tezkiresi</i> ’nde Sırrî-yi Vardārî’ye nispet edilmiştir.
7 2 - b	?	Görmedüm yelpāze gibi iki yüzli hîle-kār Halk içinde tırmayup dil-dāra karşı el şalar		Müfred	--- / --- / --- / ---	
7 2 - b	[Fāiz Efendi]	Çünkü bir ‘āşık dañi isterseñ ey meh kendūñe Gamze-i cellāduña emr it iki kılsun beni		Müfred	--- / --- / --- / ---	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Mecmuanın 8b sayfasında aynı şekilde yer verilen beyit, <i>Nakibüleşraf Mehmed Fāiz Efendi’nin Türkçe Şiirleri</i> başlıklı bir makalede Fāiz Efendi’ye nispet edilmiştir.
7 2 - b	[Bağdatlı Rūhî]	Bir gice yüz sürsem olmaz mı didüm ol sîneye Nāz ile didi bakılmaz gicede āyineye		Müfred	--- / --- / --- / ---	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Bağdatlı Rūhî Divanı</i> ’nda yer alan 1010 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 2 - b	Emrî	İstemez dil bülbülü ol yüzi gülsüz gül-sitān Her gül-i hamrā olursa la’lden bir āşiyān		Müfred	--- / --- / --- / ---	Bu beyit, <i>Emrî Divanı</i> ’nda yer almamaktadır.

7 2 - b	?	Sā'atūñ çaldığı evkāta degüldür her gāh Meded Allāh 'ömr geçdi diyü eyler āh		Müfred	.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _ _	
7 2 - b	[Hasmī]	Tālib-i dünyā olanlaruñ metā'ın almağa Olmaya 'ālemdē āteş gibi kızgūn müştērī		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, 8b sayfasında aynı şekilde yer almaktadır. <i>Hasmī Divanı</i> 'nda yer alan 30 numaralı müfredidir.
7 2 - b	?	Beni ölince Hüdā etmesün cüdā sende Efendi sağ ola mı ayru düşen cān tenden		Müfred	. _ . _ / .. _ _ / . _ . _ / .. _ _	
7 2 - b	Behiştī	Kanı ol dem ki okuñla yüregüm rāhat idi Geldi geçdi güzelüm ol dañi bir hālet idi		Müfred	.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _ _	<i>Behiştī Divanı</i> 'nda <i>Müfredler</i> bölümünde geçen 35 numaralı beyittir.
7 2 - b	?	Görür nā-ehle hem-pehlū olursan çeşmi bādāmı Yanuben yakılır hāmmām gözünden yaş döker cāmı		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ _	
7 2 - b	[Naqqāş Sa'ī]	Sīneye çekdüm o nāzik-bedenūñ sīnesini Dāğ-ı aşkın bu gice tazeledüm penbesini		Müfred	.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen ve 8b sayfasında aynı şekilde yer alan beyit, <i>Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı</i> adlı eserde Naqqāş Sa'ī'ye nispet edilmiştir.
7 2 - b	[Emānī]	Vaşf-ı dendānuñı geh geh dil-i maḥzūn söyler Söylemez söylemez ammā dūr-i meknūn söyler		Müfred	.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen ve 8b sayfasında aynı şekilde yer alan beyit; Aşık Çelebi'nin <i>Meşā'irü 'ş-Şu'arā</i> adlı eserinde Emānī-i Sānī'nin şiirleri arasında zikredilmektedir. Aynı şekilde <i>Şeyhülislām Yahyā Tefkik Efendi'nin 'Müntehāb' Adlı Şiir Mecmūası</i> 'nda beytin Emānī'ye ait olduğu belirtilmiştir.
7 2 - b	[Mostarlı Ziyā'ī]	Zerle mümkindür murād almak vişāl-i yārdan Bu rivāyet naql olundu Mālik-i Dīnārdan		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Mostarlı Ziyā'ī Divanı</i> 'nda yer alan 371 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 2 - b	?	Bu cāy-ı nüzhet-efzāda bu āteşdān-ı zībāyı Gören yād eylemez gülşende naḥl-i verd-i ra'nāyı		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ _	
7 2 - b	?	Şitāda cāy-ı āteş güşe-i gül-zārdan kalmaz Anuñ her bir şerārī gönçe-i gülnārdan kalmaz		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
7 2 - b	Nābī	Teşnegānuñ çāk çāk olmuş leb-i ḥ'āhiş-geri Çeşmesār-ı merḥametde bir içim şu kalmamış		Müfred	_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _	<i>Nābī Divanı</i> 'nda 353 numaralı gazelin 3. beytidir.

7 2 - b	?	Bir mücerreb nesne buldum ismi anuñ sım ü zer Kime kim harc eylesem kıddin bükür bağrın deler		Müfred	-. _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
7 2 - b	Behcet	İdersüñ nüñ-ı mey bîgânelerle eyleyüp ‘işret Gel ey bîgâne meşreb ‘azm-i bezm-i dustân ile		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	
7 2 - b	[Behcet]	Cemâl-i âfıtâb-ı şu‘le yaşıdan hicâb eyler Felek ruhsâr-ı mihre perde-i şebden niķâb eyler		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	Beytin üzerinde “ve le-hû” kaydı vardır.
7 2 - b	[Behcet]	Etme şakın kıyâmeti inkâr ey hâkîm Ol serv-i kâmete nâzar it bak kıyâmete		Müfred	_ _ _ / . _ _ . / . _ _ . / _ _ _	Beytin üzerinde “ve le-hû” kaydı vardır.
7 2 - b	[Vecdî]	Ruñında hâlî mı yoħsa nazâreden kalmış Sevâd-ı çeşm-i dil-i mübtelâ mıdur bilmem		Müfred	. _ _ . / . _ _ _ / . _ _ . / . _ _	Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, <i>Vecdî Divanı</i> ’nda yer alan 39 numaralı gazelin 4. beytidir.
7 2 - b	Destûrî	Dil-berüñ muşhaf-ı rüyın öpüp it ‘arz-ı hulûş Tâ senüñle ola Destûrî o da dostoğrı		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
7 2 b - d	?	Kerem bâğında bitmişdür bu alma Alup nâdâna virürseñ hiç alma		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	
7 2 b - d	Muħibbî	Ser-i zülfini gördüm cîme beñzer Leb-i la‘lini şordum mîme beñzer		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	<i>Muħibbî Divanı</i> ’nda 1179 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 2 b - d	Nâbî	İsnâd-ı lüknet eyleme ol şüħa bî-vukûf Teng olmağın memerr-i şüħan irkilür ħurûf		Müfred	_ _ _ . / . _ _ . / . _ _ . / _ _ _	<i>Nâbî Divanı</i> ’nda <i>Matla’ât</i> bölümünde yer alan 21 numaralı matladır.
7 2 b - d	[Nâbî]	Tıfl-ı ħakkâke didüm çekme fâkr pâyine dâr Merd olan etmegi taşdan çıkarur didi o yâr		Müfred	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	Beytin üzerinde “ve le-hû” kaydı vardır. Beyit, <i>Nâbî Divanı</i> ’nda yer almamaktadır.
7 3 - a	Nâbî	Lafzsız eyleyemez murğ-ı ma‘ânî pervâz İki mışra‘ tarafeynindeki bâl ü perîdür	Şevk-i cismüñle yanup çerħde âh-ı serdüm Berf şeklinde olan rîħte-i ħâkisteridür	Gazel/7	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	<i>Nâbî Divanı</i> ’nda yer alan 92 numaralı gazeldir. 9 beyitten müteşekkıl gazelin ilk 2 beytine mecmuada yer verilmemiştir.

7 3 - a	Nābī	Dest-i nāzuñdan o mestān ki şarāb isterler Güyyiā çeşme-i hūşiddan āb isterler	Cünbiş-āmūz gerek berķden erbāb-ı sülūk Rāh-ı bī-menzil-i vaħdetde şitāb isterler	Gazel/6	.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 230 numaralı gazeldir. 8 beyitten müteşekkil gazelin mecmuada 6 beytine yer verilmiştir.
7 3 - a	Nābī	Zenbūr-ı nālesiyle rakīb kim nefeslenür Teklīf-i engübīn olunursa mekeslenür	Ma'nā-i tāze tāze libāsiyle Nābiyā Hūbān-ı tāze-rüy gibi böyle beslenür	Gazel/5	_ _ . / _ . . / _ . . / _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 202 numaralı gazeldir. 7 beyitten müteşekkil gazelin mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
7 3 - a b	Nābī	Dildeki leşker-i endūh güzer bilmezler Sākinān-ı Harem-i 'aşk sefer bilmezler	Nābiyā şekve-gerān-ı 'adem-i neyl-i murād Ġālībā girye-i şeb āh-ı şehir bilmezler	Gazel/7	.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 222 numaralı gazeldir. 7 beyitten müteşekkil gazelin ilk iki beyti mecmuanın 73a sayfasında, sonraki beyitleri ise 73b sayfasında yer almaktadır.
7 3 a - d	Nābī	Ne sendendür ne bendendür ne çerķ-i kīneverdendür Bu derd-i ser hūmār-ı neşve-i cām-ı kāderdendür	Düşen saña tegāfüldür baña āh-ı tegāfül- süz Degül senden şikāyet şekve āh-ı bī- eserdendür	Gazel/2	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 93 numaralı gazelin ilk iki beytidir.
7 3 a - d	Nābī	Dök nakd-ı sirīşkūñ ser-i kūyında nigāruñ Tā müdde 'iyān saña gedādur dimesünler	'Abdī gibi āşūfte-i hūbān-ı cihān ol Nābī saña tā ehl-i ri'yādur dimesünler	Gazel/5	_ _ . / _ . . / _ . . / _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 229 numaralı gazeldir. Divan ile mecmua arasında gazelin beyit tertibi yönünden farklılıklar vardır.
7 3 - b	Nābī	Zevķ-i ğam dilde midür dāġda mı tende midür Neş'e bülbülde midür gülde mi gülşende midür	Gül hem açıldı hem ārāyīş-i destār oldu Bülbül-i bī-ħaber ayā daħi şivende midür	Gazel/6	.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / .. _	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 213 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin mecmuada 6 beytine yer verilmiştir.
7 3 - b	Nābī	Gösternesün o kaht-ı sūħan meclisin Hūdā K'ālūde-i tenāhnuħ ola lafz-ı nesteler	Nābī kerīmūñ anlar ise lutfini 'uşāt 'Arza cerīde-i güneħin kendi desteler	Gazel/6	_ _ . / _ . . / _ . . / _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 83 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin mecmuada 6 beytine yer verilmiştir.
7 3 - b 7 4 - a	Nābī	O dil kim sāġar-ı bī-reng-i şahbā-yı ħākāyīķdur Anı lebrīz-i çirk-āb-ı mecāz itmek ne lāyīķdur	İnanma imtizācın seyr idüp bu çār- erkāna Dem-ā-dem biri birūñ fırşatın gözler münāfīķdur	Gazel/7	. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 166 numaralı gazeldir. Gazelin ilk iki beyti 73b sayfasında, diğer beyitleri 74a sayfasındadır.
7 3 b - d	Nābī	İhsān aña dirler ki olup cümleye vāşıl Ne deftere mevķūf ne muħtāc-ı raķamdur	Nābī senūñ eş'ārına dil-teşneligünden Dil-ħāh-ı varāk būs-ı leb-i şaķķ-ı ķalemdür	Gazel/3	_ _ . / _ . . / _ . . / _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 96 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten müteşekkilken mecmuada 3 beytine yer verilmiştir.
7 4 - a	Nābī	Dilde ħayāl-i silsile-i müşġ-bū mıdur Yohsa nüvişte ħānķāh-ı ġamda hū mıdur	Mestāne cünbiş itmededür çerķ Nābiyā Düşinde mihr ü māħ bilinmez sebū mıdur	Gazel/5	_ _ . / _ . . / _ . . / _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 212 numaralı gazeldir.

7 4 - a	Nābī	Şek hem-cenāh-ı tār-ı 'ayne'l-yakīn midür Ahlvel-resā-yı meretebe-i rāst-bīn midür	Ķat'ā serin fırāz idemez Nābiyā kalem Āyā ki kec-derūnluĶına şerm-gīn midür	Gazel/7	---	--- / --- / --- / ---	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 150 numaralı gazeldir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır.
7 4 - a b	Nābī	Dil giriftār-ı şafā-yı sīne-i sīmīnidür Tūfīnūn āyīnecilik eskiden āyīnidür	UĶradur mı Ķayr-ı 'uşşāk-ı meĶer etrāfına Cūmleden nezđik zūlf-i 'āşık-ı miskīnidür	Gazel/7	---	--- / --- / --- / ---	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 151 numaralı gazeldir. 7 beyitten oluşan gazelin ilk dört beyti 74a sayfasında, diĶer beyitleri 74b sayfasındadır.
7 4 a - d	Nābī	Rūy-i āteşnāki şahiddür eĶer ketm etse de Ol perī sūz-ı derūnumdan meĶer Ķāfil midür	Kesret-i 'uşşāĶdur ārāyiş-i bāzār-ı hūsn Nā-harīdārān-ı hūсне gül-ruĶān kār-ı midür	Gazel/4	---	--- / --- / --- / ---	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 168 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 4 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır.
7 4 - b	Nābī	Şeh-i Ķamuñ dil-i vīrān kūhen Ķazānesidür Beden 'avān-ı endūha baĶlu Ķānesidür	O mest-i hūsn ile hem-kāse olma ey Nābī Şikest-i şīşe-i dil vaż'-ı düstānesidür	Gazel/6	---	--- / --- / --- / ---	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 169 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 6 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır.
7 4 - b	Nābī	'Adem ki ĶarĶ-ı 'atāyā-yı āferīnişdür Mūdām büse-zen-i pāy-ı āferīnişdür	Cihān teneffüs iĶin āferīdedür Nābī Nefes revābiţ-ı eczā-yı āferīnişdür	Gazel/9	---	--- / --- / --- / ---	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 95 numaralı gazeldir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır.
7 4 - b	Nābī	Dīde-i 'āşık-ı müflis ki Ķaţ u Ķāldedür Çeşm-i neĶbet-zededür şafĶa-i remmāldedür	Düşmez ālūdelere dā'ıye-i istiĶfār ÇıĶmaz ol Ķirk ki pīrāhen-i baĶĶāldadur	Gazel/4	---	--- / --- / --- / ---	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 145 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil gazelin, mecmuada 4 beytine yer verilmiştir. 74b sayfasının rābıta (ayak) bölümünde "O meh" kelimeleri yer almaktadır. Fakat 75a sayfası farklı kelimelerle başlamaktadır.
7 4 b - d	Nābī	Gönüllerde Ķayāl-i nergis-i cānāne devr eyler O mey-Ķār-ı Ķumār-ālūdedür meyĶāne devr eyler	Cihānuñ zūhd ü rindin añla Nābī mihr ü encūmden Ķehī peymāne Ķāhī subĶa-i şad-dāne devr eyler	Gazel/3	---	--- / --- / --- / ---	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 220 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten oluşan gazelin, mecmuada 3 beytine yer verilmiştir.
7 5 - a	Nābī	Ķammām ki āyīne-i sīmīn-bedenāndur 'Uşşāk-şıfat āteşi Ķalbinde nihāndur	Her lūlesi Nābī kalem-i feyz misāli İcrā-yı zūlāl itmede pākīze zebāndur	Gazel/9	---	--- / --- / --- / ---	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 208 numaralı gazeldir.
7 5 - a	Nābī	Ķaţ Ķird-i 'ārızında ki Ķāhī 'ıyān olur Diller Ķubār-ı Ķayretle rīkdān olur	Mevzūn-Ķadān u sīm-tenān u şeker- lebān Pīre 'aş vū fakre Ķimā cisme cān olur	Gazel/5	---	--- / --- / --- / ---	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 75 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır.

7 5 - a	Nābī	Hayāt devlet-i pā der-hevā degül de nedür Vücüd mevc-i bekā der-fenā degül de nedür	Gönül meşābe-i rakķās-ı sā'at ey Nābī Esīr-i gerdiş-i ħavf u recā degül de nedür	Gazel/5	.. _ . / .. _ . / .. _ . / .. _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 112 numaralı gazeldir. Divanda 10 beyitten oluşan gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır.
7 5 - a	Nābī	Ne bir muvāfık-ı ümmīd-i kām alur bulunur Ne bir muṭābık-ı dil-ḫāh-ı cām alur bulunur	Ġubār-ı ḫüsnini Nābī civānuñ añlar yok Ḥarīr-i vuşlatı çok kimse ḫām alur bulunur	Gazel/5	.. _ . / .. _ . / .. _ . / .. _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 106 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır.
7 5 - a	Nābī	Sūzişüm āteş-i ruḫsāre-i cānāndan şor Dil-perākende kūnem zūlf-i perişāndan şor	Yine hem-çeşmin bilür birbirinüñ mıkdārın Yūsufuñ ḫüsn-i peder-süzünü iḫvāndan şor	Gazel/3	.. _ . / .. _ . / .. _ . / .. _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 144 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 3 beytine yer verilmiştir.
7 5 - a	Nābī	Gerçi gül ḫünuña nisbetle biraz ḫārcadur Ḥārlar ḫüyuña nisbetle āzārcadur	Ey behişt itmedesün düzaḫa nāziş ammā Ġālibā senden anuñ ṭālibi bisyārcadur	Gazel/2	.. _ . / .. _ . / .. _ . / .. _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 116 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 2 beytine yer verilmiştir.
7 5 - a	Nābī	Reşki şanmañ felegüñ vüs'ate yā rif'atedür Reşk-i dīrīnesi 'irfān ile ehliyyetedür	Hāl-i düşvār idi olsa şüver u a'māle Lillāhi'l-ḫamd ki Ḥaḫķuñ nazarı niyyetedür	Gazel/5	.. _ . / .. _ . / .. _ . / .. _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 125 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, mecmuada 5 beytine yer verilmiştir.
7 5 - a	Nābī	Ḥaṭṭuñ gönülde raġbet-i seyr-i çemen mi ħor Şevķ-i ruḫuñ hevāde gül-i nesteren mi ħor	Bir kerre girse destine dāmān-ı yār dil Söylenmedik şikāyete dā'ir sūḫan mı ħor	Gazel/3	.. _ . / .. _ . / .. _ . / .. _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 130 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin, mecmuada 3 beytine yer verilmiştir.
7 5 - a	Nābī	Ne ḫ'oşdur 'āşıkā aġyār beyninde ḫimāyetler Nihānice nevāziş āşikārece şikāyetler	Binā-yı 'ahd-i ḫübān gibi te'sīr-i bürüdetten Buz üstünde тұrur hep şimdi būnyān-ı şadāķatler	Gazel/7	.. _ . / .. _ . / .. _ . / .. _ . _	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 60 numaralı gazeldir. Gazel, divanda 5 beyitten oluşmakta iken mecmuada beyit sayısı 7'dir. Divanda yer alan 4. beyit mecmuada yer almamaktadır. Mecmuada yer alan 4. beyit ise divanda yer almaz. Mecmuada yer alan gazelin 6. ve 7. beyitleri; divanda bir sonraki gazel olan 61 numaralı gazelde yer almaktadır.
7 6 - a						Gazelden sonra gelen kısımda bulunan manzum metin, silindiği için okunamamıştır.
7 6 a - d	Nābī	Pāy-ı nefese lerze virür lezzet-i vuşlat Eylar bedenüñ āb u hevāsın müteġayyir		Müfred	.. _ . / .. _ . / .. _ . / .. _ .	<i>Nābī Divanı</i> 'nda yer alan 143 numaralı gazelin 2. beytidir.
7 6 - b						76b sayfasında yer alan manzum metin / metinler silindiği için okunamamıştır.

7 7 - a		Farsça	Farsça				Farsça manzum metin. Farsça müfredin üst kısmında “Sâib” yazmaktadır. Beyit, <i>Sâib-i Tebrîzî Divanı</i> ’nda yer almamaktadır. Sonrasında gelecek beyitlerin üzerinde “ve le-hû, le-hû, Sâib” nispetleri yer almakta ve bu beyitler <i>Sâib-i Tebrîzî Divanı</i> ’nda yer almaktadır.
7 7 - a		Farsça	Farsça				Sâib-i Tebrîzî’ye ait bir müfreddir.
7 7 - a		Farsça	Farsça				<i>Sâib-i Tebrîzî Divanı</i> ’nda yer alan 4440 numaralı gazelin 10. beytidir.
7 7 - a		Farsça	Farsça				<i>Sâib-i Tebrîzî Divanı</i> ’nda yer alan 3134 numaralı gazelin 2. beytidir.
7 7 - a		Farsça	Farsça				Farsça manzum metin. Şevket-i Buhârî’ye ait bir beyittir.
7 7 - a		Farsça	Farsça				Şevket-i Buhârî’ye ait bir beyittir.
7 8 - a	?	Gitdi Kestelli vü ‘Îzârî hem dahî Molla ‘Arab Cümlenüñ târîhî zâhirdür velî zâhir degül		Müfred	Tarih		Beytin şairi belirtilmemiştir. Beytin üzerinde şu başlık yer alır: Târîh-i vefât-ı se şahş ez-‘ulema “Zâhirdür velî zâhir degül” ifadesinde ebced hesabının “zâhir” kelimesinin bütün harfleri ile yapılmaması işaret edilmektedir. “z” ve “â” harflerinin ebced hesabına göre toplamı Hicrî 901 (M. 1496) tarihini vermektedir.
7 8 - a	[Necâfî]	Dil-berde murâd ân olur endâm degüldür Keyfiyyet olur meyde garâz câm degüldür		Müfred		--- / . --- / . --- / . ---	Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, <i>Necâfî Beg Divanı</i> ’nda bulunan 174 numaralı gazelin ilk beytidir.
7 8 - b		Farsça	Farsça				Manzum metin.

3.2. Mensur Metinler

Tablo 5. Mensur Metinler Tablosu

Y P · N u ·	Müellif	Eser Adı (varsa)	Baş	Son	Konu	Açıklamalar
1 - b						Ta'miyenin tanımı ve kısımlarını ele alan Arapça metin.
1 3 - b						Farsça metin. Molla Câmî'nin kaleme aldığı Farsça manzum 40 hadis tercümesinin mensur mukaddimesi
2 2 b - d						Arapça fetva
2 4 - a						Arapça fetva <i>Şerh-u Şir'ati'l-İslâmi li-İbni Seyyid 'Alî</i> adlı eserden alıntılandığı belirtilmiştir.
2 4 a - d						Arapça fetva
2 4 a - d						Arapça fetva
2 4 - b						Arapça fetva
2 4 - b						Arapça fetva

2 4 - b						Arapça fetva
2 4 - b						Arapça fetva
2 5 - a						Arapça fetva
2 5 - a						Arapça fetva
2 5 - a						Arapça fetva
2 5 - b						Arapça fetva Sonuna alıntılendiği eseri belirtilmek için “min <i>el-‘Uyūn</i> ” kaydı düşülmüştür.
2 5 - b						Arapça fetva
2 5 - b						Arapça fetva Fetvanın sonuna alıntılendiği eseri belirtilmek için “min <i>el-‘Uyūn</i> ” kaydı düşülmüştür.
2 5 - b						Arapça fetva
2 5 - b						Arapça fetva
2 6 - a						Arapça fetva Fetvanın sonunda <i>Risāle-i Eş-Şeyh Ahmed Er-Rūmī Şāhibü'l-Mecālis</i> kaydı düşülmüştür.
2 6 - a						Arapça fetva Fetvanın sonuna alıntılendiği eseri belirtilmek için “min <i>Tefsīr'il-Muknı'</i> ” kaydı düşülmüştür.

26-a			Hażret-i Rasûl-i Ekrem şallallâhu ‘aleyhi ve sellem ve çehâr yâr-ı gûzîn ve şaḥâbe-i kirâm ecma’în ve eimme-i müctehidîn ve tebe-i tâbi’în ve ‘ulemâ-i müteahḥirîn ve meşâyih ve zühḥâd ve şâhib-i sülûk ve ehl-i irşâddan birisi duḥân içmeyüp ve cevâzına işâret itmemişlerdür.	Ve daḥi duḥân fıraḡ-ı zâleden ve keferedendür. “Men teşebbehe bi-kavmin fehüve minhum” ḥadîs-i şerîfdür. Feizâ tenâza’tüm feruddü ilâ kitâbillâhi.	Fetva Duhanın (Tütünün) caiz olmaması	
26-a-d			Zirâ İngiliz kâfirlerinden ve Mağrib Yahûdilerinden ve Mecûsî taraflarından zuhûr idüp şayi’ olmuşdur.	Ve daḥi “lev le’dduḥân ve’l- kitâm le’âşe ibn-i Âdem elfe ‘âmin” kelâmı Eflâtûn-ı İlâhiden menkûldür.	Fetva Duhanın (Tütünün) haram oluşu	
26-b	Muḥammed - Yahyâ		Pâdişâh-ı dîn-i İslâm ve imâm-ı kâffe-i enâm ḥalledet hilâfeteḥü ilâ yevmi’l- kıyâm ḥazretlerinin duḥân içmemek için fermân-ı şerîfleri şâdir olup ve eimme-i dîn men’ itseler aṣlâ i’tibâr itmeyüp gizlû ve âşikâre duḥân isti’mâl iden Zeyd müslimûñ nikâhına ve İslâmına zarar gelür mi?	Zeyd imâm-ı mücerred şurb-ı duḥân itmekle cemâ’ati Zeydi imâmetden ‘azl itdürmege kâdir olurlar mı? El-Cevâb: Fâriḡ olmazsa olurlar.	Fetva Duhanın kullananın imanı, nikahı ve imameti	
26-b-d			Ve daḥi ba’zı meşâyih aydur: Düşimde gördüm ki kabrde duḥânîlerûñ cemî’an yüzleri kıbleden dönmüş ve câzû bulmaḡçun kabr açanlar bu kelâmı taṣdîḡ itmişlerdür.	Gözim açdum gördüm ki eşcâr ü nebâtât secdeye varmışlar tesbîḡ iderler illâ duḥân ağacı secdede degül üzerine Şeytânlar binmiş la’net okurlar deyü buyurmuşlar.	Duhanın (Tütünün) haram oluşu ve tütün içenlerin kabir azabı	
27-a	Mehmed Bahâi		Mes’ele: Hâlen diyâr-ı Rûmda münteşir olan tabaḡa-nâm varakuñ duḥânunñ emmege ekser nâs mübtelâ ve anuñla ba’zı imrâzuñ daḥi indifâ’ını müşâhede idüp dâimâ emserler. ‘İnde’l-cimmeti’l- müctehidîn rızvânullâhi ‘aleyhim ecma’în ḥurmetine delîl ve kerâhetine sebîl var mıdır?	Eşyâda ibâḡat aşıldur, ‘illete mezâledür, kârâ degüldür kâ’idesi üzre delîl-i ḥurmeti iddi’â idenden taleb olına.	Fetva Duhanın (Tütünün) haram oluşuna dair delil olmaması	
28-a					Kahve içmenin haram olmadığı	Arapça fetva Metin, kahve içmenin haram olmadığını; haram diyenin küfre girdiğini ifade etmektedir. <i>Tebyîn-i Mehârim</i>’den alıntılandığı belirtilmiştir.
28-b			Şeyḫülislâm ḥazretlerinden istifâ itmişler ki ehl-i İslâm arasında ba’zı şaḡışlar vardır. Ne bellû şaḡ ne bellû sayru ne bellû uyur ne bellû uyanuk ve ne bellû deli ne bellû uşlu ve ne bellû büyük ne bellû küçük ve ne bellû dost ne bellû düşman ve ne bellû kâfir ne bellû müslimân heyülâ kalmışlardır.	... ḥazret-i şeyḫûñ ḥuzûrına ḥâzır idüp ol derdden ḡalâş olmaḡa himmet taleb itdükde şeyḫ ḥazretleri ol maḡalde bu ebyâtı inşâd buyurup ve soñunda ol cevâna ḡayr du’â birle keyfden bi’l-küllîye munḡaṡı’ olup yine evvelki ḡâline varmışdur.	Afyon, berş tiryakilerinin durumları	

2 9 - a			Tiryākiler nāmda mezmūm ve endāmda maḥmūm, cānları yanlarında, ziyānları zebānlarında, alķış idene sögerler, selām vireni dögerler.	Ve kāle Cüneyd El-Bağdādī el-ḥarāmu küllü mā yetekedderü'l-ḳalbe bi- isti'mālihī ve yenfaşilü'l-insāne min ḳurbi'r-Raḥmāni	Afyon ve berş tiryakilerinin durumları Bu müskiratın haram oluşu	
2 9 - b	Ebu's-Su'ūd		Esrār ḥaḳḳında fermān-ı şerīf nedür?	El-'iyāzü billāḥ ḥurmetinde rayb ve gümān yoktur.	Esrar kullanımıyla ilgili fetva ve esrarkeşlerin hālleri	
2 9 - b			Bengiyān ki ḥayrāndur hemān ḥayvāndur.	Ve delīl-i naḳl-i Taḥāvinūñ eimme-i Ḥanefiyye ve Şāfi'iyyeden naḳl itdigidür ki ittifaḳā fi-ḥurmetihi'l-benci ve'l-ḥaşı li-kevnihī muzırran yezilü'l-'aḳle.	Fetva Beng istimalinin haram oluşu	
3 0 - a			Boza-ḥārlaruñ yüzleri güle ve gözleri pula döner. Bozanuñ geñirmesi, burnuña od girmesi boza içüp ḳanzil olan ekser erāzil olur.	Ammā ḥurmetine aḥḳām-ı āyāt-ı ilāhī ve eḥādīs-i risāletpenāhī ve āsār-ı nā-mütenāhī şādır olmuşdur. Şarāb ef'āl-i keferedür. Be'tsi's-şarāb ictinābı 'ayn-ı farz ve farz-ı 'ayndur.	Bozanın hangi hālde haram olduğu Şarap içmenin haram oluşu	
3 0 - b						Üstündeki manzum metinde işlenen rüşvet ve hibe konusuyla alakalı tek satırdan ibaret Arapça mensur metin. Sonunda “Ketebehü El-Faḳīr ‘Alī Ḳunye Fī Bābi'l-Ḥaḳari ve'l-lbāḥa Min Kitābi'l-Hibe” kaydı düşülmüştür.
3 0 - b			Şemsü'l-misāl olan maḥbūba bir 'āşık-ı şādık bir vechle 'aşkıñı def'-i mümkün olmayup maḥbūb-ı mezbūr mecāza ḥaml buyurup ben şerr-i Şeytāna şerīk olmam deyü cevāb buyursa ne lāzım olur?	Mīm 'ayn vāv kāf gözleriyle nazar ider ammā 'āşıkñ 'aşkı āşikāre olmağa sebep ve bā'is oldur ki 'ayn 'āşıkda açık vāḳı' olmuşdur.		
3 1 - a			Ol diḳḳatle nazar ider ma'sūḳda 'ayn mestür olmağla açmazdan nazar ider derūñı muḥabbet eyler zīrā lafz-ı ma'sūḳñ āhiri şūḳdur.	Hāzihi'l-vesīḳatü 'alā mā-cerā fi'l-ḥaḳīḳati kütb olunup yedine vaz' olundu. Lede'l- ihtiyāc ihticāc olma. Mü'min Müslim Mütteḳī Müteverri' Ābid Zāhid Mütdeyyin		
3 1 - b						Arapça fetva Cevabın sonuna “ketebehü el-Faḳīr Ebus's-Su'ūd” kaydı düşülmüştür.
3 1 - b						Arapça fetva Cevabın sonuna “ketebehü el-Faḳīr Ebus's-Su'ūd” kaydı düşülmüştür.

3 1 - b	Ebus's-Su'üd		Zeyd müslim yeñiçeri tãifesine müslimân dise ne lâzım olur?	El-cevâb: Yeñiçeri tãifesine müslimân diyen kâfirdür. Müslimân dimeñ evlâ bi't-ı-tarîk		
3 1 - b			Hudûd-nâme-i Zenpâr ve Muğlim-i Bed-kâr	... nazar olundıkda sâlif elindeki Sünbülli bayırın ardından Ekse çukurına andan sırtı sıra arka		
4 6 b - d						Maklub adı verilen; sağdan ve soldan, her iki yönden de okunduğunda aynı şekilde okunan kısa Arapça ve Farsça ifadeler vardır.
5 0 - b			Der-ta'dād-ı esâmî-yi maķāmât-ı müşikî	Çenber, Zencîr, Hafîf Saķıl, Devr-i Kebîr, Devr-i Revân, Aķsaķ Semâ'î Düm teke düm tek, Yügrük Semâ'î Düm tek tek düm tek	Müşikî makam ve usûllerinin isimleri	
5 4 - a			Tarîk-i istihrâcî budur ki zıdd-ı şarkî ğarbdur. Taşhîf ile 'Arab olur.		Muamma çözümlemesi	Püse ismi ile alakalı Farsça yazılmış muammanın çözümlemesi
5 4 - a			Bir pâdişâh bir meclisde otururken vezîrûn başın kesûn dimiş. Birisi kâķup şem'ûn burmını almış.			Mensur muamma ve cevabı
5 4 - b			Tarîk-i istihrâc oldur ki zâlûn hâlınden çûn hemân ad kıala.		Muamma çözümlemesi	Hâlid ismi ile alakalı Farsça yazılmış muammanın çözümlemesi
5 4 - b			Kemânuñ 'Arabîsi kavsdur. Tîrden murâd elifdûr.		Muamma çözümlemesi	Kâsım ismi ile alakalı Farsça yazılmış muammanın çözümlemesi
7 7 - b			İşbu biñ iki yüz yedi senesi mâh-ı recebû'l-müreccebûñ yigirmi beşinci cum'a ğünü nehârî bir sâ'at elli dakîķada iken oğlum Seyyid Abdurrahman Nâfiz Efendi dünyaya gelmişdûr.	Hâķ Te'âlâ Hazretleri 'ömrini uzun ve 'amel-i şâlihe maķrûn eyleye. Âmîn.		Mürettip, iki çocuğının doğum tarih ve saatlerini kaydetmiştir.

IV. BÖLÜM

4. MECMUANIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

[1a]

MECMŪ‘A-İ EŞ‘ĀR

VAḲF-I MEVLEVĪHĀNE-İ BĀB-I CEDĪD

[1b]

Arapça¹

Arapça²

-1-³

[EMRĪ]

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Be-İsm-i Ṭāhir

1. Geldi ol māh üç kez evvelde
Gizledi bizden iki ruhsārın
2. Sāniyen cebhesin nihān itdi
Sālisen ‘arz kıldı dīdārın

[2a]⁴

[2b]⁵

[3a]⁶

[3b]

Farsça⁷

Farsça⁸

¹ 1b sayfasında ta’miyenin tanımı ve muamma türünün özelliklerine dair Arapça mensur bir metin bulunmaktadır. Sayfada mensur metnin ve sonrasındaki Arapça ve Türkçe kaleme alınmış örnek muammaların kime ait olduğu ile ilgili bir bilgi verilmemiştir.

² Mensur metnin sonunda, içerisinde Muhammed isminin gizlendiği Arapça bir muamma örneğine yer verilmiştir.

³ YMŞM’de şairi belirtilmeyen muamma, Emrî’ye ait olup *Şerh-i Mu‘ammeyât-ı Emrî*’de yer verilmiştir. (Çetin, 2023, 258)

⁴ 2a sayfası, mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

⁵ 2b sayfası, mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

⁶ 3a sayfası, mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

⁷ *Sâib-i Tebrîzî Divanı*’nda yer alan 6123 numaralı gazeldir. (Ganjoor.net/Sâib-i Tebrîzî, 2022)

⁸ Molla Câmî’ye ait 7 beyitten müteşekkil gazel, *Molla Câmî Divanı*’nda yer almamaktadır. (Ganjoor.net/Molla Câmî, 2022)

[4a]

-2-⁹**ĀŞIK ‘ÖMER****Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün****I**

Ḥabībā şevk-i pākūñden dü-‘ālem nūr-ı eẓḥā’dur
 Muḳavves ƙaşlaruñ ḥaṭṭuñ rumūz-ı kenz-i eşyādur
 Dü-zülf-i müşg-i būyuñdan ƙamu cānlar muṭarrādur
¹⁰

Boyuñdur sidre-i ṭubā yüzüñ firdevs-i a‘lādur
 Cemālūñ āfitābından cihān tāb u mücellādur

II

Sen ol rūḥ-ı münevversün şu‘ā’-ı şem‘-i dīdāruñ
 Ser-ā-pā on sekiz biñ ‘āleme şā’ oldı envāruñ
 ‘Ayān oldı ‘acāyib mu‘cizāt-ı sırr-ı esrāruñ
 Ebā Bekr ü ‘Ömer ‘Osmān ‘Alī yār ü ƙafā-dāruñ
 Boyuñdur sidre-i ṭubā yüzüñ firdevs-i a‘lādur
 Cemālūñ āfitābından cihān tāb u mücellādur

III

Şadefler ƙande gördi bir daḥi zātuñ gibi gevher
 Letāfetde sözüñ şehd-i mükerrer dişlerüñ cevher
 Dehānuñ ḥoƙƙa-i ḥamrā zülālūñ çeşme-i Kevşer
 Lebūñ baḥşin alaydı zülmeti n’eylerdi İskender
 Boyuñdur sidre-i ṭubā yüzüñ firdevs-i a‘lādur
 Cemālūñ āfitābından cihān tāb u mücellādur

IV

Müselsel kākülūñ şaldı ser-ā-pā ‘āleme sevdā
 O ḥūnī gözlerüñ ƙıldı nice ‘āƙılları şeydā
 Nice zāhidlere şevküñ bıraƙdı zühd ile taƙvā

⁹ ‘Āşık ‘Ömer Divanı’nda 176 numaralı müseddestir. (Karasoy-Yavuz, 2010: 154)

¹⁰ Müseddesin dördüncü dizesi silinmiş veya yazılmamıştır.

Siyeh kirpiklerüñ eyler selâmet illerin yağma
 Boyuñdur sidre-i tûbâ yüzüñ firdevs-i a'lâdur
 Cemâlüñ âfitâbından cihân tâb u mücellâdur

V

Senüñ medh-i cemâlüñ kılmada 'Âşık 'Ömer bîdâd
 Hayât-ı cāvidān buldı şu kim aldı lebüñden dād
 Olup küh-ı maḥabbetde ğazāl-i şevküñe şayyād
 Berât-ı ân u ḥüsnüñde yazılmış nükte-i nün şād
 Boyuñdur sidre-i tûbâ yüzüñ firdevs-i a'lâdur
 Cemâlüñ âfitâbından cihân tâb u mücellâdur

-3-¹¹

NÂDİRİ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Ey cemâlüñ şem'-i bezm-ārâ-yı kurb-ı Girdigār
 Cebrâ'îl âvâre-i nûr-ı ruḥuñ pervâne-vār
- 2 Maṭlab-ı a'lâ-yı *ev ednāy*ı cāy itseñ n'ola
 Tîğ-veş etdüñ maḳām-ı *kābe kavseyni* güzār
- 3 Şem'-i zātuñ olmasa dönmezdi fânûs-ı felek
 Bunca eşkāl ü şuver ḳande olurdı âşikār
- 4 'Âcizân-ı maḥşer üzre zıllini teksîr içün
 Şakladı dâr-ı fenâda sâyeñi Perverdigār
- 5 Heybet-i gamzeñle çāk oldu sipihrüñ zehresi
 Halk şandı kim iki şakḳ oldu mäh-ı tâb-dār
- 6 Âsumân-ı âsitānuñ ḳann idüp bekler Mesîḥ
 Ümmetiñden olmağa çekmekde dā'im intizār

¹¹ *Nâdirî Divanı*'nda yer alan 27 numaralı gazeldir. (Külekçi, 1985: 235)

- 7 Yā Rasūlallah bir ednā çākerüñdür **Nādīrī**
Gerçi çokdur cürmi ammā lutfuña yokdur şümār

[4b]

-4-

ŞİRİ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

I

Urdı nevbet şubḥ-dem Keyḥüsrev-i ḥāver-zemīn
Ḥayme-i zerrīn-sütünün kurdı çarḥ-ı çārūmin
Manzar-ı firūzedden zer-halka kıldı la'l-gülin
İnse vü cinne Süleymān arz kıldı ḥātemin
Dīdeden gitdi sebel açıldı çeşm-i dūr-bīn
Ḥāk-i pāye urdı yine lāf hevā-yı āteşin
Çıkdı nīlī ḥokkadan bir gevher-i 'ālī-nigīn
Toğdı mihr-i 'ālem-ārā nūrla tōldı zemīn

II

Seyrim oldı bāl açup maḥşūde-i kevn ü mekān
Himmetim raḥşını sürdüm tā-be-vaḥy-i āsumān
'Ālem-i nāsütten taşra göründi bir mekān
Sākinānı bī-sükūndur kābilānı bī-zemān
Muḥtelifde halka olmuş zümre-i kerrūbiyān
Bir zümür-rūd minber-i 'ālī kurulmuş der-miyān
Bir Mesīḥā-dem ḥaṭīb uğrında bu ḥuṭbe revān
Muştafādur şadr-ı 'ālem *raḥmeten li'l-'ālemīn*

III

Sellimū yā kavmenā şallū 'alā ḥayri'l-verā
Ellezī yehdi'l-muẓillīne bi-envāri'l-hüdā
Gülbin-i bāğ-ı risālet bülbül-i *kul innemā*
Ḥākīm-i ḥükm-i İlāhī ma'na'-i müşkil-güşā
Müktedā-yı evliyā vü pīşvā-yı enbiyā
Kāzı-yı mesned-nişīn-i bārgāh-ı kibriyā

Ma'na-i gīsūları ve 'l-leyli vechi ve 'z-zuḥā
Eş-şalātü ve 's-selām ey ḥazret-i sulṭān-ı dīn

IV

Ṭūṭi-i sükker-kelām *lī me 'allah* ḥ'oş-ḥaber
Kim *ebītü* maṭbahında çekdi ḥün-ı mā-ḥazar
Nergis-i mekhül çeşm-i nūr *mā zāga 'l-başar*
Şadr-ı pākine *elem neşrah* şurūh-ı muhtaşar
Ğonce-i zanbaqlarınun mu'cizi şakku'l- kamer
Dürr-i *lā aḥşā* şadef ağzında mānend-i güher
Ḳābe kavseyn okın atduğı virür kaşı ḥaber
Gösterür müjgānı tīg-ı *kum feenzir* ez-kemīn

V

Ḥazret-i Şiddīḳ-i Ekberdür emīr ü yār-ı ğār
Oldı aḳdām-ı 'Ömerle dīn-i Aḥmed āşikār
Cem'-i Ḳur'ān itdi 'Osmān ḳaldı andan yādigār
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā zü'l-fikār
Sā'ideyn-i 'arşdur sibteyn-i ma'sūm-süvār
Ḥamza vü 'Abbās 'ammeyn-i Rasūl-i Girdigār
Āl ü aşḥābına anuñ **Şiriyā** leyl ü nehār
Virdün olsun raḥmetullāhi 'aleyhim ecma'ın

[4b-d] Manzume¹²

[5a] Farsça¹³

[5b] Farsça¹⁴

[6a] Farsça¹⁵

[6b]¹⁶

¹² Derkenarda yer alan beyitler, silik olmaları nedeniyle okunamamıştır.

¹³ Molla Cāmī'ye ait Farsça bir kasidedir. Cāmī'nin *Dīvān-ı Eşār*'ında 19 numaralı kasidedir. 54 beyitten müteşekkil olan kasidenin YMŞM'de 32 beytine yer verilmiştir. (Ganjoor.net/Molla Cāmī, 2022)

¹⁴ Molla Cāmī'nin kasidesinin 16. beyitten 32. beytine kadar olan kısmı 6a sayfasında yer alır.

¹⁵ Sadī-i Şirāzī'ye ait bir kasidedir. *Mevāiz* adlı eserin *Nasihat* bölümünde bulunan 30 numaralı kasidedir. Ganjoor.net'te söz konusu eserden yapılan alıntıda kasidenin 15 beyitten oluştuğu görülür. YMŞM'de aynı kaside 20 beyitten müretteptir. (Ganjoor.net/Sadī-i Şirāzī, 2022)

¹⁶ 6b sayfası mürettep tarafından boş bırakılmıştır.

[7a]¹⁷[7b]¹⁸

[8a]

-5-¹⁹

[ZUHÜRİ-Yİ RŪMÎ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Şāhid-i pîr-i muğān gerçi hilāl-ebrûdur

Hağ bu kim duğter-i rez daği bir içim şudur

-6-²⁰

[SĀLİH EFENDİ / SEMĀİ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Ey beni seng-i melāmetden iden ‘ār diyen

Benüm ol başını ortada koyup yār diyen

-7-²¹

‘ĀLĪ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Keşf-i rāz eyler isem zerre kadar a‘dāya

Dehenüñ gibi vücūdum ‘adem itsün Mevlā

-8-²²

[BĀLĪ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Dirliğümden ölmek ey sîmîn-beden yegdür baña

Cāme-i zer-beft-i dîbādan kefen yegdür baña

¹⁷ 7a sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.¹⁸ 7b sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.¹⁹ YMŞM’de beytin kime ait olduğu belirtilmemiştir. Beyit, Şādikî’nin *Osmanlı Şairleri Tezkiresi*’nde Zuhūrî-yi Rūmî’ye nispet edilmiştir. (Karhan, 2018: İstanbul)²⁰ YMŞM’de beytin kime ait olduğu belirtilmemiştir. Beyit, iki farklı kaynakta iki ayrı kişiye nispet edilmektedir. İlki Keçecizāde İzzet Molla’nın *Devhatü’l Mehāmid fî Tercemeti’l Vālid* adlı biyografisinde babası Sālîh Efendi’nin terceme-i hâlinin anlatıldığı bölümde geçer. Keçecizāde, beyti babasına nispet etmiştir. (Tanç, 2000: 50) *Künhül Ahbār*’ın tezkire kısmında ise hakkında bilgi verilen Semāi mahlaslı bir şaire ait olduğu belirtilmiştir. (İsen, 2017: 248)²¹ *Gelibolulu Mustafa Ālî Divanı*’nda yer alan 22 numaralı gazelin üçüncü beytidir. (Aksoyak, 2018: 515)²² YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. *Kāfile-i Şuarā* adlı eserde, Cafer Çelebi’nin oğlu olup şiirlerinde Ca‘ferî mahlasını kullanan Bālî’ye nispet edilmiştir. (Oğuz, Çakır, Koncu, 2017: 156)

-9-

ŞĀH

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çeşmüñ ol mirrîh-i hünîdür ki kıavs altındadır

Alnuñ ol hırşîd-i tâbân kim hilâl üstündedir

-10-²³

NECĀTÎ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Söyler yürekde ağız açup yara yaraya

Miskîn umar ki yara ile yâra yaraya

-11-²⁴

[KEMĀL PAŞA-ZĀDE]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fa'ilün

Eşk-i çeşmüm küh-i miñnetden iner seyl-âbdur

Cism-i dülâb dîdeler bir kûze-i pür-âbdur

-12-²⁵

[MÜDĀMÎ / MEZĀKÎ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Leblerüñ emsem didüm ol dil-berüm emme didi

Kimseye bu sırrı izhâr eyleme ammâ didi

-13-²⁶

ZĀTÎ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Dil bend itme zülfine yârüñ yürü yürü

²³ *Necâtî Beg Divanı Gazel* kısmında 498 numaralı gazelin ilk beytidir. (Tarlan, 1997: 451)

²⁴ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. *Kemal Paşa-zâde Divanı*'nda 69 numaralı gazelin matla beytidir. (Saraç, 2021: 149) Beytin ikinci mısraında divan ile mecmua arasında farklılık vardır.

²⁵ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Kâbilî'nin *Sultân-ı Hübâna Münâsib Eş'âr* adlı eserinde beyit, Müdâmî'ye nispet edilmiştir. (Gülbüz, 2018: 140) Başka bir şiir mecmuasında ise Mezâkî'ye ait gazelin matla beyti olarak geçmektedir. (Savatlı, 2021: 57) *Mezâkî Divanı*'nda beyit yer almaz. (Mermer, 2021)

²⁶ *Zâtî Divanı* I. cildinde yer alan 215 numaralı gazelin makta beytidir. Divanda ilk dize şu şekilde geçmektedir: "Dil bağla bend-i zülfine yârüñ yürü yürü" (Tarlan, 1967: 215)

Billāhi **Zāī** kayduñı kum kum kayır kayır

-14-

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Seyyāh ol eksigünse cihānda eger kemāl

Seyr-i menāzil itmegile bedr olur hilāl

-15-²⁷

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Bāde-i la'lüne meyl itmedük āvāre mi var

Seni gördükce kişi sevmemege çāre mi var

-16-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Beni hicrāna şalduñ hayli miḥnet-dīdeyüz senden

Haķīkatsizlük itdün sevdigüm rencīdeyüz senden

-17-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Zemīn-i sīneden kaçma zamān-ı ḥüsn-i ülfetde

Seni āb ü hevāsı bu diyāruñ ser-firāz eyler

-18-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Çekilmez hiç kemān ebrūlaruñ nāvek-figenlükden

Ḥarāmī gözleruñ kaṭ'ā kesilmez tīg-zenlükden

²⁷ YMŞM'de beytin kime ait olduğu belirtilmemiştir. *Dīvānı Meçhul Bir 16. Yüzyıl Şairi: Edirneli Tığī ve Şiirleri* başlıklı bir makalede (Kaplan, 2018: 111) her bendin son mısraının “Seni gördükde kişi sevmemege çāre mi var” sözleriyle bittiği bir tahmise yer verilmiştir. Fakat beytin ilk mısraı olan “Bāde-i la'lüne meyl itmedük āvāre mi var” dizesi bu söz konusu tahmiste yoktur. Matlam Edirneli Tığī'ye ait olması muhtemeldir.

-19-²⁸

[FİGÂNİ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kaşlaruñ tuğrāsı cānā āfītāb üstündedür

Şekl-i *bismi'llāha* beñzer kim kitāb üstündedür

-20-²⁹

EMRİ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Gonçe la'l-i yārūñ olmış kıpkızıl dīvānesi

Āb-ı şebnem şanma kim akar dehānından lü'āb

-21-

'AMĪQĪ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çalınup nākūs-ı āhum mücmir-i dil yanmada

Bir şanem 'aşkıyla dil büt-hāne şeklin bağlamış

-22-³⁰

MÜSLİM

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Māi dülbendi ile kāküli ol tersānuñ

Göge çekilmesidür fi'l-meşel ejderhānuñ

-23-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Deler bağrum geçerse hātırumdan tır-i müjgānuñ

Kıyāmetler kıpar fikr eylesem kıdd-i hırāmānuñ

²⁸ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Figānī Divançesi*'nde yer alan 15 numaralı gazelin ilk beytidir. (Çaylı Cankurt, 2015: 41)

²⁹ *Emrī Divanı*'nında yer alan 36. gazelin 4. beytidir. (Saraç, 2004: 36)

³⁰ *Müslimī Divanı*'nda yer alan 51. gazelin ilk beytidir. (Yıldız, 2021: 156)

-24-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Gözlerüm şîşesi tırmaz akar ol sâ‘atçün
 Bir avuc toprak olup yatur iken *kum*³¹ dirler

-25-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Miyānuñla efendi kıl ü kâlüm kıl kadar yokdur
 Leb-i la‘lūñle tenhâda sözüm ammâ katı çokdur

-26-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Merdüm-i çeşme n’ola ehl-i kerāmet diseler
 Döşedi baħr-i sefîd üzre siyeh seccāde

-27-³²**BEHİŞTÎ****Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

İtdigüm fikr-i vişālūñdür umarum ki irem
 Çünkü ‘ālemde kişi itdigüni bulsa gerek

-28-³³**NECÂTÎ****Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün**

Elüne cām alup sākî hırāmān olsa aydurlar
 Gül açılmış budagunda yine bir serv-i ra‘nānuñ

³¹ “Kum” kelimesi Türkçe anlamının yanında Arapça “kalk” anlamında tevriyeli kullanılmış; ruhların “kalk” emriyle dirileceği mahşer gününe telmih yapılmıştır.

³² *Behiştî Divanı*’nda yer alan 259 numaralı gazelin 4. beyittir. Divanda, ilk dizenin sonunda geçen “irem” kelimesi “bulam” şeklinde geçmektedir. (Aydemir, 1999: 322)

³³ *Necâtî Beg Divanı*’nda yer alan 325 numaralı gazelin 4. beytidir. (Tarlan, 1997: 344)

-29-³⁴**[SIRRÎ-Yİ VARDÂRÎ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Göñlin alduñ 'âşık-ı dil-ḥastanuñ ey cevri çok
Anuñiçün gayri dil-ber sevme ki hiç göñli yok

[8a-d]

-30-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ramazân ayı ya şayru beni ya şağ eyler
Bu tutuşla bizi bayrâma şalıncag eyler

-31-³⁵**MİŞÂLÎ****Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün**

Sa'âdet ile gelür diyü 'ıd-i ferruḥ-fâl
Hilâl-i şehir evcine çıkdı idüp istikbâl

[8b]

-32-³⁶**[SIRRÎ-Yİ VARDÂRÎ]****Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Ol hırâm ol harekât âh o perîşân destâr
Târumâr eyledi dilde komadı şabr u karâr

-33-³⁷**[FÂİZ EFENDİ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Çünkü bir 'âşık daḥi isterseñ ey meh kendüñe
Gamze-i cellâduña emr it iki kılsun beni

³⁴ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Sâdikî'nin *Osmanlı Şairleri Tezkiresi*'nde beyit, Sırrî-yi Vardârî'ye nispet edilmiştir. (Karhan, 2018: 42)

³⁵ *Edirneli Mişâlî Divançesi*'nde 7 numaralı kasidenin ilk beytidir. (Kaplan, 2020: 63)

³⁶ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Sâdikî'nin *Osmanlı Şairleri Tezkiresi*'nde beyit, Sırrî-yi Vardârî'ye nispet edilmiştir. (Karhan, 2018: 42)

³⁷ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. *Nakîbüleşrâf Mehmed Fâiz Efendi'nin Türkçe Şiirleri* başlıklı bir makalede aynı beyit Fâiz Efendi'ye nispet edilmiştir. (Güler, 2022: 859)

-34-

REMZİ**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

İstemez dil bülbüli ol yüzi gülsüz gül-sitân

Her gül-i hamrâ olursa la'lden bir âşiyân

-35-³⁸**[HASMİ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Tâlib-i dünyâ olanlaruñ metâ'ın almağa

Olmaya 'âlemde âteş gibi kızgın müştērī

-36-

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Beni ölince Hüdâ itmesün cüdâ senden

Efendi sağ olur mı ayru düşse cân tenden

-37-³⁹**[NAKKAŞ SA'İ]****Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Sîneye çekdüm o nâzûk bedenüñ sînesini

Dâğ-ı 'aşkın bu gice tazeledüm penbesini

-38-⁴⁰**[EMÂNİ]****Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Vaşf-ı dendānuñı geh geh dil-i maḥzūn söyler

Söylemez söylemez ammâ dūr-i meknūn söyler

³⁸ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. *Hasmî Divanı*'nda yer alan 30 numaralı müfreddir³⁹ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Ahmet Talat Onay'ın *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı* adlı eserinde Nakkaş Sâ'î'ye nispet edilmiştir. (Kurnaz, 1999: 112)⁴⁰ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit; Âşık Çelebi'nin *Meşâ'irü's-Şu'arâ* adlı eserinde Emânî-i Sānî'nin şiirleri arasında zikredilmektedir. (Kılıç, 2018: 149) Aynı şekilde *Şeyhülislām Yahyâ Tevfîk Efendi'nin 'Müntehâb' Adlı Şiir Mecmûası*'nda beytin Emânî'ye ait olduğu belirtilmiştir. (Özerol, 2016: 362)

-39-⁴¹

[HAYĀLĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Hüblar sevdāsıdur 'ālemde maḥbūbü'l-kulüb

Ḥamdü li'llāh kim naşībüm oldı bu sevdāy-ı hūb

-40-

RİYĀZĪ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Bār olmuş aña biñ dil-i āşüfte budur hep

Ḥam oldığı ol zülf-i siyeh-kār-ı şikeste

-41-⁴²

'ĀLĪ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Du'ā-yı maṭlabum yā Rab qarīn-i isticābet kıl

İlāhī kendi dest-i kudretüñle feth-i bāb eyle

-42-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey günāhın yüklenüp mālın koyan ġāfil kişi

Mālı gönder қо günāhı 'aksine itme işi

-43-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Rāygān virür imiş çünkü lebin ol dil-ber

'Āşıkun şimdi yüzi anuñiçün turşī şatar

⁴¹ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Hayālī Bey Dīvānı*'nda yer alan ikinci gazelin ilk beytidir. (Tarlan, 1945: 110)

⁴² YMŞM'de beytin şairi Ālī olarak belirtilmiştir. Mühür-dār Ālī Efendi'nin *Vak'anāme-i Ca'fer Paşa* adlı eserinde ilgili beytin ikinci mısraı bir kıt'ada geçmektedir. (Uysal, 2021: 92) İlk mısraa ise bu kıt'ada yer verilmemiştir.

-44-⁴³

[NEV'Î]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Başı erişdi göge rif'at ile her dūnuñ

Hağ budur kim katı alçaqlığı var gerdūnuñ

-45-⁴⁴

‘ULVÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kad kıyâmet gamze âfet hağ güzel ruhsâr hûb

Şimdi sensün hûb-rûlar içre maḥbûbü'l-kulûb

-46-

MEŞÂMÎ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Bulur bir gün kapuñda 'âkıbet mâhı sultānum

Şaḡın erbâb-ı 'aşḡuñ yerde ḡalmaz âhı sultānum

-47-

ŞUĞLÎ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Bizden şoruñ o çâh-ı zeneḡdân leṭâfetin

Zîrâ anuñ içinde ağardı şaḡalımuz

-48-⁴⁵

ŞABRÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

⁴³ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Nev'î Divanı*'nda yer alan 233 numaralı gazelin ilk beytidir. (Tulum-Tanyeri, 1977: 369)

⁴⁴ *Derzi-zâde Ulvî Divanı*'nda bu beyit yer almamaktadır. (Çetin, 1993) Beyit, Derzi-zâde Ulvî'nin divanında yer almayan bir beyti olabileceği gibi Hüseyin Ulvî Efendi, Yegânoğlu Ulvî Çelebi gibi Ulvî mahlasıyla şairler kaleme alan başka bir şaire de ait olabilir.

⁴⁵ YMŞM'de beytin şairinin Sabrî olduğu belirtilmiştir. Divan şiirinde "Sabrî" mahlasını kullanan birden fazla şair olmuştur. Arapzâde Sabrî Abdurrahman Çelebi (Uz, 2009), Sabrî Seyyid Muhammed Emin (Belli, 2010), Sabrî Mehmed Şerîf (Çeçen, 2010), Sabrî Karayılan-zâde Seyyid Mehmed Emin (Coşkun, 2013) divanları incelenmiş; ilgili beyite bu divanlarda yer verilmediği görülmüştür.

Hañcer-i âzâr ile biñ yerde mecrûh olsa ten
Geçmez ol hûnî hevâsından gönül geçsün geçen

-49-⁴⁶

[ŞABRÎ]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Sen şimdi beni ok gibi yâbâna atarsın
Ammâ ki eyâ kaşı kemânum çok ararsın

-50-⁴⁷

HÂLETÎ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

O meh bir âsumânî câme giymiş sîne çâk olmuş
Açıkdur gök kapısı **Hâletî** tırma du'â eyle

-51-⁴⁸

VEHBÎ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Kalur mı rûz-ı rustâhîze yoħsa ey kıyâmet kad
Senüñle bir gice haşır olmak olmaz mı bu dünyâda

-52-

BEHCET

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Cennet-i gülşen-i hüsninde lebi kevşerdür
Bunu işrâb ideyor kâse-i sîb-zeķanı

⁴⁶ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Kâbilî'nin Sulţân-ı Hübâna Münâsib Eş'âr* adlı eserinde Şabrî'ye nispet edilmiştir. (Gürbüz, 2018: 204) Beyit YMŞM'de, üç farklı yerde aynı şekilde geçmektedir.

⁴⁷ *Azmizâde Hâletî Divanı*'nda yer alan 734 numaralı gazelin 5. beytidir. (Kaya, 2017: 518)

⁴⁸ *Seyyid Vehbî Divanı*'nda 202 numaralı gazelin 4. beytidir. (Dikmen, 1991: 642)

-53-⁴⁹**[CĀMĪ BEG]****Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

Zülf-i dil-ber tolaşur boynuma iki gicedür

Ey mu‘abbir vâkı‘an ta‘bîri anuñ nicedür

-54-⁵⁰**HAYĀLĪ****Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

Hâkinüñ her zerresi Ferhâduñ eylermiş fiğân

Bî-sütünda bir kişi çağırsa Şîrîn adını

-55-⁵¹**EMRĪ****Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

Görinen encüm degül dendânlarıdur eyle kim

Her gice hâlüm görüp bu çarh olur handân baña

-56-⁵²**NEV‘Ī****Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

Kahr-ı dehr ile olur tûṭî gurāba hem-nişîn

Yine şekvāyı gurāb eyler garābet bundadur

[8b-d]-57-⁵³**DÜRRĪ****Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

Bu ne perdāhte işdür bu ne şāhāne reviş

Bu ne nāzük hareketdür bu ne zībā imā

⁴⁹ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Gelibolulu Mustafa Âlî’nin *Künhü’l-Ahbār* adlı eserinin tezkire bölümünde beytin, Cāmī Beg’e ait olduğu bilgisi verilmiştir. (İsen, 2017: 234)

⁵⁰ *Hayālī Bey Divanı*’nda yer alan 75 numaralı gazelin 4. beytidir. (Tarlan, 1945: 428)

⁵¹ *Emrī Divanı*’nda yer alan 16 numaralı gazelin 3. beytidir. (Saraç, 2004: 26)

⁵² *Nev‘ī Divanı*’nda yer alan 82 numaralı gazelin 6. beytidir. (Tulum-Tanyeri, 1977: 279)

⁵³ *Dürrī Ahmed Efendi Divanı*’nda 11 numaralı kasidenin 5. beytidir. (Vural, 2019: 64)

-58-⁵⁴**NĀDİRĪ****Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

Dīde pür-ḥün u dil āzürde vü ḥāṭır bīmār

Baḥt ber-geşte vü tāḳat kem ü miḥnet bisyār

-59-⁵⁵**ŞABŪḤĪ****Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

Zülf pür-çīn ḡamze pür-kīn leb pür-efsün çehre pāk

Ḥançer elde tīḡ belde bāde serde sīne çāk

-60-⁵⁶**BEDĪ‘Ī****Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

Yār ser-keş sīne pür-āteş ḡōñül sevda-perest

Baḥt nā-hem-vār ṭālī‘ ser-nigün ḥāṭır şikest

-61-⁵⁷**MECDĪ****Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün**

Reftārına ḡüftārına destārına baḳdım

Bu şīveyi bu cünbişi bu tarzı begendüm

⁵⁴Nādirī Divanı’nda, Müseddesler başlığı altındaki ilk müseddesin 4. bendinin 3. ve 4. mısralarından oluşmaktadır. Bu nedenle matla başlığı yerine müfred tercih edilmiştir. (Külekçi, 1985: 212)

⁵⁵Şabūḥī Şeyḫ Ahmed Dede Divanı’nda 4 numaralı müseddesin ilk bendinde geçen mısralardan oluşmaktadır. (Sarı, 1992: 221)

⁵⁶YMŞM’de Bedī‘ī’ye nispet edilen beyit; Esrār Dede’nin Tezkire-i Şu‘arā-yı Mevleviyye adlı eserinde, Derviş Çelebî Efendi’ye nispet edilen bir gazelin matlaı olarak geçmektedir. (Genç, 2018: 123) Kınalı-zāde Hasan Çelebî’nin Tezkiretü’ş-Şu‘arā adlı eserinde de aynı beyit, Derviş mahlaslı şaire nispet edilir. (Sungurhan, 2017: 356) Bu bilgilere mukabil Sadettin Nüzhet Ergun, Türk Şairleri adlı eserinde meseleye farklı bir açıdan yaklaşarak söz konusu gazel, Yayabaşızāde Derviş’e ait olduğu hâlde Esrār Dede’nin “Mevlevîlik gayretiyle hareket ederek” şiiri Derviş Çelebî’ye nispet ettiğini ifade eder. (Ergun, 1944: 1166) Mecmuanın 71b sayfası derkenarında aynı beyite yer verilmiştir.

⁵⁷Divan şiirinde “Mecdî” mahlası ile şiirler kaleme alan ve bilhassa Hadāiku’ş-Şakāik adlı eseriyle meşhur olan Mecdî Mehmed Efendi’nin şiirleri arasında bu beyit tespit edilememiştir. (Eskimen, 2008)

[9a]

-62-⁵⁸

[SELMÂN / İLÂHÎ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Râzımı keşf eylediler nokta nokta hâller

Kumda oynasın begüm şimdengerü remmâller

-63-

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Yağdı yandırdı nâr-ı Bû Lehebî

On üç on dört yaşında bir çelebî

-64-⁵⁹

[DEFTER-ZÂDE CEMÂLÎ]

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Âh kim bir sipâhî dil-dârı

Beni etdi soğak silah-dârı

-65-

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Miyân-ı lücce-i hayretde kaldı keşî-i dil

Ki bahr-i gamda gönül vardı pâre çarpıldı

-66-⁶⁰

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dil-beri ağyardan men' itmege çekme emek

Ey gönül dîvânelükdür vâkıfı mülk olsun dimek

⁵⁸ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. *Beyânî (Carullahzâde Mustafa) Tezkiresi*'nde (Sungurhan, 2017: 95) Riyâzî Muhammed Efendi'nin *Riyâzü's-Suarâ* adlı eserinde ve Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü's-Su'arâsında* (Sungurhan, 2017: 443) beytin Selmân mahlaslı bir şaire ait olduğu belirtilmektedir. Aşık Çelebi'nin *Meşâirü's-Suarâsında* aynı beyit, İlâhî'ye ait gösterilir. Aşık Çelebi'nin, şairin asıl adının Selmân olduğu ve bir zaman Selmân mahlasını kullandığı yönünde verdiği bilgiler diğer tezkirelerde verilen bilgilerle örtüşmektedir. (Kılıç, 2018: 146)

⁵⁹ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin tezkiresinde beyit, Defterzâde Cemâlî'ye nispet edilmiştir. (Sungurhan, 2017: 271)

⁶⁰ Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, *Kemâlpaşa-zâde Divanı*'nda yer alan 97 numaralı kıt'anın ilk beytidir. (Demirel, 1996: 97)

-67-⁶¹

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Miyânın koşdıran dil-berden ey dil ihtirâz eyle

Yıkılır eski 'âdetdür binâ elbette bel virse

-68-⁶²

[EDİRNELİ KÂMÎ]

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Sen sen ol ehl-i keyf olan yerde

Çahveyi eksük itme bir ferde

-69-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ney gibi bağı yanıķ sîne delik

Neye dönderdi fakîri dedelik

-70-⁶³

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Başdan ayağa libâsın o şehûn tâzeledük

Çurc-ı çakşırı içinden çıkar endâzeledük

-71-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Dür-bînini al destüñe gel gör ney imiş

Niye halk itdi diye Çazret-i Mevlâ nâyı

⁶¹ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Feyzî-i Kefevî Divanı*'nda yer alan 338 numaralı gazelin 3. beytidir. (Eflatun, 2003: 532)

⁶² YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Edirneli Kâmî Divanı*'nda "Matâli" bölümünde yer alan 122 numaralı matladır. (Yazıcı, 2017: 322)

⁶³ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Bosnalı Alaeddin Sâbit Divanı*'nda Ebyât bölümünde yer alan 117 numaralı beyittir. (Karacan, 1991: 558)

-72-⁶⁴

[SĀBĪT]

REVĀNĪ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Haddi mi var ki meh-i nev ide mihr ile cidāl

Tırnağın kesse olur nice anuñ gibi hilāl

-73-

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

Dil-ber ne dem ki serv gibi h‘oş-hırām olur

Sāye gibi fütādeye rāhat hārām olur

-74-

FĀḤİR

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Müje-i mürdan olsa kâlemi destinde

Yine taşvîr idemez müy-ı miyânın Mānī

-75-⁶⁵

[NECĀTĪ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Sen baña gelmek muḥāl ü ben saña varmak ba‘îd

Kim Hümā inmez yere konmaz kebûter Ka‘beye

-76-⁶⁶

[GELİBOLULU SURŪRĪ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Niçün alursın raḳîbüñ aḳçesin dil-ber didüm

⁶⁴ Bu beyit, *Revānī Divanı*’nda yer alan 18 numaralı kasidenin 21. beyti olup şu şekilde yazılmıştır:

“Ey hilāl eyleme ebrū-yı niğâr ile cidāl

Tırnağın kesse olur nice senüñ gibi hilāl” (Avşar, 2017: 118)

⁶⁵ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Necātī Beg Divanı*’nda *Gazeller* bölümünde 456 numaralı gazelin 4. beytidir. (Tarlan, 1997: 423)

⁶⁶ Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, Gelibolulu Surūrī’ye ait olup *Naẓîre-i ‘Ulvî*’nin ikinci beytidir. (Ünver, 2020: 79)

Güldi dedi pâdişâh almaz mı kâfirden hārâc

-77-⁶⁷

[NĀBĪ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Kendi gül destinde gül hem nâli gül ruhsârı gül
Hüsni vefk olmuş o şūhuñ çār-ender-çār gül

-78-⁶⁸

[GELİBOLULU MUSTAFA ‘ĀLĪ]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Yıkıldı hâtırım gönüm hārâb oldu o gül bilmez
Yine cevri itmek ister tâzedür hâtır gönül bilmez

-79-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Ne yārân kaldı ‘âlemde ne h‘od evvelki dem kaldı
Kādīmī âşinâlardan hemân bir derd ü ğam kaldı

-80-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Şataşdım rāh-ı ‘aşkuñda yine ben bir ‘aceb derde
‘Aceblemeñ behey dostlar yolumda var imiş geldi

-81-⁶⁹

[VEYSĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Ser-i gīsū-yı girih-gīrūñ ucından güzelüm
Ġam-ı zencīr-i belāyı kırılınca çekelüm

⁶⁷ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Nābī Divanı*’nda yer alan 25 numaralı matladır. (Bilkan, 1993: 1121)

⁶⁸ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Gelibolulu Mustafa Ālī Divanı*’nda yer alan 544 numaralı gazelin ilk beytidir. (Aksoyak, 2018: 771)

⁶⁹ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Kınalızāde Hasan Çelebi’nin *Tezkiretü’ş-Şu‘arā* adlı eserinde Veysī’nin şiirleri arasında zikredilmektedir. (Sungurhan, 2017: 908)

-82-⁷⁰

[HASMÎ]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Egerçi yok fakîrûñ âşinâsı

Velîkin müstecâb olur du'âsı

-83-⁷¹

[SEYFÎ]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Dil-rubâlar arasında saña server didiler

Baña da sen şanemüñ yolına ser ver didiler

-84-⁷²

[RÂMÎ ABDURRAHMÂN ÇELEBÎ]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ne kadar cevher-i zî-kıymet ise beyne'n-nâs

Bir hâcer pâresidür la'lüne nisbet elmâs

-85-⁷³

[SÂ'Î]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Sîneye çekdim o nâzûk bedenüñ sînesini

Dâğ-ı 'aşkuñ bu gice tâzeledüm penbesini

⁷⁰ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. *Hasmî Divanı*'nda yer alan 34 numaralı müfreddir.

⁷¹ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. *Konya Bölge Yama Eserler Kütüphanesindeki 15 HK 224 Numaralı Şiir Mecmuası*'nda Seyfî'ye ait bir gazelin matlaı olarak geçmektedir. (Süngü, 2018: 201)

⁷² Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. *Râmî Abdurrahmân Çelebi Divanı*'nda 131 numaralı gazelin matlaıdır. (Kavukçu, 2000: 197)

⁷³ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü's- Şu'arâ* adlı eserinde (Sungurhan, 2017: 412), aynı şekilde Mustafa Cârullahzâde'nin *Beyânî Tezkiresi* adlı eserinde (Sungurhan, 2017: 85) ve Riyâzî Muhammed Efendi'nin *Riyâzü's-Şuarâ* adlı eserinde (Açıkgöz, 2017: 173) beyit, Sâ'î'nin şiirleri arasında zikredilmektedir.

-86-⁷⁴

[VECDİ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Beni getürmez o hercâi yādına hergiz

Lisân-ı 'aşkda nāmum vefâ mıdur bilmem

-87-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Didüm cānā cemālūne dilerdüm bir nazar bakmak

Didi kim āşināluğdan murāduñ bu mıdur bak bak

-88-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ger günāhum çok olur ise ne ğamdur yā Celīl

Raḥmetüñ baḥrine nisbet *inneḥū şey'ün kalīl*

-89-

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ

Yandurduñ eritdün beni şöyle cānā

Bezm-i ḥurem ḥazretüne mûm itdün

[9b]

-90-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ne dimekdür ne dimekdür ne demek

Yâri tenhāya çeküp būs itmek

-91-⁷⁵

[MESİHİ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

⁷⁴ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Vecdî Divanı*'nda yer alan 39 numaralı gazelin 3. beytidir. (Yanmaz, 1995: 98)

⁷⁵ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Mesîhî Divanı*'nda, 155. gazelin matlaında bazı kelimeleri farklı olarak şu şekilde geçmektedir:

Ḥalāvet kim leb-i dil-berde buldum

Daḥi ne şehd ü ne şekkerde buldum (Mengi, 2020: 215)

Şu lezzet kim leb-i dil-berde buldum

Anı ne şehd ü ne şekkerde buldum

-92-⁷⁶

[SAḤḤĀF RÜŞDÎ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Zene meyl itmez idi hüsni ile hırşîd olsa

Ḳaysuñ olsaydı eger zerre kadar idrâki

-93-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Ḳays ü Ferhâd ‘acebdür zene virmüş gönlin

Ol zamānlarda meger var ise oğlan yoğ imiş

-94-⁷⁷

[TAŞLICALI YAḤYĀ BEY]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

‘Aqlumı almaḳdan ise cânım al didüm aña

Ol perî güldi didi ‘aqluñ alan cânuñ ala

-95-⁷⁸

[GÜLĀBÎ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Saña öykünmege cânā şanemüñ cânı mı var

Ya seni koyup aña tapanuñ imānı mı var

⁷⁶ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Saḥḥāf Rüşdî Divanı*’nda, 178 numaralı gazelin 3. beytidir. (Ekici, 2006: 262)

⁷⁷ Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, *Taşlıcalı Yaḥyā Bey Divanı*’nda yer alan 17 numaralı gazelin matlaıdır. (Çavuşoğlu, 2023: 255)

⁷⁸ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Mustafa Cârullahzâde’nin *Beyânî Tezkiresi* adlı eserinde (Sungurhan, 2017: 167); Aşık Çelebi’nin *Meşâirü’ş-Şu’arâsında* (Kılıç, 2018: 307), Kınalızâde Hasan Çelebi’nin *Tezkiretü’ş-Şu’arâ* adlı eserinde (Sungurhan, 2017: 718) beyit, Gülâbî’ye nispet edilmiştir.

-96-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Ey kuşûrın gören ol hûb-ı melek-sîmānuñ
Çeşm-i Mecnûn ile bak sen yüzine Leylānuñ

-97-

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Luţf idüp bir gün başa şāyed yüzüm üzre kadem
Ey muşavver reh-güzār-ı yāra nakş it şûretüm

-98-⁷⁹

‘UBEYDÎ

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün⁸⁰

Gözime şanma remedden siyeh niķāb iderüm
Bu göz ile yüzüne bakmağa hicāb iderüm

-99-⁸¹

[ŞEM‘Î]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

Ėam ü şādî geçermiş çünki bildük
Bir iki gün ya ağladık ya güldük

-100-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

Güzelüñ nāz iledür müntehāsı
Eger nāz itmese bir pul bahāsı

⁷⁹ YMŞM’de beytin üzerinde ‘Ubeydî yazmaktadır. Fakat beyit ‘*Ubeydî Divanı*’nda yer almaz; *Mesîhî Divanı*’nda yer alan 12 numaralı gazelin matla beytidir. (Mengi, 2020: 310)

⁸⁰ Beytin ait olduğu şiirin diğer beyitleri de incelenerek “Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün” vezni yerine bu vezin yazılmıştır.

⁸¹ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Şem‘î Divanı*’nda beyitler bölümünün 1 numaralı beytidir. (Karavelioğlu, 2014: 241)

-101-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Qaddi mevzûn ü teni nâzûk ü endâmı laţîf

Hâşılı ol gül-i ra‘nâda leţâfet kât kât

-102-⁸²

[NÂBÎ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün

Her bir nigâh-ı nâzı yağmager-i taḥammül

Efsûs düşdi ḥâţır bir böyle dil-rubāya

-103-⁸³

[ŞEYHÜLİSLÂM BAHÂYÎ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘lü Fâ‘ilün

Bir şâhdur ki aḥter-i na‘l-i semendine

Raşşâd-ı mihr-i ḥîre bakar ka‘r-ı çâhdan

-104-

Qıţ‘a

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Cefâlar baḥş idüp cânâ sarây-ı gönlümi yıķduñ
Hezâr yıķuķ revâ degül efendüm bir kuzâsın düz
2. Göñül murğını tuttuñ dâm eliyle efendüm sen
‘Aceb yanup yaķılmaķda ķuluñ şâdûr şeb-i rûz

[10a]

-105-

‘İLMÎ-İ EDİRNEVÎ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Kûyuña vardı felek ḥurşîd-i ‘âlem-tâb ile

⁸² YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Nâbî Divanı*’nda yer alan 785 numaralı gazelin 2. beytidir. (Bilkan, 1993: 946)

⁸³ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Şeyhülislam Bahâyî Divanı*’nda yer alan 6 numaralı kasidenin 7. beytidir. (Toprak, 2006: 89)

İrtifâ‘ aldı ruhuñ mihrinden uşurlâb ile

-106-

‘AZMÎ

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Elinden inlemezdi mübtelâlar nây-veş dehrün
Güzellerde eger muṭrib gibi ḳavl ü ḳarâr olsa

-107-

RİYÂZÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Düşde görmege yokdur ruḥ-ı dil-dârı mecâl
Dîdemün uyḥusını aldı bu baḥt-ı pür-ḥâb

-108-

ÂZERÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Baḥa geh söyledi geh söylemedi nâz ile yâr
Der demez kıldı beni kendüsine ‘âşık-ı zâr

-109-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Degül âyînede ‘aks ol cemâl-i ‘âlem-ârâya
Perî-rû bir melekdür ḡaybdan gelmiş temâşâya

-110-

FEYZÎ

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Didüm ‘adüv çekemez bâr-ı ebḥur-ı cānânı
Uzun ḳulaḳdan eşitmiş meger o ḥar ânı

-111-

VE LE-HŪ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Yārin aldurdı deyü güldi baña düşmen dün

Aldırur seyr idesüz ol daği yarın bir gün

-112-

ḤAYRETİ

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün

Olsaydı bendeki derd Mecnûn-ı bî-nevāda

Ḳuş mı ḳarār iderdi başındaki yuvada

-113-

MAMA EDİRNEVİ

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

Esrār-ı ğam itdi beni ber-vech ile ḥayrân

Eller gülüşür ḥālûme ben derd ile giryân

-114-⁸⁴

RŪḤİ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Gencsin ilden nihān olmaḳ münāsibdür saña

Ḡonce iseñ ‘andelībüz şem‘ iseñ pervāneyüz

-115-

ĀHİ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Her güzelle şalınan kesb-i zārāfet idemez

Her Gülistān okıyan şanma ki hep şā‘ir olur

⁸⁴ Beytin her iki dizesi de *Rūḥī Divanı*’nda yer alan 426 numaralı gazelde bulunmaktadır. Fakat gazelde mısralar aynı beytin mısraları değildir. İlk mısra, 4. beytin ilk mısraı; ikinci mısra ise 2. beytin 2. mısraıdır. (Ak, 2001: 587)

-116-⁸⁵

CİNÂNÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kürside evşâf-ı la'l-i dil-beri zıkr eylemez

Mürde-dildür vâ'izüñ aşla sözinde rûh yok

-117-

TAB'Î

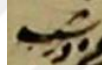
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Tâir-i gülşen-i kudsem bu cihân dāmumdur

Beni bunda tutan ol tıfl-ı gül-endāmumdur

-118-⁸⁶

MÂNÎ

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Getürdi ortaya bir âbnūsî hoşka felek

İçünde zer-varağa şarılı ğidālar var

-119-

ŞADIK

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Ol hatt-ı siyâh ile ruhuñ ey büt-i şimşâd

Bir al varağdur ki hatı hatt-ı Hüdâ-dād

-120-

SÂ'Î

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Hübân-ı şehr seyrüñe hammāma girdiler

Soyundılar da göre ne endāma girdiler

⁸⁵ *Cinānī Divanı*'nda 99 numaralı gazelin 2. beytidir. (Okuyucu, 1994: 513)

⁸⁶ *Mānī Divanı*'nda 4 numaralı kasidenin 7. beytidir. (Demirel, 2017: 35)

-121-⁸⁷**HÜDÂYİ****Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Dü nīm eyler seni ey dīl şaḡın varma der-i yāre

Hemānā bir varur iki gelürsin hā-yı bī-çāre

-122-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Beni zūlf-i siyehūndür düşüren sevdāya

Saña āşūftelügümdür sebep istiḡnāya

-123-

ŞUN'İ**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Dögüp sīnem n'ola āh eylesem cānānuñ ardınca

Yürür 'ādetdürür ṭabl ü 'alem sulṭānuñ ardınca

-124-

'AŞKİ**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

'Āşık ol āvāze-i perr-i mekesden ḥālet al

'Ārif ol zenbūr-veş her gördigüñden lezzet al

-125-

CELĀL-ZĀDE**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Bir mehūñ mihrüyle ey dīl şehrden gitmez misün

Derde ḥ'od yok çāre tebdīl-i hevā itmez misün

⁸⁷ Beyit, 'Azīz Maḥmūd Hüdāyī (Tatcı-Yıldız, 2005) ve Hüdāyī-i Qadīm (Demiralay, 2007) *Divanlarında* yer almamaktadır.

-126-

VE LE-HÛ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Yıkmasun mı gözyaşı bu çeşmümün bünyadını

Şimdi mi etdi hazer tobrağdan dīvāra şu

-127-

VE LE-HÛ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ārzū-yı leblerünle gitdüm āhır kūyuña

Yā beni tobrağ çeker yā ey perī ruhsāra şu

-128-⁸⁸

‘ĀLĪ

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün

Her bir şanemün baksañ taşviri derūnumda

Yohsa bu benüm sīnem bütḥāne midür cāna

-129-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Dil-berün ḥulḳunı gör bakma cemālüne şakın

Yohsa nakḳāşa nazar kıl neler eyler taşvīr

-130-⁸⁹

[FUẒŪLĪ]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Teng-i şeker olmasa idi dürc-i dehenün

Olmazdı çıkan lehce-i güftār-i lezīz

⁸⁸ *Gelibolulu Ālī Divanı*'nda 20 numaralı gazelin 2. beytidir. (Aksoyak, 2018: 514)

⁸⁹ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Fuzûlî Divanı*'nda geçen bir rubainin son iki dizesidir. (Kılınç, 2021: 759)

-131-

HĀKĪ

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Gel kim sen vezāreti baña vir

Beni medh eyle gör ‘aṭā nic’ olur

[10b]

-132-

ĀZERĪ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Olma sengîn-dil ki ‘âşık âh ü zâr eyler şakın

Tîr-i âhenden hâzer kıl taşā kâr eyler şakın

2. Kavline tûrmaz deyu ta‘n eyler cāna niye

Güş idüp agyârla kavl ü qarâr eyler şakın

-133-

VE LE-HÛ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. ‘Anberîn hattı nigāruñ yüze gelmezse n’ola

Zâhir oldukca anı âteş-i ruhsârı yaqar

2. N’ola Mecnûn gibi şahrâda tûtarsam mesken

Āzerî âteş-i âhum der ü dîvârı yaqar

-134-

ĀZERĪ

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Gördüm ‘adüvvi kendüñe dün hem-dem eyledüñ

Eksildi sūz-ı ‘aşkum efendi kem eyledüñ

2. Ğamhāneden gidüp beni itdüñ esîr-i ğam

Varduñ ‘adüvv-i bed-güheri harem eyledüñ

-135-⁹⁰

SİRRİ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Yâkût şanma hicr-i leb-i la'l-i yârdan
Kâmile tıldı ağlamadan hânumuñ gözi
2. Seyr it habâbı dîde-i 'ibretle bir nâzar
Güya ki kâldı sâgar-ı meyde Cemüñ gözi

-136-⁹¹

[CİNÂNÎ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Cinânî sâde iken levh-i dil nakş-ı muhabbetden
Başumda yazı imiş bir güzel sevdüm hat-âverden

-137-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Görüp dir nâka-yı Leylâyı Kays ey mâye-i devlet
Yeter baña ayagüñ başdığı yer pây-e devlet

-138-⁹²

‘ÂŞIK

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Her şeb ruhuñ gibi bize bir vechile toğar
Bu şiveyi kamerde güneşden alur şatar

[11a]⁹³

⁹⁰ *Riyâzü'ş-Şuarâ*'da bu kıt'a, Trabzonlu Mehmed Sırrî Efendi'nin şiirleri arasında zikredilir. (Açıkgöz, 2017: 180)

⁹¹ *Cinânî Divanı*'nda bu beyit yer almamaktadır. (Okuyucu, 1994)

⁹² *Âşık Çelebi Divanı*'nda 84 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kılıç, 2017: 120)

⁹³ 11a sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

[11b]

-139-⁹⁴

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Mişāl-i Ka'be eyā nūr-i dīde-i 'uşşāk

Gören cemālüne müştāk görmeyen müştāk

-140-

‘ARAB-ZĀDE

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Şu deñlü mürtefi'dür қаşr-ı bünyād-ı tevāzu' kim

Riyāz-ı cennete nezzāre mümkindür zemīninden

-141-⁹⁵

[DERZĪ-ZĀDE ULVĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sen unutduñsa beni luţfuñla yād itdüklerüñ

Ben unutmam bu dil-i maḥzūnı şād itdüklerüñ

-142-⁹⁶

NĀDİRĪ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Dīde pür-ḥūn ü dil āzürde vü ḥātır bīmār

Baḥt ber-geşte vü tāḳat kem ü miḥnet bisyār

-143-

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Ol mûy-ı 'anberīn ile ḥāl-i cebīn-i yār

Ser-şafḥa-i berāt-ı cemālinde Hū mıdır

⁹⁴ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Nābī'nin *Tuḥfetü'l-Harameyn* adlı eserinin 4. sayfasının 24 ve 25. satırlarından müktebestir. (Kalkışım, 1988: 32)

⁹⁵ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Derzī-zāde Ulvī Divanı*'nda numaralı müseddeste geçmektedir. (Çetin, 1993: 156)

⁹⁶ *Nādirī Divanı*'nda yer alan I numaralı müseddesin 4. bendinin 3. ve 4. mısralarıdır. (Külekçi, 1985: 212)

-144-⁹⁷

[ĀZERĪ]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Dilâ ol nâme-i ser-beste kim dil-dârdan geldi

Daḥî açılmadık bir gonçedür gül-zârdan geldi

-145-

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Şayd itmege murg-i dili ol dil-ber-i 'aṭṭār

Dirhemle terâzûsın ider dām ile dāne

-146-⁹⁸

‘ĀLĪ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Kilîd-i kafl-ı ümmîdüm koma keffünde maḥlûkuñ

Îlâhî kendi dest-i kudretüñle feth-i bâb eyle

-147-

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Żarûrî rûy-ı zerdüm oldı altun

Beni ḥarcatmak ister gibi gerdün

-148-

FĀİḲ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Dil-i şad-pâre-i 'uṣṣâḳda olmaz nâle

Kâseler münkesir oldıḳda şadâ virmezler

⁹⁷ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Bir Kırkambar Örneği: 06 MİL YZ A 6188 Numaralı Mecmua* adlı çalışmada Āzerî'ye ait bir gazelin matlaı olarak geçmektedir. (Gök, 2021: 507)

⁹⁸ YMŞM'de beytin şairi Ālî olarak belirtilmiştir. Mühür-dâr Ālî Efendi'nin *Vak'anâme-i Ca'fer Paşa* adlı eserinde 3b sayfasında yer alan kıt'anın ikinci beytidir. (Uysal, 2021: 92)

-149-⁹⁹

NAZMÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Öykünelden hüsn-i bî-hemtâ-yı 'âlem-tābuña

Bildi nokşânın kamer irdi zevâle âfitâb

-150-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ramazân ayı ya şayru beni ya şağ eyler

Bu tutuşla bizi bayrâma şalıncağ eyler

-151-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Gören zâhirde añlar suhtenüñ hâlin harâb ey dil

Velî bilmez anı kim bâtını şâfi 'imâretdür

-152-¹⁰⁰

[ZUHÜRÎ-Yİ RÛMÎ]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Şâhid-i pîr-i muğân gerçi hilâl ebrûdur

Hâk bu kim duhter-i rez daği bir içim şudur

-153-¹⁰¹

[SEMÂ'Î]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey beni seng-i melâmetümden ider 'âr diyen

Benüm ol başını ortada koyup yâr diyen

⁹⁹ Edirneli Nazmî Divanı'nda yer alan 717 numaralı gazelin 2. beytidir. (Üst, 2018: 498)

¹⁰⁰ YMŞM'de beytin kime ait olduğu belirtilmemiştir. YMŞM'nin 8a sayfasında aynı şekilde yer alan beyit, Şadiķi'nin *Osmanlı Şairleri Tezkiresi*'nde Zuhûrî-yi Rûmî'ye nispet edilmiştir. (Karhan, 2018: İstanbul)

¹⁰¹ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. *Künhü'l-Ahbar*'ın *Tezkire* kısmında Semâ'î'ye nispet edilmektedir. (İsen, 2017: 249)

-154-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Ṭatlu sözlerle beni ağlamasun dir ammā
Sükker-i la‘li o şūḥuñ daḥi çok şu götürür

-155-¹⁰²

‘ĀLĪ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Keşf-i rāz eyler isem zerre kadar a‘dāya
Dehenüñ gibi vücūdum ‘adem etsün Mevlā

-156-¹⁰³

[SĀBĪT]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Şaḥn-ı güftārda cevelān idemez lāgardur
Edhem-i ḥāmemüzüñ bir ayağı aqşardur

-157-¹⁰⁴

[CA‘FERĪ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Dirlügümden ölmek ey sīmīn-beden yegdür baña
Cāme-i zer-beft-i dībādan kefen yegdür baña

-158-¹⁰⁵

HÜDĀYĪ

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Cemālūñi niçe yüzden görem diyen diller
Şikeste āyineler gibi pāre pāre gerek

¹⁰² *Gelibolulu ‘Ālī Divanı*’nda 22 numaralı gazelin 3. beytidir. (Aksoyak, 2018: 515)

¹⁰³ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Bosnalı Alaeddin Sābit Divanı*’nda *Ebyāt* bölümünde yer alan 49 numaralı beyittir. (Karacan, 1991: 558)

¹⁰⁴ *Kāfile-i Şu‘arā* adlı eserde asıl adı Bālī olan ve Ca‘fer Çelebi’nin oğlu olduğu belirtilen Ca‘ferī’ye ait olduğu yönünde bilgi vardır. (Oğuz-Koncu-Çakır, 2017: 156)

¹⁰⁵ *Hüdāyī-i Kadīm Divanı*’nda yer alan 116 numaralı gazelin 4. beytidir. (Demiralay, 2007: 167)

-159-

ŞĀH

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çeşmüñ ol mirrîh-i hünîdür ki kavs altındadır

Alnuñ ol hırşîd-i tâbân kim hilâl üstindedür

-160-

CEMĀLĪ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kürek sırt hammâmı sînem külhan-ı pür-nâridur

Ten Sitanbül şehri ton güyâ ki Bitpâzâridur

-161-

LE-HÛ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Rikâb-âsâ nigâruñ pâyüñe ger yüz sürem dirseñ

Yolunda irtikâb eyle aşılmağı başılmağı

-162-¹⁰⁶

HAYĀLĪ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Belün çoçmuşlar öpmüşler ruhı zîbâñı varmışlar

Nihâl-i gülşeni egmişler andan gül kıparmışlar

[11b-d]

-163-¹⁰⁷

[CİNĀNĪ]

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Ögerek göklere çıkarmış idi

Anı bir iki yerlere giresi

¹⁰⁶ *Hayālî Bey Divanı*'nda bu beyit yer almamaktadır. (Tarlan, 1945)¹⁰⁷ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Cinānî Divanı*'nda yer alan 5 numaralı manzum mektubun 11. beytidir. (Okuyucu, 1994: 150)

-164-¹⁰⁸

VEHBİ

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

O tarz u tavr tabî'atca şîve gön'lümce
Hırâm-ı cılve-i nâzuñ miyân murâdumca

-165-¹⁰⁹

NEDİM

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Bir pür-nemek kırışmesi bir tatlu handesi
Bir sükkerîn tekellümi bir h'ş edâsı var

-166-¹¹⁰

MUĞİBBİ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

Ser-i zülfini gördüm cîme beñzer
Leb-i la'lini şordum mîme beñzer

-167-¹¹¹

NECÂTİ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

Maķâmâtı ser-â-ser seyr idersin
Gelürsin bunda şehnâz öğrenürsin

-168-

RAĞİĞİ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

Güzelsin cümle encümden sen ey meh
İnanmazsañ eger işte terâzû

¹⁰⁸ Seyyid Vehbî Divanı'nda 201 numaralı gazelin 3. beytidir. (Dikmen, 1991: 641)

¹⁰⁹ Nedîm Divanı'nda yer alan 25 numaralı gazelin 2. beytidir. (Macit, 2017: 220)

¹¹⁰ Muğibbî Divanı'nda yer alan 1179 numaralı gazelin matlaıdır. (Yavuz-Yavuz, 2016: 667)

¹¹¹ Beyit, Necâtî Beg Divanı'nda yer almamaktadır. (Tarlan, 1997) Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi 339 numarada kayıtlı şiir mecmuasında şairi belirtilmeksizin geçmektedir.

-169-¹¹²

[CEMĀLĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey Cemālî la'l-i dil-ber var iken

Dāne-i 'ünnāb aķīķ olsa yemen

-170-¹¹³

[FEYŻULLĀH EFENDİ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

O gül yüzli güzel ben bülbülünden

Gülistān başladı minnet Hüdāya

[12a]

-171-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Tıfl-ı dil kaddüñ görüp aşka elifden başladı

Rabbi yessir lā tu'assir Rabbi temmim bi'l-ḥayr

-172-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Ne deñlü ḵarnum aç olsa toyar bir pāre etmekden

Velikin gözlerüm toymaz güzel yüzine bakmaḵdan

-173-¹¹⁴

[MÜDĀMĪ / MEZĀĶĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Leblerüñ emsem didim ol dil-berüm emme didi

Kimseye bu sırrı izhār eyleme ammā didi

¹¹² Beyit, *Cemālî Divanı*'nda yer almamaktadır. (Derdıyok, 1988)

¹¹³ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu 11122 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası*'nda beyit, Feyzullah Efendi'ye nispet edilmektedir. (Gücür, 2023: 351)

¹¹⁴ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Kābilî'nin *Sultān-ı Hübāna Münāsib Eş'ār* adlı eserinde beyit, Müdāmî'ye nispet edilmiştir. (Gülbüz, 2018: 140) Başka bir şiir mecmuasında ise Mezākî'ye ait gazelin matla beyti olarak geçmektedir. (Savath, 2021: 57) *Mezākî Divanı*'nda beyit yer almaz. (Mermer, 2021)

-174-¹¹⁵

[ŞĀVUR]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Tolup gül yüzli dil-berlerle meclis döndi gül-zāra

Güle yer yok meger yapışdıram penbeyle dīvāra

-175-¹¹⁶

[FUẒŪLĪ]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

'Aks-i ruhsāruñ ile oldı müzeyyen mir'ât

Beden-i mürdeye virdi nazaruñ feyz-i hayāt

-176-¹¹⁷

[VEYSĪ]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Çū bilürsin ki yaqar āteş-i ğam cān ü teni

Ne var ey kân-ı kerem sen de çerāğ eyle beni

-177-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Deler bağrım geçerse hâtırımdan tır-i müjgānuñ

Kıyāmetler kıpar fikr eylesem kadd-i hırāmānuñ

-178-¹¹⁸

[ADNĪ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Gözüm yaşına raḥm it sorma derden

Ki merdüm-zādedür düşmüş nazardan

¹¹⁵ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Kanuni döneminde yaşayan Şavur mahlaslı Kastamonulu bir divan şairine nispet edilmiştir. (Yazar, 2003: 262)

¹¹⁶ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Fuẓūlī Divanı*'nda yer alan 39 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kılınç, 2021: 401)

¹¹⁷ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Veysī Divanı*'nda, Kahire Beylerbeyi Üveys Paşa için yazıldığı belirtilen tekib-i bendin 7. bendinin 6. beytidir. (Toska, 1985: 172)

¹¹⁸ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Adnī Divanı*'nda yer alan 69 numaralı gazelin matlaidir. (Kufacı, 2006: 95)

-179-

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Güldür dimiş cemâlün için bir niçe gürüh
Gül beñzemez cemâlüne vechen min-el vücüh

-180-¹¹⁹

[KARA FAZLÎ ÇELEBİ]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Ruhsârı yeter yârün 'uşşâka gül-i ahmer
Berg-i güli yâd itme bûlbül-i varak dîger

-181-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Açınca çeşmini nergis çemende hâb-ı gâfletden
Şabâ tebşîr idüp didi zemîne dîdeler rûşen

-182-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Söyle ey dîde benüm 'aynımı kande gördün
Bu kadar yaş geçürdün bu kadar dem sürdün

-183-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Geştî-i şer'i koyup başma kadem girdâba
Zâhidâ toğrica baş egri ayağun kuruya

-184-¹²⁰

[NECÂTÎ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Tıfl iken harc eyledüm 'ömrüm cevân itdüm seni

¹¹⁹ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Kara Fazlî Çelebi Divanı*'nda yer alan 145 numaralı müfreddir. (Özkat, 2005: 370)

¹²⁰ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. *Necâtî Beg Divanı*'nda yer alan 312 numaralı gazelin 4. beytidir. (Tarlan, 1997: 335)

Şimdi yigitlik midür cevruñ beni pîr eylemek

-185-¹²¹

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Eşidüp pend-i pîrânî cevānuñ terkini urmaz

Göñül bir dil-ber ile çift olur elbette tek tırmaz

-186-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Meyānuñla efendi kı̄l ü kı̄lüm kı̄l kadar yokdur

Leb-i la‘lūñle tenhāda sözüm amma kı̄atı çokdur

-187-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Māh dirlerse melāik saña ger itme ‘aceb

Āfitābum kı̄şıye gökden iner çünkü laķab

-188-¹²²

[‘ĀLĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Düğün idince ‘arūs-ı güle dāmād-ı şabā

‘Andelībān-ı çemen okuyıcı çıkdı aña

-189-

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

‘Uşşāķa o şehnāzı şabā ideli kı̄ānūn

Bir büselik āgāzeye olmadı muķayyer

¹²¹ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. *Hāşimî Divanı*’nın *Matâli*’ bölümünde yer alan 130 numaralı matladır. (Karaca, 1995: 90)

¹²² YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. *Gelibolulu Ālî Divanı*’nda 1 numaralı gazelin ilk beytidir. (Aksoyak, 2018: 505)

-190-

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Haṭ-āver olmuş oturmuş o meh taḥiyyāta
Göñül yetiş ki varup şimdi bir selām alalum

-191-¹²³

ḤAYĀLĪ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Akşehire alnuñ yüzüñi Aydın iline
Müşgîn saçuñı mülk-i Karamāna virmezem

-192-¹²⁴

[EDİRNELİ FĀ'İZ EFENDİ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Ṭutuşdu ol Kuloğlınuñ ruḥ-ı pür-tābına dünyā
Ocaḳdan böyle yaluñ yüzli çokdan olmadı peydā

-193-¹²⁵

[SĀBĪT]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Zāhid gidisi dil-bere māil kıza 'āşık
Mābeyn oṭası gibi iki yüzli münāfık

-194-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Çekilür mi tūtalum āl ile tenhālara çek
O gül-i bāğ-ı leṭāfet ne çiçekdür ne çiçek

¹²³ *Ḥayālī Bey Divanı*'nda 22 numaralı gazelin 3. beytidir. (Tarlan, 1945 : 280)

¹²⁴ YMŞM'de şairi belirtilmeyen beyit, *Edirneli Fā'iz Efendi Divanı*'nda yer alan 96 numaralı matladır. (Demir, 2006: 200)

¹²⁵ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. *Bosnalı Alāeddin Sābit Divanı*'nda Ebyāt bölümünde yer alan 131 ve 132. beyitler ilk mısraı biraz farklı olmakla beraber benzer beyitlerdir. (Karacan, 1991: 565)

-195-¹²⁶

[ŞABRÎ]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Sen şimdi beni ok gibi yabana atarsın

Ammâ ki eyâ kaşı kemānum çok ararsın

[12a-d]

-196-¹²⁷

[İŞHÂK ÇELEBÎ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

Göñül âyînesi şâfidür amma

Temâşâ bu ki bir şâhib-i nazar yok

-197-¹²⁸

[SÂZENDE-ZÂDE CA'FER]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

Beline 'âşık oldum cân u dilden

Didi sen de çalar mısın bu kıldan

-198-¹²⁹

[MESİHÎ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bülbül olsam yanuña varsam didüm

Didi n'ola bülbülisen öte tır

-199-

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Gördüm ki yola kâfile-i yâr yöneldi

¹²⁶ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Kâbilî'nin *Sulţân-ı Hübâna Münâsib Eş'âr* adlı eserinde Şabrî'ye nispet edilmiştir. (Gülbüz, 2018: 204)

¹²⁷ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi Y. 0339 Numarada Kayıtlı Mecmua-i Eş'âr*'da İshâk Çelebi'ye nispet edilmiştir. (Akpınar-İner, 2022: 72)

¹²⁸ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Mesîhî'nin *Edirne Şehrengizi*'nde Sâzende-zâde Ca'fer'e nispet edilmiştir. (Mengi, 2020: 105)

¹²⁹ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Mesîhî Divanı*'nda yer alan 45 numaralı gazelin 3. beytidir. (Mengi, 2020: 143)

Ƙobdı ceres-āsā yüregüm ağzıma geldi

[12b]

-200-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şem'a kim teşbîh ider yâ Rab bu hüsni-i mehveşi

Şem'-i h'od maqtûl-ı ser 'üryan ışıkdur âteşi

[13a]

Farsça¹³⁰

[13b]

Farsça¹³¹

[16b]

Farsça¹³²

[16b-d]¹³³

[17a]

-201-¹³⁴

ŞABRÎ

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Şadâ-yı nâle degül gârka-gâh-ı ğamdur bu

Sefîne-i dil-i ser-geştede ezân okınur

-202-

FÂYIK

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Derûnda sūziş-i ğamdan degül fiġân her şeb

Diyâr-ı miḥnetün iḥrâkı var ezân okınur

-203-

SELİM

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Gülince ḥaṭṭı o şūḥuñ 'aceb mi âh etsem

Küsüfa vardıġı dem âfitâb ezân okınur

¹³⁰ *Molla Câmî Divanı*'nda, *Gazeliyyât* bölümünde yer alan 16 numaralı gazele Nişârî mahlaslı şairin yazdığı Farsça tahmis (Ganjoor.net/Molla Câmî, 2022)

¹³¹ Mecmuanın [13b]-[16b] sayfaları arasında Molla Câmî'nin Farsça *Manzum 40 Hadis Tercümesi* ve eserinin mensur mukaddimesi yer almaktadır. (Ganjoor.net/Molla Câmî, 2022)

¹³² Bu sayfada Meczûb mahlaslı bir şaire ait iki farklı Farsça gazel yer almaktadır.

¹³³ [16b] sayfasının derkenarında silindiği için okunamayan bir bölüm vardır.

¹³⁴ YMŞM'de beytin şairi Şabrî olarak belirtilmiştir. Fakat beyit, Nâbî'nin *Siyer-i Veyisî*'ye yazdığı zeyilde geçmektedir. (Özmen, 2015: 515)

-204-

Li-Muḥarriḥi EL-FAḲĪR ‘ABDULLAH EN-NĀḲID¹³⁵

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Zuhûr-ı gönçe-i gülde figân ider bûlbûl

Toğunca her çoçuğuñ gûşına ezân okınur

-205-

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Vişâl-i cem‘-i zevcâtı ta‘accüb etmez bu gönül

Müyesser olunca fethimiz kal‘ada ezân okınur

-206-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Güzeller nakş-ı ḥüsnin seyr idüp didi ‘Ömer Şāhuñ

‘Aceb nakş eylemiş nakḳāş-ı kudret ḥikmet Allāhuñ

-207-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Duḥûl-ı meclis-i ḥāşşını isterseñ ‘Ömer Şāhuñ

Yüri cān u gönülden iste ey dil virmek Allāhuñ

-208-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Nihāl-i ḳadd-i mevzūnun görenler dir ‘Ömer Şāhuñ

Zehī zībā zehī serv-i dilārā kudret Allāhuñ

-209-

TATAR ḤAN

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Berfden post giyer kūh-ı dilāver er idi

Āfitāb-ı ruḥ-ı cānānı ki gördi eridi

¹³⁵ Beytin üzerinde “**li-muḥarriḥi el-faḳīr ‘Abdullah en-Nāḳid**” ifadesi yer almaktadır. 3 mürettibi olduğunu düşündüğümüz mecmuanın ilk mürettibi Şa‘rānī-zāde Abdullah Nāḳid Efendi’dir.

-210-

ŞEH TAHMÂS

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Qand başka başına gülle geçer bir er idi

aşnî-i leb-i cânânı ki gördi eridi

-211-¹³⁶

SULTÂN SÜLEYMÂN

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Şu‘leden tel taınur şem‘-i dilâver er idi

Âteş-i ‘arız-ı cânânı ki gördi eridi

-212-¹³⁷

ĤAYRETÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Yüregi yağlı şabun bate dilâver er idi

Ten-i pâkîze-i cânânı ki gördi eridi

-213-

ĤARÎRÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Âb kim rûz-ı ezelde bir ulu gevher idi

Ne ki kudret-i Qahhârı ki gördi eridi

-214-¹³⁸

NİĤÂNÎ

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Güzel taşvîr idersin ĥâl ü ĥaṭṭ-ı dil-beri ammâ

Füsün ü fitneye geldikde ey Behzâd n’eylersin

¹³⁶ *Muĥibbî Divanı*’nda bu beyit, yer almamaktadır. (Yavuz-Yavuz, 2016)

¹³⁷ 16. yy divan şairi *Ĥayretî Divanı*’nda bu beyit yer almamaktadır. (avuşoğlu-Tanyeri, 1981)

¹³⁸ YMŞM’de beytin Nihânî’ye ait olduğu belirtilmiştir. Fakat aynı beyit, *Şeyĥülislâm Bahâyyî Divanı*’nda yer alan 29 numaralı gazelin 6. beytidir. (Toprak, 2006: 269)

-215-¹³⁹

ME'ÂLÎ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Viren hâlet-i cemâl yâre nâz ü 'işvedür yoḥsa

Yazup bir şüret-i bîcâmı ey Behzâd n'eylersin

-216-

HİFZÎ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Cihân-dâr-ı cevânuñ serv-ḳaddın eyledüñ taşvîr

Der-âgûş itmege geldikde ey Behzâd n'eylersin

-217-¹⁴⁰

[NECÂTÎ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Ġamuñ kuh-sâre aṅsam 'aksine nice sūḥan söyler

Budur aḥvâl-i 'âlem bilmeyen söyler bilen söyler

-218-¹⁴¹

[EMRÎ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Gözüm pür-sîm iken ağlar gönül bî-sîm iken ağlar

Budur aḥvâl-i 'âlem olmayan ağlar olan ağlar

-219-¹⁴²

[NEV'Î]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Muḥabbetden ġaraḫ şanmañ ki Ḳays u Vâmıḳ olmaḳdur

¹³⁹ *Me'âlî Divanı*'nda bu beyit yer almamaktadır. (Schwarz, 1982)

¹⁴⁰ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. *Necâtî Divanı*'nda yer almayan beyit, Hisâlî'nin *Matâli'ün-Nezâir* adlı eserinde Necâtî'ye nispet edilmiştir. (Kaya, 2003: 399)

¹⁴¹ Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, *Emrî Divanı*'nda *Mukatta'lar* blümünde yer alan 156 numaralı beyittir. (Saraç, 2004: 336)

¹⁴² YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Nev'î Divanı*'nda yer alan 86 numaralı gazelin ilk beytidir. (Tulum-Tanyeri, 1977: 281)

Hüner bir hâlet ile vaşl-ı yâre lâyıķ olmaķdur

-220-

Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün

Muhabbetden ğaraż şanmañ ki vaşla lâyıķ olmaķdur

Şadâķatle hüner bir dil-rubāya ‘āşık olmaķdur

-221-

Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün

Muhabbetden ğaraż şanmañ mücerred ‘āşık olmaķdur

Şadâķatle hüner fennünde ‘āşık şādık olmaķdur

[17a-d]

-222-

Li-Muħarririhī ŞEYĖ NİHĀN¹⁴³

Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün

1. Leb-i dil-dāra virmişşün şarābı erguvān rengīn
Alup nūş itmege geldükde ey behzād n’eylersin
2. Muşavver vech-i dil-dāra şulu şeftālū resm etmiş
Tenāvül itmege geldükde ey behzād n’eylersin

-223-

Li-Muħarririhī İSLĀMİ¹⁴⁴

Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün

Güzel taşvīr idersün dil-berūñ gerdānunı amma

Varup būs itmege geldükde ey behzād n’eylersin

[17b]¹⁴⁵

[18a]¹⁴⁶

¹⁴³ Kıt‘anın üzerinde “**li-muħarririhī Şeyh Nihān**” kaydı yer almaktadır. Birden çok mürettibi olduğunu düşündüğümüz mecmuanın diğerk bir mürettibi Şeyh Nihān’dır.

¹⁴⁴ Beytin üzerinde “**li-muħarririhī İslāmī**” kaydı yer almaktadır. Birden çok mürettibi olduğunu düşündüğümüz mecmuanın diğerk bir mürettibidir.

¹⁴⁵ 17b sayfasındaki manzum metinler silindiğı için okunamamıştır.

¹⁴⁶ 18a sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

[18b]

-224-¹⁴⁷

[NEDİM]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş saña
Mey süzülmüş şîşeden ruhsâr-ı âl olmuş saña
2. Bûy-ı gül taķtîr olunmuş nâzuñ işlenmiş ucu
Biri olmuş hoy birisi dest-i mâl olmuş saña
3. Sihr ü efsûn ile dolmuşdur derûnuñ ey kalem
Zülf-i Hârûtuñ dîmek mümkün ki nâl olmuş saña
4. Şöyle gird olmuş Firengistân birikmiş bir yere
Şoñra gelmiş gûşe-i ebrûda hâl olmuş saña
5. Ol bût-i tersâ saña mey nûş ider misûñ dimiş
El-amân ey dil ne müşkilter su'âl olmuş saña
6. Sen ne hâbuñ mestisün billâh kimûñ hayrânısuñ
Kendûñ aldırduñ göñül n'olduñ ne hâl olmuş saña
7. Leblerûñ mecrûh olur dendân-ı sîn-i bûseden
La'lûñ öpdürmek bu hâletle muhâl olmuş saña
8. Yok bu şehîr içre senûñ medh itdigûñ dil-ber **Nedîm**
Bir perî-şûret görünmüş bir hayâl olmuş saña

¹⁴⁷ Nedîm Divanı'nda yer alan 2 numaralı gazeldir. (Macit, 2017: 210)

-225-¹⁴⁸

[NEDİM]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Gör kıadd-i yâri serv-i çemân söylerüm saña
Bağ ol dehâna râz-ı nihân söylerüm saña
2. Sorma peyâm-ı la'lini peymâne duymasun
Ey dil tehâlûk itme amân söylerüm saña
3. Ben şâ'irim o kâmet-i bâlâyı toğrısı
Sevmem disem de belki yalan söylerüm saña
4. Vardur huzûra söyleyecek bir sözüm anı
A'dâ kaçan uyur o zamân söylerüm saña
5. Söylenmez ol perî ile seyrüm meşârsuz
Zannitme ey dil anı hemân söylerüm saña
6. Hamdur dü-zülfî zülfe-veş anuñla bil hemân
Ey bād-ı şabah işte nişân söylerüm saña
7. Eylerse baña daği nazar ol hıdiv-i 'ahd
Hem-çün **Nedim** sihr ü beyân söylerüm saña
8. Seyr eyledükce dâiresin dir sipihre mihr
'İzz ü vakâr u haşmet ü şân söylerüm saña
9. Feyz-i nesim-i lutfi ile gül-sitânda gül
Güyâ diyüp tırur ki hemân söylerüm saña
10. Tâ cebheñ üzre nağş iderüm vasfin 'âkıbet
Ey âfitâb işte 'ayân söylerüm saña

¹⁴⁸ *Nedim Divanı*'nda yer alan 3 numaralı gazeldir. (Macit, 2017: 210)

11. Merrîh heybetini görüp dir pesend ile
Şekl-i melekde şîr-i jiyân söylerüm saña
12. Ey meh rikâbı ol da gör ikbâli ben bunı
Her vakt ü her zamân ü her ân söylerüm saña
13. Hiç bir nişâne yok o miyân ü dehândan
Âgâh olursam ey dil ü cân söylerüm saña

[18b-d] Kıyâmet kıadd

[19a]

-226-¹⁴⁹

[NEDİM]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Hem-vâre humla h' oş başı cām ile leb-be-leb
Ümmü'l-ḥabâiş olsa n'ola duḥter-i 'ineb
2. Sen kim gözümde nürsun ey şeb-çerâğ-ı nâz
Meh ğayra ğamla âyîne-i germ olur bu şeb
3. Kıddüñ ki ceş-i 'işveye şâhum 'alem çeker
Muşhaf kımak ferâzına ḥaṭṭuñ degül 'aceb
4. Defter-keş-i me'âyib-i nâs olma merd iseñ
Kıl zâtuñı nazarlara mecmû'a-yı edeb
5. Seyr it **Nedim** o kıâmeti kim eylemiş murâd
Bu mısra'-ı resâda mezâmîn-i nâzı hep

¹⁴⁹ YMŞM'de gazelin şairi belirtilmemiştir. *Nedim Divanı*'nda yer alan 7 numaralı gazeldir. (Macit, 2017: 212)

-227-¹⁵⁰

[NEDİM]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. 'Aşka düşdüm cân u dil sa'd-i hûbân oldu hep
Şabr u tākāt maşraf-ı çāk-ı girībân oldu hep
2. Açmış oldum sīnesün bir kerre ārām u sūkūn
Sīneden bilmem ne hāletdür girīzān oldu hep
3. Hāl kāfir zūlf kāfir çeşm kāfir el-amān
Ser-be-ser iklīm-i hüsnuñ kafiristān oldu hep
4. Gerdeninden sīnesinden būseler itmişdi va'd
Cümlesünden n'eyleyem kāfir peşīmān oldu hep
5. Bir nezāketle açup fes gūşesinden perçemin
Şöyle göstermiş ki kim gördiyse hayrān oldu hep
6. Şīve-i güftārı hemşīreñ mi öğretti saña
Her sözüñ şīrīn-zebānum cānuma cān oldu hep
7. Sen dimişsün kim kimüñ derdiyle giryāndur **Nedīm**
Hep mürüvvetsüz senüñ derdüñle giryān oldu hep

-228-¹⁵¹

[NEDİM]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

I

Kimlerüñ çeşmüne ol sīne bu şeb nūr oldu
Nereye gitdi o hercāi o meh-pāre 'aceb
Kimlerüñ yāresine merhem-i kāfūr oldu

¹⁵⁰ *Nedīm Divanı*'nda 9 numaralı gazeldir. (Macit, 2017: 213)

¹⁵¹ *Nedīm Divanı*'nda *Musammatlar* başlığı altında yer alan 13 numaralı şarkıdır. Divanda 5 bentten mürettep olan şarkının YMŞM'de 3 bentine yer verilmiştir. (Macit, 2017: 188)

Ƙandedür ƙande o zālīm o sitem-kāre ‘aceb

II

Meclis-i Cem ƙurulaldan olagelmiş elbet
Cāmdan soñra birer buse virülmek ‘adet
Bari sen ey nigh-i ḥasret idüp bir cür'et
Şunı bir söyleseñ olmaz mı ƙadeh-ƙāre ‘aceb

III

Varup ol derd-şinās-ı dil ü cānı bulsam
Ḥāk-i pāyine **Nedīmā** yine yüzler sürsem
Gizlice arasam ağzın lebin emsem sorsam
Hiç bir çāre bilür mi dil-i bīmāre ‘aceb

Farsça¹⁵²

[19b]

-229-¹⁵³

[NEDİM]

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1. Cāy ideli sīnem büt-i dil-cū-yı maḥabbet
Dil oldı perī-ḥāne-i cādū-yı maḥabbet
2. Ḥaṭṭuñ naẓar-ı ‘āşıka elbette girāndur
Ƙıldan aġar ey şūḥ terāzū-yı maḥabbet
3. Ser-mest yatur künc-i dimāġumda şafādan
Mecnūnı serāsīme iden būyı maḥabbet
4. Eyler ƙad-i ḥam-geşte germ-dīde çü dūlāb
Kūhsār-ı serümden dökilen cūyı maḥabbet

¹⁵² Nedīm’e ait Farsça bir gazeldir. *Nedīm Divanı Arapça ve Farsça Şiirleri* kısmında *Gazeliyyat* bölümünde 5 numaralı gazeldir. (Macit, 2017: 299)

¹⁵³ *Nedīm Divanı*’nda yer alan 11 numaralı gazeldir. Beyitlerin tertibinde divan ve mecmua arasında farklılık söz konusudur. (Macit, 2017: 214)

5. Düşmekde ciger-pāreleri dāmına çün gird
Derkār gibi sīnede cādū-yı maḥabbet
6. Bir ḥāb-ı perīṣāna müjem olmadı maḥrem
Güncīde degül şāneye gīsūyı maḥabbet
7. ‘Aşk ehli alup eylese şāyeste **Nedīmā**
Eş‘ārımı ta‘vīz-i be-bāzū-yı maḥabbet

[20a]

-230-¹⁵⁴**MESİHİ****Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

1. Ger sen isterseñ tecellī ide nūr
Ka‘be-i dīdār-ı yāre karşı tur
2. Halka-ı zikr içre dil-dārı görüp
Kūşesinde şeyḥ aydur yā şabūr
3. Bülbülüñem yanuña varsam didüm
Didi n’ola bülbül iseñ öte tur
4. Zaḥm-ı tīrūñ kabre koydı halkı hep
Okларуñla toptolu oldu kubūr
5. Fikr-i la‘lūñ kabre ilette **Mesīḥ**
Dāneyi toprağa iletür şanki mūr

[20b]¹⁵⁵

¹⁵⁴ *Mesīhī Divanı*’nda yer alan 46 numaralı gazeldir. Divanda 8 beyitten oluşan gazelin YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde ve bazı beyitlerin içeriğinde divan ile mecmua arasında farklılıklar söz konusudur. (Mengi, M., 2020)

¹⁵⁵ 20b sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

[21a]

-231-¹⁵⁶

‘ULVĪ

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Şehā kūyuñda gön̄lüm bir gedā-yı müstemendüñdür
Erenler haqqı baş u cāna qalmaz bir levendüñdür
2. Gülingen bülbülinden gülşenüñ ‘uzlet viren halka
Cemāl-i dil-pesendüñdür nihāl-i ser-bülendüñdür
3. Cefā taşuñ atup incinme yār itdükce düşnāmı
Gerek dögsün gerek sögsün gön̄l şabr it efendüñdür
4. Sevip her bir sitem-kārı şikāyet itme t̄ālī‘den
Saña ey dil iden her ne iderse kendi kendüñdür
5. Nazar kııl ‘Ulvīye kapuñda bunca yıldurur şāhum
Ġarībüñdür faķīrūñdür kuluñdur derd-mendüñdür

[21b]¹⁵⁷

[22a]

-232-¹⁵⁸

LĀMĪ‘Ī

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ol nedür kim isminüñ ‘unşur gibi
Çārdur harfi kaçan itseñ şümār
2. Ol çehāruñ ger giderseñ birini
Yine yirinde anuñ qalur çehār
3. Eyleseñ dördinden ıskāt ikisin
Dörd olur yine yerinde pāyidār

¹⁵⁶ *Derzi-zāde ‘Ulvī Divanı’*’nda yer alan 166. gazeldir. Beyitlerin tertibinde ve bazı beyitlerin içeriğinde divan ile mecmua arasında farklılıklar söz konusudur. (Çetin, 1993: 317)

¹⁵⁷ 21b sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

¹⁵⁸ *Lāmi ‘ī Divanı’*’nda yer alan 8 numaralı lügazdir. Beyitlerin tertibinde ve içeriğinde divan ile mecmua arasında farklılıklar vardır. (Burmaoğlu, 2023: 767)

4. Dahî anuñ üçün isķāt eyleseñ
Dörd olur anuñ yerinde ber-ķarār
5. Bu ‘acebdür ger giderseñ çārını
Hem-çū yirinde ķalur çehār
6. Hızmetinde bende ol çādur gibi
Lāmi‘ī bu ismi kim feth etse var

-233-¹⁵⁹

CEVĀB

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Bu lügaz fethünde fıkı itdüm nişār
Çādırı buldum ki anuñ dört ĥarfi var
2. Biri kim dālın giderseñ sen anuñ
Çār ķalur bākī mürādıfdür çehār
3. Şoñra giderdüñ anuñ rā vü dalın
Yine yiründe ‘adedce ķaldı çār
4. Şoñra giderdüñ bu ismüñ çārını
Yine dāl yiründe ķaldı ber-ķarār
5. Beyt-i vāĥid iki taşvīre mucīb
Lafz-ı çār u birisi ma‘na-i çār

¹⁵⁹ YMŞM’de, Lāmi‘ī’nin lügazine cevaben yazılan şiirin kime ait olduğu hakkında bilgi verilmemiştir.

-234-¹⁶⁰

NĀBĪ

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Nedür ol gülle-i şağır-i ‘acīb
Ola dāim Boğaz Hışāra qarīb
2. Terviyyü’l-aşldur ol ekşer
Ki harīrī diyü taħalluş ider
3. Femi nādīde var serinde delik
Yedigi rüz u şeb kemüksüz ilik
4. Gāhī açılmağa komaz yāri
Oldurur kayd-ı ‘āşıkā zārī
5. Öte yaķalıdur ol ehl-i yemīn
Şolan olmaz şehāne olsa qarīn
6. Bilürem vaşfını baña ögme
Cürmi de var ise sögüp döğme

-235-¹⁶¹

ḲANDİL

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

1. Düş oldı gice çeşmüme bir havz-ı müdevver
Leb-ber-leb olup içi vü hem taşı münevver
2. Her lahzada bakdıķca meyānında o havzuñ
Bir mār görünür ki dümi hem bir düm-i ejder

¹⁶⁰ Bu lügaz, *Nābī Divanı*’nda bulunan 30 lügaz arasında yer almamaktadır. (Bilkan, 1993)

¹⁶¹ YMŞM’de, Nābī’nin lügazine cevaben yazılan şiirin kime ait olduğu hakkında bilgi verilmemiştir.

3. Ağzında temāşā bu ki bir şebpere gördüm
Sercümle anuñ bāl ü peri pür-zer ü zīver
4. Ol murğa ğidā mārdu ol māra ğidā āb
Ol māra ğidā irmese ol murğ olur ebter

[22b]

-236-

SULṬĀN MURĀD**Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün**

1. Bir kal'a-yı mu'allak içinde oldı deryā
Ol kal'anuñ içinde bir balık eylemiş cā
2. Ağzında tutdı balık bir gevher-i yegāne
Ṭurduķca gevher anda balığı eyler ifnā

-237-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ol nedür kim bir 'acāyib nesnedür
Upuzunca bir ğarāyib kışşadur
2. Bir karışdur kāmety yā bir sere
Tik tik oynar bir 'acāyib masħara
3. Ohşarise başını bir nāzenīn
Raķşa girer semirür ol dem hemīn
4. Şoķar andan bir delüģe başını
Vara gele hem bitürür işini
5. Çünki itmām itdi işin ol ħarīf
Çekdi başın ħırķaya oldı naħīf

-238-¹⁶²[KERİMİ-MESİHİ]¹⁶³

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Dört müselmân ile beş kâfir meger
İki dil-ber gördiler alnı kamer
2. Bir 'Arab üç Rûmî bir Hindû ile
Bir gün iki gice şöhet kıldılar
3. İki mihr ü üç sipihr ü bir melek
İki şakallu daği iki püser
4. Bir kara yüzlü raķīb igvā idüp
Eylediler birbirine kaşd-ı ser
5. Ey **Kerīmī** / **Mesīhī** hīle budur anda kim
'Addidüp tokuzda bir tarh ideler

-239-¹⁶⁴

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ol nedür kim ikidür insānda
Üçden artık olmadı hayvānda
2. Sende var hem bende var ādemde yok
Cümlede vardur velī 'ālemde yok

¹⁶² Lügazın üzerinde Arapça elif harfî ve nokta şekillerinden oluşan, sayılara karşılık gelen işaretlerin yer aldığı bir bölüm vardır. Bu kısımda yer alan sırasıyla 4-5-2-1-3-1-1-2-2-3-1-2-2-1 sayıları aynı sıra ile lügazın içerisinde geçmektedir.

¹⁶³ Şiirin makta beytinde Kerīmī mahlasının altına Mesīhī yazılmıştır. Mesīhī mahlasının yanına da yazma eserlerde Arapça "ona ait" anlamına gelen "lehū" işareti () konmuştur. Bu tashih kaydı mecmuanın müretteplerinden biri veya bir kari tarafından düşünülmüş olabilir.

¹⁶⁴ YMŞM'de şairin mahlası belirtilmemiştir. Şiirin 3 beyitten oluşan ve ilk iki beyiti incelediğimiz YMŞM'deki beyitlerle aynı olmakla beraber 3. beyti farklı olan bir başka şekli, *Konya Yazma Eserler Kütüphanesi 8358 Numaralı Şiir Mecmuasının Tanıtımı ve Transkripsiyonu* adlı yüksek lisans tezinde geçmektedir. (Bulut, 2019) Söz konusu teze konu olan YMŞM'de da şairinin kimliği tespit edilememiştir. Lügazın çok benzer bir şekli ise *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* adlı eserde geçmektedir. Pakalın, lügazın cevabını "Arap alfabesindeki noktalar" olarak vermiştir. (Pakalın, 1952: 370)

3. Bir iki üçden ziyāde olmadı
Dördini bir yerde kimse bulmadı
4. Bulmadum Mısr içre hiçbir dānesin
Şāmda gördüm velī üç dānesin
5. On beş olmışdur anuñ menzilleri
Birne varmak degül mümkün behī
6. Dāima anuñla temkīn ü vaḳār
.....¹⁶⁵

-240-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ol ne mār oldı ki iki başı var
Her başında dürlü dürlü naḳşı var
2. Ol yılan bir bāḡı bekler ekṣerī
Bulmak olur anda misk ü 'anberi

[22b-d] Arapça mensur fetva muamması

[23a] -241-¹⁶⁶

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

1. Nedür ol kim şıfatda kuş gibidür
Kimi tolu kimisi boş gibidür
2. Yüzinde ḥortumı var file beñzer
Velīkin incelükde kıla beñzer

¹⁶⁵ Şiirin son beytinin ikinci mısraı eksiktir.

¹⁶⁶ 6 beyitten oluşan lügazde şairin mahlası zikredilmemiştir. Lügazin ilk 6 beytinin birkaç farklılık barındıran ve şairin mahlasının da bulunduğu 7 beyitten mürettep bir başka şekline, *Sultan III. Murad'ın Lügazları ve Bu Lügazlara Yazılan Cevaplar* adlı makalede yer verilmiştir. Makta beytinde geçen “Ömer” mahlaslı şairin XV. yüzyıl şairlerinden Ömer bin Mezîd olduğunu belirtilmektedir. (Özkat, 2020: 221)

3. Deve inciklidür otursa tursa
Başı at başlıdur her kim ki görse
4. Görenler boynunu öküz didiler
Toñuz gibidür anda göz didiler
5. Geyik boynuzlıdur kerkes kanatlu
Uçunca birine yetmez biñ atlu
6. Yılandur kıyruğı vü karnı ‘akreb
Tutup itmez anı kimse muḳarreb

-242-

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Nedür ol kim dehānı şadrında
Ḳal‘adur şanki kūy-ı ‘aşrında
2. Çār pā kendisi velī amma
Başı hem dümmi daḫi nā-peydā
3. Abraşī ten ki ya‘nī ḳablan post
Gözlerin dikmiş aña düşmen ü dost
4. Yetmiş iki dilüñ birin bilmez
Līk tefhīm-i ḳaşda eglenmez
5. Ne dem itse lisānını izhār
Añlanur her lisānı ey dil-dār
6. Şāḫibinden sivāya fem açmaz
Āşinādan ü gayriden ḳaçmaz
7. Yūk ururlarsa üzerine eger
Şanki pālān atına urduñ eyer

8. Pîle beñzer ki üzeri tahtdur
Key mübârek sa‘îd ü nîk-bahtdur
9. Ser-fürû eyler ecnebîden şân
Kırpidür hem mehîb-i Meclisyan
10. Hîzmeti ‘ârifânedür pîşgîr
Dest-i Şandukyandan dilgîr
11. Pek açıldıñ yeter ço ‘ünvânı
Bes tahayyürde kırsun ihvânı

-243-

[RAḤMÎ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ol nedür kim şerha şerha cismi var
Şerhalardan sînesinde resmi var
2. Şerhasına yokdurur hadd ü ‘aded
Pür-naķışdur cismi ey şahib-ḥired
3. Bilmezem n’etdi bu bed-ḥû bed-fa‘âl
Kendüsin kıldı cihānda pāyimāl
4. Böyle iken yine var her ḥānede
Hem dahî her gūşe-i kāşānede
5. Evveli “mîm” “ye”dür anuñ āhiri
Hem sekiz ḥarfdür bu ismüñ zāhiri
- [23b] 6. Kim bu ismi feth iderse **Raḥmiyā**
Şehr-i Mışrı iderem aña ‘atā

-244-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ol nedür kim çok şakallu bir herîf
Hem kaşîrû'l-kāme hem gāyet za'îf
2. Hîzmete bel bağlamışdur rûz u şeb
Lîk var bir hâli gāyet bî-edeb

-245-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

Ne 'akrebdür anuñ başı müdevver
Ayağundan şokar hayvânı ekser

Farsça

Arapça¹⁶⁷

-246-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Faḥr-i 'ālemsin velīkin fāsı yok
Kān-ı gevhersin velīkin rāsı yok
Gice gündüz dilegüm Ḥaḳdan bu kim
Vire bir merkeb saña kim bāsı yok

Arapça

Farsça¹⁶⁸

Farsça

Arapça¹⁶⁹

¹⁶⁷ Lügaz türündeki Arapça şiir, Abbasî Dönemi meşhur şairi Ebū Nüvās'a ait olup YMŞM'de şairi belirtilmemiştir.

¹⁶⁸ Farsça, lügaz türünde kaleme alınmış bir kıt'adır.

¹⁶⁹ Arapça lügaz türünde yazılmış bir beyit ve cevabı

[23b-d]

-247-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Küçükden uğrılık eyler on ikisine varınca

Eline giricek uğrı çalar kendi kararınca

-248-¹⁷⁰**'AHDİ****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

1. Seyr iderken sū-be-sū seyrümde gördüm nāgehān
İki kurd-veş biribirle cenk iderler bī-emān
2. Kara yağız biri anuñ yaşı yağrınlı dil-ber
Aķ beñizli birisi andan mülāyim pehlīvān
3. Nağrasından bunlaruñ odlar saçılır 'āleme
Līk yanmış bir ulu koķmuş kararmış der-miyān
4. Cüst-ābdur bir pīr-i nūrānī üzre böyle araķ
Ol uluyı bir öper andan dirilür ol 'ayān
5. Şulḥ olurlar bir olup ceng ü cidāl olmaz gerü
Bir sarāy içine girüp anda olurlar nihān
6. Bu lügaz ma'nīde bir ğarr-ı ağzeldür biline
Mişlini mumlar yakup araya bulmaya cihān

[24a]

Arapça¹⁷¹Arapça¹⁷²

¹⁷⁰ 16. yy şairi 'Ahdī-i Bağdādī Divanı'nda bu gazel yer almamaktadır. (Bedestani, 2018)

¹⁷¹ 3 beyti soru, 3 beyti cevap olacak şekilde 6 beyitten oluşan Arapça bir lügazdır.

¹⁷² Son beyti cevap olan 3 beyitlik Arapça bir lügazdır.

-249-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

Qılup evkât-ı hamsi ma' cemâ'at

Cimâ'ı ba'de'l-'aşr itmiş ol âfet

Arapça Mensur Fetva Örneği

Arapça Mensur Fetva Örneği¹⁷³

[24a-d] Arapça Mensur Fetva Örneği

Arapça Mensur Fetva Örneği

[24b] Arapça Mensur Fetva Örneği

Arapça Mensur Fetva Örneği

Arapça Mensur Fetva Örneği

Arapça Mensur Fetva Örneği

[25a] Arapça Mensur Fetva Örneği

Arapça Mensur Fetva Örneği

Arapça Mensur Fetva Örneği

[25b] Arapça Mensur Fetva Örneği¹⁷⁴

Arapça Mensur Fetva Örneği

Arapça Mensur Fetva Örneği¹⁷⁵

Arapça Mensur Fetva Örneği

Arapça Mensur Fetva Örneği

[26a] Arapça Mensur Fetva Örneği¹⁷⁶

Arapça Mensur Fetva Örneği¹⁷⁷

¹⁷³ Şerh-u Şir'ati'l-İslâmi li-İbni Seyyid 'Alî adlı eserden alıntılandığı belirtilmiştir.

¹⁷⁴ Fetvanın sonuna alıntılandığı eseri belirtmek için “min el-‘Uyûn” kaydı düşülmüştür.

¹⁷⁵ Fetvanın sonuna alıntılandığı eseri belirtmek için “min el-‘Uyûn” kaydı düşülmüştür.

¹⁷⁶ Fetvanın sonunda “Risâle-i Eş-Şeyh Ahmed Er-Rûmî Şāhibü'l-Mecālis” kaydı düşülmüştür.

¹⁷⁷ Fetvanın sonuna alıntılandığı eseri belirtmek için “min Tefsîr'il-Muqni' ” kaydı düşülmüştür.

Hazret-i Rasul-i Ekrem sallallahu ‘aleyhi ve sellem ve cehar yar-ı güzîn ve şahabe-i kiram ecma’in ve eimme-i müctehidîn ve tebe-i tabi’in ve ‘ulema-i müteahhirîn ve meşayih ve zühhd ve şahib-i sülûk ve ehl-i irşaddan birisi duhân içmeyüp ve cevâzına işâret itmemişlerdür. Ve daği süre-i Duhân maḥlûkı inzâr için nâzil olmuşdur. Yoḥsa beşâret için degüldür. Ve daği eşrât-ı sâ‘atüñ evvel ‘alâmeti duhândur. Ve daği duhân hakkında nehy-i sulṭanî vürüd itmişken yine içmek süre-i Nisâda Haḫḫ Te‘âlânuñ “Eṭi‘ullâhe ve eṭi‘urrasüle ve uli‘l-emri minkum” emr-i şerîfine muḥâlifdür. Ve daği duhân isrâfdur. “İnnellâhe lâ yuḥibbu‘l-musrifîn” Ve daği yevmü‘l-cum‘a ve yevmü‘l-İyḍin libâs-ı tâhir ve râyiḥa-i ṭayyibe şerâit-i İslâm ve ri‘âyet-i sünen idigi mütün-ı fikhda mestûrdur. Ve daği meleke-i Bedr içerden firâr ider deyü niçeler şüm ve başaldan perhîz itdükleri kavı-i şahîhdür. Ve daği duhân firâḫ-ı zâlleden ve keferedendür. “Men teşebbehe bi-ḫavmin fehüve minhum” ḥadîs-i şerîfdür. Feizâ tenâza‘tüm feruddü ilâ kitâbillâhi

[26a-d] Zîrâ İngiliz kâfirlerinden ve Mağrib Yahûdilerinden ve Mecûsî taraflarından zuhûr idüp şayi‘ olmuşdur. Ve daği cehennemde içerüleri yanup ağızlarından ve burunlarından duhân çıkan kâfirlere teşebbühdür. Ve daği duhândaki evşâf-ı müneffire kahvede yoğiken kahvenüñ ḥarâm idüğine fetvâ viren meşayih-i İslâm zamânında bu duhân ḥurûc ideydi belki şâriblerinüñ katıl olınmalarına fetvâ virelerdi. Ve daği duhân bid‘atdır. “Kullü bid‘atin ḫalâletün” ḥadîsdür. Ve daği ba‘zı meşayih rü’yalarında Peyğamber (‘a.m) Hazretlerine su‘âl itdüklerinde duhân içen benim ümmetinden degüldür deyü cevâb itdükleri mervîdür. Ve daği Hüsâmeddîn El-İstanköyî Hazretleri aydur: Bir duhân diken kimse var idi. Düşimde gördim ki bir ḫinzîr büyüklükde katır kadar dâbbe yetdi. Ol duhân dikilen maḥalle getirüp bağladı. Ve daği şârib-i duhân kâfirlerüñ sünnet-i seyyi‘esini iḫyâ itmiş olur. Ve daği İbrâhîm Lekânî Hazretleri aydur: Duhân şâfice zarardur. Ḳaṭ‘an şifâ’ yokdur. Ve kullü muzırrın ḥarâmun. Ve daği “lev le‘dduhân ve‘l-ḫitâm le‘âşe ibn-i Âdem elfe ‘âmin” kelâmı Eflâtûn-ı İlâhiden menḫüldür.

[26b] Pâdişâh-ı dîn-i İslâm ve imâm-ı kâffe-i enâm ḥalledet ḫilâfeteḫ ilâ yevmi‘l-ḫıyâmi ḥazretlerinüñ duhân içmemek için fermân-ı şerîfleri şadır olup ve eimme-i dîn men‘ itseler aṣlâ i‘tibâr itmeyüp gizlü ve âşikâre duhân isti‘mâl iden Zeyd müslimüñ nikâhına ve İslâmına zarar gelür mi?

El-Cevāb:

Ehl-i İslāmdan her kimesneye lāzım olan ḥalīfe-i zamānuñ emrüne imtişāl ve velāt-ı muvaḥḥidīnūñ nehyinden ictināb ḥuṣūşan gündüzün sirāc ıḳād idüp aña teveccüh-i tām göstermek el-‘iyāzū billāhi te‘ālā āyīn-i müşrikīni icrā ve kendüsini ṭarīḳ-i zālālete ilḳā ulu’l-emre ve ehl-i şer‘a muḥālefet ve ‘işyān itmegün iḳāmet-i şer‘-i Muḥammedīyi ibtāle bā‘is ve bādī ve nāmūs ve ‘ırz-ı pādīşāhīyi pāymāle mucidd ve sā‘ī olmağla zālī ve muzīll ve müfsid ve mübṭel “men teşebbēhe ḳavmen fehūve minhūm” ḥadīṣ-i şerīfīnūñ mā-şadaḳı olur. Māverā-i İslāmda olan kimesnenūñ şıḥḥat-ı nikāhından istifsār ḡāyetle müsteb‘ad olur.

Ketebehū El-Faḳīr Muḥammed

Zeyd imām-ı mücerred şurb-ı duḥān itmekle cemā‘ati Zeydī imāmetden ‘azl itdürmege ḳādir olırlar mı?

El-Cevāb:

Fāriḡ olmazsa olurlar.

Ketebehū El-Faḳīr Yahyā

-250-

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

1. Ey müftī-i müşkil-küşā v’ey ‘ālim-i devr-i zamān
Ey fāzıl-ı şāhib-edā dānā-yı esrār-ı nihān
2. Bu müşkili bize beyān itmediler ḳılup ‘ayān
Kim şimdi bu ḥalḳ-ı cihān hep dāim iḳerler duḥān
3. Bunda nefi‘ var mı ‘aceb yā nedür içmege sebeb
Birḳaç degüldür belki hep iḳer duḥān pīr ü cevān
4. Ayā nedür bunda meze yoḥsa ḥelal midür bize
Luṭf it cevābı bu söze vir ḥasbeten lillāh hemān

El-Cevāb:

5. Her kim ki şurb eyler duḥān alur cehennemden nişān
Ta‘zīr ile olur mühān öz cānına eyler ziyān

[26b-d] Ve daği ba'zı meşâyih aydur: Düşimde gördüm ki kabırde duhânîlerüñ cemî'an yüzleri kıbleden dönmüş ve cāzū bulmakçun kabır açanlar bu kelâmı taşdıķ itmişlerdür. Ve daği duhânîler ğam ve ğuşşadan kırtulmaz ve huzûr-ı kalb olmaz ve ıztırâb ve elemnden ve teşvîş ve vesveseden bir dakîķa hâlî olmaz ve seyyi'ül-halk olur. Ve her nesne ki eşidür unudur ve dâimâ 'aklı yabânda olur. Ve daği rivâyet olundu ki bir şâlih kimesnenün ki duhândan ğayrı zellesi yoğ idi. Kabırini açdılar duhân ile memlû' ve başınuñ saçı bir karış uzamış ve gözleri büyük elma gibi olmuş ve gögermiş ve tırnakları uzayup barmaķ gibi olmuş ve kendisi kalķup oturmuş belin bükmüş ve başın egmiş ve zekerini ağızına almış karındaki duhândan içip yatur ne'üzü billâh cāzū olmuş. Ve daği ba'zı meşâyihden rivâyetdür ki duhânîlerüñ gök duhânı şûretinde ejderhâlar kabirlerine gelüp şarıldığını müşâhede itmişler. Ve daği ba'zı meşâyihden mervîdür ki vâkı'amda Rasûlullâh ş.'a.l.m. hâzretlerini gördüm. Ehl- i meclisden biri ayak üzre kalķup su'al eyledi ki: Yâ Rasûlallâh duhân içmek helâl midür harâm mıdır? Halâyık beyninde ihtilâf vardır didi. Hâzret-i Peyğamber ş.'a.l.m. daği ayak üzre kalķup ğazab ile haramdur, haramdur, haramdur deyü buyurdıklarını müşâhede itmişlerdür. V'allâhu a'lem.

Ve daği Va'şî 'Ömer Efendi Kıddese Sirrahü Hâzretlerinden menķıldür ki murâķabe ahvâlinde leyle-i kadre râst geldüm. Gözim açdum gördüm ki eşcâr ü nebâtât secdeye varmışlar tesbîh iderler illâ duhân ağacı secdede degül üzerine Şeytânlar binmiş la'net okurlar deyü buyurmuşlar.

[27a]

-251-

[MEVCİ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Dūd-ı ehl-i derdüñ ah bî-hisâbın añdırur

Lüle üzre cemre kalbün iltihâbın añdırur

¹⁷⁸ Yazma eserlerde Arapça "onu yazdı" anlamına gelen ketebehü kaydı, metnin müstensihinin-mürettibinin tespitinde başvuru en önemli verilerdendir. Mecmuanın diğerk muhtelif sayfalarında mensur ve manzum metinlerin altında çok defa karşımıza çıkan bu kaydın sonunda çok farklı isimler zikredilmiştir. Bu sayfada da yazı tarzında herhangi bir değışiklik olmadığı hâlde alt alta gelen metinlerde ketebehü Muhammed, ketebehü Yahya ve ketebehü Es'ad kayıtlarına yer verilmiştir.

2. Yanmağa hâlin felekden dūr ider her meclisi
Bağrı yufka ehl-i ‘aşkuñ ıztırābın aındırur
3. Kāh sebz ü kāh zerd ü kāh hākister olur
‘Ārife kevnūñ fenā vū inqılābın aındırur
4. Dūd u şem‘a ‘āşık-ı mehcūra bir eglencedūr
Dil-berūñ zūlf ü ruḥ-ı müşkīn niḳābın aındırur
5. Māh-peykerler yanar taş lūleden itsün duḥān
‘Āşıkūñ āh-ı dil-i pūr-sūz u tābın aındırur
6. Bozmasun cem‘iyyetün her giz ḥarīfān-ı duḥān
Neşvesi bezm-i cemūñ keyf-i şarābın aındırur
7. Gūşe-i ‘uzletde şem‘ayla duḥān it **Mevciyā**
Kim bahār-ı ‘işretūñ berḳ-i seḥābın aındırur

-252-

[HİMMETİ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Lūlenūñ revnaḳını gördi bu çarḥ-ı ğaddār
Ḳalb-i ‘āşık gibi anuñ perini eyledi nār
2. Burnına burma fitiller şalup iḥrāk eyler
Ṭurmadın dūd-ı kebūdı toḳuz eflāke çıkar
3. Ḥased-i çarḥı kūruñ bā‘is-i cem‘iyyet iken
Dehenünden acı şular getürür āḥir-i kār
4. Şeklini seyr idiñüz pūte-i zerger gibidūr
Maḥv ider sīm ü zer evrāḳını ol leyl ü nehār
5. **Himmeti** bād-ı hevā gibi duḥānı içüñüz

Sekri var bâde-i pür-mekre idûn istigfâr

-253-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Lûlenüñ luţfını olur mı mecâl inkâra

Hele bir vâsıţadur būs-ı leb-i dil-dâra

-254-¹⁷⁹

YAḤYĀ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Ben duḡân içdüm deyü meclisde şād olmam hele

‘İşret olsun mı şu kim fi’l-hâl burnuñdan gelür

-255-¹⁸⁰

YAḤYĀ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Dūd-ı âhı göklere çıkdı re‘âyānuñ bu gün

Sen şafâlarda duḡân içmekde ‘âlem gök düttün

-256-¹⁸¹

YAḤYĀ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Olmasa n’ola duḡānsuz dā‘imā ol dilsitān

Şem‘-i meclisdür o mihr ü şem‘ olmaz bî-duḡân

-257-¹⁸²

RIẒĀĪ

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Zamān-ı ğamda bulunmaz ya nice âh eyleser

Hemān elümde benüm lüle-i duḡân bulunur

¹⁷⁹ Şeyhülislām Yaḡyā Divanı’nda Müfredât bölümünde yer alan 20. müfreddir. (Kavruk, 2001 : 506)

¹⁸⁰ Şeyhülislām Yaḡyā Divanı’nda Müfredât bölümünde yer alan 16. müfreddir. (Kavruk, 2001: 505)

¹⁸¹ Şeyhülislām Yaḡyā Divanı’nda Müfredât bölümünde yer alan 17. müfreddir. (Kavruk, 2001: 505)

¹⁸² Rıẓāī Divanı’nda yer alan 80 numaralı gazelin 4. beytidir. (Topçu, 1997: 187)

-258-¹⁸³

NÂDİRİ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ol 'asây-ı lüle olsun ejder-i âteş-feşân

Al yed-i beyzâ ki Mûsâ gibi göster mu'cizât

-259-¹⁸⁴

[ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Ruḥı yâdına dil-dâruñ gice âh ü fiğân itdüm

Gicede 'arifâna şem'-i dil-berden duḥân bizden

-260-¹⁸⁵

[ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ]

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün

Yārân-ı duḥân-âşâm bir yerde otursunlar

Zemmeyleyen eşḥâşuñ burnına üfürsünler

-261-¹⁸⁶

[ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Gel duḥân içmege meyl itme beni eslerseñ

Hele endâze ile eyle eger eylerseñ

-262-

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Mest itdi bizi bâde gibi bir lüle yaprak

'Âlemde duḥân içmeyenüñ başına toprak

¹⁸³ *Nâdirî Divanı*'nda yer alan 15 numaralı gazelin 4. beytidir. (Külekçi, 1985: 230)

¹⁸⁴ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. Şeyhülislâm Yahyâ Divanı'nda yer almayan beyit, Seyrek-zâde Mehmed Âsım'ın *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr* adlı eserinde Şeyhülislâm Yahyâ'ya nispet edilen şiirler arasında yer almaktadır. (Coşkun, 2019: 146)

¹⁸⁵ Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, *Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı'nın Yeni Tespit Edilen Nüshaları ve Şairin Neşredilmemiş Şiirleri* adlı çalışmada yer almaktadır. (Bozyiğit, 2022: 371)

¹⁸⁶ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Şeyhülislâm Yahyâ Divanı*'nda *Müfredat* bölümünde yer alan 62 numaralı müfredidir. (Kavruk, 2001: 511)

-263-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Harām olsa eger bir qurı yapraq

İçer miydi hiç anı Altıparmak

[27a-d]Mes'ele:

Hālen diyār-ı Rūmda münteşir olan tabāka-nām varakuñ duḥānuñ emmege ekser nās mübtelā ve anuñla ba'zı imrāzuñ daḥi indifā'ını müşāhede idüp dāimā emserler. 'İnde'l-eimmeti'l-müctehidīn rızvānullāhi 'aleyhim ecma'ın ḥurmetine delīl ve kerāhetine sebīl var mıdır?

El-cevāb:

Ol evrāk-ı kütüb-i fıkhiyyede tabākan 'an tabākın tetebbu' olunup ile'l-ān ḥurmetine delīl ve kerāhetine zafer bulunmamışdır. Sāir nebātāt gibidür. Huşūşan ki erbāb-ı tecārib menāfi'ine daḥi muṭṭali' olalar. "Qul men ḥarrame zīnete'llāhi'lletī aḥrace li-'ibādiḥi ve li't-tayyibāti mine'r-rızkı"de dāḥıldür. Eşyāda ibāḥat aşıldır, 'illete mezāledür, kārra degüldür kâ'idesi üzre delīl-i ḥurmeti iddi'ā idenden taleb olına.

Ketebehü El-Fakīr

Meḥmed Bahāi

'Afallāhu 'anh

-264-

KİT'A**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün**

1. Şanmañ ki duḥān içmegiçün lüle tutarlar
Bir bezm-i şafā rezmde kim cem' ola yārān
2. Mürğ-i gamı ürkütmegiçün gülşen-i dilden
Āgaz tüfegin aldı yine destine iḥvān

[27b]

-265-

FEVRİ**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün**

1. Ne bir derde devā ne ḥ'od gıdādur
Pes içmek yok yere anı ezādur

2. Devā vaqt-i zarūretde içilür
Zarūret geçse içmekden geçilür
3. Dün ü gün bunı tırmazlar içerler
Ne bulırlar şifā ne ẖ'od geçerler
4. Nice derde devā H̱aqquñ belāsı
Ki bunca ẖalk olupdur mübtelāsı
5. Ne oñılmaz marazdur bu ki āhır
Devāsı içilür olunca zır zır
6. Dün ü gün şurbına ısrār iderler
'Aceb bu neşvesin inkār iderler
7. Eger yoğ ise bunda ẖiç neşve
Neden her gün duḡāna bunca 'işve
8. Şu takdīr üzre kim olmaya müskir
Müsellem ola bunda ḡavl-i münker
9. Gel inşāf idelüm koyup 'inādı
Muḡaḡḡaḡ içmenüñ çoḡdur fesādı
10. Melāhīdendür ey merd-i ilāhī
Ḥarām oldı şerī'atde melāhī
11. Ḳabūl it kim eḡādīs-i şahīḡa
Buyursın geldi *e'd-dīnū'n-naşīḡa*

-266-¹⁸⁷**Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün**

1. Göğ dütüni eylediler halk-ı cihân keyf ü gıdâ
Kad haracet min enfihim mâ vecedü minha's-şafâ
2. Def'-i maraz deyü içen bir gün olur fec'et ile
Fenzur ileyhim yâ ahî lem ya'rifü keyfe'd-devâ
3. Şubh u mesâ nüş idene eyle nazar dikkat eyle
Hüm sevvedü esnānehüm bi'se'l-miḥen bi'se'l-belâ
4. Mübtedi'i men' eylemek lâzım iken ḥākımlere
Hüm ibtede'ü evvelen mâ yef'alü ehlü'l-hevâ
5. Sa'y idüben şurbı içün ḥüsn-i rızâ vir diyüler
Veyh lehüm veyh lehüm yevmü'l-bükâ' yevmü'l-liḳâ'
6. Fectenibü yâ kavmenâ lâ yenbeḡi ehle't-tükâ
Yâ Rabbenâ vaḡfirlenâ isrāfenâ fî emrinâ

[27b-d]

-267-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

1. Firenkden çıkdı vü tutdı cihānı
Aña döner göresin içen anı
2. Ki kudret devesi taşur ulusın
Firengistānda ararsañ bulursın
3. Çıkar buram buram burnından anuñ
Gören yandı şanur yüregın anuñ

¹⁸⁷ İlk mısraları Türkçe, ikinci mısraları Arapça yazılmış mülemmâ bir gazeldir. Şairi hakkında bilgi verilmemiştir.

4. Ki lüle ağzına alup ider füb
İçemez dimedin on kerre füb füb
5. Güler Şeytân bakup ol hey'etine
Temâşâ itdirür zürriyyetine
6. Dir Âdem oğlanınıñ gör temizini
Ki hîçe şarf ider 'ömr-i 'azîzin
7. Gögerdür dişlerin yâhûd qarardur
İlgin kırıdup yâhûd şarardur
8. Çû tab'ı hâr u yâbisdür ki anuñ
Ölüm gibi dükedür tende kanuñ
9. Ki vakti geçse gelür esnemekler
Sayıklamak gibi söz söylemekler
10. Coğı terk eyleyüben kesb ü kârı
Olupdur kaḥvecinüñ yâr-ı ğârı
11. Ne 'aklı var ne fehmi var ne dünyâ
Dimâğını kurutmuş kurı sevdâ
12. Fesâd-ı 'âmm olmaz bundan a'zam
Budur ben bildigüm vallâhu a'lem

[28a] Arapça mensur fetva¹⁸⁸

Arapça-Farsça¹⁸⁹

¹⁸⁸ Metin, kahve içmenin haram olmadığını; haram diyenin küfre girdiğini ifade etmektedir. *Tebyîn-i Mehârim*'den alıntılandığı belirtilmiştir.

¹⁸⁹ 5 beyitten oluşan ve kahveye içmenin verdiği hazza dair yazılmış gazel, Arapça ve Farsça kaleme alınmış mülemma' bir gazeldir. *Hâfiz-ı Şîrâzî Divanı*'nda yer alan ve "Elâ yâ eyyühe's-sâkı" ifadesiyle başlayan 1 numaralı gazele nazire yapılmıştır. (Ganjoor.net/Sâib-i Tebrîzî, 2022)

[28a-d]

-268-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Elimde kahve fincânıyla memlû' bende gam neyler

Yanımda berş¹⁹⁰ gibi tiryāk hazır baña sitem neyler

-269-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Levh-i dilden gam-ı dehri mahve

Bir yeyim berş iki fincân kahve

-270-¹⁹¹**[EDİRNELİ KÂMÎ]****Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün**

Sen sen ol ehl-i keyf olan yerde

Kahveyi eksik itme bir ferde

-271-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ehl-i diller arasında bir ziyâfet büsbütün

İki fincân kahve ile bir lüle keskin düttün

-272-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kahve birle uyhu gitdi berş kesdi şuhunı

Bir kaşınmak kaldı ancak bizde dünyâ lezzeti

[28b] Şeyhülislâm hazretlerinden istiftâ itmişler ki ehl-i İslâm arasında ba'zı şahıslar vardır. Ne bellü sağ ne bellü şayru ne bellü uyur ne bellü uyanık ve ne bellü deli ne bellü uşlu ve ne bellü büyük ne bellü küçük ve ne bellü dost ne bellü düşman ve ne bellü kâfir ne bellü müslimân heyülâ kalmışlardır. Cevheriyyüz deyü da'vâ iderler. Anlar kimlerdür?

¹⁹⁰ Afyon şurubu, keten yaprağı ile yapılan bir çeşit müsekkir macun.

¹⁹¹ Mecmuada beytin şairi belirtilmemiştir. YMŞM'nin 9a sayfasında aynı şekilde yer alan beyit, *Edirneli Kāmî Divanı*'nda *Matâli* bölümünde yer alan 122 numaralı matladır. (Yazıcı, 2017: 322)

El-cevāb: Tiryākilerdür.

Bu şüretde t̄aife-i mezkûre berş ve afyon ğidāsına mübtelā olsalar bu ibtilādan kurtulmak için şurb-ı hamr cāiz midür?

El-cevāb: Tiryākī olan kimesneler insāniyyetden çıkmışlardır ne poĥ yerlerse yesünler.

Hikāyet Bir ĥacezāde berş ve afyona mübtelā olup pederinden intikāl iden māl-ı firāvānı telef idüp ve henüz ĥalet-i şebābda iken vücūdı za‘īf ve naĥīf ve lāġar olup ve ‘aqlına daĥi ĥiffet vākı‘ olup insāniyyetden çıkdıktan soñra Şeyĥ-i Şāh ‘Abdū’l-kādir el-‘Alevī eť-Turfānī Ĥazretlerinüñ mürīdlerinden Ĥüseyin Kefevī demekle meşhur bir mürīd-i maĥbūli ol cevānı ĥazret-i şeyĥün ĥuzūrına ĥāzır idüp ol derdden ĥalāş olmaġa himmet taleb itdükde şeyĥ ĥazretleri ol maĥalde bu ebyātı inşād buyurup ve soñunda ol cevāna ĥayr du‘ā birle keyfden bi’l-küllīye munĥatı‘ olup yine evvelki ĥāline varmışdur.

-273-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

1. Ĥazer kıl key şaĥın tiryākilerden
Sa‘ādetdür ba‘īd olmaĥ bulardan
2. Ĥaťādur bunlar ile itme ülfet
İder bir nekbet elbette sirāyet
3. ‘İbādetden olur tiryākī maĥrūm
Ölürse kimse dimez aña merĥūm
4. Durūġıyla geçer evĥātı her çend
Yalan yerde ider biñ kerre sevgend
5. Uyuz it gibi meclisde ĥaşınur
Ĥaşınmaġile tırnaġı aşınur
6. Büyük küçük ĥatında hep müsāvī
Büyük bildikleri ġaybet mesāvī

7. Hele ben bulmadum bunlarda ‘âlem
Kanı tiryākilerde h̃oşca âdem
8. Bu kavm-i şūmda olmaz teyemmün
Biri âdem olup bulmaz ta‘ayyün
9. Senüñdür iki ‘âlemde sa‘âdet
İderseñ berş ü afyondan ferāgat
10. Televvüşden özüñ pāk eyle zinhār
Şakın ekl itme ol murdārı tekrār
11. Bilürsin sâbıkan merhūm monla
Virüp tiryākiler hakkında fetvā
12. Beyān itmişdi mâhiyyetlerin hep
Muhaşşal rūhı yok bir kurı kālīb
13. Hele gāhī yiyenler bir dahīsdür
Benim zemm itdigüm geçginleridür
14. Yüri bîçāre tırma eyle tedbīr
Ki âfetdür kebīde te'hīr
Temmet

-274-

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

Dilerseñ kim ola seyrāngehüñ ‘arş
Ye aqşām üstine bir pârecük berş

[29a] Tiryākīler nāmda mezmūm ve endāmda maḥmūm, cānları yanlarında, ziyānları zebānlarında, alkış idene sögerler, selām vireni dögerler. Afyon cigerin deler,

mi‘desin yağar, kanın kurudur, cānın eridür, omuzın omladur, gözin dümledür. Otururken geçer, gözin bir ‘āleme daği açar. Görürken çeleri, bakarken beleri, şehir bīdārlığı kim bā‘is-i sūrūrdur. Ekserī bu devletden dūrdur. Hūşūşan kabl-i ekl’il-afyon rūy bī-rū, burnında şu, kapak pūr-çapak, zebān bī-dudağ, göz bī-nūr, yüz bī-sūrūr, kulak şalınmış, beñiz çalınmış, ne dilde kuvvet-i güftār ve ne belde kudret-i kerdār, böyle dirlükden āh ne‘üzü bi’llāh gerçi keyfiyyetinūñ cevcevinde, kāināt-cū ‘aynına arpa miqdārı görünmez ve germiyyetinūñ kökünde mümkinātı kirpigine şalındırmaz. Berş-nākларуñ afyonu Yemen cihete Elāb qarābetleri ve ‘alā tarīķi’n-neseb münāsebetleri vardır. Belki bir at oğulları ve bir aykır dullarıdır, beñizleri za‘ferāndan ziyāde mu‘aşfer, saksağanlıkda yegāne olurlar. Ağız açana söz atar, göz oynadana kaş çatar, Ebū Cehile sögseler reng-pezīr ve yay adını añsalar tīr olurlar. Gerçi cevelān-ı berşde hükmi Hindustāna geçer ve bulsa bir eri iki biçer. Pes bu ikisi ‘ilm-i zāhirde ve ‘ilm-i bātında haramdır. Delīl-i rüşen-sebīl bunlardır. Kāle’l-fukehā küllü müskirin haramun. Ve kāle Rasūlüllāh şallallāhu ‘aleyhi ve sellem inne fi’l-cesedi el-mużgate izā şalehat şaleha’l-cesedü kullühü ve izā fesedet fesede’l-cesedü kullühü elā ve hiye’l- kalbū. Ve kāle Cüneyd El-Bağdādī el-haramu küllü mā yetekedderü’l-kalbe bi-isti’mālihī ve yenfaşilü’l-insāne min kurbī’r-Rahmāni Min Risālet-i Bekāyī Çelebi

[29b] Esrār hakkında fermān-ı şerīf nedür?

El-cevāb: Kendir yaprağı ki hāzası ‘uqūl ve ifhāmı minhāc-ı istikāmetden çıkarup vadi-i hayret ve zalālete bırakup evhām ve hayālāt-ı bātıleyi umūr-ı muhakkağa şūretinde eylemekdür. Eşrār-ı nāsuñ nefsi emmārelerinūñ hevā-yı zāyıkā ve āmāl-i fāikalarına mu‘āvin ve müsā’id olmağın esrār deyü tesmiye idüp isti’māline mu’tād olmuşlardır. Zālllerdür, muzalllerdür, şarīhan harama mürtekiplerdür. Anuñ ibāhatına ihtimāl virmek cehalet-i şarīha ve mukābere-i kabīhadur. El-‘iyāzü billāh hürmetinde rayb ve gümān yokdur.

Ketebehū El-Fakīr Ebu’s-Su‘ūd

Bengiyān ki hayrāndur hemān hayvāndur. Yağşı vü yamānı yer şufra şaman ver. Eşerinden şoñra hasta cūle-cestē olurlar. Dişleri zernīha, burunları mīha beñzer. Sefāhet bardağı, hamākat çardağı uyuklarken düş görürler, otururken yürürler. Kim ki esrār hakkında medh der, hayli herze yer. Haşış ‘alā vezn-i keşış, sebze-i bāğ-ı hamākat kātī’-ı başar u başiretdür. Şūreti kir ü pası yüzine gelmiş berge, kenārında

yatmış fużālāt süpürgesine beñzer. Ammā ba'zı giriftārān-ı sultān-ı kerem diñle ne dirüm diyerek esrāruñ esrārın taqrır eylediler ki ibtidā müellifi Asalon Hekīmdür. Kendi oğlınıñ sū'i'l-hazm 'illeti ve 'aqd-i mi'de zahmeti zāhire olup anuñla def' itmişdür. Hekīm-i Mezbūr buyurur ki esrār evvelki dereceden çāruma varınca hārr u yābisdür. Mizācında harāret ve tab'ında germiyyet olanlara takviyyet ve gāyet kuvvet virür.

-275-

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Şerh iden kimse nef'in esrāruñ
Didiler nūş-ı dārū-yı ekber

2. Her ne deñlü ma'ide pür olsa
Anı esrār def'-i hazm eyler

Esrār-hārlar miskīn ve bī-kibr u kīn olurlar, gavgā sevmezler, işlerinde ivmezler, güneğüne hayālāt ve dürlü dürlü hālāt peydā itdigünden ma'den-i neşāt-ı tam ve menba'-ı inbisāt-ı mā-lā-kelāmdur.

-276-

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Yeyeli bu ğidā-yı esrārı
Hüküm ider taht-ı dilde sultānum
2. Şāh iderken gedā vü ednāyı
Rāykān oldığına hayrānum

Ammā bunuñ hürmetine delīl-i 'aqlī oldur ki nev'-i insānuñ benī cinsinden mümtāz ve ser-efrāz olması nīk ü bed her çiz ü şerīfī hasīden temeyyüz itmekledür. Ve bu muḳarrer iken muḳarrer ki beng 'aqlı izāle ve fehmi zevāle yetiştirür. Ve delīl-i naql-i Ṭahāvīnün eimme-i Hānefiyye ve Şāfi'iyeden naql itdigidür ki ittifaḳā fī-hürmetihi'l-benci ve'l-ḥaşı li-kevnihī muzırran yezīlū'l-'aḳle.

Min Risālet-i Bekāyī Çelebi

[30a]

-277-¹⁹²

[KEMÂL PAŞA-ZÂDE]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Esrârî helâl eyledüñ ey müftî-i devrân

Billâh diye bâde-i gülgüne ne dirsın

El-cevâb:

-278-¹⁹³

[KEMÂL PAŞA-ZÂDE]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bâdenüñ hâllinde bir h'ş nükte buldum güş idüñ

Mest olup teklîf sâkıf olsun andan nüş idüñ

Boza-hârlaruñ yüzleri güle ve gözleri pula döner. Bozanuñ geñirmesi, burnuña od girmesi boza içüp kıanzil olan ekşer erâzil olur. Fi'l-hakîka murdâr ve mülevves-i müskir olursa haram-ı mürevvesdür. Ammâ ba'zı giriftârân dirler ki Hürmüz-i Esfer hekim-i şâhîden tâlib oldığı ecelden hekim-i mezbûr bunu te'lîf itdi. Tâ cigerinüñ âteşi ve ma'idesinüñ 'atışı gitdi. Hikmet budur ki târû nefsinde hârr u yâbisdür. Anuñ harâretin âb ile tebrîd ve yebüsetin terdîd iderler. Kaçan hadd-i i'tidâle ve bühteligi kemâle gele bârid ve ra'ib olur. İçenler teşneligi zâil ve şuya gayr-i mâil olur. Efrât-ı harâretüne insânı mühlik ve efrât-ı yebüset kezâlik bunları dâfi'de mazarrat gayr-ı vâkı'dur. Bâde âdemüñ fehm ü 'aqlın selha ve hûş u nüş-ı talha irişdürür. Tatması yutmasına ve içmesi kuşmasına degmez. Keyfiyyet-i şarâba vâkıf olan 'arif rivâyet ider ki şâhibü'l-fütûh Hazret-i Nüh sefînesinden İblis-i pür-telbîs berz-i dıraht-ı rez uğurlayup bir yere gars itdi. Evvel gün aña şu virdi, ikinci gün dem-i arslan ile, üçüncü gün toñuz kanıyla terbiye itdi. Pes mey-hârlar bu ecelden evvel mertebe mânend-i rübâh birbirine bende ve gâyetle efkende olurlar. İkinci mertebe arslan gibi harıl harıl birbirine tarıl iril dirler. Üçüncü mertebe kendülerin horlarlar, toñuz gibi horlarlar.

¹⁹² Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, *Şeyhülislam Kemalpaşazâde'nin Manzum Fetvaları*'nda yer verilen beyitlerdendir. (Eliaçık, 2020: 79)

¹⁹³ Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, *Şeyhülislam Kemalpaşazâde'nin Manzum Fetvaları*'nda yer verilen beyitlerdendir. Ebussuûd Efendi, yanlış anlaşılmağa müsait olan bu şaka yollu fetvâ için açıklama gereği duyarak

“ölüm sarhoşluğunu gördükten sonra cennette şarabın yasak olmayacağından bahisle, Kemalpaşazâde'nin bu fetvâyı cennetteki şarap için verdiğini” söylemektedir. (Eliaçık, 2020: 79)

Ammā ba‘zı giriftārān bu güne medh iderler ki şarāb-ı rūh-ı şānī ve aşhāb-ı şafānuñ cānı kuvā-yı cān ve ‘aşā-yı pīrāndur. Mīn qādīmī’z-zamān ilā hāze’l-ān maqbūl-ı ekābir-i hukemā ve maṭbū‘-ı selāṭīn-i ‘uzmādur. Şūret-i benī Ādeme rū ve būstān-ı ‘ömre şu virür. Rivāyetdür ki bir kişi bir hūşe-i engūrı getürdi, Cemşīde yetürdi. Ol zamānda iştiḥārı nā-ma‘lūm ve i‘tibārı ma‘dūm idi. Cemşīd ta‘accüb idüp Fişāgores Hekīme aytdı: Bu mīve ekli kābil ve insāna nef‘i ḥāşıl mı? Pes hekīm şuyına nazar kılup aytdı: Ğāyetde vācibü’l-i‘tibār üç ḥaşşası vardır: Şīresi müleyyin-i laṭīf ve mi‘deyi nazīf tutar. Ḥalli ğāyetle ra’nā muşliḥ-i em‘ādur. Bādesi şarāb-ı nāb ve muḳavvī ten bī-tābdur. Muzīl-i fesād-ı derūn ve mezīd-i şafā-yı ḥūndur. Şarāba her ne deñlü cān virseñ ol saña cān virür temāşādur ve bi’l-cümle şarābda devā muḳarrer şarāb dārū-yı ekberdür. Tiryākīyle mey-aşāmuñ yüzlerine bak *“elāne ḥaşḥaşa’l-ḥaḳḳu”*¹⁹⁴ diyesin. Şarāb evvelki ve ikinci derecede bārid ve raṭbdur. Fāidesi bī-şümār ve ḥavāşşı bisyārdur. Her ilde ihtişām ve ihtirāmı ve her dilde nāmı vardır. ‘Arab aña bintü’l-‘ineb ve ‘Acemde her ulu’l-elbāb bāde-i nāb ve ḳavm-i ḥükemā rūḥ-efzā ve zümre-i nüdemā bahā-yı cān ve cān-bahā dirler. Ammā ḥurmetine aḥkām-ı āyāt-ı ilāhī ve eḥādīs-i risāletpenāhī ve āşār-ı nā-mütenāhī şādır olmuşdur. Şarāb ef‘āl-i keferedür. Be‘tsi’ş-şarāb ictinābı ‘ayn-ı farz ve farz-ı ‘ayndur.

Min Risālet-i Bekāyī Çelebi

[30b]

-279-¹⁹⁵

[HİLMİ-ZÂDE ‘ALİ]

Fe‘ilâtün Mefâ’ilün Fe‘ilün

1. Müftî-i müşkilāta olsa su‘āl
Ḥāl-i ‘aşıqla dil-ber-i ḳattāl
2. Kütüb-i fikh içinde var mı şarīḥ
Ḥaste-i ‘aşḳ olana ḳavl-i şaḥīḥ

¹⁹⁴ “Şimdi gerçek ortaya çıktı.” 12/51 (Kur’ân Yolu, 2013)

¹⁹⁵ YMŞM’de manzum fetvanın şairi belirtilmemiştir. Eliaçık, farklı bir mecmuada aynı şekilde geçen manzum fetvanın şairi hakkında şu bilgileri verir: İ.B.B. Atatürk Kitaplığı MC_Yz_K0473, vrk. 272b. Bu fetvâ, altında geçen: “müftî-i Kıbrısî Hilmezâde Ali ?” kaydına göre Kıbrıs müftüsü Hilmi (Hasan) Efendi’nin oğlu Ali tarafından yazılmıştır. Ancak, kaynaklarda böyle bir isme şimdilik rastlanamamıştır. Bu ismin Ha(u)llumzâde ? olarak okunma ihtimali de olup böyle bir isim de henüz tespit edilememiştir. (Eliaçık, 2016: 252)

3. ‘Amr bir dil-bere olup meftūn
‘Aşk ile itse kendüyi mecnūn
4. Bezl idüp yolına niçe mālı
Olsa bī-iḥtiyār anuñ ḥālī
5. Niçe gün olsa dil-ber emrine rām
Rīş-ḥand idüp itse niçe kelām
6. ‘Ākıbet ‘Amra eyleyüp ‘işyān
İftirā idüp eylese bühtān
7. İde mi ḥaqq u rence rüşd ü sedād
‘Amr virdigi mālı istirdād
- El-cevāb:
8. Hibe-i Kūnyede olup mezbūr
Bāb-ı ḥaṭr-ı ibāḥada meşūr
9. Müte‘āşık biri birine eger
Şarf iderse ne deñlü sīmle zer
10. Fuḫahā didi bunı vākı‘-ı ḥāl
Rüşvet olur aralarında o māl
11. ‘Amr eger nādim olup itse murād
Virdigi mālı eyler istirdād

Arapça Mensur Metin¹⁹⁶

¹⁹⁶ Bir önceki manzum metinde işlenen fetva konusunun içeriğiyle alakalı tek satırdan ibaret Arapça bir mensur metindir. Sonunda “Ketebehū El-Faḫīr ‘Alī Kūnye fī Bābi’l-Ḥaṭari ve’l-İbāḥa min Kitābi’l-Hibe” kaydı düşünülmüştür.

Şemsü'l-mişāl olan maḥbūba bir 'āşık-ı şādık bir vechle 'aşkını def'-i mümkün olmayup maḥbūb-ı mezbūr mecāza ḥaml buyurup ben şerr-i Şeyṭāna şerik olmam deyü cevāb buyursa ne lāzım olur?

El-cevāb: Vişāl ile taḡrīr lāzım olur def'an li'l-helāk kezā fī kütübī'l-'āşık

Bu mes'elede erbāb-ı 'āşık-ı şafādan ve ḥullān-ı şıdkı vefādan cevāb-ı nev-cehledür ki 'āşık-ı şūrīde ḥāl u münkesirü'l-bāl za'if ve nāçār ve bī-şir ü bī-ḫarār olup bir dil-ber-i ṭannāz ve şīve-kār ve dil-nüvāzuñ bağ-ı ḥüsn ve cemāline kemāl bulıncaya dek yüz dāne şeftālū ücretiyle bağbān olup daḡi dāmen-dermiyān idüp ḫadd-i cānānda bütün fevākih-i cinānı tenāvül ḫaşd iden zümre-i 'uşşāk pür-eşvāḫdan bi-ḫadri'l-imkān hıfz ü ḥimāyet ve zabt u şıyānetle tamām edā'-i ḫizmet idüp bağ-ı ḥüsn-i yār-ı kemāl-i mürettebe mīve-dār oldıkda ol bī-vefānuñ 'adem-i inşāfın müşāhede idüp ḫaḫḫına tuta yüzde bir rızā gösterüp tek olsun ḫāilüm didükde ol yār-ı ḫile-bāz fūnūn-ı ḫileye āḡāz idüp tek deyüp çift deyüp tolandırmaḡa yüz tutsa bi-ḫasebi şevḫi'l-'āşıkın almaḡa ḫādir olur mı?

El-cevāb: Yüz yerde yüz yere koyup biñ dürlü tazarru' ve niyāz eyledükden soñra daḡi ol yār-ı şīve-kār inşāfsuzluḡ idüp imtinā' iderse teküne degül çiftüne bile ḫādir olur.

'Āşık ile ma'sūḡ mā-beyninde olan 'āşık 'āşıkda mı ziyādedür yohsa ma'sūḡda mı?

El-cevāb: Ma'sūḡda ziyādedür zīrā 'āşık iki göz ile nazar ider bir 'ayn göziyle ve bir ḫāf göziyle. Ammā ma'sūḡ dört göz ile nazar ider. Mīm 'ayn vāv ḫāf gözleriyle nazar ider ammā 'āşıkuñ 'āşıkāre olmaḡa sebep ve bā'is oldur ki 'ayn 'āşıkda açık vāḫı' olmuştur.

[31a] Ol diḡḡatle nazar ider ma'sūḡda 'ayn mestūr olmaḡla açmazdan nazar ider derūnı muḫabbet eyler zīrā lafz-ı ma'sūḡuñ āḡiri şūḡdur. Bunlar delālet eyler ki 'āşık ma'sūḡda ziyāde ola. Nitekim bu ma'nāyı imā idüp Celāli buyurmuşdur:

Farsça Beyit

-281-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

'Aşık odı evvel düşer ma'sūḡa andan 'āşıkā

Şem'i gör kim yanmadın yandurmadı pervāneyi

Sebeb-i tahrîr-i sicill-i ‘anber-fâm ve mûcib-i teşîr-i müşkîn erkâm oldur ki hûsn-i perî ruhşâr ben cemâl-i kalb-i ‘âşık ben perîşân hâli meclis-i ‘aşka ihzâr idüp takrîr-i kelâm ve ta‘bîr-i merâm kılup işbu kalb-i ‘âşık benüm metâ‘-ı hûsnimi sırka eyledi deyü da‘vâ itdükde kalb-i ‘âşık inkâr idincek hûsn-i mezbûrdan şıdk da‘vâsına muvâfık beyyine taleb olundıkda ‘âşıkun eşk-i hûnîni ve nâle vü enîni mezbûr hûsnün da‘vâsına mu‘âbık şehâdet idüp velâkin eşk-i mezkûr kanlu çıktığı sebebden cerh olunup şâhid nişâba yetişmeyecek reng-i rûy-ı ‘âşık daği şehâdet idüp şehâdetleri hayyız-ı kabûlde vaqı‘ oldıkdan soñra kalb-i ‘âşık dâr-ı zûlf-i dil-dâra şulb olunmasına hükm olundığı hûsn-i mezbûr talebiyle kayd-ı defter olundu.

Fî ğurrati şehri’l-muhabbe min şuhûr-i sene ‘âmu’r-raḥme

Şuhûrû’l-hâl

Naşr-ı cism-i insân Sem‘i ezân Zevk-i lisân Şemm-i Revâihü’l-hisân Lems-i sâir illâ müdân

Şoḥbet baltası, ‘işret tuhrası, huzûr añası, ‘ömür törpüsü, şafâ bıçkusı, vefâ şundusı, Tañrının görünmez kazâsı ve şavulmaz belâsı ‘uşşâk üç kısma münkasımdur: ‘âşık-ı siñsiñdür ki gönli murâdı hâşıl olmaya ve maḥbûbına vâşıl olmaya, yanında oturmaya, karşusunda тұrmaya belki ay ola yüzün görmeye, ḥasret odı yüregün taḡlaya kendöz sek sek ağlaya ve ‘âşık-ı diñdiñdür ki ‘âr u nâmusı kıoya, sevdüğünün ardına uya, тұrursa тұra, giderse gide, bünyesi fik fik depesi dik dik ide ve ‘âşık-ı çinçinñdür ki aqçası çok ola, mâni‘ ve mezâhimi yok ola, yanında götüre biñ biñ, avucunda ötdüre çin çin ma‘şûkın şikâr ide ve nefsi murâdınca kâr ide.

Arқа bayırların ve muḳaşşî ve nâ-hemvâr derelerin ve depelerin müstemil olan bî-hâşıl ve bî-menfa‘at zemîn-i şûra ve arz-ı yâbise andan dik aşğa çıplaқ bayırın müte‘affin ve mühlik deresiyle ḥabâset ve necâset çukurına andan cehennem kıyusına ki ğâyete’l-ḥudûddur ‘Amr lûtî gümrâhuñ bu ḥudûd-ı fâsidesiyle maḥdûd “feinneke racîmün ve inne ‘aleyke’l-la‘nete ilâ yevmi’d-dîn”¹⁹⁷ ḥitâbıyla muḥâtab olan “inne ittebe‘ake le’emlee’nne cehenneme”¹⁹⁸ ‘ikâbıyla mu‘âḳab olan zâll ü muzill kör nâybün imzâsıyla mumzî ve ḥatemiyle maḥtûm bâtıl ve nâ-şer‘î ḥücceti düzaḥiyân gibi iḥrâk bi’n-nâr ve kendüsi racîm ve seng-sâr olup Ḥaқ her vechle mü‘min dindârın idigi zâhir ve bedîdâr ve bâhir ve âşikâr oldu.

¹⁹⁷ “Artık kovuldun! Kıyamet gününe kadar lanetlenmiş bulunmaktasın!” 15/35. (Kur’ân Yolu, 2013)

¹⁹⁸ “Onlardan kim sana uyarsa sizin hepinizi cehenneme dolduracağım.” 7/18. (Kur’ân Yolu, 2013)

Sünbüllü bayıruñ depesinden rūḥ çeşmesine ve āb-ı ḥayāt kuyusına varınca tūlan ve ‘arzan ‘udūl-ı müslimīn şehadetleriyle müşārün ileyh zen-düst olan Zeyd müslime ḥükm olundu. Keyfe mā-yeşā’ mutaşarrıf ola. Hic eḥad taşarrufuna māni’ olmaya. Hāzihī’l-vesīkatü ‘alā mā-cerā fi’l-ḥaḳıḳati kütüb olup yedine vaż’ olundu. Lede’l-i ihtiyāc ihticāc olına.

Mü’mīn Müslim Müttekī Muteverri’ ‘Ābid Zāhid Mütedeyyin

[31b] Arapça fetva örneği¹⁹⁹

Arapça fetva örneği²⁰⁰

Zeyd müslim yeñiçeri tāifesine müslimān dise ne lāzım olur?

El-cevāb: Yeñiçeri tāifesine müslimān diyen kāfirdür. Müslimān dimeñ evlā bi’t-tarīḳ Ketebehū el-Faḳīr Ebus’s-Su’ūd

Ḥudūd-nāme-i Zenpār ve Muḡlim-i Bed-kār

Sebeb-i taḥrīr-i kitāb qalem ve mücib-i taṣṭīr-i ḥiṭāb raḳam budur ki *fenkihū mā tābe lekum mine’n-nisāi*²⁰¹ emr-i şerīfine imtişāl ve *nisākūm ḥarsū’l-lekum fe’tū ḥarşekūm*²⁰² ḥükm-i laṭīfine mütāba‘at iden Zeyd-i müteşerri’ zendüst ḥüccete ḥişāl ile *ete’tüne’z-zükrāne mine’l-‘ālemīne ve tezerūne mā ḥalaḳa lekum rabbükūm min ezvācükūm bel entüm kavmün ‘ādūne*²⁰³ ḥiṭābı taḥtına dāḥil ve’mṭarnā ‘aleyhim maṭaran²⁰⁴ ‘azāb-ı elīmine vāşıl olan ‘Amr lūṭī ḡulām-düst bed-fi‘āl arz-ı vücūd-ı insāniyyet ve taşarruf-ı mülkiyyet da‘vāsın idüp niçe kıl ü kāl ve mābeynlerinde defe‘āt ile cenk ve cidāl ve ḥarb ve kītāl vāḳı’ olup āḥir ḥakimü’s-şer’ ḥuzūrında murāfa‘a ve münāza‘a itdüklerinde cānibinüñ ḥüccetlerine ve ḥudūd-nāmelerine nazar olundıkda diyānetle mevşūf ve istikāmetle ma‘rūf olan kāzī-yı şer’ ehl-i vuḳūf ve bī-ğaraḳ müslimānlar ile ḥaḳ ve ‘adl üzre Zeyd mü’mine ta’yīn eylediği ḥudūddur ki zıkr olunur: Evvelen Sünbüllü bayıruñ miskli depesinden dik aşāğa Ḥācibīn ḳazāsına tūlan ve ‘arzan andan iki gözli iki siyāḥ kemerüñ arasındaki uzun toḡrı aḳ köprinüñ altında

¹⁹⁹ Cevabın sonuna “Ketebehū el-Faḳīr Ebus’s-Su’ūd” kaydı düşülmüştür.

²⁰⁰ Cevabın sonuna “Ketebehū el-Faḳīr Ebus’s-Su’ūd” kaydı düşülmüştür.

²⁰¹ “Beğendiğiniz kadınlardan nikahlayın.” 4/3 (Kur’ān Yolu, 2013)

²⁰² “Kadınlar sizin ekeneginizdir, ekeneginize yaklaşın.” 2/223 (Kur’ān Yolu, 2013)

²⁰³ “Rabbinizin sizler için yarattığı eşlerinizi bırakıp da insanlar arasından erkeklerle mi beraber oluyorsunuz? Doğrusu siz haddini aşan bir kavimsiniz!” 26/165 (Kur’ān Yolu, 2013)

²⁰⁴ “Üzerlerine de görülmemiş bir yağmur yağdırdık.” 26/173 (Kur’ān Yolu, 2013)

tatlu çeşmeye yemîn diyârındaki tûlan ve ‘arzan bâğ ve bâğçenüñ ‘inde’l-ahālî mu‘ayyen olan hudûdıyla andan çāh-ı zenehdān müstemil olan beyāz depenüñ altından toğrı aķ boğaza andan sîne şahrāsına andan enārılığî ve turunculığı ile tûlan ve ‘arzan örüsüyle ve kuruşıyla ve bâğ ve bağçesiyle dik aşāğā köpek miskiyle memlû’ olan penbe zārına şafā ve lezzet humzārına ve hazz-ı şehvet çerāgāhına andan misk ü ‘anber deresiyle dik aşāğā billurdan iki sûtünüñ arasındaki rūh çeşmesine ve āb-ı hayāt kuyusına hāşıl-ı cān mezra‘asına ki gāyete’l-hudūddur bu hudūd-ı mübeyyine ile maḥdûde ve mübeyyine olan arāzî cümle müstemilâtıyla şer‘an ve kânūnen şāhib-i ḥüccet-i şer‘iyye olan Zeyd mü‘minüñ ebû’l-beşer ḥazret-i Ādem safiyyullāh varınca ābā vü ecdādından irşle intikāl itmiş ola. ‘Amr lûtünüñ ḥüccet-i bātıla ve hudūd-nāme-i sine nazar olundıkda sālif elindeki Sünbüllü bayıruñ ardından Ekse çukurına andan şırtı sıra arķa

[32a] Manzum metin²⁰⁵

-282-²⁰⁶

[FEHĪM]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

I

1. Ey nigāh-ı gāzabî mest-i mey-i naḥvet ü nāz
Ġamzesi sākî-i cām-ı ecel-i ehl-i niyāz
2. Ey fūrûğ-ı ruḥ-ı ḥūy-gerdesi ḥürşîd-güdāz
Ey lebi nādire gül berg-i gül-i gülşen-i rāz
3. Korkaram rāzımı keşf ide o çeşm-i ġammāz
Āşinā oldı dile ġamze-i peykār-ı nevāz
4. Şeb-i hicr ü ġam-ı zülf ü dil-i sevdā-perdāz
İhtiyārî degül āh eylerisem dūr u dirāz

²⁰⁵ Sayfanın ilk kısmındaki manzum metin silindiği için okunamamıştır.

²⁰⁶ *Fehīm-i Qādīm Divanı*’nda yer alan 4 numaralı terķib-i benddir. (Üzgör, 1991: 264)

5. Āh idersem n'ola sevdāñ ile tolmış gönölüm
Haberim yok ki senün 'aşkuñ olmış gönölüm

II

1. Hüsünüñ evvel baķışım da beni etdi meftün
Eyledi sāhir-i çeşmün baña biñ mekr ü füsün
2. Zülfün etdi dilimi silsile-i cenbān-ı cünün
Āhirü'l-emr bu sevdā ile oldum Mecnün
3. Gördün oldum elem-i 'aşkuñ ile zār ü zebün
Şerbet-i luţf ile derd-i dilüm etdün efzün
4. Toldı tā derd ü muhabbetle derün u bīrün
Başladuñ zehr-i sitemle dilimi etmege hūn
- [32b] 5. Rūy-ı dil gösterüp etdün beni çün dīvāne
Öldün ey āhu-yı vahşī giderek peykāne

III

1. Bī-mürüvvet ne idi 'arz-ı muhabbet-i evvel
Ne idi eyledigin luţf ü mürüvvet-i evvel
2. Yine virdün dil-i nezzāreye ruḥşat-ı evvel
Niçün etdün dil-i bī-çāreye şefkat-i evvel
3. Etmek idi ğaražuñ çünki ferāgat-ı evvel
Ne idi tā bu kadar germi-i ülfet-i evvel
4. Üns idi elde iken şānuña 'ādet
Şāhbāzum yogidi sende bu vahşet
5. 'Afv kıl hüsünüñ küstāḥ nigāh etdimse
İhtiyār elde degül cürm ü günāh etdim ise

IV

1. Gerçi ben serh' oş-ı 'aşkuñla şerāb etmez idüñ
Āteş-i cevriye bağrımı kebāb etmez idüñ
2. Evvel ülfetüñe böyle 'itāb etmez idüñ
Biñ su'al eylese bir tünd cevāb etmez idüñ
3. Luṭf iderdüñ ğāzab-ālūde ḥitāb etmez idüñ
Beni gördikce ser-i rehde şitāb etmez idüñ
4. Çeşümüi āteş-i ḥasretle pür-āb etmez idüñ
Dil-i vīrānemi tekrār ḥarāb etmez idüñ
5. Şimdi kurbānuñ olam söyle nedür n'oldı sebep
Āşinā-yı ezeliye bu tecāhül bu ğāzab

V

1. Mest-i şīrīn-sūḥanam telḥī-i güftār nedür
Luṭfuñ evvel ne idi şimdi bu āvāz nedür
2. Pür-teġāfül nigh-i nergis-i bīmār nedür
Ġonce-i key gül-i la'lin şeker-bār nedür
3. Beni gördikce şitāb ile o reftār nedür
Renciş-i bī-sebeb ğamze-i perkār nedür
4. Sitem-i ğamzen yeter çeşm-i cefā-kār nedür
Mübtelāña nedür ey şūḥ nedir bu eṭvār nedür
5. Sitem etmekde neye kādīr iseñ eyle baña
'Āşıkam 'āşıkam ey şūḥ-ı cefā-kār saña

VI

1. Ḥ'od-perestüm reviş-i dīnūñe kurbān olayum
'Āşık-ı āyīnsün āyinūñe kurbān olayum

2. Pīçiş-i tırra-i müşkīnūñe kırbān olayum
Reşkden püster ü bālīnūñe kırbān olayum
3. Çeşm-i ‘ayyār-ı sühan-çīnūñe kırbān olayum
O kemān ebrū-yı pürçīnūñe kırbān olayum
4. Nāvek-i ğamze-i pür-kīnūñe kırbān olayum
Zehr-ḥand-i leb-i şīrīnūñe kırbān olayum
5. Sīneñi kīneden ey āyine-ruḥ şāf eyle
[33a] Öleyim mi ele mir’āt alup inşāf eyle

VII

1. Hüsñüñi görse eger Yūsuf olur bende saña
Ḥayl-i ‘uşşāk nice olmasun efgende saña
2. Ba‘d-ez-īn bendeyem ey şāh-ı cihān ben de saña
Ḥande it ağlasa ḥālīn dil-i efkende saña
3. ‘Āşık olurduñ eger görse idüñ sen de saña
Böyledür kısmet-i Ḥak girye baña ḥande saña
4. Bir naşīḥatdür ider ‘āşık-ı şermende saña
Korķaram yār olur ağyār-ı firībende saña
5. Girde-bālīn gül-āgendüñ olup pūte-i ḥār
Derd ü ğāyretle helāk ola **Fehīm**-i bīmār

-283-²⁰⁷

[GELİBOLULU MUSTAFA ÂLÎ]

Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün

I

1. Şol dem ki oldum baħr-i muşaffā zātum göründi mir'āt-ı mevlā
Düşdi sülūkum bir gizli yoldan dört oldı menzil maħfı vü peydā
2. Evvel konağum şulb-i pederdür mülk-i 'ademden cān etdüm aña
İkinci menzil çün raħm-i māder hūn-ı cigerdür hānum müheyyā
3. Andan geçince oldı konağum şahrā-yı 'ālem iklīm-i dünyā
Dördünci menzil kūy-ı fenādur her semti anuñ Firdevs-i a'lā
4. Ser-menzil oldur her sālİK anda yol zaħmetünden oldı müberrā
Çün raħme düşdüm şüretde oldum ka'r-ı şadefde bir dürr-i yektā
5. Şems-i se'ādet bezl etdi varın buldum mürebbī oldım mürebbā
Kudret yedünden oldı muhaşşal taşvīr-i heykel tekmīl-i a'zā
6. Baħr olacağum fehmi etdi 'ālem dūr gibi oldum gerçi hüveydā
Nefh etdi rūhum Feyyāz-ı Mutlak mā'ü-l hayātı içdüm hemānā

Elḥamdülillāh elḥamdülillāh kad küntü ḥayyen min kudretillāh

II

1. Oldum revāne çıkdum cihāne gūşışler etdüm āh ü figāne
Ol dem ki toğdum döndüm hilāle mānend-i hāle kayd oldı cāne
2. Geh ḥabs-i kundağ bend-i bağırdağ geh şīr ü sükker geh āb ü dāne
Gehvārem oldı taht-ı Süleymān bī-ḥātem oldum şāh-ı yegāne

²⁰⁷ YMŞM'de şairi belirtilmeyen bu manzume Gelibolulu Mustafa Âlî'ye ait olup devriye özelliği taşıyan tasavvuf konulu bir terkib-i benddir. (Aksoyak, 2018: 427)

3. Ol hāne içre bir hāna döndüm kārüm müheyyā hükümüm revāne
Yel gibi yeldüm lu‘bile vāfir öykündüm āhir ıavr-ı yelāne
4. Bir hūb-ı hoşkī şebdiz idündüm bir tahta-pāre tīg-ı miyāne
Geh hāne düzdüm āyende yıkdum geh topum aldum atdum yabāne
5. Mir‘āt-ı kudret gösterdi vahdet maşnū‘ ü şāni‘ Hākdan nişāne
Her şey‘i bilmek farz oldu āhir harf-i teheccī resm-i bahāne
6. Burdı kulağum dest-i mu‘allim oldu turağum ta‘līm-hāne
Bildüm günāhum buldum güvāhum tıydum ilāhum uydum remāne

‘Āyentü sirran āmentü billāh ‘ayneytü dem‘ī min şan‘atillāh

III

1. Gitdi şabāvet geldi şebābet meyḥānelerde fışk oldu ‘ādet
Yıllarla ‘ömrüm bir karn olunca oldu qarīnüm gül u gavābet
 2. Gül-zār-ı ‘ālem cennet göründi ‘ahd-i cüvānī hengām-ı cennet
Ḥum-ḥānelerde mey nūş iderdüm mescidde eller eylerdi tã‘at
 3. Tesbīḥ-i zāhid döndikce tez tez devründe sāgar eylerdi sür‘at
Pend etse nāşih berg incinürdüm mey çalsa muṭrib ḥaz bī-nihāyet
 - [33b] 4. Gönlüm murādı yār idi ammā ağıyāra nefsum eylerdi rağbet
Gāhī nigāra gāhī cüvāna māl geçerdı ol bī-ḥamiyyet
 5. İçdükce bāde dil vardı yāde ‘işret göründi ‘ayniyle ‘usret
Eşvāt-ı muṭrib rengin edālar in‘ām-ı sākī şīrīn ḥikāyet
 6. Nefs-i mübāhī isterdi rāhı rūḥum komazdı bir laḥza rāḥat
Kur‘ān-ı Hākkı kıldum şikeste sāgarda gördüm rüy-ı melāket
- Dārāt-ı kāvūs fī ru‘yeti’llāh sāfet müdāmī min ḥikmeti’llāh

IV

1. Gördüm ki zāhid nefsüm yeñilmez mir'āt-ı ƙalbūñ pası silinmez
'Ahd-i ƙayātum oldıƙca mūmted mevtüm nidāsı hic gūşa girmez
2. Cehl erba'inüñ her zemherīri zehrini dökdi cān mürği bilmez
Hamsīne vardı 'ömrüñ bahārı bülbul nehārī güller görünmez
3. Bu nefs-i ğāfil ser-mest dāim serĥ' oşluğundan dāim ayılmaz
Çeng ü çeğāne gūşın pür etmiş pend eylesem de aşla yekilmez
4. Bend-i belāda ğamlar çekerdüñ dīvānedür kim andan çekilmez
'Arş-ı berīni virdi zemīne bilmez yerini ƙať'ā yerinmez
5. Bir dürr-i pāküm 'ālem bahāyum bilmezligümden ƙadrüm bilünmez
Ger ƙādir olsam fi'l-cümle dirdüm ammā ki derdüm çokdur denilmez
6. 'İlm anı şandum zāhirde ƙaldum nādān-ı dehrüm kendüni bilmez
Ben böyle 'āƙil ƙaĥ lutfi kāmīl baĥr olmadan dil gözyaşı diñmez

Mā aĥsen Allāh mā a'zam Allah cāret dumū'ī ĥavfen min-allāh

V

1. Hıkmət nesīmi esdi çü şarşar nāgeh açıldı der-beste manzar
Göñlüm evinden zülmet kesildi imānum oldı şem'-i münevver
2. Gördüm tağılmış ālāt-ı meclis sāğar şikeste şahbā mükedder
Sāķī mu'aţtal dem-beste muţrib pīr-i müğān ĥ'od hem kör u hem ker
3. Dest-i nedāmet yolmuş saçını ƙaddini bükmüş çengüñ bu ğamlar
Bağrı delünmiş derd ile nāyüñ neyzenler olmuş mebhūt u bī-fer
4. Yezdāne gördüm minnet bu ĥālī zātum görüñdi iĥsāna mażhar
Rü'yāda gördüm çeşmüm açıldı manzūrum oldı dīdār-ı dil-ber

5. Yandum yakıldum gözyaşı dökdüm şan cemrelerdür düşdi ser-â-ser
İrdi muhaşşal faşl-ı bahāra bir bağa girdüm pür-nahl ü nevber
6. Mürgān şadāda güller küşāde şebnem fütāde nergisde sāgar
Āb üzre gitdüm hāşāke döndüm bahrin bu nazmuñ yād etdüm ezber

Emseytü ferden eşbahtü billāh şubhan mesāen sebbahütü lillāh

VI

1. Yıllarla oldum şahbāta māil muṭrib sözine cān ile kail
Gördüm meāli ol ‘iyş ü nūşuñ efkār-ı fāsīd sevdā-yı bātıl
2. Gözi açuqlar bir himmet etdi tā ki göz açdum feth oldı müşkil
Mey ber yakmada turdukca āteş kandur hemānā şahbā-yı sāl
3. Ger yaksa yıksa kül mi vücūdım ol nār-ı sūzān ol seyl-i hāil
Kān ile ṭolmuş her bir yaqalar Cem cāmı şandum oldıkca kām-zil
4. Şaff-ı ni‘ālūñ olmuş muḳīmī sāzende kısmı birkaç erāzil
Bir ḥartī-şüret fertüt imiş def geçmez fulūsa iflās-ı kāmīl
5. Kākül perişān her çeng-i ḥazrā bir qahbe zendür bir zehr-i kātīl
Muğbeççe sāķī şūḥ-ı dihende pīr-i muğān ḥod deyyūs-ı gāfil
6. Bezm-i melāhī cem‘-i erāzil bi’sel’l-esāfil bi’ser-rezāil
Bir meclisūñ kim bunlardur ehli nekbetden özge andan ne ḥāşıl

Estağfirullāh ‘ammā nehallāh nehheytü ḳalbī ‘ammā sivallāh

[34a]

VII

1. Emsāl-i eşyā çün oldı mübhem ‘ayn oldı zāhir ḥalloldı şubhem
Gördüm e‘ālī olmuş edānī ‘aksine dönmiş dūlāb-ı ‘ālem

2. Şūr-āb-i deryā ғанmış zülāle zehr-āb-ı merdüm bir şehir-i peryem
Mā-fevқа nisbet zilletde her kes mā-dūna бақсаң ammā mükерrem
3. Maḥkūm-ı ‘āciz ḥākimlik eyler ḥikmet iñende görmez müselleḡ
Mey şun be sāķī ehlen ve sehlen yā merḥaben bik yā ḥayra maḡdem
4. Şol bādeden kim keyfiyyetünde keyf oldu aḥsen kemmünde yok kem
Bezm-i müheyyā cām-ı leb-ā-leb şevķ-i mü’ebbed zevķ-i dem-ā-dem
5. Duḡterdür ammā mestūñ ḥelāli hoşyāra nisbet biker-i muḥarrem
Ol cehl-i kāmil vardı zevale ‘ilm oldu ḥāşıl Allāhu a’lem
6. Kārumdan āḡir oldum peşimān şad tevbe kıldum biñ şükre munzam

208

-284-²⁰⁹

Lİ-DEFTER-DĀR ‘ĀLĪ EFENDİ
Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. ‘Arab ü Kürd ü ‘Acem ü Arnavud ü Efreng ü Urum
Şırp cāhil neferātı budur ey faḡr-ı kibar
2. Şırp-ı cāhil olanuñ Şırpça cevābı bu kim
Gospodārū ruḡa day lī nesime meh govedār
3. Bu du‘āyı dilerem hazret-i Ḥaḡdan ki mūdām
Ḥālime merḥamet ide o Celīl ü Cebbār
4. Acı sözlerle gelüp cümle mevācib deyü

²⁰⁸ Gelibolulu ‘Ālī Divanı’nda son bendin 5. ve 6. beyitleri şu şekildedir:

5. Duḡterdür ammā mestūñ ḥelāli huşyāra nisbet biker-i muḥarrem
Bir kaṡre içdüm deryāya döndüm gördüm ki ‘Ālīdür baḡre maḡrem
6. Ol cehl-i kāmil vardı zevāle ‘ilm oldu ḥāşıl Allāhu a’lem
Kārumdan āḡir oldum peşimān şad tevbe kıldum biñ şükre munzam (Aksoyak, 2018: 433)

²⁰⁹ Gelibolulu ‘Ālī Divanı’nda 111 numaralı ve 170 beyitten oluşan kasidenin 23 beytine YMŞM’de yer verilmiştir. Divana göre beyit tertibinde ve kimi kelime ve ifadelerde farklılıklar söz konusudur. (Aksoyak, 2018: 365)

Ṭatlu cānumdan iderler beni dāim bīzār

5. Urum olan naḡruñ sözi *oni veserni*
Denkes ü petute ferte esiperüne tu par
6. Bu zebān ile zebānīler idüp baña cefā
Böylelik ile geçer ‘ömr-i ‘azīzüm her bār
7. ‘Ayn-ı ef’ī görünür ‘ayn-ı ‘ulūfe gözime
Lām u vāv ile daḡi fā ile hā ḡalḡa-i mār
8. Hep Firenk yek-dil olup cümle ile dirler kim
Dam la ḡa paḡa sekūri vedeyavlū pel ü par
9. Şimdi Maḡza²¹⁰ kulu ḡākimlere etdüklerini
Ehl-i İslāma anı Maltada etmez küffār
10. Kātlanuñ bir iki gün diyü temennā kılsam
Her biri kendü dilünce sögüp eyler beni zār
11. Bu diyāruñ bir ucı çöl bir ucı baḡr-i muḡīt
Elimüzden bu ṭuzāḡa tutulan ḡande ḡaçar
12. ‘Arab olan ‘arabī dil ile dāim bunı dir
Ene mā a ‘rifü ḡayrak hāt fülūs ruḡ fi ‘n-nār
13. İşleri cümle sitem ü zūlm ‘ibādullāha
Her biri kibr ile ālūd ü ‘anīd ü cebbār
14. ‘Acem olan naḡruñ daḡi demādem sözi bu
Men teveḡḡüf ne-künem ḡaḡḡ-ı merā hem be-şümār

²¹⁰ Bugün Umman Krallığı sınırları içerisinde yer alan ve başkent Maskat’tan 300 km uzaklıkta yer alan vilayetin adı

15. Mest dāim deliķanlusı gezer leyl ü nehār
Elde tīg u siperi öldirecek ādem arar
16. Kürd olan velvele ile bunı ĩrād eyler
Der kezem tā tu bizānī dizavī men tu biyār
17. Gelenüñ başı vü mālı gidenüñ diyü şehā
Budurur zarb-ı mesel aralarında her bār
- [34b] 18. Bosnevī dir ki *leke bilmezem ben ĥorata*
Da vire ĥaķķumızı ĥazretimiz defter-dār
19. Dūd-ı āhum elemümden toķuz eflāke çıkar
Eşk-i çeşmüm yedi deryā-yı o dem kıana boyar
20. Kocalar tāzelere gerçi naşīĥat eyler
Fitne bābında velī anlar olurlar ‘ayyār
21. Bir iki var Caĥatay ādemi anlar daĥi dir
Bizĥa vir ĥaķ ne ki biz Mekkeye kidreñ kişilar
22. Arnavudlar ĥażab ile atılup üstime dir
Nuķudī mo te ĥarī kār-ı ‘ulūfe du te mar
23. Kıarıları da siĥir-bāz-ı cihān naĥsendi
Kānde gitse küpi yanunda kim olmaĥa süvār

Manzum metin²¹¹

²¹¹ Sayfanın son bölümünde yer alan metin, silindiĥi için okunamamıştır.

[35a]

-285-

[RİYÂZÎ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Dil-rubā uğramıya yanıma biñ eylesem āh
Kehribā olsam eger da‘vetime gelmeye kâh
2. İttifākı şeb-i hicrânı dırâz eylediler
Dūd-ı āhımla gelüp bir yere bu baht-ı siyâh
3. Bî-vücūd eyledi ‘aşkuñ şu kadar ‘âşıkı kim
Düşmeye āyineye ‘aksi eger etse nigâh
4. Nev-zuhūr oldı haţuñ mülket-i hüsn içre bugün
Almağa mülk-i dili eyleme cem‘-i siyâh
5. Biz o Ferhād-ı belâyuz ki ser-i tîşemizüñ
Dikerüz nîzeligün serde **Riyâzî** her gâh

-286-²¹²

[MESİHÎ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Rûy-ı dil-dâre nazar eyle ki devletdür bu
Kime yüz tutar ise ulu sa‘âdetdür bu
2. Cân bağışlar söze geldükce marîz-i ‘aşka
Şoralum gül tutağundan ki ne hikmetdür bu
3. Şafha-i hüsnüñe haţ geldigüne incinme
Yine ey dost güzelligüñe hücetdür bu
4. Micmer-i sînede kim yandı sipend-i dil ü cân

²¹² *Mesîhî Divanı*’nda 198 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir.(Mengi, 2020: 244)

Bir perî da‘vetine ‘ıtr-ı maḥabbetdür bu

5. Zahm urmağa **Mesîḥî**ye gelürken tîrûñ
Cânı karşı çıkuben didi ne zahmetdür bu

-286-

[RİYÂZÎ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Kâr-zâr-ı Zâl-ı ḥaşma inkisâr-ı dil yeter
Ne sen el ur kabza-i şemşîre ne ḥançer çıkar
2. Pîşeden çıksun da kendin saña göstersün de gör
Girye-i dil şandıguñ uğrunda şîr-i ner çıkar
3. Cevher ü zerle muraşsa‘ bir licâmı var dime
Zîr-i çölden esb-i tâzî şandıguñ hep ḥar çıkar
4. Yoḳlar olsañ zîr-i dāmân-ı riyâ-yı zâhidi
Bir sebûy-i leb-be-leb bâdeyle bir sāgar çıkar
5. Sāye-endāz olsa bir ḥāke o zülf-i müşk-bār
Ey **Riyāzî** kızsalar tâ ḥaşre dek ‘anber çıkar

-287-²¹³

[ḤAYÂLÎ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ḥaṭṭ-ı ‘anber leblerüñde müşkter-i sārā şatar
Ruḥlaruñ mihr ü muhabbet beñlerüñ sevdâ şatar
2. ‘İydgehde sen dükân açduñ şulu şeftâlûye
Nâr-ı ḥasretle yanup ‘aşıklarüñ ayvâ şatar

²¹³ *Ḥayālî Bey Divanı*’nda 23 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. (Tarkan, 1945: 133)

3. Çarḥ-ı gerdün mäh-ı nev na‘liyle olmış müşteri
Leşker-i bāzār-ı ḥüsn içre gezüp ḥelvā şatar
4. Rind vardur kim ḥarābāt içre bir sāgar meye
Taḥt-ı Çemşīdi girü ḳor mülket-i Dārā şatar
5. Dilde peykānuñdan ayrılmaz **Ḥayālī** ‘āşıkuñ
Güiyā tıfl-ı Ḥabeşdür Ka‘bede ḥurmā şatar

[35b]

-288-

[FEVRİ]²¹⁴**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

1. Cān belā başka belādur bu dil-i zār daḥi
Ne belādur baña bu cism-i pür-efkār daḥi
2. Bedenüm bār-i belā bu dil-i ser-bürde belā
Ten ile serde belā cübbe vü destār daḥi
3. Ṭa‘n-ı aḡyār-ı belā cevri-ı rakīb özge belā
Ne belādur baña yā Rab sitem-i yār daḥi
4. Dāḡ-ı ḥasret ne belā zaḥm-ı elem yā ne belā
Ne belā başuma bu dīde-i ḥün-bār daḥi
5. Ğam belā derd belā yār belā ‘aşk belā
Ne belā **Fevrīye** bu çeşm-i sitemkār daḥi

²¹⁴ Ali Nihat Tarlan, *Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri Rahmî ve Fevrî adlı eserinde Beyanî Tezkiresi*’ni kaynak göstererek aynı gazele yer vermiştir. (Tarlan, 1948: 103)

-289-²¹⁵

[NECĀTĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Cümle 'âlem bir yaña bî-çäre tenhâ bir yaña
Cennet-i kûyuñ komazam olsa dünyâ bir yaña
2. 'Âşıka mâni' m'olur nâşih kelâm-ı hûş-mend
Kimse karşı tıramaz ger aķsa deryâ bir yaña
3. Mâl-ı dünyâ ile medh eyler tecerrüd hâlini
Yerde Kârûn bir yaña gökde Mesîhâ bir yaña
4. Bulamadılar arayup şive-i reftârûnı
Gitdi tûbâ bir yaña serv-i dil-ârâ bir yaña
5. Cânına oldu Necâtînüñ havâle 'aşķ-ı yâr
Ey ecel sen de gelüp itme teķâzâ bir yaña

-290-

[RİYÂZÎ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Yemüşdür ol kadar zaķm-ı cefâsın seng-i bîdâduñ
Bozulmuş naķş-ı dîrîni bu deyr-i köhne-bünyâduñ
2. Ölümlü 'âşık-ı şeydâya şemşîr-i cefâ çekme
Senüñ ey ğamzesi hûnî zebünkeş olmasun aduñ
3. Bize çâķ-i kabâdan sînesin göstermemek ister
Eli göğsinde olduğı budur ol kadd-i şimşâduñ

²¹⁵ Necâtî Beg Divanı'nda yer alan 3 numaralı gazeldir. Divanda 9 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. (Tarlan, 1997: 146)

4. Kenârı hep muḥaṣṣâ bir görülmüş nüṣḥadur sāğar
Elünden çıkdı zîrâ kim o bir Cem gibi üstâduñ
5. **Riyâzî** nazm-ı şîrînüñde özge çāšnî vardır
Bulınmaz her süḥanda lezzet-i şî'r-i Ḥüdâ-dâduñ

-291-
[ŞEMSÎ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Koyup mekânını Mecnûn dimeñ yabâne çıkar
Anuñ varur ötesi rāh-ı 'āşıkāne çıkar
2. Efendi āh ider ağılatma 'āşıkı zinhar
Zemîni yaşı deler āhı āsumāna çıkar
3. Yüzime baş kademüñ dime pâyem alçağdur
Ayak ayak güzelim kişi nerdibāna çıkar
4. Dimeñ başında görinen külah-ı Mecnūnuñ
Per açdı mürğ-i maḥabbetdür āşiyāna çıkar
5. Ne deñlü vaşf ideriseñ miyān-ı dil-dārı
Anuñ varur ötesi şimdi mūmiyāna çıkar
6. İşitdigüñ güzeli medḥ idersüñ ey **Şemsî**
Vişâli ğayrılara bilmezem saña ne çıkar

[36a]

-292-
[SELİKÎ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Yoluñda cān virem gibi derūnumda melâlet var
Şehîd-i tîğ-ı 'aşk olmağa göñlümde şehâdet var

2. Beni gel öldürüp kurtar belādan çünki ey hūnī
Ne sende merḥamet şefkat ne bende şabr ü tākāt var
3. Döküldi gözlerüm yaşı naẓar kılmaduñ ey meh-rū
Düşüpdür yıldızum beñzer sitāremde nühüset var
4. Efendüm pādişāhumsın kime varup idem şekvā
Baña çok cevır ü zulm etdüñ saña senden şikāyet var
5. Gedāyı ‘āleme sultān ü sultānı gedā eyler
Şarāb-ı ‘aşk-ı dil-berde **Selīkī** özge ḥālet var

-293-²¹⁶

[RŪḤĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Şanma ey ḥāce ki senden zer ü sīm isterler
Yevme lā yenfa‘uda kalb-i selīm isterler
2. ‘Ālem-i bī-meh ü hurşīd-i felekde dāim
Ne müneccim ne mühendis ne ḥakīm isterler
3. Ni‘met-i zāhire dil-beste olan gürsineler
Müjde nān-pāreye cennāt-ı na‘īm isterler
4. Kible-i ma‘nīyi fehmi eylemeyen kec-revler
Sehv ile secde idüp ecr-i ‘azīm isterler
5. Harem-i ma‘nīde bīgāneye yol virmezler
Āşinā-yı ezelī yār-i kadīm isterler

²¹⁶ Gazelin yer aldığı *Rūḥī Divanı* ile mecmua arasında beyitlerin tertibi ve beyit sayısı yönünden farklılıklar söz konusudur. (Ak, 2001: 581)

6. Dergeh-i fakre varup dirligüñi arz itme
Anda hergiz ne sipāhī ne za‘īm isterler
7. Cürmüñe mu‘terif ol ẗā‘ate mağrūr olma
Ki şifāḥāne-i ḥikmetde saḳīm isterler
8. Sākin-i dergeh-i teslīm-i rızā ol dāim
Ber-murād olmağa ḥizmetde muḳīm isterler
9. Ezber it kıṣṣa-i esrār-ı dili ey **Rūḥī**
Hāzır ol bezm-i ilāhīde nedīm isterler

-294-

[SELMĀN]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Bir yüzi cennet ruḥı gül-zār dirseñ işte sen
Pāk-meşreb ṭālib-i dīdār dirseñ işte ben
2. Çeşmi sāḥir zülfi kāfir zulmi vāfir bī-vefā
Cevri çok hiç raḥmi yok dil-dār dirseñ işte sen
3. Pāy-beste dil şikeste cān ḥeste ten za‘īf
Bī-kes ü bī-mūnis ü ḡam-ḥār dirseñ işte ben
4. Kaddi dilkeş ḡamzesi fettān çeşmi bī-emān
Zülfi cādū gözleri ‘ayyār dirseñ işte sen
5. Bī-ser ü sāmān ü ser-gerdān perīşān rūzgār
Şubḥ olunca derd ile bī-dār dirseñ işte ben
6. Akıdup şu gibi gönlin ağladup ‘āşıkları
Bir vefāsız serv-i ḥūş-reftār dirseñ işte sen
7. Her zamān **Selmān** görüp cānāna dir bī-iḥtiyār

Yoluma cān terk ider kim var dirseñ işte ben

-295-²¹⁷

[‘ĀLĪ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Öldi gitdi hicr ile bir tāze cān ister gönül
Eski derdin tāzeler bir nev-civān ister gönül
- [36b] 2. Dügmesi ellenmemiş bendine yād el degmemiş
Biñ tılsım altında bir genc-i nihān ister gönül
3. Söylese bülbul gibi gül-ruḥları rengīn ola
Ğayra açılmaz nihāl-i erguvān ister gönül
4. Yār mihr etmez felek dönmez murādumca dime
Hep olur didüklerüñ ammā zemān ister gönül
5. Kollamağa hāle-veş ‘Ālī felekde her gice
Bir hilāl-ebür meh-i nā-mihribān ister gönül

-296-

[ŞEM‘Ī]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Ne dem cevlane gelseñ raḡş idüp ey şun‘-ı yezdānī
Ser-ā-ser büy-ı zülfüñ tıldurur gerdün-ı gerdānı
2. Mesīḥ-āsā femüñ güftārı eyler mürdeler aḥyā
Leb-i la‘lün virür yāre hezārān la‘l ü mercānı
3. Ruḥuñdur bāğ-ı cennet gözlerüñ nergis ḳadūñ tūbā
Cebīnūñ nūrı pest ider meh ü mihr-i dirāḡşānı

²¹⁷ Gelibolulu Mustafa ‘Ālī Divanı’nda 798 numaralı gazeldir. (Aksoyak, 2018: 892)

4. Şadef dūrri nece raġbet bulur dendānuñ oldıķca
Lebūñ yanında kıymet bulmadı yāķūt-ı rummānı
5. ‘Uyūnına siyeh şular iner ‘uşşāk-ı nā-şāduñ
Kaçan nāz ile alsañ destine kähveyle fincānı
6. Perīşān eyleyüp pürçīn-i zūlfūñ ey perīşānum
Hicāb altında pinhān eyleme gülberg-i ħandānı
7. Nice hem-ser olur kaddiyle serv-i būstān **Şem‘ī**
O bir pā-bestedür kande bulur kadd-i ħırāmānı

-297-²¹⁸

[EMRĪ]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

1. Senūñ fūlfül benūñ varsa benüm dāġ-ı siyāhum var
Senūñ sünbül şaçuñ varsa benüm de dūd-ı āhum var
2. Senūñ başuñda ey meh-gün gibi zer-efserūñ varsa
Benüm de şu‘le-i nār-ı maĥabbetden külāhum var
3. Senūñ farķuñda müşkīn sāye-bānuñ varsa kākülден
Benüm de dūd-ı dilden āsumānī bār-gāhum var
4. Senūñ müjgān-ı çeşmüñden var ise leşkerūñ şaf şaf
Benüm de yer yüzün tutar sirişkümden sipāhum var
5. Senūñ giryeñ var ise dem-be-dem ey dīde-i **Emrī**
Benüm de sūziş-i dilden gelür çok āh-ı vāhum var

²¹⁸ *Emrī Divanı*’nda yer alan 171 numaralı gazeldir. Beyitlerin tertibinde ve bazı kelimelerde divan ile mecmua arasında farklılıklar söz konusudur. (Saraç, 2004: 103)

-298-²¹⁹

[ḤAYĀLĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Dili âşüfte kılan sünbül-i gül pūşuñdur
Şabrımı ğāret iden ḥāl-i benāgūşuñdur
2. Sen ne gülşen gūlisün kim bu gün ey lāle-‘izār
‘Ālemüñ bülbül-i gūyāları ḥāmūşuñdur
3. Ne ḥarābāti imişsün meded ey ğamze-i yār
Tende kanum qurıdan ikide bir nūşuñdur
4. Sen şeh-i ḥüsne felek taht ü sipāh oldı nücüm
Mihr ile māh kapuñda iki çavuşuñdur
5. Bāde-i ‘aşkuñı ey dost Ḥayālī içeli
Gelmedi başuna ‘aklı daḥi sarḥ’oşuñdur

[37a]

-299-²²⁰

[‘UBEYDĪ]

Mef‘ûlü Mefâ‘ilün Mef‘ûlü Mefâ‘ilün

1. Ol şāh nazar kılsun ben ‘āşık-ı ğamgīne
Kim dīde-i pür-eşküm oldı gümüş āyīne
2. Didi baña her demde āh eyle döküp yaşuñ
Didüm n’ola sulṭānum başum yüzüm üstine
3. Cān ḥastası düşmezdi ğam pisterüne dāim
Ol şāh-ı serīr-i nāz yan başmasa bālīne

²¹⁹ Ḥayālī Bey Divanı’nda 51 numaralı gazeldir. (Tarlan, 1945: 146)

²²⁰ ‘Ubeydī Divanı’nda 282 numaralı gazeldir. (Arslan, 2013: 501)

4. Bir bende düşersün kim baş kırtaramazsun sen
Tolaşma gel ey sünbül ol kākül-i pür-çine
5. Nazmına ‘Ubeydünün neşr itmegiçün ey meh
Almış elüne dürler bakdum gice pervine

-300-²²¹

[NECĀTĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. ‘Āşık irdi ‘ıyd-i vaşla zāhid eyler daḥi şek
Kimine yemek naşib oldı kimisine emek
2. Bunca yıldur tır-i āhı düşmen için şaklaram
Kim dimişler dostum her gün yaraḳ bir gün gerek
3. Şem‘-i meclis lāf-ı ḥüsn itmezdi ammā bu şabāḥ
Ölecek ḥasta gibi sözün uzatdı giderek
4. Her kimi görse çeker bir şüret ile baḡrına
Görmedüm ‘ālemde bir āyine gibi yüzi pek
5. Zülfün ucından Necātünün neler çekdiğini
Biñ yıl olsa ‘ömri biñden birini olmaz dimek

-301-

[ŞĪRĀZĪ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

1. Didüm ebrūlaruñ egridür ey māḥ
Didi ol serv-i ḳad ṭoḡrı bir Allāḥ
2. Didüm öldüm firāḳundan ḥabībüm

²²¹ Necātī Beg Divanı'nda 316 numaralı gazeldir. Divanda 12 beyitten müteşekkil gazelin, YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. (Tarlan, 1997: 338)

Didi ol lāle-ruḥ el-ḥukmü li'llāh

3. Didüm bir gülsin ammā bülbülin çok
Didi ol ğonçe-leb el-hamdü li'llāh
4. Didüm dervîşüñüm bir buse luḥ it
Didi dervîş iseñ var eḥṭaḥullāh
5. Dimiş zāhid ki **Şirāzī** mey içmez
Ma'āzallāh yalandur ḥāşa li'llāh

-302-²²²

[‘AŞKİ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Harekâtı sekenâtı bedenüñ cān iledür
‘Āşık-ı ḥasta-dilüñ himmet-i cānān iledür
2. ‘Arz-ı ḥüsn ile şehā kūyuña geldi ‘uṣṣāk
Pādişāhuñ şeref-i şevketi dīvān iledür
3. Hem-demüm olsa n’ola derd ü belā miḥnet ü ğam
Ādemüñ ‘işreti cem‘iyyet-i yārān iledür
4. Ser-i kūyuñda qurulsun kıoya istādelerüñ
Tekyenüñ şenlügi mihmān ile qurbān iledür
5. Künc-i ğamda şanemā ‘**Aşkı**yi tenhā şanma
Dil-i sūzān iledur dīde-i giryān iledür

²²² Üsküdarlı ‘Aşkī Divanı’nda bu gazel mevcut değildir. (Uzun, 2011)

-303-²²³

[CA'FER]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Gözüm nem-gîn gönül gam-gîn başum kana boyanukdur
'Aceb olmaz budur hâli saña her kim ki 'aşıkdur
2. Saña boynın eger gerçi benefşe gibi yüz biñ var
Hezâr ahsent gül gibi yüzüñ aķ alnuñ açukdur
- [37b] 3. Delürdüm derd-i 'aşkuñla saçuñ zencîri haķķumdur
Ĥabîbüm kimsenüñ haķķın ķoma boynında yazıķdur
4. Ĥurursa serv-i bālâdur otursa verd-i ra'nâdur
Güzel oldur ki Ĥurduğı oturduğı yaraşukdur
5. Seherden gül gibi dil-ber n'ola 'arz-ı cemâl etse
Bu Ca'fer şubĥ-ı şâdıķ-veş reh-i 'aşķunda şâdıķdur

-304-²²⁴

[SÂNÎ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ger yasağ oldıysa muṭrib çenge de ķānūna da
Tevbeler olsun 'araķla bāde-i gülgūna da
2. Seyl-i eşķüm gibi hergiz nehr-i cārî görmedüm
Vardım ey Yūsuf-cemālüm Nîle de Ceyĥūna da
3. Şöyle mest oldum mey-i bezm-i ilāhî ile kim
Nefret etmişdür ṭabî'at benge de afyūna da

²²³ *Tācī-zāde Ca'fer Çelebi Divanı*'nda 34 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. (Erünsal, 2018: 342)

²²⁴ YMŞM'de gazel Sānî'ye nispet edilmiştir. YMŞM'de 7 beyitten müteşekkil olan gazelin 5 beyitlik şekli, *Nābī Divanı*'nda yer almakta olup 661 numaralı gazeldir. (Bilkan, 1993: 861)

4. Şi'r-i dil-süz ile teşhîr etdüm âhir ol demi
İ'tikâdum kalmamışdur sihre de efsûna da
5. Âlet-i bezm-i mey ü maḥbûba çün şarf itmemiş
Eyledüm şad-pâre la'net gence de Kârûna da
6. Siz esîr-i 'aşk-ı zen siz diyü etdüm serzeniş
Gördüğimde ḥâbda Ferhâda da Mecnûna da
7. Yazdığında kâtib-i kudret berât-ı 'aşkumı
Şaniyâ kılmış muvâfık şer'e de kânûna da

-305-²²⁵

RŪḤÎ - YAḤYÂ - ṬİFLÎ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

R	1.	Nice teşbîh olunur ol ruḥ-ı âl üstine gül Rengden renge girür kalmaz o ḥâl üstine gül
R	2.	Tâb-ı meyden kızarup ruḥları olmuş gül gül 'Aks salmış şanasun âb-ı zülâl üstine gül
Y	3.	Naḥl-bend oldu meger şehr-i gülistânda nesîm Ṭurmadın dizmededür bir nice dâl üstine gül
Y	4.	Şahn-ı gül-zârda bir ḥub kenâr-ı cûda Câmesün tâzeleyüp serdi nihâl üstine gül
Ṭ	5.	Dâğlar sînede dil nâlede gūyâ kodılar Kafes-i bûlbûl-i şūrîde maḳâl üstine gül

²²⁵ Bağdatlı Rūḥî, Şeyḥülislām Yaḥyâ ve Ṭıflî'nin aynı redifli beyitlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir müşterek gazel örneğidir. Rūḥî'ye nispet edilen beyitler *Rūḥî Divanı*'nda yer almamaktadır. (Ak, 2001) Gazelin Şeyḥülislām Yaḥyâ'ya ait olan 3 ve 4 numaralı beyitleri *Şeyḥülislām Yaḥyâ Divanı*'nda yer alan 219 numaralı gazelin 2. ve 3. beyitleridir. (Kavruk, 2001: 244)

- Ṭ 6. Hâşıdur var ise sultân-ı bahâruñ gülşen
Jâle naqdüni alur sâl-be-sâl üstine gül
7. Beñzedürdüm lebüne berg-i güli ey **Rûhî**
Konula gelse idi ‘ağd-i leâl üstine gül

-306-²²⁶

ŞABRÎ - YAHYÂ

Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün

- Ş 1. Eşk ile eyledüm vuzû irdi dem-i şabâh-ı ‘aşk
Cân gözin açdı na‘ra-i hayya ‘ale’s-şalâh-ı ‘aşk
- Ş 2. Âh demâdem idegör hâşıl-ı vaşl ise murâd
Menzil alur mı fülk-i dil esmeyecek riyâh-ı ‘aşk
- Ş 3. Hanceri çek bir elif sînede yazılır gönül
Olur o şerha ‘âşıkâ mâye-i inşirâh-ı ‘aşk
- Y 4. Etme ‘azîmet ey gönül kūyına tîğ-ı âhsuz
Korkulu yoldur uğrama olmayıcağ silâh-ı aşk
5. Çün ola meyle pür kadeh olur o mâye-i ferâh
Nüş idegör hemîşe **Yahyâ** bu imiş şalâh-ı ‘aşk

[38a] Manzum Metin²²⁷

²²⁶ Şabrî Mehmed Şerîf ve Şeyhülislâm Yahyâ’nın aynı redifli beyitlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir müşterek gazel örneğidir. Gazelin ilk üç beyti *Şabrî Mehmed Şerîf Divanı*’nda yer alan 113 numaralı gazelin ilk üç beytidir. (Çeçen, 2010: 381) Şeyhülislâm Yahyâ’ya ait olan 4 ve 5 numaralı beyitleri *Şeyhülislâm Yahyâ Divanı*’nda yer alan 179 numaralı gazelin 3. ve 5. beyitleridir. (Kavruk, 2001: 204)

²²⁷ Sayfanın başında yer alan metin, silik olduğu için okunamamıştır.

-307-²²⁸

[NĀDİRĪ]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Te'ālallāh zihī šām-ı sürür-encām-ı ğam-fersā
Ki oldı mazhar-ı esrār-ı *sübḥānellezī esrā*
2. Felek mahv eyleyince al tamğasını ḥurşīdün
Zemīnün zıll-ı mahrūṭisi çekdi 'anberīn tuğrā
3. Zer-i pür-tāb-ı mihri bozdı çün kim dirhem-i necme
Miḥakk-i šāma urdı anı bir bir nākıd-ı dānā
4. Gül-i mihrün gül-ābun aldı 'ālem dīg-i ḥāk içre
'Aceb mi olsa ser-pūş-ı felekde kıatreler peydā
5. Tağıtdı bād-ı şarşar ḥarmen-i ḥurşīd-i rahşānı
Kevākib şanma etdi her yere bir dānesün ilkā
6. Yanup mihr āteşinden kāğıd-ı rüz oldı ḥākister
Eşer kıaldı henüz āteşden anda cā-be-cā ammā
7. Siyeh semmūr idi zūlmet beyāzı cā-be-cā encüm
Ne ḥāletdür bu kim gizlendi anda beyza-i beyzā
8. Temevvüden tokundı bir şadef-i ḥārā ḥurd oldı
Tağıldı lücce-i gerdün içinde lü'lü'-i lālā
9. Niķāb etdi 'arūs-ı ḥāveri ruḥsārına zülfin
Velī her ḥalkasından zāhir oldı ruḥ-ı zībā
10. Ser-ā-pā kıurş-ı mihri mahv idüp dendān-ı encümle

²²⁸ *Nādirī Divanı*'nda I numaralı kasidedir. Miraciyye türünde kaleme alınmıştır. İlk 36 beyti 38a ve 38b sayfalarında, sonraki beyitler 39a sayfasındadır. (Külekçi, 1985: 104)

Şihābı rāḥat-ı dendān idüندی t̄ārem-i vālā

11. Semā‘ içre saçup eşk-i nücümü şāl-ı pūş oldu
Fırāk-ı şem‘ile gerdün olup hem-ḥāl-i Mevlānā
12. Çıkardı cāme-i dībā vü destārı muṭallāsın
Felek āheng-i cenk etdi zırh-pūş oldu ser-tā-pā
- [38b] 13. Aķup afyūn-ı şeb toḥm-ı nücüm oldu perākende
Güneş bir kelle-i ḥaşḥāş idi dehr eyledi ifnā
14. Degül mihr ü şafaķ ğaltān olunca fark-ı pūr-nūrı
Taşup iķlīm-i Şāmı tutdı ḥūn-ı Ḥāzret-i Yahyā
15. Sevādı sūre-i *ve'l-leyl* aña zerrīn nuķat encüm
Şafaķ ser-sūredür kim eylemişler surḥ ile imlā
16. Çıkup la‘li tutuķdan Leyli-i meh-rūy-ı müşġin-mū
Dimāġ-ı Kays-ı çarḥı eyledi āşufte-i sevdā
17. Bozuldı ḥayme-i zer-baft-ı ḥān-ı ḥāveristānı
İrince ḥayl-i aḥşām etdi müşġin ḥānesün ber-pā
18. Çalınca mühr-i mihri uğradı ķahr-ı Süleymāna
Sipihr oldu meger kim dīv-i şāma maḥbes-i mīnā
19. Felek tāk-ı zerīn terk etdi İbrāḥīm-i Edhem-veş
Derūnunda aceb mi eylese nūr-ı siyeh me‘vā
20. O şebdür maṭla‘u‘l-envār-ı mi‘rāk-ı Ḥüdāvendī
O şebdür maḥzenü‘l-esrār-ı ḥalvetḥāne-i İsrā
21. Ol aḥşām oldu ser-tāk-ı nübüvvet şāḥibü‘l-mi‘rāk
O hengām oldu Sultān-ı Rusül hem-şoḥbet-i Mevlā

22. Şeh-i eyvân-ı ‘izzet tâc-dâr-ı taht-ı hatmiyyet
Ser-efrâz-ı musahhar-sâz-ı dârü'l-mülk-i *ev ednâ*
23. Diraşşân gevher-i ‘ibret-nümâ-yı dürc-i mahbûbı
Fürûzân ahter-i zulmet-zidâ-yı burc-ı isti‘lâ
24. Medâr-ı hilkat-i ‘âlem bahâr-ı tıynet-i Âdem
Süvâr-ı ‘arşa-i târem emîr-i meclis-i garrâ
25. Hâbîb-i hâzret-i ‘izzet tabîb-i ‘illet-i zillet
Kefîl-i rahmet-i ümmet delîl-i Cennetü'l-Me’vâ
26. Hâfâ-puşende-i muznib ‘aâtâ-bağşende-i tâ’ib
Emân-ı maşrıķ u mağrib emîn-i Yeşrib ü Baḥâ
27. Cenâb-ı Aḥmed-i Mürsel imâm-ı zümre-i kümmel
Mufaşşal sâz-ı her mücmel rumûz-âmûz-ı her dâñâ
28. O sultân-ı bülend-eyvân-ı iklîm-i risâlet kim
Livâü'l-ḥamd ile ‘âlemleri feth etdi bî-pervâ
29. ‘İzâr-ı mehveşi pertev-nümâ-yı nûr-ı Rabbânî
Zebân-ı dil-keşi gevher-feşân-ı *kenz-i lâ-yefnâ*
30. Ğubâr-ı dergehi kühlü'l-cilâ-yı dîde-i encüm
Tınâb-ı ḥar-gehi silkü'l-leâl-i gerden-i ḥavrâ
31. Benâñı ḥâlet-i miftâḥ-ı cennetden peyam-âver
Dehânı nokta-i ğayb-ı hüviyyetden ḥaber-fermâ
32. O şahuñ sikkesi mühr-i nübüvvet ḥutbesi Kır’ân
Müşerref anlaruñla naķd-i dîn ü cāmî’-i dünyâ

33. Şufûf-ı âl ü aşhâbı sûtûr-ı hüccet-i millet
İmâmetde vücûd-ı pâki gûyâ mühr ile imzâ
34. Şalup ferr-i şehinşâhı idünce iki şak mâhı
Olup zerrîn naķare etdi bâng-i şevketün i'lâ
35. Kebûter beyzasıyla haşmını def' etdi ğâr üzre
Melek dîv-i racîmi necm ile tîrd eyledi gûyâ
36. Mişâl-i ebr-i rahmet dehri teşrîf etdügi sâ'at
Mecûs âteşlerin bârân-ı fazlı eyledi itfâ

[38b-d]

-308-²²⁹

Li-Elṭafîş-Şu'arâ

NEŞÂTÎ

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Meclise sâķi-yi gül-ķehre nizâm-âver olur
Rûḥ-ı Cem'in dil-i rindâna peyâm-âver olur
2. Etse gül-zâre güzer bād-ı şabâ kūyından
Çemenüñ raķş-künân ḥâķı kıyâm-âver olur
3. Ğamze tîrin hedef-i câna ki per-tâb eyler
Nâz dâmen-be-miyân aña sihâm-âver olur
4. Selb idüp 'aķlı geķen nâm u nişân-ı terden
Defter-i 'aşķda Mecnûn gibi nâm-âver olur
5. Kâm-ı dünyâyı Neşâṭî gibi nâ-ķîz gören
Devlet-i 'aşķda her vech ile kâm-âver olur

²²⁹ Neşâṭî Divanı'nda yer alan 27 numaralı gazeldir. (Kaplan, 2019: 142)

-309-

Li-a‘rafiş-Şu‘arā

ṬĀHİR

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Bād-ı teşrîfüne yāruñ ki peyām-āver olur
Rūḥ-ı Cem bezmüne sākī-yi cām-āver olur
2. Ğayra bûy-āver-i gül-deste-i ümmîd-i nesīm
Baḥtî gör kim baña geldükde zükām-āver olur
3. Şāhid-i ‘ismeti āgūşa çeken ‘ālemde
Devlet-i ḥüsn ile Yūsuf gibi nām-āver olur
4. Çeşmi sehviyle nevāziş ide ‘uşşākı hemān
Ğamzesi kaşd-ı dil ü cāna sihām-āver olur
5. Sen şafā kesb idegör ye’sile Ṭāhîr yohsa
Kāmı nā-kām bilenler nice kām-āver olur

-310-²³⁰

Li-ecvefi’ş-Şu‘arā

NAZMÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Yārdan nāme ki ‘uşşāka peyām-āver olur
Aña ta‘zīm ile Cibrîl kıyām-āver olur
2. Varını ‘aşka virüp cānı viren cānāna
Kerem ü cūd ile Hātem gibi nām-āver olur
3. Benim ol sākin-i meyhāne-i ‘aşk-ı bî-ġışş
Sākī-yi Yūsuf-ı ‘ismet baña cām-āver olur

²³⁰ Şeyh Mehmed Nazmî Divanı’nda 65 numaralı gazeldir. Divanda 8 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM’de 7 beytine yer verilmiştir. (Bektaş, 2005: 676)

4. Etse ‘uṣṣāka eger lutf ile nazẓāre o ṣūḥ
Zūlfī zih kaşları yâ ğamzı sihām-āver olur
5. Lehce-i pākimi gūṣ eylese eslāf benim
Rūḥ-ı Firdevsi-i üstād selām-āver olur
6. Olsa nāyāb ü perīṣān der-ma‘nā-yı belīġ
Kilk-i üstād bulup aña nizām-āver olur
7. Zen-i dünyādan olan **Naẓmī** gibi rū-gerdān
Vuṣlat-ı şāhid-i dil-ḥāh ile kām-āver olur
- [39a] 37. Yıkıldı tāk-ı kaşrı dūr olup sehm-i sa‘ādetden
Okun atdı kemānun yasdı ol dem devlet-i Kisrā
38. Haḳīkatde sevād-ı āferīniş zıllidür anuñ
‘Aceb mi zāhiren bī-sāye olsa āfitāb-āsā
39. Görürdi bī-tereddüd cānib-i zāhr-ı şerīfünden
Olup mühr-i nübüvvet arḳasında dīde-i bīnā
40. ‘Aceb mi eskiyüp şimdi dökilse dürr-i sīrābı
O sulṭāna muraşsa‘ çetr idi ebr-i felek-fersā
41. Gel ey kill-i hūner-ver kışsa-ı Mi‘rācı taḳrīr it
Degüldür çünki mümkün mu‘cizātın eylemek ihşā
42. Gelüp peyk-i ilāhī Hazret-i Peyġambere ol şeb
Getürdi bir Burāk-ı berḳ-seyr ü āsumān-peymā
43. ‘Aceb rehvār idi geh ‘arş ü geh ferş üzre cevlān-ger
Fezāda tünd-rev āhū felekde tīz-per anḳā

44. Teni gül saçı sünbül tûğ-ı şāhī ol dem-i dil-keş
Kulağı berg-i süsen çeşm-i hūnī nergis-i şehlä
45. Şu deñlü tîz-cünbiş kim çerāgāh-ı vüçüd içre
Ezel rahşın geçerdî rākibi men‘ etmese farzā
46. Şafaqla āfītāb-ı hāverī bir saṭl-ı zerdür kim
İçinde hādîm ihzār eylemiş ol esb için hınnā
47. Cihānı geşt idüp mānend-i nūr-ı dīde bir demde
Mişāl-i heft-perde hā’il olmazdı yedi deryā
48. Binüp ol rahşa çünkim maḳşad-ı aḳşāya ‘azm etdi
Anuñ evvel konağı oldı şahın-ı Mescid-i Akşā
49. İmām oldı şufūf-ı enbiyāya görseñ ol demde
Suṭūr-ı muşhafuñ üstünde *Bismillāh* idi gūyā
50. Namāzı çünki itmām etdi ol cāy-ı mübārekden
‘Urūc etdi semāvāta du‘ā-yı müstecāb-āsā
51. Degül şām u kevākib bād-ı rahşı eyleyüp cünbiş
Temevvücden ḳarardı pür-ḫabāb oldı yem-i ḫazrā
52. Getürdi hāle bir sīmīn ṭabaḳla girde-i māhı
Velīkin cā-be-cā yanmış deyü meyl etmedi aşlā
53. ‘Uṭārid şafḫa-i çarḫ üzre ḫükmin yazdı ol şāhuñ
Aña şeb ḫaṭṭ ü encüm rīg ü māhuñ ḡurresi ṭuḡrā
54. Süleymānın öñinde döndi mīnā üzre Belḳīsa
Felekde aña istiḳbāl idünce Zühre-i zehrā
55. Bırakdı mihr-i rüyı ḫānḳāh-ı çāruma pertev

Söyündürse n'ola kandil-i mihri Hazret-i 'İsā

56. Şebihün etdi Behrām aḥterān-ı naḥse emrūyle
Şafaḳ şanmañ felekde tıldı ḥün-ı küşteden şahrā
57. Felekde sa'd-i ekber necm-i kübrā oldı feyzinden
Seg-i manzūrıdur beñzerse şır-i 'ālem-i bālā
58. Olup Keyvān-ı Zengī hizmetinde kara kulluḳcı
O yüzden iktisāb-ı nūr idüp oldı semen-sīmā
59. Uruldı sikkesi kürsī-i pülād üzre ol şāhuñ
Derāhimdür degül kürsīde yer yer encüm-i ğarrā
60. N'ola envār-ı rüyı aña zerrīn tār u pūd olsa
Ziyā-yı tal'atinden oldı arşuñ atlas ü dībā
61. Cüdā oldı kenār-ı Sidrede Cibrīl o Hazretten
Gülinden ayru bülbül gibi ḳaldı ḥüzn ile تنها
- [39b] 62. Ḳalup raḥşı ol menzil-gehde Refref eyledi hizmet
Sadef-vār etdi ol Dürr-i Yetīme sīnesün me'vā
63. İrüp bir nūra Refref daḫi ḳaldı dūr olup andan
Mükedder mīve-i terden cüdā berg-i ḥazān-āsā
64. Girüp ol perde-i nūra ḥarīm-i ḥāşa yol buldı
Ḥuzūr-ı 'izzete naḳd-i vücūdın eyledi ihdā
65. Maḳām-ı *ḳābe* ḳavseyni geçüp mānend-i tīr oldum
Müyesser oldı aña maṭlab-ı a'lā-yı *ev ednā*
66. Olundı çok tekellüm ḳışşa-i 'aşḳ u maḥabbetden
Velī bī-cāme-i lafz etdi cılve şāhid-i ma'nā

67. O sohbette den haber yok ‘aql anuñ keyfiyyetin bilmez
Ne bilsin tâbiş-i mihr ü mehûñ mâhiyyetin a‘mâ
68. Bulup maķşûdını âhir nüzûl etdi sa‘âdetle
Ki halk-ı ‘âleme peygâm-ı Hakkı eyleye inhâ
69. Getürdi anlara vâfir hedâyâ genc-i rahmetden
Velîkin herkese miķdârı deñlü eyledi i‘tâ
70. Hüdâvendâ zalâlet **Nâdir**ñ cānuñ almışdur
Kerem kıl eyle anı bir dem-i cān-baķş ile ihyâ
71. Kerîme ‘arz-ı hâl etmek yeter bir kerre sultānum
Ne hâcet kışsa-yı tatvîle mānend-i şeb-i yeldâ
72. Hemîşe tâ ki şām-ı ferruķ encāmuñ sevādından
Ola deryâ-yı gerdün üzre zâhir ‘anber-i sārâ
73. O şāhuñ hâk-i pākûñ ‘anber-āsâ eylesün h‘oş-bû
Şalât-ı Hâzret-i ‘izzet selām-ı Hayy-ı bî-hemtâ
74. Tahıyyât-ı ebed-peyvend ile dünyâ vü ‘uķbâda
Ser-efrâz eylesün zât-ı şerifin hâzret-i Mevlâ

-311-

[SÂ‘Î]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Bir habîs ü müfsid ü çengâl dest
Düzd ü nādân ü denî vü dün pest
2. Ağniyâdan birine mihmân olup
Ter nefâyis çalmağa hayrân olup

3. Sofra alkup el yunar hāndan meger
Ter tutar bir dest-i mālını siler
4. Nāgehānī şem‘-i mīkrāzun görür
Oynayup mīkrāz cībini bulur
5. alb-i hāsīd gibi almışdı meger
Anuñ içinde fūrūzān bir şerer
6. Açuben mīkrāz ejder-veş dehān
Tutışur cībiyle dāmānı hemān
7. Çıkdı dūdı tutdı dünyāyı koķu
Didi yārān birbirine ney ki bu
8. Didiler n’oldı cebūñden çıkdı dūd
Şıçradı pāy üstine şan başmış ūd
9. Güyyā bir ejder-i āteş-feşān
Eteginden düşdi mīkrāz ol zamān
10. Luṭfini seyr eyle şāhib-hānenūñ
Etdüģine almadı dīvānenūñ
11. Gördi nār-ı haclete yandı herīf
Didi mīkrāz ūzre oturmuş zarīf
- [39b-d]12. Bu sözinden şu sepüldi cānına
Sepdiler şu āteş-i dāmānına
13. Uğrılukdan itmeyen kimse hāzer
Cāme-i cismün harām ile yaķar

14. Kimdürür dirseñ o şahs-ı bed-fî‘âl
Luţf idüp gel etme Sâ‘iden sual

[40a]²³¹

[40b]

-312-²³²

KEMÂL PAŞA-ZÂDE EFENDÎ

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Dilde her dem melâl-i mālāmāl
Oldum ālām ile mükedder-i hāl
2. Serde sevdā ser-ā-ser elde hevā
Dilde her dem toludur emr-i muhāl
3. Ele girse eger ki gerd-i rehūñ
Umarum olam ehl-i re’sü’l-māl
4. Göñlüm ol dem meger olur mesrūr
Der-i dergāhuña olam rū-māl
5. Āh ol dem eser ki gör hālüm
Derdüme ol devām dālüm āl

-313-²³³

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

1. Ol ādem kim olur dil-dāre hem-dem
Olur ol kimse ‘ālemde mükerrerem
2. Der-i dil-dāra derdūñ ile her gāh
Devā olur olursañ aña maḥrem

²³¹ 40a sayfası mürettep tarafından boş bırakılmıştır.

²³² Herhangi bir noktalı harf kullanılmadan yazılan “bî-nukat” diye adlandırılan bir manzum metin örneğidir. *Kemalpaşa-zāde Divanı*’nda bu şiir yer almamaktadır. (Demirel, 1996)

²³³ Bî-nukat türündedir.

3. Eger hem-dem olursa saña dil-dār
Olur hem t̤ali‘in es‘ad dem-ā-dem
4. Vişāl olursa ol mehle saña ger
O vaşluñ añıla ‘ālemde her dem
5. Maḥaldür ādeme ādemlük olsa
Ki ādemlүkdürür ‘ālemde ādem

-314-²³⁴

[FEYẒĪ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘lü Fâ‘ilün

1. Me‘mül-i dil müdām ḥuşul-i vişāldür
Āvāre göreñe emel emr-i muḥāldür
2. Dil-dār ile mu‘āmelede sūd u ḥāşılım
Sevdā vü āh-ı serd ü dem-ā-dem melāldür
3. Kör t̤ali‘im ki ḥāl-i dile muṭṭali‘ degül
Ol mäh-rū ki mihr aña göre hilāldür
4. Geh gül verürse saña gönül devr-i gāh mül
Mesrūr olma ki saña ol mekr ü āldür
5. Ḥāl-i kemāl-i Feyziin ehl-i kemāle şor
‘Ālemde aña hem-ser olursa le‘āldür

-315-²³⁵

[RŪḤĪ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘lü Fâ‘ilün

1. Dil-dār odur ki kāmīl ola ehl-i ḥāl ola

²³⁴ Bî-nukat türündedir.

²³⁵ *Rûḥî Divanı*’nda 911 numaralı gazeldir. (Ak,2011: 907) Bî-nukat türündedir.

Server odur ki mālîk-i mülk-i kemāl ola

2. Kāmil degüldürür o ki rām ola herkese
Kāmil odur ki hem-dem-i ehl-i kemāl ola
3. Olsa vişālūñ ellere vallāhi sevdügüm
‘Ālemde ölmek elemüñle muḥāl ola
4. Dil-dāruña müdām vişālūñdürür murād
Ammā revā degül ki gönülde melāl ola
5. Olmam melül gönülüm eger almasa ele
Ol lāle-rū ki kār aña her demde āl ola
6. **Rūḥī** müdām la‘lūñe meddāḥdur eger
Kār aña medḥūñ olmasa ‘ālemde lāl ola

[40b-d]

-316-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

Medār-ı kār-ı ‘ālemdür müdārā

Müdārādur medār aña

-317-²³⁶

Ez-Muḥterî‘āt-ı NAẒMÎ MEḤMED ÇELEBÎ EDİRNEVÎ

Bî-Nuḳaṭ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Tālî‘ūñ sa‘d ola ‘ālemde dilā
Hem-dem olursa eger ol meh saña

²³⁶ Edirneli Naẓmî Divanı’nda 350 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM’de 3 beytine yer verilmiştir. (Üst, 2018 : 305)

2. Var dilā emsem dile derdüñe kim
La‘l-i dil-dār olur ol derde devā
3. Maḥrem olur mül müdām ehl-i dile
Hem-dem ol gül vār dilā her dem aña

-318-²³⁷

[TECELLİ]

Pür-Nuḫat²³⁸

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Kaşı naḫşī cebīni zīnet-i çīn
Baķışī ūen naẓīf-ten büt-i Çīn

-319-²³⁹

Maḳlūb-ı Müsteṽi²⁴⁰

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Al bi la‘l derd-i la‘lī belā
Odur o rūḫa ḫūr-vār devā
2. Ḥūş kelāmuñ heme kelāmuñ şūḫ²⁴¹
Āşinā-yı le‘ālī-yi inşā
3. Şu ruḫ-ı bal al āb-ı ḫurūş
Āteş-i rāhib ü bahār-ı şitā

Farsça²⁴²

²³⁷ Edirneli Naẓmī Divanı’nda yer almamaktadır. (Üst, 2018: 2805) Tecellī Divanı’nda yer alan 15 numaralı matladır. (Deniz, 2005: 84)

²³⁸ Seslendirme harfleri dışındaki bütün harfler noktalı harflerdir.

²³⁹ Edirneli Naẓmī Divanı’nda 511 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten müteşekkıl olan gazelin, YMŞM’de 3 beytine yer verilmiştir. (Üst, 2018 : 392)

²⁴⁰ Maḳlūb-ı müsteṽi, düzden de okunduğunda aynı okunan ibareler çıkarma sanatıdır.

²⁴¹ Mısraın tersten de aynı şekilde okunabilmesi için “kelāmuñ” kelimelerinden birinin “kemālūñ” şeklinde yazılması gerekir.

²⁴² Maḳlūb diye isimlendirilen ve iki beyitten müteşekkıl Farsça bir manzumedir. Şiirin sonuna, Farsça “Latīfī’nin Şairler Tezkiresi’nden yazılmıştır” anlamına gelen “Ez-Tezkiretu’ş-Şu‘arā-yı Latīfī nüvişte est” kaydı düşülmüştür.

[41a]

-320-²⁴³

[FEHİM]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Her mürde-dil ki mālîk-i mülk-i vişāl olur
Hük-m-i 'adem o âdeme emr-i muhāl olur
2. Ahvāl-i derd-i dil aña ilhām ola meger
Ol mäh-ı sâde-rû ki melek görse lâl olur
3. Derd ü elem ki mādde-i aşl-ı vaşldur
Mādām mihre vāşıl ola meh hilâl olur
4. Ger şalsa 'âlem dilüme la'l-vār 'aks
Gör tâlî'üm ki lâle-i küh-ı melâl olur
5. Hem-râh-ı mihr olursa meh-âsâ gönül revâ
'Âlemde merd-i sâlik-i râh-ı kemâl olur
6. Hâl añladuñsa olma gel âlûde-i kelâm
Esrâra ol ki maḥrem ola ehl-i ḥâl olur
7. Olsam rüsüm-kâr-ı tılısm-ı kelâm eger
Kilküm **Fehīm** mevrîd-i siḥr-i ḥelâl olur

-321-²⁴⁴

[KABŪLİ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Dil alsa gördüğün demde dil-ārâda kemâl olsa
Murâduñ añlasa 'âlemde dil-dâr ehl-i ḥâl olsa

²⁴³ *Fehīm-i Kadīm Divanı*'nda yer alan 81 numaralı gazeldir. (Üzgör, 1991: 414)

²⁴⁴ *Kabūlī Divanı*'nda 368 numaralı gazeldir. Bî-nuḳat türünde yazılmıştır. (Erdoğan, 2008: 709)

2. ‘Adū kām almasa rām olmasa ‘ālemde her güle
Aña sevmek sevilme m̄a-ḥaṣıl emr-i muḥāl olsa
3. Elüñe kāse alsañ lāle-āsā kelle germ olsañ
Müdāmā al görseñ gül gül olsañ aluñ al olsa
4. Kemāl-i ‘ilm ile ma‘lūm-ı ‘ālem olsañ el-ḥāṣıl
Dilā ehl-i kemāl olsañ kelāmuñda me‘āl olsa
5. **Ḳabūlī** m̄ah-rūlarda viṣāle va‘de olmasa
Dem-i vaṣl-ı dil-ārā her dem ü her m̄ah u sāl olsa

-322-

Li-Şerikinā RĀSİḤ MUŞṬAFĀ EL-ḲONEVĪ

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Ger ‘ıtr-ı kākülün mū deñlü olsa misk-i sārāda
Esedler rām olur āhūlara kühsār ü şahrāda
2. Muḥallādur gül ü sükkerle rāḥ-ı la‘l-i dil-dārum
Müdām olursa aña ṭañ degüldür kāse dildāde
3. Degüldür şu döker dem‘-i elem derdüñle rūd-āsā
Ṭurur rāḥ-ı viṣālünñde hevā-vār serv-i a‘lāda
4. Seg-i dergāḥ-ı vaṣluñ hem-dem-i dārū’s-selāmumdur
Dil-ārā m̄a-ḥaṣal ḥūr emel-i rāhuñda āmāde
5. Süvār-ı düldül-i kilik olsa her dem merd-i dil **Rāsīḥ**
Sükūdār ‘adüv-i ma‘dūm olur hem-vāre arada

-323-

[ḤIFẒİ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Her dem ol dil gel şalāḥ-ı ḥāl ile

Sālik-i rāh-ı İlāh ol māl ile

2. ‘İlme dil-dār olma aşla ādem ol
Dāimā ol şāliḥ-i a‘māl ile
3. Sālik-i ‘ilm ü kemāle erḥam ol
Hem-dem ol kāmillere ikmāl ile
4. Maḥrem-i sırr-ı İlāh ol **Hıfziyā**
Mürde olma lā vera‘ ihmāl ile

[41b]

-324-

[ĠAFLETİ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

I

Dār-ı serde mihr ü sevdā gāh olur ki var olur
Kelle-i ādeme ol dem mülk-i ‘ālem tār olur
Dürlü ḥāller gelmededür ol sere ammā ki gör
Vara vara ol dem-ā-dem vāşıl-ı dil-dār olur

II

Ḥāşıl olur gāh olur ki derd ü elem ol dile
‘Ālem-ārāñ göre saña durma ellerle güle
Arada ol demde a‘dā-i edā ḥāşıl ola
Derd ile ol levḥ-i dilde ḥāşıl-ı mismār olur

III

Gönlüme durma dehr gel gel der el şalar
Var murād gönlümde ammā ol merāmda var keder
Gāh ‘ālem gönlüme göre gāh olur ‘akisler
‘Akslerse ol kemerde gāh gelür hem-vār olur

IV

Gāh melālümle gelür semm-i helāhil tāş tāş
Dil reh-i sevdāda ol dem gāh merāsım gāh merās

Kākül-i dil-dār gördüm mekre mähir ra's-i ra's
Hall-i kār ol 'ilm-i mekkārlarda ser-mekkār olur

V

Ġafletī hālim mükedderdür ü ammā tāhirem
Hālime hāmd rāh-ı sevdāda mükemmel 'āhirem
'İlme mālīk degülem ammā kelāmda māhirem
'Ālim-i kāmiller añlar 'ālem-i devvār olur

-325-

Li-Şerīkinā CŪDĪ LOĖMĀN EL-AĖŞEHRĪ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Lāl olur dil sukker-i la'lüñ eger var olmasa
La'lüñe olur mu'ādil gülde mismār olmasa
2. 'Adl ü dāduñla gönül dāim olur dāru's-selām
Ṭurra-i ṭarrāruña kākül hevā-dār olmasa
3. La'l-i vaşluñ ile dil āvāre her dem germ olur
Arada a'dā eger devvār ü derkār olmasa
4. Hem-dem olmam devr-i gülde lāle-i sevdā-dile
Dergehüñde 'asker-i rūma 'ālem-dār olmasa
5. Dūd-ı āhumla ṭolar ervāḥ-ı 'ālem her seḥer
Māh-rūlar va'de-i vaşla heves-kār olmasa
6. Dil deger şular gül-āsādur dil-ārā sā'idüñ
Ger hilāl-āsā süvāruñ aña ṭumār olmasa
7. Derd ile ālūdedür **Cūdī** ser-ā-ser lāle-vār
Ṭañ degül olsa helāk imdād-ı dil-dār olmasa

[42a]

-326-²⁴⁵**Su'āl-i CELĀLEDDİN RŪMĪ****Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün**

1. Var iki su'ālüm saña ey menba'-ı irfân
Yaz mes'ele-i müşkilümüz hâlline tibyân
2. Zer gibi gerek hâllidesüñ şübhe-i kalbi
Ser-levha-ı ebvâba yaza tâ anı rızvân
3. Hâl hamr olıcağ meyli terakkîye tenezzül
Hamr ola eger hâl ne-halel idelüm iz'ân
4. Bir daği bu kim kar'et-i Qur'an ide bir cân
Bir maşlahata kendü mübâşir ola ol ân
5. Ol kar'et iden kendü midür yoğsa mübâşir
Mâhiyyet iki olmağa h'od yokdurur imkân
6. Nefsin bilenün bende-i fermânı **Celālî**
İz'ân-ı nefes eyleyene cân ile kurbân

-327-

Cevâb-ı YAHYĀ**Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün**

1. Biñ cānum eger ola idem yoluña kurbân
Bu dervişe irşād idün ey menba'-ı irfân
2. Hâk 'âlim ü kul 'ârif olur dimiş ulular
Budur didüler rûha nazar 'ârif-i Qur'an
3. Siz sordığunuz ol ikinün şüreti müşkil

²⁴⁵ Gazel, *Manastırlı Celâl Divanı*'nın Paris ve *Hüsn-i Yûsuf Mesnevisi*'nin Michigan nüshalarında şiiirlerden ayrı bir şekilde sonda ve bazı mecmualarda Manastırlı Celâl Bey, Ebussuûd Efendi ve Yahyâ arasında görülen ihtilafların işlendiği ve birbirlerine karşılık yazdıkları manzumeler arasında yer almaktadır. (Güneş, 2013: 52)

Maḥmūr olanuñ ḥal olur derdine dermān

4. Fi'l-ḥāl döner ḥalle ḥamr ḥürmeti ḥalle
Döndiği gibi ḥürmet ü zillet bulur ol ān
5. Her şüreti ki perde ide zāt-ı mücerred
‘Ārifler irer zāta giçer şüret-i devrān
6. A‘rāzı bilür cevheri olan nazar itmez
Bāzāra girenler bir olur mı ola ‘aynān
7. Ḥall ḥürmete döndikde düşer zillete ammā
Zilletde bulur ḥürmeti her zāt-ı nighbān
8. Dil mübtedīdür mekteb-i ‘aşk içre muḥakḳak
Kur‘ān ile ‘ārifdür iden müşkili tibyān
9. ‘Aşk içre henüz emşile okur bu müderris
Tebdīl idüñüz dersin eger var ise iḥsān

-328-²⁴⁶

Cevāb-ı CELĀL Bā-Su‘āl-i Ḥ’od

Fe‘ilātün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Nāgehān baḥr-i dil gelüp cūşa
İtdi tenbīh nice ḥāmūşa
2. Sāḥil-i baḥre şaldı iki şadef
Biri gevher birisi dürr-i Necef
3. Kıldı izhār ya‘ni iki su‘āl

²⁴⁶ Başlıkta şiirin Manastırlı Celāl Bey’e ait olduğu anlamı çıkmaktadır. YMŞM’de 11 beytine yer verilen manzumenin, farklı mecmualarda 33 beyitten müteşekkil bir şekline yer verilir. Bu bahsi geçen 33 beyitlik manzume, Ebussuūd Efendi’ye nispet edilmiştir. Ebussuūd Efendi, söz konusu manzumede ilk 11 beyitte kendisine Celāl Bey’in ağızıyla seslenmektedir. (Güneş, 2013: 54)

Ruk‘a-i dil-firīb olup dellāl

4. İtdi izhār ḥalka idrāküm
İktizā-yı karīḥa-i pāküm
5. Biri sırr-ı su‘ālümün mektüm
Müḥr-i misk-i ḥitām ile maḥtüm
6. Biri cāiz olursa ḥalka beyān
Şerḥ olunmasa daḥi ḥalka ‘ayān
7. Bu idi gālīb ol su‘āl-i ġarīb
Ehl-i ḥikmet ḫatunda ‘aḳla ḫarīb
- [42a-d]8. ‘Aşr ile ḥāşıl olsa mā’-i ‘ineb
Ba‘zı ḥall olsa ba‘zı sekre sebeb
9. Veyāḥūd ḥamra ḥall olup taḥvīl
Farażā olsa ḥamra ḥall tebdīl
10. Bu iki ḥāl ḫaṭ‘-ı pāyedürür
İkisi gerçi aşl-ı māyedürür
11. Ḳanḫısıdur teraḫḫīye mā’ıl
Ḳanḫısıdur tenezzüle ḳābil

[42b]

-329-²⁴⁷

[MURĀDĪ]

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1. Ol söz nedürür kim ne Ḥadīs ola ne Ḳur‘ān
Anı ne perī söylemiş ola ne ḥ‘od insān

²⁴⁷ *Murādī (Sultan III. Murād) Divanı*’nda (Kırkkılıç, 2015) yer almayan ebced harfleriyle ilgili bu lügaze, muhtelif mecmualarda yer verilmiştir. (Özkat, 2020: 260)

2. Tevrât ü Zebûr ü daḥi İncîl degüldür
‘Âciz bunı fehm itmede Ḥassân ile Saḥbân
3. Bir sözdür o Qur‘ân u Ḥadîsüñ arasında
Cibrîl kelâmı dimiş ol söze niçe cân
4. Ser-süresinüñ ḥarfî olupdur o sözüñ çār
Mânend-i ‘anâşır görinür her biri yeksân
5. Bir ḥarfî cüdâ olsa eger kim raḥamundan
Yiründe anuñ dört olur eyle gel iz‘ân
6. İkişi daḥi başın alup gitse aradan
Şanmañ o kelâmuñ irişür dördine noḳşân
7. O bir gibi üç ḥarfî daḥi ġâyıb olursa
Yiründe anuñ dört olur yine nümâyân
8. Bir yerden eger dördi daḥi eylese ġaybet
Maḥsûbı vü mektûbı anuñ dört olur erkân
9. Her kim ki **Murâdiye** haber vire bu sözden
Tilmîz ola niçe zamân aña dil ü cân

-330-

Cevâb-ı ḤULÛŞÎ E’Ş-ŞEHÎR Be-MERḤABÂ-ZÂDE

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

1. İtmiş yine ol şâh-ı cihân cümleye iḥsân
Bir ḥûb lügaz kim anı feth itmeye Ḥassân
2. Fethünde anuñ kâşır olupdur niçe dānâ
İz‘ân idemez niçe fuḥûl eylese pūyân

3. İrüp bu luğaz bende-i nāçīz ü haķīre
Haķķuñ nażarı oldı ki ben eyledüm iz‘ān
4. Maķşūdı şehüñ ebced ü hevvez gibi ancak
Kim çārdurur cümlesinüñ harfi kı l iz‘ān
5. Bir harfi gidüp ya‘nī elif gitse aradan
Bāķīsin iki şay ki aña gelmeye noķşān
6. İkişi gidüp ya‘nī bī dālı giderürseñ
Dört olur elif cīm ile bil ey şeh-i hūbān
7. Üçüni giderseñ ki elif bā ile cīmdür
Dāl kı ala ki dörtdür raķamı olma hirāsān
8. Dördini giderseñ ki murādum yine dāldur
Bāķīsin iki şay ki aña gelmeye noķşān
9. ‘Arz eyle **Hulūşī** yūri maķşūduñ o şāha
Haķdan umaram kılmaya red ol şeh-i devrān

-331-

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ol neçe kim kı t‘ası yek-pāredür
Hem o çāhuñ şuyı ğāyet kıradur
2. Bir ‘Arab durmuş o çehden şu çeker
Penbe tarlasın şular esrār biter
3. Bir kesiciye uyup birķac ‘Arab
Yanını bekler o çāhuñ rüz u şeb
4. Kı l kıdar ‘ayb olsa anlarda hemān
Başlarını kı t‘ ider virmez emān

[42b-d]

-332-²⁴⁸**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

1. Ol nedür kim dört ayaıklı cânı yok
Şanki bir kırı deridür kanı yok
2. Günde biñ hancer urırlar karnına
Hancere gögsin gerer efgānı yok

[43a]

Risāle-i Şuğ²⁴⁹

[43b]

Farsça²⁵⁰

[46a]

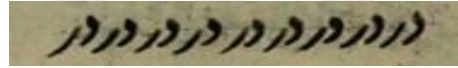
Arapça²⁵¹

Arapça

-333-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ol şanemüñ ālını dürrini har-ı nādān

252

-334-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Cennet-i kūyuñ koyup firdevs-i a'lādan yaña

Ger bir adım adım adam ādım ādem olmasun

²⁴⁸ YMŞM'de şairi belirtilmeyen bu lügaz, Divanında yer almamakla beraber muhtelif mecmualarda Murādī'ye nispet edilmiştir. Söz konusu yazmalarda, lügazın 5 beyitten müteşekkil gazel formunda yazıldığı görülmektedir. (Özkat, 2020: 253-254)

²⁴⁹ Molla Cāmī'nin eserlerinden birinin adı *Risāle-i Şuğrā* olup mürettip burada küçük anlamına gelen "şuğrā" kelimesinin son iki harfini yazmamıştır.

²⁵⁰ Mecmuanın 43b, 44a, 44b, 45a, 45b sayfalarında "*Risāle-i Şuğrā Molla Cāmī Der-Fenn-i Mu'ammā*" başlığı ile Molla Cāmī'nin Farsça bir manzumesine yer verilmiştir. Mesnevi nazım şekliyle yazılan manzumede, muamma sanatının tanımı, kısımları, alt başlıkları örneklerle açıklanmaktadır. Sayfa derkenarlarında bazı muammalarda gizlenen isimlerin nasıl bulunacağına dair Farsça mensur açıklamalar vardır.

²⁵¹ Arapça dil kaidelerinin öğretimiyle ilgili örnek iki beyit yer almaktadır.

²⁵² Müfredin ikinci mısraında yer alan müteselsil dal ve ra harflerinden oluşan ifade okunamamıştır. Bilhassa Arap edebiyatında örnekleri görülen; aynı harflerden oluşan kelimelerin, irab kaideleri gereğince farklı şekilde harekelenerek farklı anlamları karşılayacak şekilde kullanıldığı tekerleme türü bir şiirdir.

-335-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

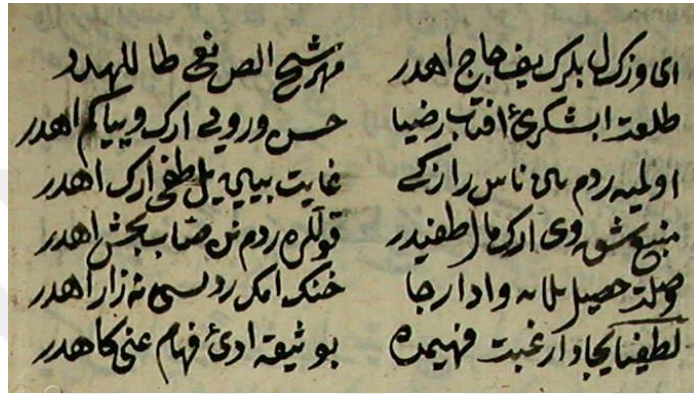
Dil-bere şordum ki cānā 'āşıkuñ kaçdur didi

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10²⁵³

Farsça

Arapça²⁵⁴

[46b]

-336-²⁵⁵

[LUṬFİ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ey yüzüñ gül leblerüñ keyf-i ficâc-ı cāhdur
Mihr-i reşh-i hāliş-i şun'-ı 'atā'-Allāhdur
2. Ṭal'at-ı tāb-ı şeker-ru āfitab-ı pür-ziyā
Hüsn-i nūrı rüy-ı yārüñ gūyiyā kim māhdur
3. Olmaya her dem mübeyyin nās sırr-ı rāzuñı
Ġāyet-i tebyīn-i neyl-i luṭf-i yārüñ gāhdur
4. Menba'-ı 'aşk-ı kavī yārüñ kemāl-i luṭfidur

²⁵³ Sayılar rakam şeklinde yazılmıştır.

²⁵⁴ Üç beyitten oluşan manzumenin öncesinde su sözlerin Hz. Ali'ye ait olduğunu belirten "Min Kelāmi Ḥazret-i Ḥaydar-ı Kerrār" ifadesine yer verilmiştir. Arap edebiyatında, içerisinde "kef" harfinin 40 kez zikredilmesinden dolayı "Kasidetü'l-Erba'in" adıyla meşhurdur.

²⁵⁵ Müselsel gazel örneğidir. Kelimelerin son harflerinin bir sonraki kelimenin ilk harfi olarak kullanıldığı bir mantıkla kurulmuştur.

Ƙullara her dem minen naşşāb-ı baḥş-ı şāhdur

5. Vuşlat-ı taḥşîl-i Leylāya hevā-dār-ı recā'
Ḥunk-i kāmūñ hezār rāhdur
6. **Luṭfiyā** īcād-ı dār-ı raġbet-i tefhīmde
Bu sīka hādī'-i ifhām-ı ma'nī yek kāhdur

Arapça²⁵⁶

Arapça

Farsça²⁵⁷

Arapça²⁵⁸

Arapça

[46b-d]

Arapça - Farsça²⁵⁹

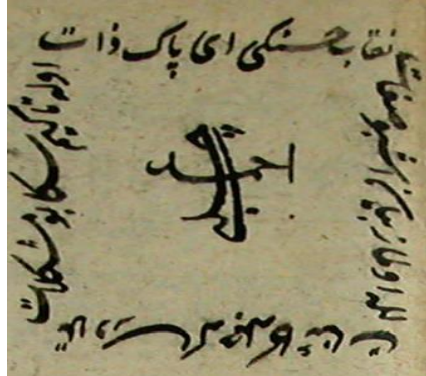
Arapça

Farsça

Arapça

Arapça²⁶⁰

[47a]

²⁵⁶ Yaygın genel ağ kaynaklarında İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye nispet edilen nahiv babında söylenmiş letaiften bir dörtlüktür.

²⁵⁷ Sayfadaki Arapça manzumelere benzer şekilde aynı ünsüz harflerin tekrarı ile Farsça dilbilgisi inceliklerini gösteren bir dörtlüktür.

²⁵⁸ Arapça bir kıt'adır. Şiirin başında *İ'cāz-ı Hüsrevî* adlı eserden alıntılandığını, mısraların diğer mısraların tersten okunuşu ile aynı yani maklub olduğunu belirten Farsça bir açıklama cümlesi yer almaktadır.

²⁵⁹ Bu bölümde maklub adı verilen sağdan ve soldan, her iki yönden de okunduğunda aynı şekilde okunan kısa Arapça ve Farsça ifadeler vardır. Manzum metin değildir.

²⁶⁰ Sayfa derkenarının sonunda, belagatle ilgili *El-Mutavvel* adlı eserden alıntılandığını belirten Arapça bir cümle vardır.

-337-²⁶¹**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

(Aç) Niķāb-ı hüsnuñi ey pāk-i zāt

(Hall)ola tā kim saña bu müşkilāt

Ahmed Çelebi

(Müb)telādur saña cümle kâināt

(Di)lle olmaz beyan işbu şifāt

Farsça²⁶²-338-²⁶³**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Çār elif ü çār mīm ü çār med

İki lāmın arasında se nuḳat

Her kim okursa bu ḥaṭṭı āferīn

Bir öbek darıyı yerler iki bat

Farsça²⁶⁴Farsça²⁶⁵

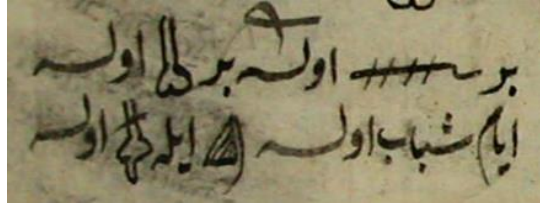
²⁶¹ Mısraları kare şeklinde yazılmış görsel şiirin içerisinde Ahmed Çelebi yazmaktadır. “Ahmed Çelebi” isminin ilk ve ikinci kelimelerindeki harfleri sıra ile yan yana getirdiğimizde sırası ile “Aç, hall, müb, di” kelimeleri ortaya çıkar ki başları eksik bırakılan mısraları tamamlamaktadırlar. Farklı bir şiir mecmuasında başka bir örneği görülen şiir, Ö. Şenödeyici tarafından bu şekilde okunmuştur. (Şenödeyici, 2012: 108)

²⁶² Mısraları kare şeklinde yazılmış Farsça bir dördlüktür. İçerisinde mısra sonlarında yer alan kafiyeli kelimeler köşelerden merkeze gelecek şekilde yazılmıştır.

²⁶³ Görsel bir şiir örneğidir.

²⁶⁴ “Hinduvāne, dirāht, piyale, çeng, saz, keman, kebāb” gibi bazı kelimeleri yazı yerine görsellerle karşılanan Farsça bir beyittir.

²⁶⁵ Bazı kelimeleri yazı yerine görsellerle karşılanan Farsça bir beyittir.

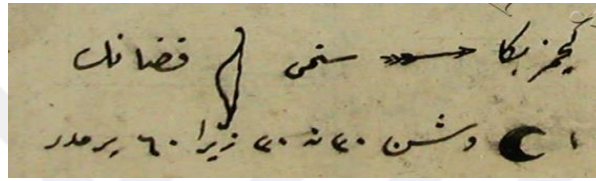

-339-²⁶⁶

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Bir (...) olsa bir (...) olsa

Eyyâm-ı şebâb olsa (...) ile (...) olsa

-340-²⁶⁷

Geçmez baña sihâm-ı (tîr-i) sittîn keman-ı kazânuñ

1 mäh-veşen 30 (...) 30 zîrâ altmış birimdür

[47b]²⁶⁸

[48a]

-341-²⁶⁹

[HÂFİZ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Her kim okur bu ğazeli digil aña ey pür-hüner²⁷⁰

Oğumayup qalur ise hiç zekâdan yok eşer

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. 'Acîb mi aqsa cânâ eşk-i çeşmüm şu gibi her sū
Beni küyuñdan ayırdı raķîb-i dîv olan bed-ḥū

²⁶⁶ Bazı kelimeleri yazı yerine görsellerle karşılanan Türkçe bir beyittir. Görsellerle karşılanan kelimeler okunamamıştır.

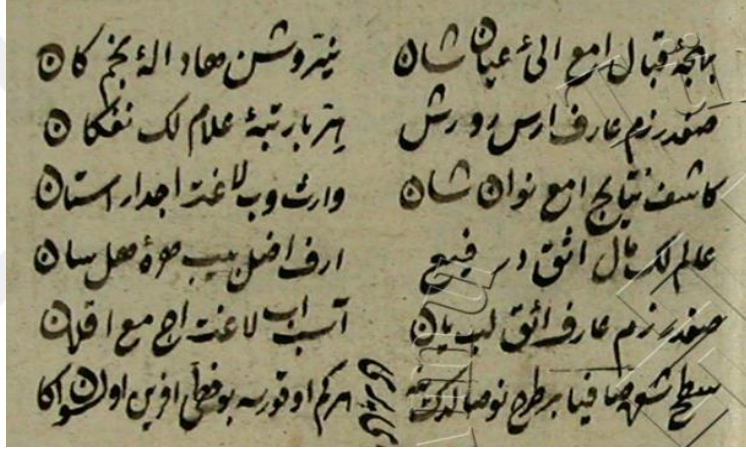
²⁶⁷ Bazı kelimeleri yazı yerine görsellerle karşılanan Türkçe bir beyittir. Görsellerle karşılanan kelimeler okunamamıştır.

²⁶⁸ 47b sayfasında sadece silinmiş bir beyit olup okunamamıştır.

²⁶⁹ Metin, soldan sağa doğru okunduğunda çözülebilmektedir. Nâ-tamam bir gazeldir.

²⁷⁰ İlk mısra, vezin bakımından kusurludur.

2. Firākuñ mācerāsiyla demādem akdı dil-cū
Bu çeşm-i hūn-feşānumdan ağan demdür degüldür şu
3. Yüzüñ güldür şaçuñ sünbül dişüñ dürdür gözüñ āhū
Yatur hāl-i siyehinde mişal-i nāfe-i ẖoş-bū
4. Dehānuñ gonce-i terdür lebūñ müldür haţuñ şeb-bū
İnanmazsañ çekilmiş üstine tağ aşıdur āb-rū
5. Egerçi **Hāfız**uñ nazmı degüldür dūr ile memlū'
Velī şöyle dizilmişdür ki dizilür aña lū'lū'

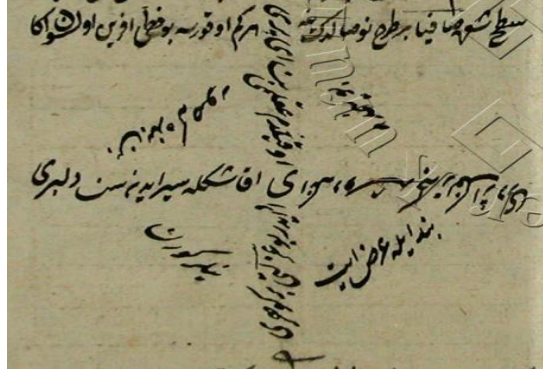
-342-²⁷¹

[ŞĀFĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

6. Saṭḥ-ı şî're **Şāfiyā** bir tarḥ-ı nev şalduñ yine
Her kim okursa bu haṭṭı āferīn olsun aña

²⁷¹ Müselsel gazel örneğidir. Kelimelerin son harflerinin bir sonraki kelimenin ilk harfi olacak şekilde müştereken kullanıldığı müselsel gazel örneğidir. Son beyit haricindeki beyitler Farsça kaleme alınmıştır.

-343-²⁷²

[‘UZLETİ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Yâ kaşuñla seyr iden sen dil-beri
Dil-beri ben bendeñe şor ey perī
2. Yavı kıldum ‘aqlumı ben ey perī
Ey perī boynumda zülfüñ ejderi
3. Yanuña düşdükce zülfüñ ejderi
Ejderi bend ile ‘arz it gevheri
4. Yād ider bu ‘Uzletī bir gevheri
Gevheri n’eyler gören sen dil-beri

-344-²⁷³

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Baña her dem	çeker hançer	döker kanum	o meh-pāre
Çeker hançer	keser na‘li	açar şerha	dil-i zāre
Döker kanum	açar şerha	yağar dāğı	urur yāre
O meh-pāre	dil-i zāre	urur yāre	nedür çare

²⁷² Görsel bir şiirdir. “Y” harfinin merkezde olduğu şekilde bu harf, her beytin ilk mısraının başına gelebilecek şekilde kullanılmıştır. Farklı bir şiir mecmuasında başka bir örneği görülen şiir, Ö. Şenödeyici tarafından bu şekilde okunmuştur. (Şenödeyici, 2012: 152) Kafiye düzeni aa aa aa aa şeklindedir. Klasik gazelin kafiye düzenine uymaz. Nâ-tamam bir gazel örneği denilebilir.

²⁷³ Mısralar sağdan sola ve yukarı aşağıya doğru okunduğunda aynı şekilde okunmaktadır.

[48a-d]

-345-

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1 kere yüzün göreyim Allah'ı severseñ
 2 gözüm ağlatma beni şāhı severseñ
 3ler yüzi şuyuna bakup hālūme rahm it
 4 cānibümi bağlama Allah'ı severseñ²⁷⁴

-346-²⁷⁵**Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün**

10 kerre didüm saña şaķın sevme 9 yār
 8de vefā yok 7de ola mı zinhār
 6 vü 5 ü 4 ü 3üñ yanına varma
 2de de yokdur 1 ola saña meger yār
 Arapça²⁷⁶

[48b]

-347-²⁷⁷**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

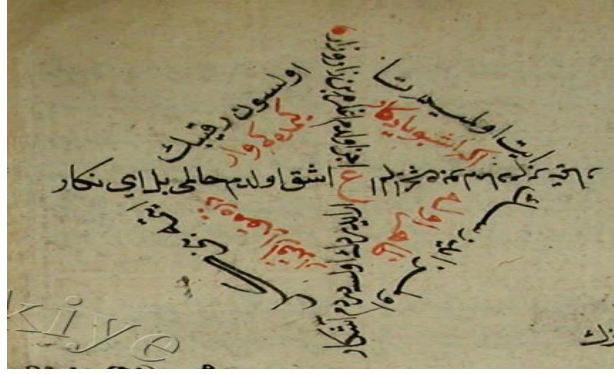
Göñlümi cānā hüsñüñ hayrān ider
 Bağrumı mestāne çeşmüñ kan ider
 Tāb-ı ruḥuñ cānıma od uralı
 La'l-i şūmuñ bu dili sekrān ider

²⁷⁴ Mısraların başında bulunan sayılar yazı veya rakamlarla değil, noktalarla gösterilmiştir.

²⁷⁵ İçerisinde geçen sayılar; yazı ile değil, rakamlarla gösterilmiştir.

²⁷⁶ Dört mısradan ibaret Arapça bir lügazdır.

²⁷⁷ Redifin merkezde olduğu bir görsel şiir örneğidir. Mısralar geometrik şekilde sıralanmıştır.

-348-²⁷⁸

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

‘Āşık oldum ḥālūmi bil ey nigār

Ey nigār itme beni gel āşikār

Āşikār olmaz iderseñ bir timār

Bir timār it olmayam tā zār u zār

‘Āciz oldum aḡlaram ben zār u zār

Zār u zār olsun raḡībūñ ey nigār

Ey nigār itme beni gel āşikār

Āşikār olmaz iderseñ bir timār

‘Ār iderdūñ olsa derdüm āşikār

Āşikār olmaz iderseñ bir timār

Bir timār it olmayam tā zār u zār

Zār u zār olsun raḡībūñ ey nigār

‘Ālem içre bulamadum bir timār

Bir timār it olmayam tā zār u zār

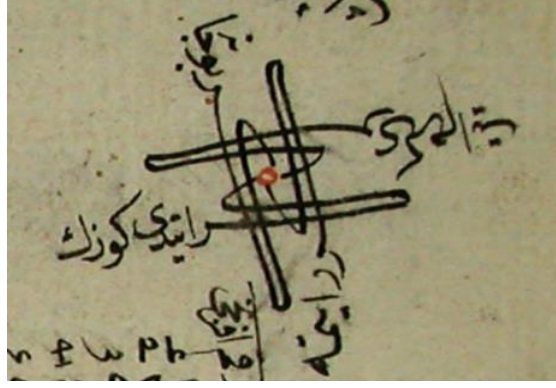
Zār u zār olsun raḡībūñ ey nigār

Ey nigār itme beni gel āşikār

Kimde kim var zerre miḡdār iḡtidār

Zāhir ola aña işbu yādigār²⁷⁹

²⁷⁸ Mısraların son kelimeleri bir sonraki mısraın ilk kelimesi olabilecek bir düzenle yazılmış görsel bir şiir örneğidir. Bu geometrik düzen, mısraları farklı şekillerde ve farklı düzenle riçerisinde okumaya imkân sağlar. “Ayn” harfi merkezde “ayn” harfi ile başlayan dörtlüklerin ilk mısralarını karşılayacak şekilde ve kırmızı olarak yazılmıştır. Muhtelif şiir mecmualarında başka örnekleri de görülen şiir, Ö. Şenödeyici tarafından bu şekilde okunmuştur. (Şenödeyici, 2012: 154)

-349-²⁸⁰

Müstef'ilâtün

Mekr itdi gözün

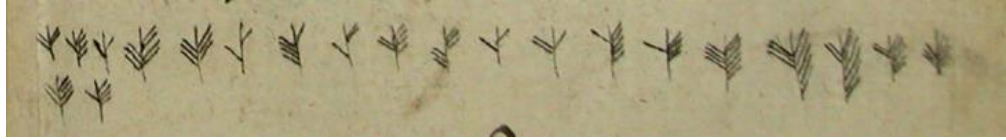
Meger bu cāna

Mekrī kerem it

Mükerrer itme

Rakam-ı Efreci²⁸¹

Ebucid Hevüzic Tayukil Menusi' Feşukır Şetüşih Zezaşı²⁸²

-350-²⁸³

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ma'rifet kesb eyle dâimā gönül

²⁷⁹ Şeklin içerisine yerleştirilmiş kırmızı yazılı ifadeler birleştirildiğinde bu beyit ortaya çıkmaktadır.

²⁸⁰ Görsel bir şiir örneğidir. Mısraların ilk kelimeleri, "mim, kef ve ra" harfleri sırasıyla birleştirilerek yazılır. "Mim" harfi kırmızı renkli ve merkezde dört mısraın ilk harflerini karşılayacak, kef harfleri de birbirlerini kesecek şekilde kullanılmıştır. Farklı bir şiir mecmuasında başka örneği de görülen şiir, Ö. Şenödeyici tarafından bu şekilde okunmuştur. (Şenödeyici, 2012: 162)

²⁸¹ Bu bölümde Arap rakamlarının Avrupai karşılıkları verilmiştir.

²⁸² Bu bölümde, ebced hesabında harflerin sayı değerlerinin kolaylıkla hatırlanılması için geliştirilen ebced (أبجد), hevvez (هوز), hutî (حطي), kelemen (كلمن), sa'fes (سعفس), karaşet (قرشت), sehaz (تخذ), dazağ (ضطغ) kelimelerinden farklı bir kodlama vardır. Bu kelimelerin altındaki satırlarda ise harflerin sayı değerleri verilmiştir.

²⁸³ Üstteki görselde yer alan ve Türk usulü hatt-ı şecerî ile yazılan şekillerin harfî karşılıkları yanyana getirildiğinde bu mısra ortaya çıkmaktadır. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: *Kadim bir şifreleme yönteminin kültürümüzdeki yansıması: Hatt-ı şecerî*. (Taş, 2019)

-351-²⁸⁴**[LĀMİ'Î]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Memleket zabtına sensin müsteḥakk-ı saltanat

Kim cemî' maḥlûka faẓluñ şu'lesi şems-i zuḥâ

-352-²⁸⁵**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Ne mümkün 'aşkuña kılmak taḥammül ey saçı leylâ

Felek mülkine gelmiş mi senüñ gibi melek-sîmâ

[49a]

-353-

Beste Şabâ**Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün**

1. Esîr-i kâkülün olmak (dostum) ḥaṭâ imiş bildük
'Alâka ey perî saña belâ imiş bildük
2. Açılmaduñ bize ey gül-beden bu gülşende
Niyâzımız saña ḥayfâ hebâ imiş bildük

Cānum hey 'ömrüm yel lel le li

Mîrüm tere lel le li tere li yeleli

Yel lel lel lel lel lel la li

Amân dostum hebâ imiş bildük

-354-

Semâ'î Şabâ**Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün**

Etsün tıraş ḥaṭ-ı ruḥın sāye şalmasun

²⁸⁴ YMŞM'de, şairi belirtilmeyen beyit *Lāmi'î Divanı*'nda yer alan 12 numaralı kasidenin 33. beytidir. (Burmaoğlu, 2023: 195) Beyit, Arap alfabesinde hurûf-ı muttasıla adı verilen yani önceki ve sonraki harflerle birleşik yazılabilen harflerle yazılmıştır. YMŞM'de kelimeler arasında boşluk bırakılmadığı için transkripsiyonda da aynı şekilde kelimeler arasında boşluk bırakılmamıştır.

²⁸⁵ YMŞM'de kelimeler arasında boşluk bırakılmadığı için transkripsiyonda da aynı şekilde kelimeler arasında boşluk bırakılmamıştır.

İtdükleri bu hüsn ile yanına kalmasun
 Budur niyāzı ‘āşık-ı hasret-keşüñ müdām
 Bir buse almadukca Hüdā cānum almasun
 Yār cānān ey cānım almasun yār ey

-355-

Şarkī Şabā

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

I

Gel külbe-i ahzānuma ey serv-i revānum
 (Cānum) Cevr itme yeter bende-i maḥzūnı unutma
 Kan ağlamadan kalmadı hiç tāb u tüvānum
 Cevr itme yeter bende-i maḥzūnı unutma

II

Ben ağlayayum gūşe-i ğamda tek ü tenhā
 Ağyār ile sen gül açıl ey ğonçe-i ra‘nā
 Gögsüñde hiç inşāf u kerem yok mudur ayā
 Cevr itme yeter bende-i maḥzūnı unutma

-356-

Beste ‘Acem Zencīr

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Alup yine eline muṭribā (āh) çeğānelerüñ
 Yürekde oynasa hey heylerüñ terānelerüñ
2. Daḥi şu tügmeñi çözmez misün behey zālīm
 Şabāḥ irüşdi dükenmez senüñ bahānelerüñ

Cānum yā la yenter yel lel le lele li
 Mīrüm yā la yenter yel lel le lele lele lelli
 Yaramaz senüñ āh bahānelerüñ vay

-357-

Beste ‘Acem Çenber**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

1. Ārzū etsem yār ‘aceb mi zülf-i yāre şāne-veş
Yandı dil tāb-ı cemāl-i hüsne pervāne-veş
2. Nāze āgāz ile tāhir el niyāz itdükce sen
Oldı gitdi āşināsundan uma bīgāne-veş

Ey yārdan uma bīgāne-veş ‘ömrüm vay

-358-

Güfte Ve Beste-i ‘OŞMÂN EFENDİ ‘Acem**Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün**

1. Gözüm ki kana boyandı (yār yār) şarābı neyleyeyüm
Ciger ki odlara yandı kebābı neyleyeyüm²⁸⁶

[49a-d]

-359-

Şarkı-yı RÂŞİD**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün****I**

Ne senün gibi baña dil-ber-i mümtāz bulınur (ey vay)
Ne benüm gibi saña ‘āşık-ı hem-rāz bulınur
Rūmdur bunda güzeller katı çokdur ammā
Sen kadar şīvesi çok şāh-ı cihān az bulınur

II

Gel senünle güzelüm ‘azm-i gülistān idelüm
Bülbülü ağıladalum gonçeyi handān idelüm
Bezm-i şāhāne kurup şöhet-i ‘irfān idelüm
Yine āhengimüze bir iki dem-sāz bulınur

²⁸⁶ Şiirin devamı 49b sayfasındadır.

III

Ayağın tozına yüz sürmege ruḥṣat bulalum
 Saña aḥvālūmi aṇlatmağa fırsat bulalum
 Lebūñi öpmege bir gūṣe-i ḥalvet bulalum
 Korkaram arada bir ğamze-i ğammāz bulunur

-360-

Beste ‘Acem Zencīr

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

Bir şūḥa ‘āşıkam baña biñ mekr ü âl ider
 Bir serve mâilem ki ğamı kaddi dâl ider
 Nüş it lebün hele gönül ammâ o seng-i dil
 Virmez şifây-ı şadrına mûmuna bâl ider
 Yârile lelle lelle lele lele lele lele belli yârüm

[49b]

Ne yâre yaradı cismüm ne baña bilmem hiç
 İlâhî ben bu bir avuc turâbı neyleyeyüm

-361-

Güfte ve Semâ‘î-i BEHCETİ ‘Acem

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

Ben bilmez idüm bâdede çok ḥâlet olurmuş
 ‘Uşşâka hele bâ‘is-i germiyyet olurmuş
 Ger Pinti Ḥamîd içse idi bâde-i nâbı
 Ḥâtem-i Kâdri anda daḥi cevdet olurmuş
 Ye lele li vay ye lele li li vay cevdet olurmuş

-362-²⁸⁷

[HÜDÂYÎ]

Semâ‘î Nevâ

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

²⁸⁷ YMŞM’de nazmın şairi belirtilmemiştir. Nazmın ilk iki mısraı, ‘Azîz Maḥmūd Hüdâyî Divanı’nda Müferadat bölümünde yer alan 187 numaralı müfreddir. (Tatçı-Yıldız, 2005: 524)

1. Cefâdan yüz çevirmez derd ü gamdan lezzet almışdur
Benim dīvâne gönlüm çok belâdan arta kalmışdur
2. Şorarsañ hâlümü şāhum işüm Allaha kalmışdur
Tenümden çıkmağa cānum hemân bir āha kalmışdur

Cānum ye le lele lel le lel lel li

tere lele lel le lel lel li

Hemân bir āha kalmışdur vay

-363-

[DERVİŞİ]

Güfte-i SULTÂN AHMED Semâ'î Nevâ

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

1. H' oş-bū-yı zülf-i 'anberîn misk-i Hıtāya nāz ider
Tā böyle nāzik nāzenîn bād-ı şabāya nāz ider
2. Sāyeñde olsa müstezıl gerdüna baş egmez bu dil
Çarha niyāz itmek degül zıll-i Hümāya nāz ider
3. Ber-cestē nāz u cünbişi hoşka dehānı dūr dişi
Yüzüñ görelden **Dervîşî** şems-i zuhāya nāz ider

-364-

Semâ'î Nevâ

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

I

Gül yüzlilerüñ şevkine gel nüş idelüm mey
'Ayş eyleyelüm yār ile şimdi demidür hey
Bu şavtı okur bülbül-i gūyā oluben ney
Ne dir a dil lere der tā nene tā tene der ney

II

Meclisde şafâyile oturdı yine begler
 İçüñ içelüm diyü kodı başına eller
 Bu kavl-i şürāhī egilüp sâğara söyler
 Ne dir a dil lere der tā nene tā tene der ney

III

Meclisde çalındı yine tanbūr ile neyler
 Ney ‘āşık-ı bī-çārelerüñ göñlüni egler
 Dāire semā‘ī tutuben sâğara söyler
 Ne dir a dil lere der tā nene tā tene der ney

IV

Çık şavma‘adan şūfī yine sâğarı taldur
 Fevt itme şakın girmez ele mevsim-i güldür
 Her serv-i çemen rakşda lehān-ı göñüldür
 Ne dir a dil lere der tā nene tā tene der ney

V

Bir kendüme hem-rāh bulup derdümi döksem
 Öpüp elini pâyine hem yüzimi sürsem
 Gel gel beni şād eyle efendüm deyü
 Ne dir a dil lere der tā nene tā tene der ney

[50a]

-365-²⁸⁸

‘ABDÜLGANİ-ZÂDE NÂDİRİ EFENDİ
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. ‘Ārızüñ kim oldı hüsni-ı haţtile mu‘ciz-nümā
 Gögden inmiş bir laķabdur muşhaf-ı hūbī aña

²⁸⁸ İlk beyit haricindeki diğer beyitler, *Nādirī Divanı*’nda 8 numaralı ve 7 beyitten müteşekkil olan gazelde yer almaktadır.

2. Mār-ı zülfüñ urdı çünkim cānuma zaḥm-ı cefā
Bir yeyim tiryāk şundi ḥāl-i müşkīnūñ aña
3. İki hindūdur ‘izāruñ nārına eyler sücūd
Ol siyeh ebrūlaruñ anuñçun olmuşlar dü-tā
4. Kaşlaruñ çevgānına bir gūy-ı zībādur o ḥāl
İki çeşm-i mestūñ eyler gūy-bāzī gūyiyā
5. Gül gibi ey şūḥ açıl gülşende ‘ayş it muttaşıl
Açdı her gül goncesin esdi nesim-i dil-güşā

-366-²⁸⁹

[ŞEYHİ]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Nesīm-i şubḥ-ı gülṛīz olmasun gülşende dil-dāra
Olur nāzik teni āzurde gülberg-i ter altında
2. Şaḳın aldanma lu‘bet-bāz-ı dehrūñ mekrüne Şeyḥī
Neler peydā ider ol bu kebūdī çāder altında

-367-²⁹⁰

[CİNĀNĪ]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Gören dir ḥāme-i kudretle ḳonmış noktadur gūyā
O ḥāl-i ‘anber-efşānuñ leb-i cān-perver altında
2. Ḥalāş olmaz Cīnānī bād u bārān-ı ḥavādişden
Olan bir iki gün sākin bu köhne çāder altında

²⁸⁹ Şeyḥī Divanı’nda bu beyitler yer almamaktadır. (Biltekin, 2018)

²⁹⁰ Cīnānī Divanı’nda yer alan 232 numaralı gazelin 4 ve 6. beyitleridir. (Okuyucu, 1994: 583)

-368-

HÜSREV**Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün**

1. Hayfâ eşer belürmedi bād-ı bahārdan
Servüñ şu indi ayağına intizārdan
2. Her kande kim bulursa kaparmış külāhını
Şem'üñ 'aceb şikāyeti var rūzigārdan
3. Gülşende 'aşk u meşk demin urdı çīn-i seher
Bād ayağı tozıyla gelüp kūy-ı yārdan
4. Yāri 'adūv kenār ide ben māh-ı nev gibi
Boynum egüp baķam ne revādur kenārdan
5. Gördüm çemende bī-serv-i sāmān **Hüsrevī**
Düşmüş kemīne jāle gibi i'tibārdan

-369-²⁹¹**MİŞALİ****Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

1. Kaçan gül-ruhlarından sünbülün ol sīm-ber açdı
Şanasın uçmağa tāvus-ı cennet bāl ü per açdı
2. Kad-i bālāña key zībā yaraşdı cāme-i dībā
Be-gāyet sīne-i sīmīnūñ ol zer tügmeler açdı
3. Didiler kim bahār irüşdi açıldı gül-i bādām
Şu dem kim hābdan nergislerin ol verd-i ter açdı
4. Dehānı gonçenūñ berg idi açılmazdı her hāra
Anuñ rāz-ı derūnın añladım bād-ı seher açdı

²⁹¹ Edirneli Mişālī Divanı'nda 112 numaralı gazeldir. (Yunus, 2020: 141)

5. Zebānı tığ-ı bürrān nīzesi destindeki hāme
Sūhan mülkin **Miṣālī**-nām bir şāhib-i hüner açdı

[50b]

Der-Ta'dād-ı Esāmī-yi Maḳāmāt-ı Mūsikī

Rāst, Rehāvī, Nikrīz, Māhūr, Beyātī, Nevā, Şabā, 'Uşşāk, Dügāh, Segāh, Çārgāh, Pençgāh
'Acem, 'Aşīrān, Kürdī, Nevrüz, 'Acem-'Aşīrān, 'Acem-Kürdī, Nevrüz-'Acem, Hüseyinī
Hüseynī-'Aşīrān, Necd-Hüseynī, 'Arz-bār, 'Uzzāl, Büselik, Şehnāz, Şehnāz-Büselik,
Büselik-'Aşīrān, Hişār, İşfehān, Hicāz, Nihāvend, Nīşābūr, Beste-Nigār, Muḥayyer, Kūçek
Zemzeme, Māye, Zāvīl, Nehfet, Zīrgüle, Zırkeş, Zīrefkend, Hūzzām, Rāhatü'l-ervāh
Gerdāniyye, Nevā-yı Sünbüle, Baba Tāhir, Hümāyūn, 'Irāk, Sultān-'Irāk, Muḥālif-i 'Irāk
Evc-'Irāk, Evc

Der-Ta'dād-ı Esāmī-yi Usūlāt-ı Mūsikī

Çenber, Zencīr, Hafif, Sakıl, Devr-i Kebīr, Devr-i Revān
Aksak Semā'ī Düm teke düm tek
Yügrük Semā'ī Düm tek tek düm tek

[51a]

-370-²⁹²

[GELİBOLULU 'ĀLİ]

Semā'ī Hişār

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Nādāna öpüldüñ mi lebün dillediler mi
Ağyāra kucalduñ mı belün ellediler mi
Ey gönçe-dehen söyle niçün söylemez olduñ
Düşmen haberin yohsa saña söylediler mi

Yele lā yā lā yele lel lel lel li
Saña söylediler mi

²⁹² Mecmuada şairi belirtilmeyen beyitler, *Gelibolulu 'Ālī Divanı*'nda yer alan 1483 numaralı gazelin 1. ve 4. beyitleridir. (Aksoyak, 2018: 1216)

-371-²⁹³

[SEYYİD VEHBİ]

Semâ'î Evc

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Mest itdi beni dâire sâgar mı nedür bu
Deldi cigerüm na'me-i hançer mi nedür bu
2. Koynında takvim mi mecmû'a mı yohsa
'Uşşâkı hesâb itmege defter mi nedür bu
Defter mi nedür bu
Amân amân amân ey hoşka dehânum
Amân amân amân ey şîrîn zebânum
Yâr yâr defter mi nedür bu

-372-²⁹⁴

[ŞEYHÜLİSLÂM ES'AD EFENDİ]

Beste Hüseyinî

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Mâha nokşân irdi hüsn-i şu'le tâbuñdan senün
Âfitâb aḡşâma cân atdı ḡicâbuñdan senün
2. Revnak-ı bezm-i rak'ib olmak mı yohsa niyyetün
Ey cefâ-cû böyle fehmi itdüm şitâbuñdan senün
'Ömrüm cânım amân dem-i şitâbuñdan senün

-373-

Semâ'î Hüseyinî

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ

Beñzer ki o şūḡ yine kân itmişdür (ey)
Ruḡ-ı âlını gözden nihân itmişdür

²⁹³ YMŞM'de kıt'anın şairi belirtilmemiştir. İlk beyit, *Seyyid Vehbî Divanı*'nda yer alan 189 numaralı gazelin matla beytidir. (Dikmen, 1991: 632)

²⁹⁴ Şiirin üzerinde "Beste Hüseyinî" başlığı vardır. YMŞM'DE şairi belirtilmeyen nazmın ilk iki mısarı *Şeyhülislâm Esad Efendi Divanı*'nda yer alan 125 numaralı gazelin matlaıdır. (Doğan, 1997: 125)

Ol çeşm-i siyehli kanlı zālīm şimdi
Vā ley meni rüsvā-yı cihān itmişdür

Cānım ye lel le lel le lel lel lel li
‘Ömrīm te re le lel le lel lele lel li aylel le lel
Lel lel lel li aylel lelel li
Yanuma gel hālūmi şor kadrūmi bil
Gör ki hicrān n’eyleyüpdür āh yanuma gel vay

-374-

Beste İşfahān

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

Ben ‘āşık-ı maḥzūn u perīşānı unutma
Ben ḥasta-i miḥnet-keş-i hicrānı unutma
Her dem dir idüñ ben senüñüm gayra ne minnet
Ol demleri yād eyle bu devrānı unutma

Ye lelel lel lel lel li ye lele lelel lel li
Ye lele lele lelel lel lel tere li yel lel li

-375-

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Ne dem meyānına kim yār ḥançerin taķınur
Gönül tehī mi şanursın ucı saña toķınur
2. Hevā-yı nāzı o serv-i bülendüñ ey ‘ārif
Semā‘ī beste yapıldı ḥüseynīde oķınur

Āh yelel li yā lel lel lel li vay
Semā‘ī beste yapıldı ḥüseynīde oķınur

[51a-d]

-376-²⁹⁵

[ŞEYH MEHMED NAŞŪHÎ]

İlāhî Evc

Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün

Dil-hānesi mir'āt-ı Hāḡ seyr-i cemālullāhı gör

Maḡşūd olan keşf-i sebak sırr-ı kemālullāhı gör

-377-

Şarkî Semā'î İşfahān

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Dil rûyuña bakmaḡdan uşansun mı efendüm

Nazẓāre-i ruḡsāruña ḡansun mı efendüm

[51b]

-378-²⁹⁶

[‘AZMÎ-ZĀDE HĀLETÎ]

Beste Beyātî Hāfîf

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Mesrūr olur ḡaçan ki ḡapuñdan şabā gelür

Erbāb-ı 'ışḡa ḡāk-i rehüñ tütüyā gelür

Gelmez yerine yıllar ile bir gören seni

Elbette her varan ḡapuña mübtelā gelür

Beli beli yel le leli cānum yevel lel lel le leli

Ey yār ḡapuña mübtelā gelür

-379-

Semā'î Beyātî

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Şabā o ḡonçe-i ra'nā (vay) gelür mi gelmez mi
Çemenden ol ḡül-i zībā gelür mi gelmez mi

²⁹⁵ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Şeyh Mehmed Nasūhî Efendi'nin bir ilahisinden alınmıştır. (Baloḡlu, 2014: 44)

²⁹⁶ Şiirin üzerinde "Beste Beyātî Hāfîf" başlığı vardır. Mecmuada şairi belirtilmeyen beyitler, *Azmizāde Hāletî Divanı*'nda yer alan 254 numaralı gazelin ilk iki beytidir. (Kaya, 2017: 329)

2. O şüh-ı mesti görüp toğrı söyle ey sākī
Derüne ‘ārif-i şeydā gelür mi gelmez mi

Bervey bervey vay gelür mi gelmez mi

-380-

Semā’ī Beyātī

Mef’ûlü Mefâ’îlü Mefâ’îlün Fâ

Sensüz baña bir cānluk ider cān olmaz
Yār olsa daħi derdüme dermān olmaz

Daday kurbānuñ olam amān amān hayrānuñ olam
Ey kaşı kemān hālüm yaman yār olmaz vay

-381-²⁹⁷

[NĀİLĪ-İ QADĪM]

Beste Dügāh Çenber

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün

1. ‘İzāruñ gül gül olmuş büseden dil dāğ-ı dāğuñdur
Hased ol bāğbān-ı ‘aşka kim gülçin-i bāğuñdur
2. Fűrüzān olmadukça şubh-ı vuşlat sönmesün yansun
Fītīl-i dāğ-ı fırkat sīnede ey dil çerāğuñdur

-382-

Beste Dügāh Devr-i Kebīr

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

1. Berg-i gül ey gönçe-fem sen gibi ter-dāmen midür
Yāsemen endāmuña boyuñca pīrāhen midür

²⁹⁷ YMŞM’de nazmın şairi belirtilmemiştir. Nazmı oluşturan beyitler *Nāilī-i Qadīm Divanı*’nda yer alan 75 numaralı gazelin 1. ve 4. beyitleridir. (İpekten, 2019: 330)

2. Gūşuñā girmez ne hikmetdür fiğān-ı ‘āşıkān
 Āh te’sīr eylemez kalbūñ ‘aceb āhen midür

-383-²⁹⁸

Güfte-i MEVLĀNĀ SEMĀ’Ī BEKİR AĞA Dügāh

Fâ’iletün Fâ’iletün Fâ’iletün Fâ’iletün

Der-yemenī pīş-i menī pīş-i menī der-yemenī

Yār ey yār ey yār

Her çemenī verd-i menī verd-i menī her çemenī

Yār ey yār ey yār

Qurbānuñ olam men ey yār yār

Hayrānuñ olam men ey yār

Dost dost bī-çāre dilüm yār ey

Yār ey yār ey yār ey yār ey yār hey hey hey hey

Dendere della dere dim ten ten ten ten

Dost dere della dere dim ten ten yevel li yevel li

Her çemenī verd-i menī verd-i menī her çemenī

Her sūḥanī bā-tu me-rā bā-tu me-rā her sūḥanī

Yār ey yār ey yār

Her dehenī būs-ı tu-rā būs-ı tu-rā her dehenī

Hem-çū evvel

[51b-d]

-384-²⁹⁹

[‘ĀŞIK YŪNUS]

İlāhī Kürdī

Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün

1. Mülk-i beḳādan gelmişem fānī cihānı neylerem
 Ben dost cemālın görmüşem hūr-ı cinānı neylerem

²⁹⁸ Tasaavufî çevrelerde yaygın olarak kullanılan Farsça ifadeler, başlıkta Mevlānā’ya nispet edilmiştir. Bu ifadeler, Ebū Sa’īd Ebu’l-Ḥayr’dan nakledilen 699 numaralı rubaide yer almaktadır. (Ganjoor/ Ebū Sa’īd Ebu’l-Ḥayr, 2022)

²⁹⁹ Mahlas beytinden ‘Āşık Yūnus’a ait olduğu anlaşılan gazel, *Yūnus Emre Divanı*’nda yer almaz. (Tatcı, 2021) Konuyla ilgili bkz.: *Āşık Yūnus ve Diğer Yūnusların Şiirleri* (Tatcı, 1991: 88)

2. Vahdet meyinüñ cür‘asın ma‘şûk elinden içmişem
Ben dost koxusun almışam misk-i Hıtâyı neylerem
3. İbrāhîmem Cebrâile hiç ihtiyâcım kalmadı
Muhammedem dostu gider ben tercümânı neylerem
4. Eyyübleyin ma‘şûkınıñ cevriñ taḥammül eyleyüp
Cercisleyin Haḳ yoluna çıkmayan cânı neylerem
5. ‘İsâ gibi dünyâ koyup gökleri seyrân etmişem
Mūsâ-i dîdâr olmuşam ben *len terânî* neylerem
6. İsmâilem Haḳ yolına cânımı kurbân eylerem
Çünkü bu cân kurban imiş ben koca kurbânı neylerem
7. ‘**Aşık Yunus** ma‘şûkına vuslat bulunca mest olur
Ben şîşeyi çaldım taşu nāmūs u ‘ârı neylerem

-385-

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilün Fâ

‘Uşşâk senüñ ḥüsnüñe ḥayrân olsun
Bakdıkca saña dîdelerüm kan olsun
Âyine-i ruḥsârûña bir nazar eyle
Sen ‘aksüñe ‘aksüñ saña ḥayrân olsun

Olsun amân yâr olsun vay

-386-

Beste Dügâh

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

Sînemde tâze şerḥalarum reşk-i bâğ olur
Ol lâle-zâr-ı ḥasrete dâğum çerâğ olur
Gel gel ki tâ vişâlüñ ile kāmıyâb olam
Ey meh sevüp sevülmege belki yasağ olur

[52a]³⁰⁰

[52b]

-387-

Kār-ı Nāṭık**Mefâ'ülün Mefâ'ülün Fe'ülün**

1. Dağıtma ey sabā gīsū-yı yārı
Perīşān eyleme ben dil-fiķārı
2. Dilüm şad-pāre itme şāne-āsā
Toķunma kākül-i canāna bārı
3. Olalı çār-gāhe rāğıb ol şūḥ
Hüseynīye çıkardı iştihārı
4. O gülden ayrılup gitdi Hicāza
Göñül 'uzzāl okur evşāf-ı yārı
5. Kelāmı rāḥatü'l-ervāḥdır hep
O şehnāz etse de itmeme firārı
6. Muḥayyerdür işinde dil-rübāmız
Olurun zār-ı zīr-efkend-i kārı
7. O zülfe sünbüle beñzer dilinmez
Nevādur cān-ı bŷy-ı müşk-bārı
8. Benim 'uşşak içinde şimdi meşhŷr
Beyātī itmişŷm āh ile zārı
9. O gül bir bŷselik yir gösterŷrse
'Aşīrān zār ider göñlŷm hezārı

³⁰⁰ 52a sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır. 52a ve b sayfalarının olduğu varak boyut, renk gibi yönlerden mecmuanın diğeri sayfalarından farklılık arz eder. Mecmuaya ilave edilmiş bir varak olması muhtemeldir.

10. Sürer Rūma ‘Acem ol bī-naẓīri
Çü gerdāniyye vardur iştihārı
11. Beni Mecnūn idüp bir Kūrdī dil-ber
Nihāvend semtine idi güzārı
12. O mest-i ‘işvebāza rast geldüm
Rehāvī eylemiş sāze medārı
13. Oğur bir başka muṭrib pencigāhda
Dil-i nikrīze virme inkisārı
14. Nefesler mi yeter mähūra ey dil
Bu şeb zāvilde nağme eyle kārı
15. Ayağı tozı kühl-i İşfahāndur
Bilür anı Nişābüruñ kibārı
16. ‘Araqla aldemiş dil-dārı ağıār
Muḥālif re’y ile almış şikārı
17. Şakın olma şakın beste-nigāra
Harāb olmaya tā gönölün ḥişārı
18. İdüp vaşf-ı segāha ādem-āğāz
Düket evic ile nazm-ı medārı
19. İlet her bir maḳāmı dil-güşāya
Şabā lūtf eyleyüp bu yādigārı
Temmet
M.³⁰¹

³⁰¹ Yazma eserlerde “mīm” harfi “tamamlandı” veya “müellif” kelimelerinin kısaltması olarak kullanılır. Mīm harfinin üzerinde Arapça müennes sigasında tamamlandı anlamına gelen “temmet” veya tamamladım anlamında

[53a]

-388-

Mu‘ammā Be-Nām-ı İbrāhīm**Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün**

Yoluñ üstünde şu çıkmış ayağında deñiz olmuş

Efendüm bu mu‘ammādan çıkan şey’ ismüñüz olmuş

-389-

Maḥmūd**Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün**

Çün ism-i pākini i‘lāma yārüñ olmadı meyli

Toḡundı ağızına zülfiyle saçı dāl olup zeyli

-390-³⁰²**[ḲABĀYĪ]****Yūsuf****Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün**

Sefer ehli idüm ammā gelicek şehrüñe ben

Bu şekli sende görüp rāy-ı seferden geçdüm

-391-

Süleymān**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

Gün ayağın kaldurup leylek başına tāt urur

Giceler bī-pāy olup bī-ser çığırurlar emān

-392-³⁰³**[‘UBEYDĪ]****Receb****Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün**

Ger öykünürse görüp ol serv-i bülendüñ şīvesin

Silküñ dıraḡtuñ ḵoparuñ dālun ḵomañ bir mīvesin

“temmetü” ifadesi yer almaktadır.

³⁰² YMŞM’nin 54a sayfasında mükerreren yer verilen beytin üzerinde Ḳabāyī’ye ait olduğu belirtilmiştir.

³⁰³ YMŞM’de muammanın şairi belirtilmemiştir. ‘Ubeydī’ye ait bir muammadır. (Arslan, 2021: 38)

-393-

Ya'qūb**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

‘Uķūbetde durur hāsīd kimi sevdūñ deyü dāīm
Muķaddem tūtuben bilmez teyi tebdīl idüp yāya

-394-

Muṣṭafā**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Şadef kim düşse mey içre olur dördi anuñ toķuz
Bu bir ra'nā mu'ammādur virür ismini hūbānun

-395-

‘Īsā**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Şarf-ı maķdūr etdügimçün ol mehūñ mirtāzıyem
Sīm ü zerden evvel āhir nem giderse rāzıyem

-396-

Ḳāsım**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Urmağile ḥadd-i şūrbi rind-i bī-pā vü sere
‘Āķıbet zehr itdiler cām-ı meyi ‘ārıflere

-397-

‘Alī**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün**

Raķībūñ gözini çıkar baña vir
Saña göstereyüm nām-ı nigārı

-398-

Ḥasan**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün**

Raķīb almış gider başın habībūñ

Ƙomadum gitmege dutdum dişümle

-399-

Kemāl

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Gülün ortasına şu ƙosañ ey cān

Olur bir dil-ber adı anda pinhān

-400-

'Alī

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Selām virdüm ĥabībe şordum adın

'Aleyk aldı didi geç imdi senden

-401-

İbrāhīm

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Ƙatı nāzik mizācı var ĥabībün

Bulutdan nem ƙapar āh itdügümce

-402-

Zekeriyyā

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Çü zülfi ƙirpigi başında anuñ

Adın fikr it bulasun bu cüvānuñ

-403-

Sa'īd

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kes müderris ayağını hem mu'īdün başını

Ƙo ayağın baş yerine tā bilesün adını

-404-

Seyyid

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Nāzeninüñ nāmınuñ dört harfi var

Birisi gitse yedi kalur hemān

-405-

'Osmān

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Nām-ı yārüñ harfi beşdür ey 'azîz

Qaldurunca birini kalur sekiz

-406-

Cüneyd

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dedenüñ beline şokıcaq düdük

Anı bir dil-berüñ adına didük

-407-

Hüseyn

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Sorarsañ baña ism-i nāzenīni

Çıkar hamsīn içinden erba'ini

-408-

Çelebi

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Çerāguñ başını kes şu'lelensün

Lebinüñ üstine qo yār uyansun

-409-

Sinān

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Qo etmek üstine bir pāre balı

Biline bu mu‘ammānuñ hayālî

-410-

‘Ömer

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

Şormak ne lâzım ismüñ i serv-i sîmîn-beden
Çeşm-i dehānuñ ile bilür kaşuñı gören

-411-

Be-İsm-i Ayaz

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Kuşağın çekdi bülendün o sanem
Yine kuşandı idüp tavr-ı ‘Acem

-412-

Bikr

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

İki ile iki yüz arasına
Seni kı ad ola cân pâresine

-413-

Bikr

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

Göñül ‘aşka özin berk eylemişdür
İki üç kez seri terk eylemişdür

-414-

Yūsuf

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

Lebinüñ nişfini dutdum dişümle
Dehānını dehānumdan kaçırđı

-415-

‘Ömer

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

Şorarsañ nāmını şāh-ı zemīnūñ

Yarım taş ur gözine müdde‘inūñ

-416-

Ḥamza

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

Gögercini görüñüz anasına

Ayağına kiriş tak yohsa kaçır

-417-

Ṭāhir

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

Didüm dil-ber nedür ismūñ beyān it

Didi bir nokta ile zāhir olur

-418-

Reşid

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Gülūñ her bergine bülbül döker gözden birer zāle

Yine nāz eyleyüp kondurur anı dāldan dala

-419-

‘Ömer

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün

Rūy-ı cānān var iken eyleyemem ğayra nazar

Ṭarafeynümden eger lāmi‘ ola şems ü kamer

-420-

‘Alī

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

Ġarīb bülbül bedenden geçmeyince

Ne mümkin hār içinde vaşl-ı gonce

-421-

İlyās

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Şehā bir ben miyüm şehrüñde gam-nāk

Vilāyet dutdı hecrüñden çü mātem

-422-

Hızır

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Mu'ammā söyledüm nām-ı nigāra

Sekiz biñ kişi binmiş bir hımāra

-423-

Hüsām

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Çü cām içre görünür rüy-ı sākī

Anuñçün kaçtre kalmaz anda bākī

-424-

Celīl

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Üç otuzla on otuz bir ad olur

Bu mu'ammāyı bilen üstād olur

-425-

Sinān

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Meh-i nev görmeden yokdur çü hāşıl

Gör ebrūsın peyāpey sende ey cān

-426-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Tuyurmakla şabā nām

Belürdi isminün bir h'os nişanı

-427-

Yūsuf**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Kim bulursa bu mu'ammâyı tamām

Ol şeh olsun ben aña kemter gulām

İki hā vü iki cīm ü iki lām

İki mīm ile olur daḥi tamām

-428-

Yūsuf**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Ḥabībe şordum adın didüm ey dil-ber nedür nāmuñ

Lebin tağyır idüp didi bunuñ şeklünde kılsuñ

-429-

Muḥammed**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Dehān ile ḥabībün muşḥaf-ı zülfün ele alsañ

Kosañ med üzre 'ālemde olur nāmı naẓar kılsañ

-430-

Eyyūb**Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün**

Eyledi Yūsuf-ı güm-geşte ğamı cāna eṣer

Oldı muḥtāc-ı 'aşābī-dil ü bī-dīde peder

[53b]

Farsça³⁰⁴**Mu‘ammeyāt-ı EMRİ****-431-****Be-İsm-i Aḥmed****Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün**

Lāle-i deşt ey şanavber-ḳad

Dāğ-ı dilden nişānedür bī-ḥad

-432-**Be-İsm-i İskender****Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

‘Aşk baḥrinüñ hevā-yı vaşl-ı yār

İstedür ortasını ey dil kenār

-433-**Be-İsm-i Edhem****Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün**

Āşinādan nihān olup her bār

Gösterür yāda kendüyi ol yār

-434-**Be-İsm-i Emīn****Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

Olmadı pā-būsa rāzī virmedi ben zāre dest

Ser-keş olma didüm ol māha çü gördüm anı mest

-435-**Be-İsm-i Emīn****Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

Ḥam-ı zülfin saña göstermez ise ey dil o yār

Meh ü mihr üzre ḳomışdur yūri seyr it anı var

³⁰⁴ Muamma sanatına dair Farsça yazılmış bir kıt‘a-ı kebiredir. 9 beyitten oluşmaktadır.

-436-

Be-İsm-i Dāvūd

Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûlün

Dırāz ola ‘ömri o şāh-ı cihānuñ

Dilā dād gördüm vezīrinde anuñ

-437-

Be-İsm-i Dāvūd

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Gerçi kim güllerle şimdi zīn olupdur sebze-zār

Dostdan ayru olanlar her biri gördi çü hār

-438-

Be-İsm-i Edhem

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

Ne hıkmetsdür ki bāzār-ı bilāde

Üşer ğam üstine diller ziyāde

-439-

Be-İsm-i Dāvūd

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Kōdı baş çekmesini kākül çün
Gördi ruḥ üzre müşk ufuklarını

2. Muttaşıl oldu infişāl üzre
Eyledi terk-i māh-ı enverini

-440-

Be-İsm-i Perī

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

Dü-tā idüp hilāli dost-ı mihrī

İki ol deñlü kılmış ḥam sipihri

-441-

Be-İsm-i İlyās

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Şan‘at-ı ğamda gönül Ferhādı

Cümlenüñ oldı bugün üstādı

-442-

Be-İsm-i Ferruh

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Beni bî-h‘od görüp uyğuda şanup olsa ne var

Dāmen-i zūlfı mekes-rān-ı ruḡ-ı ‘āşık-ı zār

-443-

Be-İsm-i Yahyā

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Tîr-i ğamzuñdan bu cān-ı nā-tüvān

Ey kemān ebrū emān ister emān

-444-

Be-İsm-i Perī

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

N’ola ey kaşı kemān başına ağdılsa perī

Gördi zaḥmını oḡuñ birle kanadında perī

-445-

Be-İsm-i ‘Alī

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Berg-i gül her bülbüle olmaz naşīb

Her taraf yansun ḳo **Emrī** ‘andelīb

-446-

Be-İsm-i Süleymān

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Zāhir olmazsa gözüm yaşında ‘aks-i rüy-ı yār

Ey gönül sen de gülün yabragını şal şuya var

-447-

Be-İsm-i Nüh

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Gelür görüp beni qarşudan ol şeh-i hūbān
Niķāb ile yüzini itdi cān gibi pinhān

-448-

Be-İsm-i Receb

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Görüp **Emrī** lebūnde қatre-i mey
'Acebdür dökdi çeşmünden peyāpey

-449-

Be-İsm-i 'Alī

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

'İzārı yārimūñ güldür görenler anı hep güldür
Kenār-ı gülşen-i dīde peyāpey **Emriyā** güldür

-450-

Be-İsm-i Dāniş

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Qarasın çün қopara dāğ-ı dil-i bīmāruñ
Emrī bir dānesini eksüdidür dīnāruñ

'UBEYDĪ

Be-İsm-i Aḥmed

Farsça Muamma

Mu'ammā-yı 'ALĪ

Farsça Muamma

Mu'ammeyāt-ı İLĀHĪ

Farsça Muamma

Mu‘ammeyāt-ı ‘UBEYDİ

-451-

Be-İsm-i Fethî

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Görüp fesād-ı sipihr-i dü-tāyı bî-h’od dil
İdündi kendiye genc-i ferāğatı menzil

-452-

Be-İsm-i Aḥmed

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Cūy-ı cevruñ ki ḥulḳ-ı sāilidür
Baḥr-i deryā anuñ muḳābilidür

-453-

Be-İsm-i Yūsuf

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Sen şeh içün ölmege şunlar ki tedbîr itdiler
Başı üzre dillerine tıḡlar yir itdiler

-454-

Be-İsm-i Yūsuf

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

‘Uşşāḳa n’eyledi görüñ ol zülf-i tîre-gün
Siḥr eyleyüp gönüllerini itdi ser-nigün

-455-

Be-İsm-i Yūsuf

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

Yārüñ gibi ne geldi şeh-i āsumān cenāb
Sencileyin selefde ne muḥtāc āfītāb

-456-

Be-İsm-i Aḥmed

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün

‘Uşşāḳa ḳût-ı cāndur la‘l-i güher-feşānuñ

Dürr-i şemîn ile pür bir hoşkadur dehānuñ

-457-

Be-İsm-i Şādī

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Bezm-i ‘ālemde meded çıkmasun āhım odı

Çeng-i muṭribde ṭururken yaḳa şāyed ‘ūdı

-458-

Be-İsm-i Şādī

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Gör kimüñ var şark u ğarb içre yığınla gevheri

Aldı şehr-i vaşlını sordı niçe biñ demleri

-459-

Be-İsm-i Memi

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

Ṭağılmasun mı oldı teng-i āḫir

O meh-rūnuñ dehānını dil āḫir

-460-

Be-İsm-i Süleymān

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Bahre ey ğavvāşlar girdükde iḥsān eyleñüz

Dīde-i ‘uşşāk gibi sende şadef yokdur diñüz

[53b-d]

-461-

‘Abdullāh

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

‘Acebdür eyledi şadrı taşaddur soñra gelmişken

Yine eksükli mäh-ı nev cigerde bağladı mesken

-462-

‘Oşmān

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Beş yüzi ‘ummān içine şal hemān

Zāhir olur ismi anuñ ol zamān

[54a]

Zer

Farsça Muamma

Püse

Farsça Muamma

Püse

Farsça Muamma

Ṭarīḳ-i istiḥrācī budur ki zıdd-ı şarkī ğarbdur. Taşhīf ile ‘Arab olur. ‘Arab tāzī dimekdür. Tāzī taşhīf ile bāzī olur. Bāzī ‘Arabca lu‘bdur. Lu‘b ḳalb ile ba‘l olur. Ba‘l taşhīf ile na‘l olur. Baġl Fārisīde esterdür. Ester taşhīf ile eşter olur. Eşter ‘Arabca cemeldür. Cemel taşhīf ile ḥamel olur. Ḥamel Fārisīde berre dirler. Berre taşhīf ile terre olur. Terre ‘Arabca baḳledür. Baḳle ḳalb-i ba‘z ile ḳable olur. Ḳable taşhīf ile ḳıble olur. Ḳıblüñ Fārisīcesi püsedür.

Farsça Muamma

Bir pādişāh bir meclisde otururken vezīrūñ başın kesūñ dimiş. Birisi ḳalkup şem‘ūñ burnını almış.

Arapça Muamma

Mu‘ammeyāt-ı ḲABĀYĪ

-463-

Be-İsm-i Bıkr

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Kendüyi dāire-i ‘aşḳa şu kim vāşıl ider

İki üç mertebede nām-ı negū ḥāşıl ider

-464-³⁰⁵

[KABĀYĪ]

Be-İsm-i ‘Ömer

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Açma ol sīnei kim sīm gibi sāfīdür

Beni öldürmege ol zer-kemerüñ kāfīdür

-465-

Be-İsm-i Yūsuf

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Miyân-ı şuffa-i ‘ayş üzre qodılar aḥbāb

Sebūyi şöyle ki andan döküldi derd-i şarāb

-466-

Be-İsm-i Yūsuf

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Sefer ehli idüm ammā gelicek şehrüñe ben

Sende bu şekli görüp rāy-ı seferden geçdüm

Mu‘ammā-yı HĀFİZ

Be-İsm-i Şems

Farsça Muamma

-467-

Der-İsm-i Selmān

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

Olur bād-ı şehirde ‘anber-efşān

Nigāra sende bu zülf-i perīşān

-468-

Der-İsm-i Emrī ve Yārī

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Cāna kār itdi derd-i ‘aşq müdām

³⁰⁵ YMŞM’nin 54a sayfasında mükerreren yer verilen beyitin üzerinde Kabāyī’ye ait olduğu belirtilmiştir.

Dil-i şeydāyī āhır itdi tamām

-469-

Be-İsm-i Kāşif

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

‘Aşk bāzārında Mecnūn olmağın üstādımız

Çār-sūy-ı ğamda qalmışdur dil-i nā-şādımız

-470-

Der-İsm-i Cem

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Geldi meydāna bāde-i gül-gün

Cāmdan geçdi biñ şikeste-derün

-471-

Yūsuf

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Qarārı qalmadı ehl-i hevānuñ

Görince naqşını ol mehlikānuñ

-472-

Der-İsm-i Halil

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Oldı mizān-ı hüsn içinde revān

Zülf-i cānāna ser-firāz-ı cihān

Der-İsm-i Tayyib

Farsça Muamma

-473-

Be-İsm-i Receb

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Ger öykinür ise görüp qadd-i bülendüñ şivesün

Silküñ dırahtı qoparuñ dalın komañ bir mīvesün

-474-

Be-İsm-i Receb**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Görüp 'aşkuñla ser-gerdānlıgum dirseñ ne hāl oldı

Ser-i dil şem'-i sūzān sīne fānūs-ı hayāl oldı

-475-

Be-İsm-i Nebī**Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün**

Yöneldüm ey dil-i mahrūm reh-i nedāmete ben

Düşem 'ināyet-i bī-ḥadd olursa cennete ben

Be-İsm-i Hüsām

Farsça Muamma

Be-İsm-i Cüneyd

Farsça Muamma

Mu'ammā-yı KĀMĪ

Farsça Muamma

-476-

Be-İsm-i Aḥmed**Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün**

Baḥr-i la'lüñle ey dūr-i nāyāb

Ḥūn-ı dil oldı dāmen-i aḥbāb

-477-

Be-İsm-i Yūsuf**Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Dāğ-ı dil üzre ḳodım dāğ o gül-i zār-ı şafā

İ'tibār itmedi bir dāğ-ı dile vā esefā

-478-

Be-İsm-i Şıdkı**Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Dilegüm budur ey Ḥüdā-yı kerīm

Kötürüm ola raķīb başı dü-nīm

-479-

Be-İsm-i Şadr

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ğabgabun bir şâf-ı toḃ âyinedür kim

Gösterür her cânibi birdür leṭâfetde tamām

-480-

Be-İsm-i Şadr

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Rüy-ı yârün ḥalk olupdur 'âşıkı

Varsa anda gördiler bir ḥalığı

-481-

Be-İsm-i Şadr

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ne revâdur ki ol hem-râh-ı raķīb-i ker ü kūr

Ṭarafeyn-i ser-i rāhuṇda ṭura bī-dil dūr

-482-

Be-İsm-i Emān

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Olmasun bī-hūde māh-ı nev felekde âşikār

Ey gönül 'ālemde bītā ney gerek ebrū-yı yār

-483-

Be-İsm-i Kemāl

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Menzili nā-dānlaruṇ ḳaşr-ı neşāt-engīzdür

Nīze-i cāy dil meyan-ı ḥāk-ı āb-āmīzdür

-484-

Be-İsm-i Kemāl**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Lebleri birle yanağı ol perînüñ ey gönül

Bâde-i la'l ile güyâ şuya dönmüş berg-i gül

-485-

Sām Şāh**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Bir elde sākī yārūñ desti bir elde müdām olsa

Şeb-i vaşluñ şoñı olmasa dönse sīnim şām olsa

[54b]

-486-

Be-İsm-i Kāsım Ez-ZEMŪZER İSTANBŪLİ**Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün**

1. Ben rind-i ḥarābāti-i rūsvā-yı cihāna
Ey pīr-i mügān luṭf idüp en'āmuñı 'ām it
2. Çün cām-ı sifāl-ı mey ger şıya bu devrān
Her pāresini revzen-i meyḥāneye cām it

-487-³⁰⁶**Be-İsm-i Ferḥād Ez-BĀKĪ****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

1. Ğamzelerden tīg u ḥançer çekse kaşd-ı 'aşıka
Rüstem irmez Kāhramān-ı çeşmüñe rüz-ı meşāf
2. Tīrūñe ey sīm-ten olsun nişān āşüfte-dil
H'oş yaraşur ol meyāne ḥançer-i zerrīn-ğilāf

³⁰⁶ Bākī Divanı'nda Kıt'alar bölümünde yer alan 6 numaralı kıt'adır. Divanda muamma başlığı "Mu'ammā Be-İsm-i Sührāb" şeklindedir. (Küçük, 1994: 315)

-488-³⁰⁷

[BĀĶĪ]

VE LE-HŪ

Be-İsm-i Behmen

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Şahn-ı bāğuñ havzınuñ her gūşesi serv-i sehī
Yāri girmiş şandum anda göricek 'aks-i mehi

-489-

Ayaz

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Toğıcağ ebr-i zülfinden meh-i ruhsāre-i ālī
Göründi gūşe-i çeşme iki kez 'anberīn hālī

-490-

Be-İsm-i Fenāī

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

herūñ ey şanem her gūşesi bulur fenā
Dīde-i hırşīd ruhuñsuz yaş dokerse dāimā

-491-

Veys

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

başı vü hem gönli döner

şaneme ol çemende kay' ider

-492-

Bu Beyitden Kırk İsim Çıkar Dimişler

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Resm idüp bir göz ucu ile nazar kılsañ baña

³⁰⁷ Bāķī Divanı'nda Matlalar bölümünde yer alan 24 numaralı beyittir. Divanda muamma başlığı "Mu'ammā Be-İsm-i Behmen" şeklindedir. (Küçük, 1994: 321)

dil bî-ḥad şafâ bulur ne zarar bundan saña

-493-

Li-EMRÎ Be-İsm-i ‘Alî

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

râkıřlaruñuñ kudret eli

Nüşhi şulâşīyle ‘aceb yazdı Celî

-494-³⁰⁸

[ḤAMDULLAH ḤAMDÎ]

Kemâl

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ûlün

Şanasın bir ejdehâdur ağızın açmış

Yudar bir bir gelen pîr ü cüvânı

-495-

‘Ömer

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Açma ol sînei kim sîm gibi sâfîdür

Beni öldürmek için zer-kemerüñ kâfîdür

-496-

[EMRÎ]

İlyās

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Görmemiş ol mâh-ı mişlin âfitâb-ı pür-şafâ

Nev-‘arūs-ı mâha tâ meşşâ olmuş **Emriyâ**

³⁰⁸ *Ḥamdullah Ḥamdî Divanı*’nda 179. gazelin 9. beytidir. (Özyıldırım, 1995: 114)

-497-

Be-İsm-i Süleymān li-EMRĪ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Dür-i pāk-i muḥabbet baḥr-i cāndan çün 'ıyān oldı
Güneş kef meh hemān gevher-niṣār-ı baḥr-i cān oldı

-498-³⁰⁹

[EMRĪ]

Ḥasan ve Ḥüseyn

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Vay eger 'aks-i ruḥı dīdemde peydā olmaya
Ṭal'at-ı mihr-i dıraḥşān yā ola yā olmaya

-499-

Üveys

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Güneş toğdıḳda encüm gerçegüm olur ḥicāb üzre
Peyāpey encüm ḥālī görinür āfītāb üzre

-500-

[EMRĪ]

Selmān

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Rüy-ı vechüñ seyr iderken gördi **Emrī** nāgehān
Bir arada iki mähī oldı ser-gerdān hemān

Be-Nām-ı Ḥālīd

Farsça Muamma

³⁰⁹ YMŞM'de şairi belirtilmeyen muamma, Emrī'ye ait olup *Şerh-i Mu'ammeyāt-ı Emrī*'de yer verilmiştir. (Çetin, 2023, 248)

Ṭarīḳ-i istihrāc oldur ki zālūñ hālinden çün hemān ad ƙala. Ya‘nī zāl-ı mektūbenūñ noktası ki anuñ hālīdūr. Çün ol nokta lafz-ı hāl diyü telaffuz olınsa ol nesne ki zālūñ hālīyken üzerindedür. Hāla istibdāl bulur ve zāl dāla öyleyse hālīd olur.

Be-İsm-i Şadrī

Farsça Muamma

Kemāl

Farsça Muamma

Mu‘īn

Farsça Muamma

Mīr Edhem

Farsça Muamma

Dāvud

Farsça Muamma

Der-İsm-i ‘Alī

Farsça Muamma

Ḥasan

Farsça Muamma

Der-İsm-i Ni‘met

Farsça Muamma³¹⁰

Sa‘d

Farsça Muamma

Ḳāsım

Farsça Muamma

Kemānuñ ‘Arabīsi ƙavsdur. Tīrden murād elifdür. Ƙavsuñ köşesi ƙāfdur. Çün elif dü-te-ƙā olur. Ve çün sehmūñ gönli hādur. Düşse sım ƙalur. Mecnū‘ı Ḳāsım olur.

Der-İsm-i Bedī‘

Farsça Muamma

Be-İsm-i Şıḥḥat

Farsça Muamma

³¹⁰ Beyitte Cāmī mahlası yer almaktadır.

-501-³¹¹

[‘UBEYDÎ]

Her Beytden Hüseyn İsmi Çıkar

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. ‘Aks-i rüyuñdan gönül âyine peydâ eyledi
Anda mäh-ı h‘od gibi bî-ħad temâşâ eyledi
2. Kaşlarından bir iki üç gönder efgân eylerin
Ol hilâl-ebrû beni görünce şeydâ eyledi
3. Gün yüzünde göricek ol gûşe-i ebrûsını
Gün gibi mihri gönül dünyâya ifşâ eyledi
4. Mihr-i ‘âlem-tâb-ı çeşmüm rüşeni dünyâ deger
Hasret-i bî-ħadd o mehsüz anı a‘mâ eyledi
5. Ey ‘Ubeydî bî-nihâyet dîde dür-efşân iken
Mihrinüñ itmâmını âhîr temennâ eyledi

Mużaffer

Farsça Muamma

Muħammed

Arapça Muamma

[55a-55b-56a-56b]³¹²

[57a]

-502-³¹³

[NÂBÎ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. İtdi zühd ile sirâyet ki şuver nakķķaşuñ
Eldeki ħâme-i müyînini misvâk eyler

³¹¹ ‘Ubeydî’nin tespit edilebilen muammaları arasında yer almamaktadır. (Arslan, 2021)

³¹² 55a-55b-56a-56b sayfaları mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

³¹³ *Nâbî Divanı*’nda yer alan 198 numaralı gazelin 3. ve 6. beyitleridir. (Bilkan, 1993: 541)

2. Ehl-i 'ișyāna virür müjde-i rahmet şābūn
Kemterīn pāresi bir pīrehi pāk eyler

-503-³¹⁴

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Egerçi cūy-ı sīmīn hāk-māl-i şahn-ı gülşendür
Velīkin gülşen andan feyż-cūy olmak müberhendür
2. Esāfil olmasa olmaz ahālī nā'il-i sāmān
Viren zīrā ki şūret cāme-i zer-tāre sūzendür
3. Cihānuñ germ ü serdi vāşl u hicrāndan 'ibāretdür
İderse āba da'vā-yı tefevvuk hāḳḳ-ı revgandur
4. Ne lāyıḳdur ki çeşm-i yār ola minnet-keş-i sürme
O şūhuñ hīdmet-i çeşminde çeşm-i sürme rüşendür
5. Şikest-i hātır-ı peymāneden meclisde ey Nābī
Yine rindāna baksañ kesr-i 'arz-ı tevbe ehvendür

-504-³¹⁵

[NĀBĪ]

Mef'ûlū Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Ādem esīr-i dest-i meşīyyet degül midür
'Ālem zebūn-ı pençe-i kudret degül midür
2. Bu perdenüñ derūnına bak ıztırābı ko
Her miḥnetüñ verāsı meserret degül midür

³¹⁴ Nābī Divanı'nda yer alan 199 numaralı gazeldir. (Bilkan, 1993: 542)

³¹⁵ Nābī Divanı'nda yer alan 201 numaralı gazeldir. 7,8,9 ve 10. beyitler divanda 200 numaralı gazelde yer almaktadır. (Bilkan, 1993: 543)

3. Muhtâc-ı rızk-ı Hâlık iken ser-be-ser cihân
Maḥlûḳdan niyâz mezellet degül midür
4. Bezl-i ḥayât rāh-ı maḥabbetde ‘āşıka
Teklîf olunsa cānına minnet degül midür
5. Yok gerçi şadme-i sitemünden gürüzümüz
Ammâ ki dest-i nāzuña zaḥmet degül midür
6. Hep sen mi kām-yāb olacaksın zamānede
Ey teng-çeşm kār be-nevbet degül midür
7. Erbāb-ı ye’s gerçi tehî-kîsedür velî
Ehl-i ümmîdden hele rāḥat degül midür
8. Ben itdügüm niyâzı idersin raḳîbe fāş
Ey güst-‘ahd meclis emānet degül midür
9. Cānā ne var ğarîbüñe etmezsün iltifât
Vuşlat sizüñ diyârda ‘âdet degül midür
10. Dil-dār-ı bî-mürüvvet ü aġyār-ı kîne-ḥāh
Ey sūz-ı nāle vaḳt-i sirāyet degül midür
11. **Nābî** zebān-ı nuṭḳum iden ḥāme-i mecāz
Meşşāte-i ‘arūs-ı ḥaḳîḳat degül midür

Beyit³¹⁶

³¹⁶ Yazı silindiği için sayfanın sonunda yer alan beyit okunamamıştır.

[57a-d]

-505-³¹⁷

[NĀBĪ]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Dil farz idelüm lâyıķ-ı ihsân imiş ammâ

Hâlî olıcaķ kîse-i 'âlem ne virürler

[57b]

-506-³¹⁸

[NĀBĪ]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Ğazab-âlûde kerem hûblaruñ meşrebidür

Hânde-âmîz-i sitem tâzeleruñ meşrebidür

2. Hüsñ her kânde bulunsa sipeh-i naḥvet ü nâz

Zîr-i hükminde bulunmaķ eşer-i kevkebidür

3. Nice vâreste olur kebk-i hevâ çenginden

Çeşmi şâhîn-i şikârî müjeler mîhlebîdür

4. Gelür âmîhte âvâze-i etfâl-i hevâ

Hâce-i ders-i gamuñ hâne-i dil mektebidür

5. Muşḥaf-ı hüsñinüñ itmâmına yârüñ **Nâbî**

Beyt-i târîḥ-i dil-ârâ ḥaṭ-ı püşt-i lebidür

-507-³¹⁹

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Egerçi şüretâ pervâne bûlbûlden mü'eddebdür

Velî âdâb-ı dūr-â-dūra bûlbûl andan aķrebdür

³¹⁷ *Nâbî Divanı*'nda yer alan 201 numaralı gazelin 5. beytidir. (Bilkan, 1993: 543)³¹⁸ *Nâbî Divanı*'nda yer alan 162 numaralı gazeldir. (Bilkan, 1993: 516)³¹⁹ *Nâbî Divanı*'nda yer alan 204 numaralı gazeldir. (Bilkan, 1993: 545)

2. Baña rûy-ı eziyyet gösterür ağıyâra rûy-ı dil
Cemâl-i yâr güyâ iki şüret-den mürekkebdür
3. Egerçi rûz-ı rûşen-veş degüldür şâf-dil ammâ
Yine setr eyleyen ahvâl-i halkı perde-i şebdür
4. Urur şaykal olinca mû-sepîd âyîne-i câna
Hevâ bulmak güşâyış berkten şöra mücerrebdür
5. Ne hâl ise o şâhuñ kâ'il olduķ cevrine **Nâbî**
Egerçi cevır şa'b ammâ ki hicrân andan eş'abdur

-508-³²⁰

[NÂBÎ]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Şubhuñ olinca zîb-i girîbânı güy-ı zer
Kimdür ki itmeye heves-i cüst-cüyı zer
2. Her kim 'azîz tutmaz ise tez zelîl olur
Olmış sirişte 'izzet ile mû-be-müy-ı zer
3. Gâhî düşer ki kıymet-i şey'-i hasîs olur
Ser-levha-i muşâhif iken âb-ı rûy-ı zer
4. Hübân-ı nerm-dil gibi bilmez muhalefet
Olmış mülâyemetle pesendide hüy-ı zer
5. Nâ-merd-i zen-siriştlerüñ zîb-i gûsidür
Mânend-i güşvâre-i zer güft-güy-ı zer

³²⁰ *Nâbî Divanı*'nda yer alan 155 numaralı gazeldir. Divanda 12 beyitten oluşan gazelin 8 beytine yer verilmiştir. Mahlas beyti, divandaki gazelin 7. beytidir. (Bilkan, 1993: 508)

6. Hummā-yı şafrevī gibi halkūñ vücūdını
Pā-māl-i lerziş itmededür ārzū-yı zer
7. **Nābī** nuḳūş-ı mumla zindān-ı kīsede
Olmaḳ nefes-girifte yazıḳdur gelū-yı zer
8. Rāh-ı keremde kıllet-i erbāb-ı şarfdan
Ġayretle oldu ċīn-be-cebīn zerd rūy-ı zer

-509-³²¹

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Her ki bu nīk ü bu bed ḳaydını mu‘tād eyler
Ḳalbinūñ sâḫasına maḥkeme bünyād eyler
2. Āsyāb içre olan gerdişi sengūñ şanma
Ḳuvvet-i āb u hevā ḡaybdan imdād eyler

[57b-d]

-510-³²²

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

1. Ćün cünbişi iḫyā-kün-i emvāt-ı raḳamdur
Efvāh-ı raḳam buse-zen-i pāy-ı ḳalemdür
2. Her kim ki rehā-yāfte-i ḫavf u recādur
Vāreste-i ḡayretkede-i lā vü ne‘amdur

³²¹ *Nābī Divanı*’nda yer alan 138 numaralı gazelin 1. ve 3. beyitleridir. Her iki beytin de silindiği görülmektedir. (Bilkan, 1993: 497)

³²² *Nābī Divanı*’nda yer alan 205 numaralı gazelin 1. ve 3. beyitleridir. (Bilkan, 1993: 546)

[58a]

-511-³²³

[NĀBĪ]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Hubân-ı haṭ-āverdeye nāzuñ yeri yokdur
‘Uşşāka da min-ba’d niyāzuñ yeri yokdur
2. Mihrāb-ı dü-ebrüya neden girdi dü-çeşmi
Bilmez mi sükārāya namāzuñ yeri yokdur
3. Halvetkede-i ḳalbe ḥayālūñ gelür ammā
Dīvān-ı ḥaḳīkatde mecāzuñ yeri yokdur
4. Dihkān beçenūñ ḥüsnine dil virme şaḳın kim
Meşhûrdur ol destde bâzuñ yeri yokdur
5. Düşmez leb-i şîrînine **Nābî** sūḥan-ı telḥ
Helvâcî dükkânında piyāzuñ yeri yokdur

-512-³²⁴

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Hum-ı şarābı ne var ‘aşrdan kapatmasalar
Humāriyān hum-veş derd-i serle yatmasalar
2. Metā’-ı zühhd şığışmazdı maḥzen-i dehre
‘Amel-künān-ı riya işledükce şatmasalar
3. Lişāna almasa erbāb-ı zühhd rindānı
Mişāl-i sāğar-ı şahbā günāha batmasalar

³²³ *Nābî Divanı*’nda yer alan 163 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten mürettep olan gazelin YMŞM’de ilk beş beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 517)

³²⁴ *Nābî Divanı*’nda yer alan 206 numaralı gazeldir. Divanda 10 beyitten mürettep olan gazelin YMŞM’de altı beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 546)

4. Ne var bilinmeyecek kār-ı mevtyāb-ı felek
Ricāl-i tūl-ı emel kışşayı uzatmasalar
5. Bu gūne kāse-i mey olmaz idi leb-gerdān
Şora şora leb-i peymāneyi kanatmasalar
6. Kebāb-ı vasl olur mıydı **Nābī** sīr-nemek
Anı yapup pişürenler arada tatmasalar

-513-³²⁵

[NĀBĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Nāme yazsam yāre destümde kalem nā-būd olur
Harf āteş nāme hākister mürekkeḳ dūd olur
2. Eylesem dāğ-ı derūnum şerhine vaż'-ı kalem
Sīne-i harf üzre dāğ-ı noḳta ḥūn-ālūd olur
3. Olsa pīr-i deyrden yek-dem sebaḳ-ḥān-ı reşād
Buḥl-ı nādān hāce-i ta'limgāh-ı cūd olur
4. Düşmen-i maḡrūruñ olma saṭvetinden tersnāk
Peşşe vīrān-sāz-ı maḡz-ı naḥvet-i Nemrūd olur
5. Reng-i ḥālūñ virdi germiyyet dil-i sūzānuma
Micmer-i endişe-i **Nābī**de kāfur 'ūd olur

³²⁵ *Nābī Divanı*'nda yer alan 102 numaralı gazeldir. Divanda 8 beyitten mürettep olan gazelin YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 470)

-514-³²⁶

[NĀBĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Şi'r kim tab'-ı bülendün hāmeye telkīnidür
Tāziyāne nükte-fehmānuñ aña taḥsīnidür
2. Şarf-ı 'aşkuñ fethi şerḥa dāğı zämme eşki kesr
Zaḥmı cezm ü āh med şīt anuñ tenvīnidür
- [58b] 3. Almayınca eylemez ārām künc-i gaybdan
Günde bir kaç tāze ma'nā tab'umuñ ta'yīnidür
4. Rüy-ı zerdüm piste-i leb-bestesin ḥandān ider
Za'ferān nev'-i nebātuñ Ḥāce Nasrū'd-dīnidür
5. Devre koymış āsyāb-ı çerḥi buldurmış şuyın
Rüz-ı hicri Nābī 'aşkuñ mevsim-i teşrīnidür

-515-³²⁷

[NĀBĪ]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Çenber olursa n'ola dāire-i cāna kemer
Bestedür naḳş-ı miyān-ḥāne-i cānāna kemer
2. Mevci çok āb-ı revāndur ki gümüş gibi aḳar
Bel tolaşdukca ider cünbiş-i mestāne kemer
3. Taşları la'l ü güher dāiresi sīm ile zer
Yapdılar āb-ı ḥayāt üstine şāhāne kemer

³²⁶ Nābī Divanı'nda yer alan 146 numaralı gazeldir. Divanda 9 beyitten müteşekkil gazelin, YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. Bazı beyitler için divan ve YMŞM'de farklı kelime ve ibareler söz konusudur. (Bilkan, 1993: 502)

³²⁷ Nābī Divanı'nda yer alan 207 numaralı gazeldir. (Bilkan, 1993: 547)

4. Çok olur halk miyânında tel ehli ammā
Görmedi kimse bunuñ gibi zarîfâne kemer
5. Leme‘ân eyler ise târ-ı şu‘âi ne ‘aceb
Hâledür dâire-i mihr-i dıraḥşâna kemer
6. İki ḥasret biri birine kavuşmak gibidür
Ne dem olsa el ele baş başa hem-ḥâne kemer
7. Tâze- icâd-ı ḥasendür n’ola eylerse qabûl
Tuḥfe-i şehri Haleb ḥazret-i sulṭâna kemer
8. **Nābiyā** çekmeğe āgūşa miyân-ı yâri
Gösterür gerdiş-i etvâr-ı zarîfâne kemer

-516-³²⁸

[NĀBĪ]

Mef‘ûlû Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Sîmîn-kemer ki zîver-i müy-ı miyânıdur
Çengelli belde sanki gümüş kârbânıdur
2. Olmış ġarîḳ devlet-i būs-ı dehânına
Güyâ ḥilâl-i yâr hümâ üstüḥânıdur
3. Bî-şîşe vü piyâle görünmezdi bu neşât
Ol iki kevkebûñ eşer-i iḳtirânıdur
4. Tefhîm içün zebân-ı şürahîyi mey-keşe
Peymâne-i şarâb arada tercümânıdur

³²⁸ *Nābī Divanı*’nda yer alan 107 numaralı gazeldir. Divanda 10 beyitten müteşekkil gazelin, YMŞM’de 8 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 474)

5. Çıkmağla mîl-i sürme gözinden ol âfetüñ
Zindân-nişîn-i tengçe-i sürmedânıdur
6. Âhum ki halka halka olur çerhe muttaşıl
Sûz-ı dilüñ şikâyet için nerdübânıdur
7. Kimdür ki olmaya leked-i çerhe pây-mâl
Güyâ bu kâr-hâne nemedger dükânıdur
8. Bî-dest-gîr eyleyemez hâme-veş kıyâm
Nâbî-i nâ-tüvâna ‘inâyet zamânıdur

[59a]

-517-³²⁹

[NÂBÎ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1. Nîrenglerle geçmededür turma rengler
Destinde hûn-ı fitne hınâ şüretindedür
2. Helvâ-yı zehrâkdür âyîn-i ülfeti
Müstehziyâne lafzı şenâ şüretindedür
3. Eyler havâle tîşe-i ğadri esâsına
Taḥrîb-i ṭab‘a kâsdı binâ şüretindedür
4. Bilmez göñül ne cānibini ihtiyâr ide
Düşnām-ı dil-hırâşı du‘â şüretindedür
5. Mużmer hezâr neşter-i âzârı **Nâbiyâ**
Ser-kûb-ı imtinānı recâ şüretindedür

³²⁹ *Nâbî Divanı*’nda yer alan 128 numaralı gazeldir. Divanda 11 beyitten müteşekkil gazelin, YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 489)

[59b]³³⁰

[60a]

-518-³³¹

[NĀBĪ]

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Olmaḵ müyesser olmadı dil-berle rû-be-rû
Yollarda ḵaldı âyine-veş çeşm-i ârzû
2. Ey mîl-i sürme gözlerin öp benden ol mehûñ
'Arz it siyâhkâri-i hicrânı mû-be-mû
3. Eylerse ḥâstkâr-ı lebûñ secde-i niyâz
İtmek gerek çekîde-i yâkûtdan vuzû
4. Sâḵî-yi meclisûñ eḡer-i iltifâtıdur
Pîş-i ḵadeḥ-keşânda zemîn-bûsî-i sebû
5. Bedter degül mi çaḵçaḵa-i âsyâbdan
Nâbî o bezm k'olmaya nev-bütle güft-gû

-519-³³²

[NĀBĪ]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Ehl-i sâz itdi uşûliyle seni hem-pehlû
Beste olmış söze döndürdi seni çâr ebrû
2. Zâtadur câha degüldür naẓar-ı ehl-i ḵabûl
Ḥârdur ḥâr güle olsa bile hem-zânû
3. Gâḥ şemşîr-i sitem gâhî 'azâb-ı âteş
Küşte-i ḵavm-i naşârâ gibidür tenbâkû

³³⁰ 59b sayfası mürettib tarafından boş bırakılmıştır.

³³¹ *Nâbî Divanı*'nda yer alan 656 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil gazelin, YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 857)

³³² *Nâbî Divanı*'nda yer alan 657 numaralı gazeldir. Divanda 9 beyitten müteşekkil gazelin, YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 858)

4. Vechi var buldıǵı eşcāra tefevvuk itse
Çünkü destār-ı mükevverle zuhūr itdi kedū
5. Hıfz için nāmelerün şaff ü sūtūrın **Nābī**
Mürtefi‘ kūşeye çıkmış gözedür dāde-i hū

[60b]³³³

[61a]

-520-³³⁴

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

1. Girmekde neden hātır-ı ‘uşşāka tevaḳḳuf
Ey tūr-i cefā hāne senüñdür ne tekellüf
2. Hāşā ki hayālün var iken eyleye gayrī
Fermānkede-i hıṭṭa-i hātırdā taşarruf
3. Hem bülbüle hem baña dü-rūluḳlar idersin
Bilmem nice bir ey gül-i ra‘nā bu tazarruf
4. Dil-beste-i ihsān-ı Hāḳ ol terk-i telāş it
Ḳalbümi ‘atāyā-yı ilāhīde taḥallüf
5. **Nābī** idemez sāyesini kāv-zemīn ḥaml
Olsa ne ḳadar bār-ı günāhumda taḥaffüf

[61a-d]

-521-³³⁵

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Görinürse ne ḳadar çeşmime dil-dār laṭīf
Andan efzün görünür çehre-i aḡyār keşīf

³³³ 60b sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

³³⁴ *Nābī Divanı*’nda yer alan 379 numaralı gazeldir. Mahlas beyti divandaki beyitle farklılık arz etmektedir. (Bilkan, 1993: 665)

³³⁵ *Nābī Divanı*’nda yer alan 380 numaralı gazelin matla beytidir. (Bilkan, 1993: 665)

[61b]- [62a]³³⁶

[62b]

-522-³³⁷

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Cihāna itdi sirāyet o gūne dām-ı dūrūğ
Ki eyledi ğalebe şubh-ı şıdka şām-ı dūrūğ
2. Kelām-ı şıdka taşdik olunmadan kaldı
Meşāmi'i o kadar itdi pūr-peyām-ı dūrūğ
3. Hākīr kaldı şadākat fakīr düşdi şalāh
Cihānı kevkebe başdırdı ihtişām-ı dūrūğ
4. Münāfakat o kadar itdi 'āleme te'sīr
Ki oldı hep alınup virilen selām-ı dūrūğ
5. Şalāh u şıdk u sedāduñ elinden aldı yerin
Şühūd-ı zūr u maķāl-i hīyel kelām-ı dūrūğ

[63a]³³⁸

[63b]

-523-³³⁹

[NĀBĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bismillāhirrahmānirrahīm

1. Bu fakīrūñ cümle āsārı dil-zārum gibi
Bulmamışdı cāme-i yek-reng ile hūsni-i nizām

³³⁶ 61b ve 62a sayfaları mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

³³⁷ *Nābī Divanı*'nda yer alan 378 numaralı gazeldir. Divanda 8 beyitten müteşekkil gazelin, YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 664)

³³⁸ 63a sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

³³⁹ *Nābī Divanı*'nda *Gazeliyyāt* bölümünün başında bulunmakta ve "Der Beyān-ı Sebeb-i Tertīb-i Dīvān" başlığını taşımaktadır. 23 beyitten oluşan kıt'a-ı kebirenin YMŞM'de 15 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde ve bazı kelimelerle ifadelere farklılıklar söz konusudur. (Bilkan, 1993: 388)

2. Ceste ceste ba‘zı evrāk-ı perīşānda alup
İtmemişdi cem‘ u tertıbin kimesne iltizām
3. Āşaf ibn-i Āşaf İbrāhīm Pāşā-yı kerīm
Kethüdā-yı genc-i sultānī silah-dār be-nām
4. İtdi yümn-i himmeti tertıb ü tedvīne kıyām
Eyledi bi‘z-zāt her bir nev‘e ta‘yīn-i maām
5. Böyle tertıb-i dil-ārā üzre hiç bir kimsenüñ
İtmedi āşār-ı dīvān-ı me‘ānīde hırām
6. Revnāk-ı dīvān-ı ‘ālem va‘ olaldan itmedi
Kimsenüñ āşārına bir böyle Āşaf ihtirām
7. Geri eş‘ār-ı heveskäre-i eyyām-ı şabā
Hayli var ma‘nāsı nā-sencīde lafzı nā-tamām
8. Lık nā-püşīdedür aşhāb-ı ab‘ u dānişe
Kim bu dīvāndur olur dīvān içinde hāş u ‘ām
9. Olmasa şāyi‘ anı tahırīre virmezdüm rızā
‘Özrüm ümmīdüm budur mabül ola ‘inde’l-kirām
10. Bir aba mīve gelürse meclise ‘ādet budur
Olur elbette anuñ ba‘zısı pühte ba‘zı hām
11. Her açan gelse şümāre kīse kīse sīm ü zer
Ba‘zı kāmīl ba‘zı nāıřdur degüldür cümle tām
12. Olsa ebr-i rahmet-i Hā ‘āleme rızān olur
atrenüñ hurd ü büzürg oldıı meşhūd-ı enām

13. Nev'-i insān ü cemādāt ü nebātātuñ daḥi
İhtilāf-ı şekl ü aḥvālî degül cā-yı kelām
14. Ser-be-ser tertīb-i āşār-ı ilāhî böyledür
Ḥikmet-i Ḥaḳ ḥalka tadrīc üzre virmişdür niżām
15. Her ne varsa pūḥte vü nā-pūḥte vü ḡass ü şemīn
Nābiyā çeşm-i kabūle lāyık itdi ol hümām

[64a]

-524-³⁴⁰

[NĀBĪ]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Tezhīb-i bergden ḡarazın bāḡuñ añladım
Āmāde-i nisār-ı kudüm-ı ḥazān ider
2. Nābī sarāy-ı sīnede miḥmān-ı derd ü ḡam
Dāḡumla biribirine teklīf-i nān ider

-525-³⁴¹

[NĀBĪ]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Ḥüsn-i cüvān nisāya ne mümkin k'ola naşīb
Her ḥişşede zükūra nisādan füzün düşer
2. Olsa 'aceb mi rāh-revān-ı taleb naḥīf
Esb eyledükçe tayy-ı menāzil zebün düşer
3. Biz sāyeyüz sücüd ile me'mūr isek n'ola
Sāye ne dem ki ḥāke düşer ser-nigün düşer

³⁴⁰ Nābī Divanı'nda yer alan 227 numaralı gazelin 3. ve 5. beyitleridir. (Bilkan, 1993: 559)

³⁴¹ Nābī Divanı'nda yer alan 188 numaralı gazelin 2. 3. ve 4. beyitleridir. (Bilkan, 1993: 534)

-526-³⁴²

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Elif ki encümen-i harfde ser-âmeddür
Per-i Hümâ-yı sa'âdet serindeki meddür
2. Ne deñlü şadr-nişîn-i hurûf olursa yine
Hurûf-ı dîger ile rif'ati mümezheddür
3. 'İbârat ü kelimât-ı kitâb-ı 'âlemde
Ne gûne var ise terkîb-i aşlı müfreddür
4. Suṭûr-ı nüṣṣa-i taṣrîf-i 'âlemüñ seyr it
'Anâsırı da rubâ'î vü hem mücerreddür
5. Bu dersḥâne-i 'âlemde zümre-i insân
Bağılsa her biri bir nüṣṣa-i mücelleddür
6. Ne deñlü mâzi-i ef'âli maşdar-ı şun'uñ
Köhenlenürse de müstakbeli müceddeddür
7. Hemîşe Zeyd n'ola ğâlib olsa 'Amr üzre
Ki Zeyd mertebe-i ref' ile mü'eyyeddür
8. 'Aceb ki sâlim iken 'aşk harf-i illetden
Hevâ-yı illet-i 'âşık anuñla müşeddeddür
9. Hurûf u nokṭa-i ebrû vü ḥâle eyle nazâr
Mecâz ders-i haḳîḳîye çünki ebceddür

³⁴² *Nābī Divanı*'nda yer alan ve "Kasīde-Becce-i Mergûbe Be-Nām-ı Köprülü-zāde Es'ad Beg" başlıklı 28 numaralı kasidedir. Divanda 26 beyitten müteşekkil kasidenin YMŞM'de 14'ü ana sayfada, 2'si sayfa derkenarında olmak üzere 16 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 136)

10. Cemālin eyledi te'kīd zūlf-i cānānuñ
Ki ġālibā kelime-i lāmla mü'ekkeddür
11. İderse şedde n'ola şāne şūretinde zuhūr
Ki rāy-ı tırrası ol mehveşüñ müşeddeddür
12. Hūlūs o āfete lāzım ki 'aşka bādīdür
Haber kelāmda çün mübtedāya müsneddür
13. Bu ıstılāh-ı 'ulūm üzre şī'r-i tāze-zemīn
Ki nev-libās ile bir māh-rūy-ı gülhaddür
14. Zemīn-i köhne-i bāğ-ı hayāl-i Nābīden
Hediyye-i nazar-ı pāk-i Mīr Es'addur

[64a-d]

-527-³⁴³

[NĀBĪ]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Kim ki mekr-i zen-i dünyāya zebūn olmaz ise
Rezmğāh-ı felege merd gelür merd gider
2. Halka nīreng geçer maşbağa-i çerh-i kebūd
Kimi sebz kimi sürh ü kimisi zerd gider

-528-³⁴⁴

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Cenāb-ı mīr-i mūkerrem ferīd-i devrān kim
Vücūd-ı pāki gül-i gülşen-i eb u ceddür

³⁴³ Nābī Divanı'nda yer alan 187 numaralı gazelin 3. ve 4. beyitleridir. (Bilkan, 1993: 533)

³⁴⁴ 64a sayfasında yer alan kasidenin 2 beyti der-kenara yazılmıştır. Bu beyitler silinip karalanmıştır.

2. Hüdâ mu‘ammer ide hâne-dân-ı ‘izzetde
O nesl-i pâki ki biri birinden erşeddür

[64b]

-529-³⁴⁵

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘îlün

1. Bîmârlıktan oldığı yok gözleri halâş
Ol mâh-pâre nâlelerüm bî-eser şanur
2. Şevk-i miyân-ı yâr ile âğūşum açmadan
‘Âlemde kim görürse beni keşşger şanur

-530-³⁴⁶

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1. İşbât-ı meh-i şavma olan hücçeti şaklar
Kâğıd uçurur menzil ile yolda ulaklar
2. Erbâb-ı harâbâtı komağ hâline yegdür
Tahrîşe sebebdür mey-i gül-fâma yasaqlar
3. Cisminde tamarlar sayılır ‘âşık-ı zâruñ
Hep şayduñ içündür bu kadar dām u tuzaklar
4. Teşrîfüñ ümîdiyle senüñ ey meh-i şeb-gerd
Mânende-i halka kapuda kaldı kulaklar
5. Nābî kalem olıncaya dek vâşıl-ı menzil
Her hatvede tayy itmededür nice bataklar

³⁴⁵ Nābî Divanı’nda yer alan 192 numaralı gazelin 2. ve 3. beyitleridir. Bu beyitler silinip karalanmıştır. (Bilkan, 1993: 537)

³⁴⁶ Nābî Divanı’nda yer alan 193 numaralı gazeldir. (Bilkan, 1993: 538)

-531-³⁴⁷

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Ne virür kām ne kām-ı dil-i nā-kāmı bilür
Luṭf-i hengāmı hemān ‘āşıkā düşünāmı bilür
2. Tevbe-i meyde sebāt-ı ḳademümden şorma
Orasın sākī-i gül-ḳehrenüñ ibrāmı bilür
3. Gösterür yār devā-ḥāh olana ḳeşm-i ḡāzab
O ṭabīb-i dilüm ancaḳ acı bādāmı bilür
4. Zāhide germī-i ‘üryānī-i ‘aşḳı şorsañ
Peştemāl ile faḳaṭ ḥalvet-i ḥammāmı bilür
5. Süḥan-ı bīḥüdeden **Nābī** ḥ’oş-āvāz-ı ḥorūs
Bārī ma’nāsını bilmezse de hengāmı bilür

-532-³⁴⁸

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1. Şac toḥm-ı i’tizārı zemīn-i nedāmete
Neşv ü nemā-yı tevbe günahḳarlıḳdadur
2. Yād it zamān-ı ḥaṭṭuñı ey şūḥ-ı kem-nigeh
Mestānenüñ ḥacāleti ḥuşyārlıḳdadur

³⁴⁷ *Nābī Divanı*’nda yer alan 197 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil gazelin YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 538)

³⁴⁸ *Nābī Divanı*’nda yer alan 135 numaralı gazelin 4. ve 5. beyitleridir. (Bilkan, 1993: 494)

-533-³⁴⁹

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Güş-ı ‘uşşāka virür zevk reh-i rāst-ı hicāz
Muṭribā itdigün āheng Şifāhan yolıdur
2. Cüş ider mevc-i hayāl-i şu‘arā düş-be-düş
Beyt-i ebrūsınun ara yeri dīvān yolıdur

Beyit³⁵⁰

[64b-d]

-534-³⁵¹

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Ğayrinün vākıf-ı zār olmadığın neylersün
Kendi ahvālünü gör şūfī ‘aceb hālün var
2. Kātı çok bakmadasın nüsha-i hüsn-i yāre
Ğālibā mes‘ele-i vaşla işkālün var

-535-³⁵²

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

Dil-teşnegân-ı vuşlata ta‘n itme var mıdur
Şihhatden özge hâtır-ı bīmârdan geçer

-536-³⁵³

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

1. Çok kimseyi gördüm bu çerāğāhda Nābī
Bilmez ki kimün nânını yer hāne kimündür

³⁴⁹ Nābī Divanı’nda yer alan 108 numaralı gazelin 3. ve 6. beyitleridir. (Bilkan, 1993: 475)

³⁵⁰ 64b sayfasının sonunda yer alan bu beyit okunamamıştır.

³⁵¹ Nābī Divanı’nda yer alan 103 numaralı gazelin 3. ve 4. beytidir. (Bilkan, 1993: 471)

³⁵² Nābī Divanı’nda yer alan 195 numaralı gazelin 5. beytidir. (Bilkan, 1993: 539)

³⁵³ Nābī Divanı’nda yer alan 194 numaralı gazelin 7. ve 5. beyitleridir. (Bilkan, 1993: 538)

2. Zencîr-i hayâlât ile ârâm ider ancak
Dil nâmına nâdîde bu dîvâne kimüñdür

-537-³⁵⁴

[NÂBÎ]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Dür u dîrâzî-i reh-i şâm-ı felâketi

Meş'âl be-düş-ı bâriqa-i âh olan bilür

[65a]

-538-³⁵⁵

[NÂBÎ]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Bezm-i şafâya sâgar-ı şahbâ gelür gider
Güyâ ki cezr ü meddile deryâ gelür gider
2. Açıldıguñ haber virür agyâra gül gibi
Her dem bize nesîm-i sebük-pâ gelür gider
3. Olmaz yine marîz-i maḥabbet şifâ-pezîr
Rûy-ı zemîne bir daḥî 'İsâ gelür gider
4. Sulṭân-ı ğam nişîmen idelden derûnumı
Şahrâ-yı kalbe leşker-i sevdâ gelür gider
5. Bir gün dimez o şûh ki âyâ murâdı ne
Çokdan bu kûya Nâbî-i şeydâ gelür gider

³⁵⁴ Nâbî Divanı'nda yer alan 117 numaralı gazelin 2. beytidir. (Bilkan, 1993: 481)

³⁵⁵ Nâbî Divanı'nda yer alan 219 numaralı gazeldir. Divanda 6 beyitten müteşekkil gazelin YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 554)

-539-³⁵⁶

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Kūy-ı dil-ber ne ‘aceb hāk olacak yerlerdür
Hāk iken hem-ser-i eflāk olacak yerlerdür
2. Bezm-i ağıyārda görmek o gül-i h̃od-kāmı
Şiše-i mey gibi şad-çāk olacak yerlerdür
3. Giry-e-i mesti tūrurken diyen āyā kimdür
Şahn-ı meyḥāne tarabnāk olacak yerlerdür
4. Hele biz şād oluruz nā‘il-i vaşl olmaḳdan
Gerçi ağıyāra o ḡamnāk olacak yerlerdür
5. **Nābī** gül-geşt ider ol serv-i h̃oş-āyende ḥırām
Şarılup gerdenine tāk olacak yerlerdür

-540-³⁵⁷

[NĀBĪ]

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Göñül metâ‘-ı murādı mezāda virmezler
Nüvişte-i ezeliden ziyāde virmezler
2. İder ḥarāb ya olmaz ma‘ideye vāşıl
Bu deyr-i köhnede vezn üzre bāde virmezler
3. Egerçi sufra-i saṭrancdır bu kevn ü fesād
Bağılsa müft saña bir piyāde virmezler

³⁵⁶ *Nābī Divanı*’nda yer alan 226 numaralı gazeldir. Divanda 8 beyitten müteşekkil gazelin YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 558)

³⁵⁷ *Nābī Divanı*’nda yer alan 209 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil gazelin YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde ve bazı kelimelerde farklılıklar söz konusudur. (Bilkan, 1993: 549)

4. Felek senüñ tütalum girdi destüñe fırsat
Hemân bu deñlü cihânı fesâda virmezler
5. Bu köhne maṭbah-ı ‘âlemde kimseye **Nâbî**
Nevâl-i ‘ıyşî dem-i iştiḥâda virmezler

-541-³⁵⁸

[NÂBÎ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Ne ‘ilmedür ne dânişe ne ehl-i hûşadur
Şimdi şanem-mişâl perestiş gurûşadur
2. Yek-dem degül kavâfil-i âvâzdan tehî
Şahñ-ı ribât-ı gûş ‘aceb vakf-ı gûşedür
3. Meyl itdi seyr-i dâgum içün sîneme o şûḥ
Faşl-ı bahâr olınca heves taḥta-pûşadur

[65a-d]

-542-³⁵⁹

[NÂBÎ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

Ey dil gehî cefâ ile da yoklamak seni
Cânânenen ri‘âyet-i ḥâtır degül midür

-543-³⁶⁰

[NÂBÎ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

Nâbî ḥayâl-i mâh-ruḥân tıldı sîneye
Güyâ ki geldi mektebe ḥübân birer birer

³⁵⁸ *Nâbî Divanı*’nda yer alan ve 5 beyitten müteşekkıl olan 113 numaralı gazelin 3 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde ve bazı kelimelerde farklılıklar söz konusudur. (Bilkan, 1993: 479)

³⁵⁹ *Nâbî Divanı*’nda yer alan 115 numaralı gazelin 3. beytidir. (Bilkan, 1993: 480)

³⁶⁰ *Nâbî Divanı*’nda yer alan 181 numaralı gazelin makta beytidir. (Bilkan, 1993: 530)

-544-³⁶¹

[NĀBĪ]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

İtmekde o bed-kîş sitem 'aşıq-ı zâre
Zu'mınca kıyâmetde de mes'ûl degüldür

[65b]

-545-³⁶²

[NĀBĪ]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Baht-ı bülend o kimseye kim destyâr olur
Germiyyet-i hevâda yeri kûhsâr olur
2. Şad-sâle pîri âb u hevâsı cüvân ider
Âdem bu kûha gelmede bî-ihtiyâr olur
3. Dest-i şabâsı şâne-zen-i zülf-i 'âfiyet
Âbı cemâl-i şîhâte âyîne-dâr olur
4. Raqs etdürür anı nefes-i bād-ı **Nābiyā**
Her bir dırahtı bir şanem-i şivekâr olur

-546-³⁶³

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Gehî sifâl ü gehî cām-ı ter çekilmişdür
Bu bezmgāha gelelden neler çekilmişdür
2. O mähî etmegiçün zīb-i hāle-i āgüş
Fiğān-ı nīm-şeb ü āh-ı seher çekilmişdür

³⁶¹ *Nābī Divanı*'nda yer alan 231 numaralı gazelin 3. beytidir. (Bilkan, 1993: 562)

³⁶² *Nābī Divanı*'nda yer alan 184 numaralı gazeldir. Divanda 9 beyitten oluşan gazelin YMŞM'de 4 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 531)

³⁶³ *Nābī Divanı*'nda yer alan 210 numaralı gazeldir. (Bilkan, 1993: 550)

3. Mişāl-i haste şarılısam sürāhīye ne aceb
Humārda katı çok derd-i ser çekilmişdür
4. Olınca meykede-i iltifāta reh-bürde
Hezār kāse-i hūn-ı ciğer çekilmişdür
5. Şahīfede eşer-i tār-ı mıştar ey **Nābī**
O riştēdür ki ser-ā-pā güher çekilmişdür

-547-³⁶⁴

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Şikāyetüm sitem-i şūh-ı ser-keşümdendür
Zuhūr-ı dūd-ı derūnum hep āteşümdendür
2. Bu gūne bī-nemek olmak nevāle-i 'ayşum
Teğāfūl-i leb-i nāz-ı nemek-çeşümdendür
3. Olaydım ādem eger rū-be-rū iderdi hitāb
Bu nā-nümūde cefā ol perīveşümdendür
4. Görince zāğı hevāda kafesde dir tāvūs
Bu kaydlar baña bāl-i mūnaḳkaşumdandur
5. Müşahḥaş olmadığı ḥarf-i maṭlabum **Nābī**
Benüm cerīde-i baht-ı müşevveşümdendür

³⁶⁴ *Nābī Divanı*'nda yer alan 154 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 508)

-548-³⁶⁵

[NĀBĪ]

Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

1. Naķş eyle ey muşavvir hûsn-i cemāl-i yâri
Āhû-yı çeşm-i şûhın amma remîde göster
2. Emmiş lebüm bulunmaz dirmiş o ğırre-i nâz
N'eylerseñ it lebin em bir h'uş mekîde göster
3. Kālâ-yı nazm u neşre k'itdi zenân rağbet
İster ğazel-fürüş ol ister kaşîde göster

[65b-d]

-549-³⁶⁶

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Gel ey nesîm-i şabâ kûy-ı yârdan ne haber
Gelür mi kâfile-i müşg-bârdan ne haber
2. 'Aceb kalem-rev-i gül-zârı itdi mi teşhîr
'Azîmet-i sipeh-i nev-bahârdan ne haber
3. Şemîm-i luţfine âmâdedür meşâm-ı ümîd
Ne gûne cünbişi var rûzigârdan ne haber

-550-³⁶⁷

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Degül bādām-veş şab'um bir iki maĝz ile hursend
Enârum maĝz-ı fikrüm kışr-ı güftârumdan efzûndur

³⁶⁵ *Nābī Divanı*'nda yer alan 186 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin YMŞM'de 3 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 533)

³⁶⁶ *Nābī Divanı*'nda yer alan 182 numaralı gazelin ilk üç beytidir. (Bilkan, 1993: 530)

³⁶⁷ *Nābī Divanı*'nda yer alan 97 numaralı gazelin 4. beytidir. (Bilkan, 1993: 465)

[66a]

-551-³⁶⁸

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Zāhide zerdī-i rū vāsıta-i zīb olmaz
Her varak-pāre-i pejmürdede tezhīb olmaz
2. İltifāt itmedügi bendesine mālikinüñ
Nāra hācet kıomaz ol mertebe ta‘zīb olmaz
3. Cümle bir kâ‘idedür mes‘ele-i hicr ü vişāl
Fenn-i hikmetde münāfāt-ı esālīb olmaz
4. Olsa hūbānda da bir mehveşe dil-dādecilük
O kıadar ‘arz-ı merām itmege takrīb olmaz
5. Harf-ı vāhid yetişür tıfl-ı ğayūra Nābī
Herkesi çüb-ı debistān ile te’dīb olmaz

-552-³⁶⁹

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1. İtdi şikeste servi gül-i nev-hırāmumuz
Hırşide urdı dağ meh-i nā-tamāmumuz
2. Kıor mı ter itmege lebümüz çeşm-i āftāb
Mānend-i gül hevādan eger kıolsa cāmumuz
3. Mu‘tād oldu sīnemüz ol deñlü çāke kim
Çāk etdürür nigine girībānı nāmumuz

³⁶⁸ Nābī Divanı’nda yer alan 257 numaralı gazeldir. Divanda gazel 7 beyitten müteşekkil iken YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 577)

³⁶⁹ Nābī Divanı’nda yer alan 254 numaralı gazeldir. (Bilkan, 1993: 575)

4. Olmaz hümālara nıgeh-endāz-ı iltifāt
Alūde-i ğubār ise de çeşm-i dāmumuz
5. Ārāyiş-i cemālüne beñzer ol āfetūñ
Nābī bizüm suħanda olan intizāmumuz

-553-³⁷⁰

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Zîr ü bālādan alur feyzi dil-i rüşenümüz
Zür ile ābdan āteş çıkarur revġanumuz
2. Āfitābuz bize ħükm eyleyemez naķş u ziyād
Kābil-i naķş degül māh gibi ħırmenümüz
3. Çengelistān-ı kuyūdı nice tercîh idelüm
Bāz iken ‘ālem-i ıtlāķa bizim revzenümüz
4. Şaymaz āhenger-i bāzār-ı hūner cevher-dār
Çıkmasa ābdan āteş saçarak āhenümüz
5. **Nābī** şulħ etmişüz ol mertebe eyyāmla kim
Bāġumuzda bitemez tıġ be-kef süsenümüz

-554-³⁷¹

[NĀBĪ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Bāġ-ı dehrūñ hem ħazānın hem bahārın görmişüz
Biz neşātuñ da ġamuñ da rüzġarın görmişüz

³⁷⁰ *Nābī Divanı*’nda yer alan 289 numaralı gazeldir. Divanda gazel 7 beyitten müteşekkil iken YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 599)

³⁷¹ *Nābī Divanı*’nda yer alan 319 numaralı gazeldir. Divanda gazel 7 beyitten müteşekkil iken YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divan ile mecmua arasında farklılıklar söz konusudur. (Bilkan, 1993: 619)

2. Çok da mağrūr olma kim meyḥāne-i iḳbālde
Biz hezārān mest-i mağrūruñ ḥumārın görmüşüz
3. Tüb-ı āh-ı inkisāra pāydār olmaz yine
Kışver-i cāhuñ nice sengīn-hişārın görmüşüz
- [66b] 4. Bir ḥurūṣiyle ider biñ ḥāne-i iḳbālī pest
Ehl-i derdūñ seyl-i eşk-i inkisārın görmüşüz
5. Bir ḥadeng-i cān-güzār-ı āhdur ser-māyesi
Bu yerūñ **Nābī** niçe çāpūk-süvārın görmüşüz

-555-³⁷²

[NĀBĪ]

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Biz şimdi bezm-i yârda menfûrlardanuz
Āvāre bûlbûlān gibi mehcûrlardanuz
2. Ser-māye-i tefāḥûr iken dehre zâtumuz
Şimdi lisān-ı zemem ile mezkûrlardanuz
3. Gerdûn-ı dūn bizi sūḳalādan 'addider
Taḳvīm-i i'tibārda maḥzûrlardanuz
4. İtmez zebān-güzār-ı taleb kimse nāmumuz
Gūyā kühen cerīdede mestûrlardanuz
5. Meftûḥ iken vücūhumuza ḳaşr-ı ihtirām
Ḥayfā ki ḥarf-i telḥ ile meksûrlardanuz

³⁷² *Nābī Divanı*'nda yer alan 260 numaralı gazeldir. Divanda gazel 11 beyitten müteşekkil iken YMŞM'de 7 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde ve bazı kelime ve ifadelerde divan ile mecmua arasında farklılıklar söz konusudur. (Bilkan, 1993: 579)

6. Heftād sāle gördigümüz yok bu zilleti
İnşāf olunsa haylice mağdūrlardanuz
7. Hengām-ı nātüvānī-i pīrīde **Nābiyā**
Küstāhlik olursa da ma'zūrlardanuz

-556-³⁷³

[NĀBĪ]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Rāh-ı 'adūyı leşker-i eşk ile urmuşuz
Dest-i sipihri pençe-i āh ile burmuşuz
2. Kālā-yı 'acz alup virirüz nakd-i ihtiyār
Dükkān-ı çārsūy-ı rızāda oturmuşuz
3. Dilden dehāna çıkmağa yok şimdi tākati
Rehvār-ı āhı rāh-ı maḥabbetde yormuşuz
4. Cism-i nizār üzre urup tāze tāze dāğ
Bir şāh-bāz şaydı içün dām kurmuşuz
5. Biz beyza-i şafāyı idüp **Nābiyā** şikest
Murğ-ı huzūrı hayli zamāndır uçurmuşuz

-557-³⁷⁴

[NĀBĪ]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Yokdur egerçi hırka vü tesbīh ü tācumuz
Ammā ki i'tibāra yok ihtiyācumuz

³⁷³ *Nābī Divanı*'nda yer alan 321 numaralı gazeldir. Divanda gazel 7 beyitten müteşekkil iken YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 621)

³⁷⁴ *Nābī Divanı*'nda yer alan ve 5 beyitten müteşekkil olan 281 numaralı gazelin ilk dört beytidir. (Bilkan, 1993: 593)

2. Maḳṣūda nāil oldığı sā‘at rücū‘ ider
Raḳḳāş-ı sā‘at olsa sezādur mizācumuz
3. Bih-būdī-i mizācumuza düşme ey ṭabīb
Dükkān-ı ḳā‘inātda yokdur ‘ilācumuz
4. Her zümreye şorulsa bizi kendideñ bilür
Her nīk ü bedle var o ḳadar imtizācumuz

[67a]

-558-³⁷⁵

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün

I

Dil māye-i sūdāger āb ü gilümüzdür
 Kālā-yı sebūktār-ı nefes ḥāşilumuzdur
 Ḥayfā vü dirīgā ceres-i maḥmilümüzdür
 Endūh u ḡamuñ hem-reh-i cān ü dilümüzdür
 Ser-ḥadd-i beḳā ara yata menzilümüzdür

II

Taḳvīm-i ḡamuz cedvel-i eşk ile müretteb
 Ser-nāme-i derdüz ruḥ-ı zerd ile müzehhep
 Ma‘cūn-ı dilüz cüz’-i ḥaḳīḳatle mürekkeb
 Deryā-yı muḥīṭüz dūr-i vaḥdetle leb-ā-leb
 Kevneyn iki cānibde iki sāḥilümüzdür

III

Āşüftelerüz perde ber-endāz-ı merāsım
 Yek-ṭavr-ı cünūnuz ne bahār ü ne mevāsım
 Ḳayd-ı ḥired olmaz bize yek-zerre mezāḥım
 Meydān-ı maḥabbetde şu dīvānelerüz kim

³⁷⁵ *Nābī Divanı*’nda yer alan 2 numaralı tahmisdir. Nābī bu tahmisi, Bağdatlı Rūhī’nin bir gazeline yazmıştır. (Bilkan, 1993: 145)

Mecnûn-ı melâmet-zede eñ ‘âkilümüzdür

IV

Ne şekveger-i dey ne heveskâr-ı bahâruz
Ne dağdağa-engîz-i temeyyüz gül ü hâruz
Ne dest-zen-i berg ü ne hâhişger-i bâruz
Biz tâlîb-i esrâr-ı nûkât-ı haţ-ı yâruz
Hall eyleyenüñ bendesiyüz müşkilümüzdür

V

İcrâ ise **Nâbî** ğarazuñ keştî-i Nûhı
Eyle nefes-i şubhıdan ümmîd-i fütûhı
Etsün seni da‘vâya cerî cām-ı şabûhı
Ağyâr elemin çekme yapış zülfine **Rûhî**
Men‘ eylemege cânı mı var kâtilümüzdür

-559-³⁷⁶

[NÂBÎ]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

I

Figân itmek midür âyîn-i mâderzâduñ ey bülbül
Ki gitmez gülşene varsañ bile feryâduñ ey bülbül
Müdârâdur gibi ağyâr ile mu‘tâduñ ey bülbül
Hirâsân olmasa gülden dil-i nâ-şâduñ ey bülbül
Neler eylerdi hâra âh-ı âteş-zâduñ ey bülbül

II

Nevâ-perdâzısun faşl-ı bahâr-ı şahın-ı gül-zâruñ
‘Aceb şūrîdedür inkâr olınmaz hüsni-i etvâruñ
[67b] Degül hâlî eşerden âh serdüñ çeşm-i bîdâruñ
Dil-i dil-dârı nerm itmiş işitdüm nâle vü zâruñ

³⁷⁶ *Nâbî Divanı*’nda yer alan 3 numaralı tahmisdir. Nâbî bu tahmisi, Bahâyî’nin bir gazeline yazmıştır. (Bilkan, 1993: 147)

‘Aceb kim aa te’s r eylemiş fery du  ey b lb l

III

Fiġ n-ı ehl-i h let nerm iderken h t r-ı y r 
Niy z erb b nu  te’s r iderken n le v  z r 
‘Aceb bilsem neden s z-ı der nu  eylemez k r 
Ne teşh r itdi g l-z r  ne urdı  teşe h r 
Yine durmaz o ursun r z u şeb evr du  ey b lb l

IV

Sirişk-i şasret  le itme ferş-i ‘ lemi g l-g n
Ed  eyler mur du   erh  ider bir gün seni memn n
Cef -y  h rdan t tma dil-i p r-şevk  ni maġz n
G le olur n’olursa yoġsa  hir gerdiş-i gerd n
Gelür bir dem ki alur h r elinden d du  ey b lb l

V

‘Aceb bir kerre maġm r olmadı c m-ı ned metden
G zer n -mümkün oldu sağa k y-ı istiġ metden
Alınmaz d men   N b  gibi dest-i mel metden
 ekil sen daġı k y-ı derde g l-z r-ı sel metden
Bah y -veş çekildi ‘aşk ile   n adı ey b lb l

-560-³⁷⁷

[N B ]

Mef  l n Mef  l n Mef  l n Mef  l n

I

 d p meyl-i sitem eşk ile  h alma ged lardan
řaġın ey nev-nih l m n -sez   b u hev lardan
Yazuġdur d r dutma c m-ı la’l   m btel lardan
Kerem  ıl kesme s    iltif tu  b -nev lardan

³⁷⁷ *N b  Divanı*’nda yer alan 4 numaralı tahmisdir. N b  bu tahmisi, Fuz l ’nin bir gazeline yazmıştır. (Bilkan, 1993: 148)

Elünden geldiği hayrı dırîğ itme gedâlardan

II

Hele kām-ı sipihr üzre biz olduk guşşa pāmālî
 Çekildük ğurbete olduk vişâl-i yârdan hālî
 ‘Aceb hâşıl mıdur hem-şoĥbetân-ı ‘aşkuñ âmālî
 Şabâ kûyında dil-dâruñ nedür üftâdeler hālî
 Bizüm yerden gelürsen bir haber vir âşinâlardan

III

Felek sedd olsa virmez dîde-i hûn-pâşa temkîni
 Ne deñlü tütüyâ virseñ kûrutmaz çeşm-i nemgîni
 Gel ağlatma ‘ilâc-ı nâ-pesendüñle bu ğamgîni
 Tâbîbâ hâk-i kûy-ı yârdandur eşk-i teskîni
 Baña arturma zahmet göz yaşardur tütüyâlardan

IV

[68a]

Tehî destân-ı künc-i ğurbetüz berg ü nevâmuz yok
 Nevâl-i vaşldan ğayrı nevâle iştihâmuz yok
 Hayâl-i hâl-i müşg-âgînden ğayrı ğıdâmuz yok
 Esîr-i ğurbetüz biz senden özge âşinâmuz yok
 Ayaguñ kesme başuñçün bizüm mihnet-serâlardan

V

Derünuñ **Nâbiyâ** âyine-i ruhsâr-ı râz eyle
 Dilüñ tenvîr-i âteş-hâne-i sûz u güdâz eyle
 Lebüñ tekrâr-ı harf-ı vaşlda hâhiş-tırâz eyle
Fuzûlî nâzenînler görseñ ızhâr-ı niyâz eyle
 Teraĥhüm umsa ‘ayb olmaz gedâlar pâdişâlardan

[68b]³⁷⁸

[69a]

-561-³⁷⁹

[NEF'Î]

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

39. Saña virse o da cevâbında
Ki anuñ dağı döngeli görünür
40. Müteşâ'ir bir iki yâve zarîf
Velî lâf ile mümtelî görünür
41. Gerçi bunlarda nağme-i nâzûk
Teneternâ vü yelleli görünür
42. N'ideyüm tab'-ı şühümî yeñemem
Hem sözün dağı tutmalı görünür
43. Bunlaruñ hadlerini bildürmek
Hâmemüñ kâr-ı esheli görünür
44. Hüsrev-i ma'nîyem ki mihr-i münîr
Tîgumuñ tâb-ı şaykalı görünür
45. Bîm-i tîğ-ı zebân-ı kilkümden
Felegüñ reng-i şandalı görünür
46. Her tehî nükte-i hayâlümde
'İlm ü fażluñ muhaşşalı görünür
47. Kadd-i nûr-ı nigâh-ı endîşe
Şi'rümüñ haţţ-ı cedveli görünür

³⁷⁸ 68b sayfası mürettip tarafından boş bırakılmıştır.

³⁷⁹ Nef'î'nin *Sihâm-ı Kazâ* adlı eserinde geçen 12 numaralı kaside olup "Der Hakk-ı Heme" başlığını taşımaktadır. Divanda 60 beyitten müteşekkil olan kasidenin, YMŞM'de 12 beyti 69a, 14 beyti 70a, 24 beyti 70b sayfalarında olmak üzere 50 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde takdim-tehir vardır. (Akkuş, 1998:149)

48. Ele dīvānum alsa bī evvel
Luṭf-ı naẓm-ı muḥayyeli görünür
49. Öyle dīvān degül ki evvel anuñ
Ḥaṭṭ-ı cild-i mücedveli görünür
50. Sözime egri baķamaz zīrā
Felegüñ çeşm-i aḥveli görünür

-562-³⁸⁰

MUHAMMED / ĀGEHĪ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

I

Baḥr-i ‘aşķ içre dilā kıble yeli gibi esen
Fülk-i dil baḥr-i bilāde alımağ oldu dümen
Dostum düşmene uyup poca gitme benden
Çekdürüp firķatüñi benden ırağ olduñ sen
Baḥr-i firķatde nice furtunalar çekdüm ben

II

Ey güzeller reisi sen ne ilüñ ādemisin
Baḥr-i ‘aşķuñ hep esīr eylediği ada mısın
Ḳaddine derdi yeter şalma cefālar gemisin
Bād-ı ‘aşķuñ alavand eyledi şabrum gemisin
İlavend oldu göñül tıflı senüñ derdüñden

III

Şanma her baḥrī-i üftāde irişür Hızra
El uran dāmen-i feryāda irişür Hızra
Ḥaṭṭuñ ol mi‘cer-i müsıdur irişür Hızra
Seyr iden yüzüñe deryāda irişür Hızra

³⁸⁰ Tahmis, Muhammed isimli bir şair tarafından Āgehī’nin gemicilik terimleriyle kaleme aldığı *Keşti Kasidesi*’ne yazılmıştır.

Ğadre uğrar seni bir kerre ęadırgada gören

IV

Bu zamān hūbları alaręa yürür rindāna
 Forsa yüzden geçer ammā ęucalar nādāna
 Āhla ęanlı yağum döndi bu dem tfāna
 Yār-ı aęyār ile seyrān ıķar seyrāna
 Ehl-i dil-i ‘āşıķ olan olta urur geņ yaķadan

[69a-d]

-563-³⁸¹

[NEF’Ī]

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1. Feylesof-ı daķıķ-i peymā kim
 ‘Aķlı bir ęikmet-i ilāhīdur
2. Āsumān-ı cihān-ı şevket kim
 Dāmen-i sāyebān-ı cāhıdur
3. Rzgāh iķtisāb-ı ‘adl ile
 Ol ęadar dāfi‘-i menāhīdur
4. Ki meyn srķ  āl iken rengi
 Bīm-i ęahriyle zerd-i kāhīdur
5. Tā ki rşen-erāę-ı nr-ı cihān
 Felekn şem‘-i mihr  māhıdur
6. Pāyidār ola devleti zīrā
 Dili endīře kıblegāhıdur

³⁸¹ *Nef’ī Divanı*’nda yer alan ve 37 beyitten müteşekkil olan 1 numaralı kıt’a-i kebirenin son 6 beyitidir. (Akkuş, 2018: 221)

[69b]

V

Baħr-i vaħdetde şerī‘at bir emīn keştīdür
 ‘Āķil olanlar o baħr içre kemīn keştīdür
 Ƙulzum-ı ğamda tenüm şanki hemīn keştīdür
 Dūd-ı āhum direk oldu bu zemīn keştīdür
 Bir yeñi yelken olupdur aña gerdün-ı köhen

VI

Rūzgāruñ baña çok furtunasın şaldı hevā
 Az ƙalupdur ki yeñe ƙayığumı baħr-i fenā
 Pīrümün himmet desti ger irişmezse dilā
 Geldi çatdı dil ü cān zevraķına derd ü belā
 Girdi fülk-i feleke ƙum yine başdan ƙıçdan

VII

Baħr-i ‘ışķ içre bu dil ƙalyetasıdur seyyāħ
 Yolumuz ƙible hevāsıyla açupdur Fettāħ
 Güherün sac o muħīṭ-i keremün ey meddāħ
 Eger olduñsa muħabbet deñizünde mellāħ
 Puşula şevķi gerek ħartī ğam u derd ü miħen

VIII

Bu Cezāirde levendāne idersen aķını
 Nefs-i şümün elinden şaķınığör şaķını
 Şevķ aşası itgen tut ƙo ırağı yaķını
 ‘İşķ deryāsına şalduñsa göñül zevraķını
 Bulımazsın bu yaķalarda dilā sen mesken

IX

Mevsim-i baħr-i dilārā saña yār olmaz ise
 Oltaya gelmeyüben māhī şikār olmaz ise
 Volta ur bir niçe gün çāre-i kār olmaz ise
 Hūblar ursa ƙaçup saña kenār olmaz ise
 Olma anlardan alarğa bir iki gün ƙatlan

X

Pupadur ehl-i dilüñ gitdügi toğrı yolı gör
 Puşula ya'nī göñül kıble-nümāsın bulıgör
 Orsa varma buz ala furtuna dil kırtulıgör
 Kıorşan ol hāşılı deryādan alarğa olıgör
 Bu hayırsuz atada tırma dilā iso sen

XI

Gitdi şabrum dümeni kıomadı tākāt tende
 Sağ esen bul gele ey bād-ı muvāfık sende
 Paçariz olmañız ey müdde'iyān inende
 Alamargayla yüri yoğ ise yıl yilkende
 Çünkü 'āşık olımazsın hele bārī yelten

XII

Yemm-i vahdetde maķarr eylemege 'azm eyle
 Baħr-i ma 'nāya güzer eylemege 'azm eyle
 Kıatrañı dürr ü güher eylemege 'azm eyle
 Kıulzum-ı 'ışķa sefer eylemege 'azm eyle
 Rüzgār ola yüri tente fora sök yelken

XIII

Bize çatmağa havā fırsatı gözler anca
 Kıilimüm mevc-i belā aldı meded ey kıanca
 Kıoruğı şabr ile helvā idegör sen anca
 Etmek isterseñ eger bāğ-ı cihānda manca
 'Amel ü zühd kıumanyasını vāfir yüklen

[69b-d]

XIV

İstikāmet dümenin al ele merdlik göster
 Ey göñül niçe yatarsın bu limān-ı tende
 Himmetüñ lengerin al mevsimidür ac yelken
 Ey dırıgā bizi ğafletle zebün etdi havā
 Geldi çatdı demür üstinde yaturken düşmen

[70a]

-564-³⁸²

[NEF'Î]

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Uruszâde nezâketle oşursa burnına cāiz
Katı nâzîkdür o medħa tenezzül eylemez anı
2. Hele 'ömrinde Hengel etmemişdür böyle ħarlık
Hurândur ħarlığunda var mı gör Veysînüñ aķrânı
3. Hele ben tâ'ib oldum hücüm ile intikâm aldım
Eger Veysî bu ħarlıkda ħalursa yine erzânı
4. Yazar tîġ-ı zebānum gerçi kim ħarbü'l-meşeldür bu
İderler cānaverde tecrübe şemşîr-i bürrânı
5. Bu deñlü iltifât etmek de çokdur böyle mel'ûna
Demidür tayy iderse ħāmeñi vādi-yi nūrânı
6. Du'âlar idelüm şimdengerü şıdķile Mevlāya
Ki olsun ħānedānı Āl-i 'Osmānuñ nıgehbānı
7. Gidersün bu ħar-ı ebleh fırîb-i şadr-ı dīvānı
Geçürsün yirine bir āşaf-ı pākîze iz'ânı
8. Sütün-ı keştî-i hicv ile kāfir ħublunma olsun
Frengistānı seyr etsün tolaşsun Berberistānı
9. Kadîd olsun ħazuķ başında ħalsun ħaşre dek ol ħar
Ķurutsun anı tâb-ı āfîtāb ħahr-ı yezdānı

³⁸² Nef'î'nin *Sihām-ı Kazā* adlı eserinde yer alan 57 beyitten müteşekkil kasidedir. "Der Ħaķķ-ı Gürcî Mehmed Paşa" başlığını taşıyan kasidenin 9 beytine YMŞM'de yer verilmiştir. (Akkuş, 1998:149)

-565-³⁸³

[NEF'Î]

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Ol ki eşhâsa Bû 'Alî görünür
Rind-i şâhib-dile velî görünür
2. Merd odur kim esîr-i kayd olmaz
Ne Üveysî ne Hânbelî görünür
3. Neyleyem öyle rind-i eblehi kim
Kendü cinsinüñ a'çalı görünür
4. 'Akl ile yok 'alâkası o haruñ
Gerçi destârı mu'çalî görünür
5. Tâc ü destâr ile tefâhür ider
Başını açamaz keli görünür
6. 'Aklı da olsa âheri o haruñ
Yine Mecnûnuñ evveli görünür
7. Kaysa Mecnûn demek haţâdur kim
'Aşk-ı cānāna medhali görünür
8. Herze Mecnûn olana 'aşk olsun
Ki ne uşlı ne cezbeli görünür
9. Ne muşibetdür ehl-i idrāke
Ki bu gūne deli veli görünür

³⁸³ Nef'î'nin *Sihām-ı Kazā* adlı eserinde yer almakta olup YMŞM'de 69-a sayfasında bulunan kasidenin ilk 38 beytidir. Takdim-tehir vardır. (Akkuş, 1998:149)

10. Rast mi'yār-ı ma'nīyem baña
Uşlı uşlı deli deli görünür
11. Tab'um āyine-i mücellādur
Anda her 'aks müncelī görünür
12. Görmedüm böyle rind-i bī-ma'nā
Kendi fendinüñ echeli görünür
13. Kendü aḳẓa'l-ḳuzāt-ı Rūm sözi
Suḥre-i Kürd-i Mendelī görünür
14. Zāhiren münkir irtişāya velī
Yoklasañ niçe me'keli görünür

[70a-d]

-566-³⁸⁴

[NEF'İ]

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Nef'î-i sāhirem ki üstādum
Şun'-ı endîşe-i İlāhîdür
2. Feyz-i tab'um cihân-ı ma'nāya
Tāb-ı ḥūrşîd-i şubḥ-gāhîdür
3. Çeşm-i endîşem ol ḳadar rūşen
Şanki ḥūrşîd anuñ siyāhîdur
4. Ḳalemüm ol ḳadar şināverdür
Tut ki baḥr-ı süḥende māhîdür

³⁸⁴ *Nef'î Divanı*'nda yer alan 1 numaralı kıt'a-ı kebiredir. Divanda 37 beyitten müteşekkil olan şiirin bu derkenar bölümünde 8 beytine yer verilmiştir. (Akkuş, 2018: 220)

5. Nokta-i kill-i ‘anber-efşānum
Ālemüñ dāğ-ı mihr ü mähıdur
6. Mülk-i ma‘nā qalem mürekkeb hem
Ṭab‘um endīşe pādişāhıdur
7. Gevher-i nazm-ı ‘ālem-efrūzum
Şehlerüñ zīver-i külāhıdur
8. Yūsuf-ı ṭab‘ımuñ sipihr-i bülend
Ser-nigün teng ü tīre çāhıdur
- [70b] 15. Söze geldükçe yine ol kavmüñ
Kendü kavlince a‘dalı görünür³⁸⁵
16. Gāhi erbāb-ı qahve destinde
Bir iki beyt-i mühmelı görünür
17. Ehl-i beytine dir gibi anı da
Vechi zīrā katı celī görünür
18. Bir münāfık muşāhibi var kim
Şehrden şehre sürmeli görünür
19. Biñ günāhı bağışlanursa yine
Niçe cürm-i müsecceli görünür
20. Gelicek gıybet ü mesāvīye
Okçıoğlınuñ erzeli görünür
21. Kendüdür Okçı-zāde ancağ anuñ
Burnı bir pāre çengeli görünür

³⁸⁵ İlk 14 beyiti 67a sayfasında yer alan Nef‘î’ye ait kasidenin devamıdır.

22. Nedür ol yāve-gū Kekez Çelebi
Ki cünūn-ı müselseli görünür
23. Halka nāz eylemekde hīzāne
Rūzigāruñ tevekkeli görünür
24. ‘İlmi yok şi‘ri yāvedür ammā
Süfehānuñ müşekkeli görünür
25. Kūh-ı kâf ile vezn olınsa eger
O kekez deng-i eşkālî görünür
26. Kâil olduk yine o mecnūna
O denî kahbe engeli görünür
27. Başlasam ger anı da ta‘rīfe
Kışşanuñ pek mufaşşalı görünür
28. Boşadı rūzigār anı çokdan
Gördi her fitnede eli görünür
29. Āsumānda nücūm şanmañ anuñ
Nağd-i mehr-i müecceli görünür
30. Gerçi kendi nigār-hānesinüñ
Saķefî ol mertebe celî görünür
31. Şūşe-i zer gibi Şolağınuñ
‘Aks-i kīr-i muşayķalı görünür
32. Bu kemāl ile ol vücūd-ı şerīf
‘Ālemüñ faħr-i kümmeli görünür

33. Eb u ceddini başlasam medhe
Düş-ı endîşe hegbeli görünür
34. Bir harı var ki kendüden monla
Koltuğunda Muṭavveli görünür
35. Bu fazîletle bak eşek Türke
‘Aşrınıñ hâce efzali görünür
36. Veysiye bir gün añdum anı didi
Ne didi gör ne ögmeli görünür
37. Gider ol Türk-i dünı dağı kim
Torbasında seferçeli görünür
38. Ben de didüm aña laṭife idüp
Ki o da Türküñ ekmeli görünür
- [70b-d]9. Zühd ü rindi yanımda yeksāndur
Bu huşuşuñ Hüdā güvāhıdur³⁸⁶
10. Ehl-i dildür hemîşe yārānum
Ne mevālî ne ḥod sipāhıdūr
11. La‘net olsun zarîf-i ḥod-rāya
Ki şeref aña māl ü cāhıdur
12. Hem nedīmüm bu köhne meygedede
Bir iki rind-i bāde-ḥāhıdur

³⁸⁶ İlk 8 beyiti 70a sayfasının derkenarında yer alan Nef’î’ye ait kıt’a-i kebirenin devamıdır.

13. Hemdem ister gönül ne çāre dilüñ
Kimse ne hākimi ne şahıdur
14. Bu şafāya velī olan münkir
Bir iki mülhid-i tebāhıdur
15. Bir iki şūret uğrusı har kim
Ne kalender ne hānkehīdūr
16. Kiminüñ başı penbe dükkānı
Dili iblīs tekyegāhıdur
17. Kiminüñ şūreti veliyy-i Hüdā
Ma'nide düşmen-i İlāhīdūr
18. Kimi herze nifāk-ı hercāyī
Şan'atı ğıybet ü melāhīdūr
19. Kim çeker sıkletin bu eşhāşuñ
Bilürin bu kimüñ günāhıdur
20. Nāmını ifşāya çāre yok ammā
Her dem endīşe 'özl-ḥāhıdur
21. Gerçi erbāb-ı tab'a böyle sitem
Felegüñ köhne resm ü rāhıdur
22. Hele şükrüm budur ki hamd olsun
'Ālemüñ şadr-ı dīn-penāhıdur
23. Müftī-i kāmran ki dergāhı
Felegüñ şadr-ı bārgāhıdur

24. Ol ki endîşe senc-i ‘ilm-i yakîn
Hîred-i şâhib intibâhıdur
25. Ol ki imzâ-nüvîs-i hüccet-i dîn
Hâme-i mu‘ciz-i kemâhîdür
26. Ol ki endîşe-i senâsı ile
Ehl-i dil dâimâ mübâhîdür

[71a]

-567-

ŞUĞLÎ**Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün**

Bizden şoruñ o çâh-ı zenehdân luţfini
Zîrâ anuñ içinde ağardı şaķalımuз

-568-

REMZÎ**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

Gördüm ol ayı çok baķdım aşāģa yuķarı
Yerde gögde yılduzum yokdur düşüpdür devletüm

-569-

TİĞÎ**Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün**

Yūsuf göreydi mâlik olup hüs-n-i behçetüñ
Minnet bilürdi cân-ı ‘azîzine hizmetüñ

-570-

ŞABRÎ**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

Hañçer-i âzâr ile biñ yerde mecrûh olsa ten
Geçmez ol hünî hevâsından gönül geçsün geçen

-571-

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Haṭ-āver olmış oturmuş o meh taḥiyyāta
Göñül yetiş ki varup şimdi bir selām alalum

-572-³⁸⁷**CEVRİ****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Çeşmine bāb-ı kitāb-ı şīveden kılsañ suāl
Başlasa takrīre hep şerḥ u beyānı nāz olur

-573-³⁸⁸**[‘AZMÎ-ZÂDE ḤÂLETİ]****Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Âh idersem bile âh itmege başlar kühsār
Âh dir âh eşidür şimdi muḥaşşal dil-zār

-574-³⁸⁹**[ḤAYÂLİ]****Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün**

Akşehre alnuñı yüzüñi aydın iline
Miskîn saçuñı mülk-i Karamana virmez

-575-³⁹⁰**[EDİRNELİ FÂ'İZ EFENDİ]****Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Ṭutuşdı ol kul oğlunuñ ruḥ-ı pür-tābına dünyā
Ocaḳdan böyle yaluñ yüzli çokdan olmadı peydā

³⁸⁷ *Cevrî Divanı*'nda 25 numaralı gazelin 3. beytidir. (Ayan, 1981: 191)

³⁸⁸ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, '*Azmî-zâde Ḥâletî Divanı*'nda yer alan 207 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kaya, 2017: 310)

³⁸⁹ YMŞM'de şairi belirtilmeyen bu beyit, *Ḥayālî Bey Divanı*'nda geçen 22 numaralı gazelin 3. beytidir. (Tarlan, 1945: 280)

³⁹⁰ YMŞM'de şairi belirtilmeyen beyit, *Edirneli Fâ'iz Efendi Divanı*'nda yer alan 96 numaralı matladır. (Demir, 2006: 200)

-576-³⁹¹

ŞABRÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Biñ bölük şalsa o kākül dili her-giz tutamaz

Yine anı ele ol zülf-i dil-ārā getürür

-577-³⁹²

[SĀBÎT]

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

Zāhid kedisi dil-bere mâil kıza ‘āşık

Mābeyn oṭası gibi iki yüzli münāfık

-578-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Çekilür mi tūtalum āl ile tenhālara çek

O gül-i bāğ-ı leṭāfet ne çiçekdür ne çiçek

-579-³⁹³

[HÜKMÎ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Tıfl-ı dil ḳaddüñ görüp ‘aşḳa elifden başladı

Rabbi yessir lā tu‘assir rabbi temmim bi’l-ḥayr

-580-³⁹⁴

[ŞABRÎ]

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

Sen şimdi beni oḳ gibi yabana atarsın

Ammā ki eyā ḳaşı kemānum çok ararsın

³⁹¹ Şabrî Mehmed Şerîf Divanı’nda yer alan 39 numaralı gazelin 4. beytidir. (Çeçen, 2010: 323)

³⁹² YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Bosnalı Alâeddin Sâbit Divanı’nda Ebyât bölümünde yer alan 131 ve 132. beyitler ilk mısraı biraz farklı olmakla beraber benzer beyitlerdir. (Karacan, 1991: 565)

³⁹³ YMŞM’de şairi belirtilmeyen beyit, bazı yaygın kaynaklarda İbn-i Kemāl’e nispet edilse de İbn-i Kemāl Divanı’nda yer almaz. (Demirel, 1996) Gülşen-i Şuarâ’da Hükmî’ye nispet edilmiştir. (Solmaz, 2018: 141)

³⁹⁴ YMŞM’de şairi belirtilmeyen beyit, Ḳābilî’nin Sulṭān-ı Hübāna Münāsib Eş‘ār adlı eserinde Şabrî’ye nispet edilmiştir. (Gülbüz, 2018: 204)

-581-³⁹⁵

[RĀZĪYE]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Çemende şanma olupdur şükûfeler tezyîn
 Ğamuñla hasta yaturken çiçek çıkardı zemîn

-582-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ne saçı sünbüle beñzer ne ruḥıdur gül-i ter
 Bir çiçekdür o âfet kim koḡanuñ burnı düşer

-583-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Mūmiyān-ı hevesüñ şöyle za'îf etdi beni
 Bir kılıñ ardına siñsem göremez kimse beni

-584-³⁹⁶

VEHBĪ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Çıksam bu varṡagāh-ı ḡazādan selāmete
 Tevbe kenār-ı maḡkemesinde niyābete

-585-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Mest iken bir yerüñ emdüm deyü şordum neredür
 Dilüm ucındadır ammā diyemem didi o yār

-586-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Yatur limān-ı ḡamdayam yeşil maḡzūndur deryā
 Bir evlād-ı Rasüle var ise meftūndur deryā

³⁹⁵ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Güldeste-i Şu'arā* adlı bir şiir mecmuasında Rāziye mahlaslı bir şaire nispet edilmiştir. (Avcı, 2018: 611)

³⁹⁶ *Seyyid Vehbî Divanı*'nda *Matlalar* bölümünde geçen 34 numaralı beyittir. (Dikmen, 1991: 740)

-587-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Kıyâmetler kıopardı başıma Mağribli bir âfet

Toğup zerrîn fes ile âfîtab-âsâ Cezâirden

-588-³⁹⁷**[ÖRDEK-ZÂDE MUSTAFA NÂZİM]****Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Vefâ me'mûl iken gül-berg-i tab'-ı nâzenînüñden

Yazık ey gonçe-i bâğ-ı haqîkat bî-vefâ kıopduñ

-589-³⁹⁸**[FEVRÎ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Câmi'-i hüsne şalâ eyler zenehdânında hâl

Çâh içinde Ka'bede gûyâ ezân okur Bilâl

-590-³⁹⁹**[TAYYAR MAHMÛD PAŞA]****Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Bûlbûl-i dil-şüdenüñ bir gülüne göz dikenüñ

Şahn-ı gül-zâr-ı ümîdüñde dikenler bitsün

-591-⁴⁰⁰**[KÂMÎ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Çokdur ey ser-māye-i 'ömrüm cemālūñ seyr ider

Reşküm oldur dīde-i a'ver iken biñ hayr ider

³⁹⁷ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. *Ördek-zāde Mustafa Nāzım Divançesi*'nde 7 numaralı musammatta yer alan mısradan oluşmaktadır. (Efe, 2022: 132)

³⁹⁸ YMŞM'de şairi belirtilmeyen beyit, *Latîfî Tezkiresi*'nde Fevrî'ye nispet edilmiştir. (Canım, 2018: 422)

³⁹⁹ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Tayyar Mahmud Paşa Divanı*'nda *Müfredât ve Matla'ât* bölümünde yer alan 36 numaralı beyittir. (Poyraz, 2014: 205)

⁴⁰⁰ Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, *Kāmî Divanı*'nda *Matālî*' Bölümünde yer alan 51 numaralı matladır. (Yazıcı, 2017: 311)

[71a-d]

-592-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Dāimā bülbül-i bî-çāreyi nālān eyler

Şu kıyāfetle hele çatlayıcak gönçeyi gör

-593-⁴⁰¹**[DEFTER-DÂR-ZÂDE AḤMED CEMÂLÎ]****Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün**

Dıraḥt-ı ‘aşk budaklandı ḥayli dallandı

Gel ey fakîh-i cihân mes‘ele çatallandı

-594-⁴⁰²**HÂLETÎ****Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün**

O meh bir âsumânî cāme giymiş sîne-çāk olmuş

Açukdur gök kapısı **Hâletî** turma du‘â eyle-595-⁴⁰³**VEHBÎ****Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün**

Kalur mı rûz-ı rüstâ-ḥîze yoḥsa ey kıyāmet kıdd

Senüñle bir gice ḥaşr olmak olmaz mı bu dünyāda

-596-⁴⁰⁴**VE LE-HÛ****Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün**

Bu ḥüsn ile mālîksen o muğ-beçe nigāra

Ey nār-ı cehennem saña şad müjdeler olsun

⁴⁰¹ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, Defter-dâr-zāde Aḥmed Cemâlî’nin *Metâli-i Cemâlî* adlı eserinde 968 numaralı matladır. (Eren, 2012: 192)

⁴⁰² ‘*Azmî-zāde Hâletî Divanı*’nda 729 numaralı gazelin 5. beytidir. (Kaya, 1996: 738)

⁴⁰³ *Seyyid Vehbî Divanı*’nda 202 numaralı gazelin 4. beytidir. (Dikmen, 1991: 642)

⁴⁰⁴ *Seyyid Vehbî Divanı*’nda bu beyit yer almamaktadır. (Dikmen, 1991)

-597-⁴⁰⁵**NEDİM****Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün**

Şabâdan el açup zülfîn oğşadum yârũñ

Benüm de bir añacağ rûzgârüm oldu bu gün

-598-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Yoğdurur kendüm gibi fikr-i dağtık eyler deyü

Âsiyâb-ı çarha lâbe her gelenler öginür

-599-

KÂTİB**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**Ne mümkün kıl kalemle mûmiyân-ı nağşı ey **Kâtib**

Çekilmez şafha-i âğûşa bir ince taḥayyüldür

-600-⁴⁰⁶**KÂMÎ****Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Egerçi kaşd-ı cāna meşveret etmişdi ebrûlar

Ricâ-yı 'afvile dāmâne düşdi şimdi gīsûlar

-601-

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Hālũñ gamiyle öyle za'îfem ki el virür

Pây-ı megesden olsa 'aşâ cism-i lâğara

⁴⁰⁵ *Nedim Divanı*'nda 96 numaralı gazelin 4. beytidir. YMŞM'de yazılı şekli ile ilk mısra da vezin kusuru görülmektedir. Bu mısra divanda şu şekilde geçmektedir: "Sabâdan evvel açup göğsün oğşadım zülfün" (Macit, 2017: 248)

⁴⁰⁶ *Kâmî Divanı*'nda yer alan 64 numaralı gazelin ilk beyti şu şekildedir: Döküp tîr-i nigâhı kasd-ı cân itdükçe ebrûlar / Perîşân olarak dāmân-ı yâra düşdi gīsûlar (Erişen Yazıcı, 2017: 202)

-602-⁴⁰⁷

[SELMÂN / İLÂHÎ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sırrımı fâş eyledi ol nokta nokta hâller

Kumda oynasun begüm şimdengerü remmâller

-603-

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Gayyile öldigümüz yetmez mi

Ne belâ başumuza seng-i mezâr

[71b] Ez-Münferidât-ı HÂZRET-İ ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ EFENDİ

-604-⁴⁰⁸

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Hem-râh idüp 'adûları h' oş-hâl ider yürür

Hâk-i reh-i maḥabbeti pâ-mâl ider yürür

-605-⁴⁰⁹

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Nesîm-i nev-bahârî gibi geçdi nâvek-i dil-ber

Açıldı sînemüñ bağında yer yer kırmızı güller

-606-⁴¹⁰

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sırr-ı 'aşkı bülbül-i şeydâ nice pinhân ide

Kande bir ağzı açuk varsa anı hem-râz ider

⁴⁰⁷ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. *Beyânî (Carullahzâde Mustafa) Tezkiresi*'nde (Sungurhan, 2017: 95) Riyâzî Muhammed Efendi'nin *Riyâzü's-Şuarâ* adlı eserinde ve Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü's-Şuarâsında* (Sungurhan, 2017: 443) beytin Selmân mahlaslı bir şaire ait olduğu belirtilmektedir. Âşık Çelebi'nin *Meşâirü's-Şuarâsında* aynı beyit, İlâhî'ye ait gösterilir. Âşık Çelebi'nin, şairin asıl adının Selmân olduğu ve bir zaman Selmân mahlasını kullandığı yönünde verdiği bilgiler diğer tezkirelerde verilen bilgilerle örtüşmektedir. (Kılıç, 2018: 146)

⁴⁰⁸ *Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı*'nda 68 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kavruk, 2001: 93)

⁴⁰⁹ *Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı*'nda 45 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kavruk, 2001: 70)

⁴¹⁰ *Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı*'nda 66 numaralı gazelin 4. beytidir. (Kavruk, 2001: 91)

-607-⁴¹¹**Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün**

Artarsa n'ola hâşıl-ı derd ü metâ'-ı ğam

Sultân-ı 'aşk istemez ey dil hârâc u bâc

-608-⁴¹²**Mütefâ'ilün Fe'ûlün Mütefâ'ilün Fe'ûlün**

Teni şerha şerha kılsa kılıcı bilürdi hâlüm

Ki dil ile şerhe gelmez niçe ğuşsa var dilde

-609-⁴¹³**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Naşibi dîdenün âb u dilün tâb oldu kısmetde

Gözüm ser-mâye-i hârcındı dil ammâ ticâretde

-610-⁴¹⁴**Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Tolaşup kâkül ü giysü-yı 'abîr-efşâne

Ne kadar hâtır-ı mahzûna toķundı şâne

-611-⁴¹⁵**Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün**

Ağızlarını merhem-i luţfuñla tütmasañ

Söylerdi sînem üzre benim yâre yâreye

-612-⁴¹⁶**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Dili çalar daħı bir hindî iken tîĝ-ı hûn-rîzi

Neden çâķ böyle mahrûm olmak ol hûn-hâr yanında

⁴¹¹ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 36 numaralı gazelin 3. beytidir. (Kavruk, 2001: 61)⁴¹² Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 339 numaralı gazelin 2. beytidir. (Kavruk, 2001: 366)⁴¹³ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 345 numaralı gazelin matla beytidir. (Kavruk, 2001: 372)⁴¹⁴ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 354 numaralı gazelin matla beytidir. (Kavruk, 2001: 381)⁴¹⁵ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 329 numaralı gazelin 3. beytidir. (Kavruk, 2001: 355)⁴¹⁶ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 342 numaralı gazelin 2. beytidir. (Kavruk, 2001: 369)

-613-⁴¹⁷**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Olup gül-zâr-ı dehri çeşme-i hürşîd ile dâir
Cihân bāğın ser-sebz etdi dolâb-ı semâ devri

-614-⁴¹⁸**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Bahr iseñ de kaatre-i nâ-çîz göster kendüñi
Göñline gir ey göñül ol goncenün şeb-nem gibi

-615-⁴¹⁹**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Nahl-i güldür kâmetün ey gonce-i bāğ-ı vefâ
Kudret-i Hakkile ammâ anda şeftâlû biter

-616-⁴²⁰**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Dâğlarla nev-be-nev zeyn eyleyüp 'arz ideyim
Meyl ide şâyed görünce dâğ-ı sînem tâzedür

-617-⁴²¹**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Dîde hûn-ı dille pür oldıkca eşk-i ter döker
Ağlamakdan gayrı dermân bulımaç ölçer döker

-618-⁴²²**Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün**

Bir kapudandur bilürüz fetḥ-i bâb
Anı bilen niçün ola der-be-der

⁴¹⁷ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 399 numaralı gazelin 4. beytidir. (Kavruk, 2001: 427)

⁴¹⁸ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 407 numaralı gazelin 2. beytidir. (Kavruk, 2001: 435)

⁴¹⁹ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 71 numaralı gazelin 2. beytidir. (Kavruk, 2001: 96)

⁴²⁰ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 86 numaralı gazelin 3. beytidir. (Kavruk, 2001: 111)

⁴²¹ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 91 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kavruk, 2001: 116)

⁴²² Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 46 numaralı gazelin 4. beytidir. (Kavruk, 2001: 71)

-619-⁴²³**Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün**

Bî-gânelükle yâd ider olmuş raķîbî yâr
Şükr it Cenâb-ı Hakkâ ki yâd olmaduñ gönül

-620-⁴²⁴**Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Akıdur cüy-ı sirîşkünü raķîb-i nâ-kes
Küyuña uğramasun dirseñ eger başını kes

-621-⁴²⁵**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Yazılurdu hâtır-ı mecrûh-ı Yahyâ dostum
Kâtib-i vaşfuñ ideydi üstühânından miķât

-622-⁴²⁶**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

El vireydi ni'met- i vasluñ eger bayrâmda
Gam yimezdi şâim-i hicrânuñ ol eyyâma dek

-623-⁴²⁷**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Şafâlar kesb edüp 'uşşâķ olınsun merhabâ yer yer
Vefâ meydânına gelsün cevânânı Sıtanbûluñ

-624-⁴²⁸**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Başına çıķmak diler bir iki zerle âdemüñ
Nergis-i şehlâ gibi var ise ķande görmedük

⁴²³ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 216 numaralı gazelin 4. beytidir. (Kavruk, 2001: 241)

⁴²⁴ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 155 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kavruk, 2001: 180)

⁴²⁵ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 166 numaralı gazelin son beytidir. (Kavruk, 2001: 191)

⁴²⁶ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 190 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kavruk, 2001: 215)

⁴²⁷ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 195 numaralı gazelin 2. beytidir. (Kavruk, 2001: 220)

⁴²⁸ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 201 numaralı gazelin 3. beytidir. (Kavruk, 2001: 201)

-625-⁴²⁹**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Kâmet-i mevzunuñ mânendi yokdur bir nihâl

Nahl-i gül kütâh ü serv-i bâğ ise bî-i'tidâl

-626-⁴³⁰**Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün**

Gözüm ışırdı görünce o la'l-i handânı

Nişanladum lebinüñ yâresiyle cānānı

-627-⁴³¹**Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün**

Beñzetmez idi Yahyâ yüzine verd-i teri

Ezhâr içinde cümleden ol eşbeh olmasa

-628-⁴³²**YAHYÂ****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Bir niyâz ile lelim emdürdi çok nâz itmedi

Luţf ü ihsânı baña çok sevdigüm az itmedi

[71b-d]

-629-⁴³³**BEDÎ'Î****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Yâr ser-keş sîne pür-âteş gönül sevdâ-perest

Baht nâ-hemvâr tâli' ser-nigün hâtır şikest

⁴²⁹ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 214 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kavruk, 2001: 239)⁴³⁰ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 431 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kavruk, 2001: 459)⁴³¹ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 314 numaralı gazelin son beytidir. (Kavruk, 2001: 339)⁴³² Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 395 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kavruk, 2001: 423)⁴³³ YMŞM'de Bedî'î'ye nispet edilen beyit; Esrâr Dede'nin Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye adlı eserinde, Dervîş Çelebî Efendi'ye nispet edilen bir gazelin matlaı olarak geçmektedir. (Genç, 2018: 123) Kınalı-zâde Hasan Çelebi'nin Tezkiretü's-Şu'arâ adlı eserinde de aynı beyit, Dervîş mahlaslı şaire nispet edilir. (Sungurhan, 2017: 356) Bu bilgilere mukabil Sadettin Nüzhet Ergun, Türk Şairleri adlı eserinde meseleye farklı bir açıdan yaklaşarak söz konusu gazel, Yayabaşızâde Dervîş'e ait olduğu hâlde Esrâr Dede'nin "Mevlevîlik gayretiyle hareket ederek" şiiri Dervîş Çelebî'ye nispet ettiğini ifade eder. (Ergun, 1943: 1166)

-630-

MEŞAMÎ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Bulur bir gün kapuñda âkıbet sen mähı sulţānum

Şakın erbāb-ı 'aşkuñ yerde kalmaz āhı sulţānum

-631-⁴³⁴

[EMRÎ]

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Gerdün fezâ-yı 'ışkda bir gögce lâledür

Bahır-i muhîṭ o lâlede bir kaṭre jāledür

-632-⁴³⁵

FUZÛLÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ham kad ile aḡlaram ol ṭurra-i ṭarrārsuz

Gerçi dirler çengden çıkmaz terennüm târsuz

-633-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Çeşm-i mestin beste gördüm hasta mı cānā didüm

Didi merdüm̄ler helāk eyler anuñçun bağladum

-634-⁴³⁶

'ULVÎ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kad kıyāmet ḡamze āfet ḡaṭ güzel ruḡsār ḡüb

Şimdi sensün ḡüb-rûlar içre maḡbûbü'l-kulûb

⁴³⁴ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Emrî Divanı*'nda yer alan 80 numaralı gazelin ilk beytidir. (Saraç, 2004: 57)

⁴³⁵ *Fuzûlî Divanı*'nda 107 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kılınç, 2021: 471)

⁴³⁶ *Derzi-zāde Ulvî Divanı*'nda bu beyit yer almamaktadır. (Çetin, 1993) Beyit, Derzi-zāde Ulvî'nin divanında yer almayan bir beyti olabileceği gibi Hüseyin Ulvî Efendi, Yegānoḡlu Ulvî Çelebi gibi Ulvî mahlasıyla şiiirler kaleme alan başka bir şaire de ait olabilir.

-635-

ZEKERİYYÂ EFENDİ**Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün**

Halkuñ kimisi 'âkıl kimi cünûna mâ'il
Üftâde dil cüvâna mecnûn nigâra düşmiş

-636-⁴³⁷**NECÂTİ****Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Nice nice çekelüm hecrüñi vuşlat demidür
Teşne-i cām-ı mey-i leblerüñe âb gerek

-637-⁴³⁸**MECDİ****Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün**

Reftârına güftârına destârına bakdım
Bu cünbüş ü bu şîve vû bu tarzı begendüm

-638-⁴³⁹**[RÂŞİD MEHMED EFENDİ]****Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Hased-i kalb-i 'adû luṭf ile zâ'il olmaz
Sengde muşmer olan âteşe âb etmez eşer

[72a]

-639-⁴⁴⁰**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Ṭotalum gözi açuḳlardan olmuşsun be hey zâhid
Hüdâ Settârdur ṭa'n itme rinde 'ayb-bîn olma

⁴³⁷ *Necâtî Divanı*'nda bu beyit yer almazken aynı vezin ve redifli bir gazel mevcuttur. (Tarlan, 1997)

⁴³⁸ Aynı beyit, 8b sayfası derkenarında da mevcuttur.

⁴³⁹ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Vak'anüvis Râşid Mehmed Efendi Divanı*'nda *Müfredât* bölümünde yer alan 5 numaralı müfredidir. (Biltekin, 1993: 391)

⁴⁴⁰ *Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı*'nda 313 numaralı gazelin 3. beytidir. (Kavruk, 338)

-640-⁴⁴¹**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Hiç söz yokdur dehânında dimiş erbâb-ı dil

‘Aşık-ı dil-ḥaste-i hicre devâdur var ise

-641-⁴⁴²**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün**

Kurtulmaz ise n'ola oḥuñ demreni dilden

Ey kaşı kemân kanluyı elbetde tutar kan

-642-⁴⁴³**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Ḥat-ı ‘anber-sirişt-i yâr virsün özge keyfiyyet

Mey-i gülfâm la‘l-i nâbı miskiyyü’l-ḥitâm olsun

-643-⁴⁴⁴**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün**

‘Aşkuñ nice düşvâr idügin her kişi bilmez

Bir ben bilürem çekdügimi bir de bir Allâh

-644-⁴⁴⁵**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün**

Redd etmiş idi yâr rakîbi eşüğinden

Gelmiş o siyeh-rû yine gördüñ mi belâyı

⁴⁴¹ Şeyhüslâm Yaḥyâ Efendi Divanı’nda 338 numaralı gazelin 3. beytidir. (Kavruk, 365)⁴⁴² Şeyhüslâm Yaḥyâ Efendi Divanı’nda 267 numaralı gazelin 4. beytidir. (Kavruk, 292)⁴⁴³ Şeyhüslâm Yaḥyâ Efendi Divanı’nda 272 numaralı gazelin 3. beytidir. (Kavruk, 297)⁴⁴⁴ Şeyhüslâm Yaḥyâ Efendi Divanı’nda 306 numaralı gazelin 2. beytidir. (Kavruk, 306)⁴⁴⁵ Şeyhüslâm Yaḥyâ Efendi Divanı’nda 432 numaralı gazelin 3. beytidir. (Kavruk, 460)

-645-⁴⁴⁶**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

‘Andelîb-i ḥ'oş-sadâ bir gülşenî dervîşdür

Muşḥaf-ı gülden okur şubḥ ü mesâ evrâdını

-646-⁴⁴⁷**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Nice şabr eylesün bir ḥaste sükker özlese cāmı

Lebüñ sükker-fürüşı söylesek açmaz mı dükkāmı

-647-⁴⁴⁸**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Yıgılsun ḳo cefâ taşı derûn-ı ḥâne-i dilde

Yapar bir gün olur ol şâh-ı ‘âdil ḳalb-i vîrânı

-648-⁴⁴⁹**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Dûd-ı âhı göklere çıkdı re‘âyānuñ bu gün

Siz şafâlarda duḥān içmekde ‘âlem gök düttün

-649-⁴⁵⁰**[ŞEYHÜLİSLÂM YAḤYÂ EFENDİ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Olmasa n'ola duḥānsız dâimā ol dil-sitān

Şem‘-i meclisdür o meh-rû şem‘ olmaz bî-duḥān

⁴⁴⁶ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 433 numaralı gazelin 3. beytidir. (Kavruk, 461)⁴⁴⁷ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda Müfredât bölümünde geçen 23 numaralı beyittir. (Kavruk, 506)⁴⁴⁸ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda 429 numaralı gazelin 4. beytidir. (Kavruk, 457)⁴⁴⁹ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda Müfredât bölümünde geçen 16 numaralı beyittir. (Kavruk, 505)⁴⁵⁰ Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı'nda Müfredât bölümünde geçen 17 numaralı beyittir. (Kavruk, 505)

-650-⁴⁵¹**[ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ EFENDİ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Ben duḥān içdüm deyü meclisde şād olmam hele
 'İşret olsun mı şu kim fi'l-hāl burnuñdan gele

-651-⁴⁵²**[ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ EFENDİ]****Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Olur gül gül kaçan şeftālüler alsam 'izārından
 Bu bāguñ meyvesi evvel irüşmiş nev-bahārından

[72a-d]

-652-⁴⁵³**ŞABŪHÎ****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Zülf pür-çin ğamze pür-kîn leb pür-efsün çehre pāk
 Hañçer elde tîğ belde bāde serde sine çāk

-653-

FAŞİHÎ**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Şu virmişdür aña gözyaşı āhından mürür eyler
 Dimeñ peykān-ı tîr-i āh-ı 'uşşākı çeleksüzdür

-654-⁴⁵⁴**[RŪHÎ]****Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün**

Bir dāğ-ı tāze yakdı bugün yār sîneye
 Mihr urdı şāh kendü eliyle ḥazîneye

⁴⁵¹ *Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı*'nda *Müfredât* bölümünde geçen 20 numaralı beyittir. (Kavruk, 506)

⁴⁵² *Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Divanı*'nda 281 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kavruk, 306)

⁴⁵³ *Şabūhî Şeyh Ahmed Dede Divanı*'nda 4 numaralı müseddesin ilk bendinde geçen mısralardan oluşmaktadır. (Sarı, 1992: 221) Aynı beyte mecmuanın 8b sayfası derkenarında da yer verilmiştir.

⁴⁵⁴ YMŞM'de şairi belirtilmeyen beyit, Rūhî'ye ait olup divanında yer alan 954 numaralı gazelin ilk beytidir. (Ak, 2001: 935)

-655-⁴⁵⁵**[FUZÜLİ]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Yâr bî-pervâ felek bî-raḥm ü devrân bî-sükûn

Derd çok hem-derd yok düşmen kavî tâli' zebûn

-656-

ŞER'Î**Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Kendin eyler aña teslîm bu 'adüvdür dimez ol

Şimdi isbât-ı vücûd etmege uymaz bu zamân

-657-

SIRRÎ**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün**

Şarâb-ı la'lûñile ey ṭabîbüm

Buyur bu gön'lümün derdine şîḥḥat

-658-⁴⁵⁶**[TAŞLICALI YAḤYÂ BEY]****Müstef'ilün Fe'ûlün Müstef'ilün Fe'ûlün**

Hikmet nedür ṭabîbüm olma ki cân virürsen

Dîdârıñı görince yaşım olur ziyâde

-659-

DERÛNÎ**Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün**

Gözüm merdümeleri çokdan kılurlar da'va-yı 'aşkuñ

Ne ḥâcet yaşların şormak añarlar Nûḥ tûfânın

⁴⁵⁵ YMŞM'de şairi belirtilmeyen beyit, Fuzûlî'ye ait olup divanında yer alan 209 numaralı gazelin ilk beytidir. (Kılınç, 2021: 578)

⁴⁵⁶ Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, *Taşlıcalı Yaḥyâ Bey Divanı*'nda yer alan 370 numaralı gazelin 4. beytidir. (Çavuşoğlu, 2023: 424)

-660-⁴⁵⁷**VEHBİ****Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün**

Yârûñ peyâm-ı vaşlı ki cāndan haber virür
Bir müjdedür ki fetḥ-i Revāndan haber virür

-661-

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Rusūḥ-ı hırş u ṭama' ṭinet-i mevālīde
Naşīb-i şīr kıomaz hıṣṣa-i mevālīde

-662-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Eger biñ pāre eylerseñ beni cāna buṣāḡuñla
Ḥüdā ḥaḡḡı elem çekmem beni öldür bu ṣāḡuñla

[72b]

MÜNFERİDÂT - MUḤTELİṬÂT

-663-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Nedīm-i bezm-i ḡāṣṣu'l-ḡāṣ idi eyyām-ı Ḥātemde
Kerem didükleri bī-kes 'aceb şimdi ne 'ālemde

-664-⁴⁵⁸**DÜRRİ****Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Bu ne perdāḡte işdür bu ne şāḡāne reviş
Bu ne nāzük ḡareketdür bu ne zībā īmā

⁴⁵⁷ Seyyid Vehbî Divanı'nda 62 numaralı gazelin ilk beytidir. (Dikmen, 1991: 552)

⁴⁵⁸ Dürrî Aḡmed Efendi Divanı'nda 11 numaralı kasidenin 5. beytidir. (Vural, 2019: 64)

-665-⁴⁵⁹

[SİRRİ-Yİ VARDÂRİ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Ol hırām ol harekāt āh o perīşān destār

Tārumār eyledi dilde kıomadı şabr u qarār

-666-

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Görmedüm yelpāze gibi iki yüzli hīlekār

Halk içinde tırmayup dil-dāra qarşu el şalar

-667-⁴⁶⁰

[FĀİZ EFENDİ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Çünkü bir ‘āşık dāhi isterseñ ey meh kendüñe

Ġamze-i cellāduña emr it iki kılsun beni

-668-⁴⁶¹

[RŪĦİ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Bir gice yüz sürsem olmaz mı didüm ol sīneye

Nāz ile didi bakılmaz gicede āyīneye

-669-⁴⁶²

EMRİ

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

İstemez dil bülbüli ol yüzi gülsüz gülsitān

Her gül-i hāmra olursa la‘lden bir āşiyān

⁴⁵⁹ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. YMŞM’de 6a sayfasında aynı şekilde yer verilen beyit, Sādıkî’nin *Osmanlı Şairleri Tezkiresinde* Sırrî-yi Vardârî’ye nispet edilmiştir. (Karhan, 2018: 42)

⁴⁶⁰ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Mecmuanın 8b sayfasında aynı şekilde yer verilen beyit, *Nakībūleşrāf Mehmed Fāiz Efendi’nin Türkçe Şiirleri* başlıklı bir makalede Fāiz Efendi’ye nispet edilmiştir. (Güler, 2022: 859)

⁴⁶¹ YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Bağdatlı Rūḥī Divanı*’nda yer alan 1010 numaralı gazelin ilk beytidir. (Ak, 2001: 981)

⁴⁶² Bu beyit *Emrî Divanı*’nda yer almamaktadır. (Saraç, 2004)

-670-

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Sā‘atüñ çaldığı evkâta degüldür her gâh

Meded Allâh ‘ömr geçdi diyü eyler âh

-671-⁴⁶³

[HASMÎ]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Ṭalib-i dünyâ olanlaruñ metâ‘ın almağa

Olmaya ‘âlemde âteş gibi kızgun müşterî

-672-

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Beni ölince Hüdâ etmesün cüdâ sende

Efendi sağ ola mı ayru düşen cân tenden

-673-⁴⁶⁴

BEHİŞTÎ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Ḳanı ol dem ki oḳuñla yüregüm rāḥat idi

Geldi geçdi güzelüm ol daḥi bir ḥālet idi

-674-

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Görür nâ-ehle hem-pehlü olursan çeşmi bādāmı

Yanuben yaḳılur ḥammām gözünden yaş döker cāmı

⁴⁶³ YMŞM’de şairi belirtilmeyen beyit, 8b sayfasında aynı şekilde yer almaktadır. *Hasmî Divanı*’nda yer alan 30 numaralı müfreddir.

⁴⁶⁴ *Behiştî Divanı*’nda *Matla‘lar* bölümünde geçen 35 numaralı beyittir. (Aydemir, 2000: 511)

-675-⁴⁶⁵**[NAKKAŞ SÂ'Î]****Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Sîneye çekdüm o nâzik-bedenüñ sînesini

Dâğ-ı aşkın bu gice tazeledüm penbesini

-676-⁴⁶⁶**[EMÂNÎ]****Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Vaşf-ı dendānuñı geh geh dil-i maḥzūn söyler

Söylemez söylemez ammā dūr-i meknūn söyler

-677-⁴⁶⁷**[MOSTARLI ZİYÂ'Î]****Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Zerle mümkindür murād almak vişāl-i yârdan

Bu rivāyet naql olundu Mālik-i Dīnārdan

-678-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Bu cāy-ı nüzhet-efzāda bu āteşdān-ı zībāyı

Gören yād eylemez gülşende naḥl-i verd-i ra'nāyı

-679-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Şitāda cāy-ı āteş gūşe-i gül-zārdan ḳalmaz

Anuñ her bir şerārı gonçe-i gülnārdan ḳalmaz

⁴⁶⁵ YMŞM'de şairi belirtilmeyen ve 8b sayfasında aynı şekilde yer alan beyit, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı* adlı eserde Nakkaş Sâ'î'ye nispet edilmiştir. (Onay, 1992: 112)

⁴⁶⁶ YMŞM'de şairi belirtilmeyen ve 8b sayfasında aynı şekilde yer alan beyit; Âşık Çelebi'nin *Meşâ'irü's-Şu'arâ* adlı eserinde Emānî-i Sānî'nin şiirleri arasında zikredilmektedir. (Kılıç, 2018: 149) Aynı şekilde *Şeyhülislām Yahyâ Tevfik Efendi'nin 'Müntehâb' Adlı Şiir Mecmûasında* beytin Emānî'ye ait olduğu belirtilmiştir. (Özerol, 2016: 362)

⁴⁶⁷ Mecmuada şairi belirtilmeyen beyit, *Mostarlı Ziyâ'î Divanı*'nda yer alan 371 numaralı gazelin ilk beytidir. (Gürgendereli, 2017: 183)

-680-⁴⁶⁸

NĀBĪ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Teşnegānuñ çāk çāk olmuş leb-i hāhişgeri
Çeşmesār-ı merhametde bir içim şu kalmamış

-681-

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bir mücerreb nesne buldum ismi anuñ sīm ü zer
Kime kim harc eylesem kıaddın bükür bağrın deler

-682-

BEHCET

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

İdersüñ nüş-ı mey bīgānelerle eyleyüp 'işret
Gel ey bīgāne meşreb 'azm-i bezm-i dustān ile

-683-

VE LE-HŪ

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Cemāl-i āfitāb-ı şu'le yaşından hicāb eyler
Felek ruhsār-ı mihre perde-i şebden niķāb eyler

-684-

VE LE-HŪ

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Etme şakın kıyāmeti inkār ey hākīm
Ol serv-i kāmete nazar it bak kıyāmete

⁴⁶⁸ Nābī Divanı'nda 353 numaralı gazelin 3. beytidir. (Bilkan, 1993: 642)

-685-⁴⁶⁹

[VECDİ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Ruḥında ḥālı mı yoḥsa nazāreden ḳalmıṣ

Sevād-ı çeşm-i dil-i mübtelā mıdur bilmem

-686-

DESTÜRİ**Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

Dil-berün muşhaf-ı rüyın öpüp it 'arz-ı ḥulūṣ

Tā senüñle ola **Destürī** o da doştoğri

[72b-d]

-687-

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Kerem bāğında bitmişdür bu alma

Alup nādāna virürseñ hiç alma

-688-⁴⁷⁰

[MUḤİBBİ]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Ser-i zülfini gördüm cīme beñzer

Leb-i la'lini şordum mīme beñzer

-689-⁴⁷¹**NĀBİ****Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün**

İsnād-ı lüknet eyleme ol şūḥa bī-vuḳūf

Teng olmağın memerr-i sūḥan irkilür ḥurūf

⁴⁶⁹ YMŞM'de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Vecdī Divanı*'nda yer alan 39 numaralı gazelin 4. beytidir. (Yanmaz, 1995: 98)

⁴⁷⁰ *Muhibbī Divanı*'nda 1179 numaralı gazelin ilk beytidir. (Yavuz-Yavuz, 2016: 667)

⁴⁷¹ Beyit, *Nābī Divanı*'nda Matla'ât bölümünde yer alan 21 numaralı matladır. (Bilkan, 1993: 1120)

-690-⁴⁷²

VE LE-HÛ

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Tıfl-ı hakkāke didüm çekme faqr pāyine dār

Merd olan etmegi taşdan çıkarur didi o yār

[73a]

-691-⁴⁷³

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Lafzsız eyleyemez murğ-ı ma‘ānī pervāz
İki mışra‘ tarafeynindeki bāl ü perīdür
2. Kākūli şām-ı zemistān o perīnūñ ammā
Rūyı taqvīm-i cemālinde meh-i āzerīdür
3. Añladum āyinenūñ rāz-ı dilinden bunı kim
Tıyneti şāf olanūñ ehl-i nazar yāveridür
4. ‘Ömr şāhenşehīnūñ naqd-ı ‘azīz enfāsı
Şarf-ı irādına gencīne-i bād-āveridür
5. Kalur oldıkça tehī mürde-şıfat cünbīşden
Sāğara rūh hūlūli mey-i cān-perveridür
6. Dil-berūñ hūsni kıyāmetdür egerçi Nābī
Līk hengām-ı haṭı dağdağa-i maḥşeridür
7. Şevk-i cismūñle yanup çerhde āh-ı serdüm
Berf şeklinde olan rīḥte-i ḥākisteridür

⁴⁷² Beyit, *Nābī Divanı*’nda yer almamaktadır. (Bilkan, 1993)

⁴⁷³ *Nābī Divanı*’nda yer alan 92 numaralı gazeldir. 9 beyitten müteşekkil gazelin ilk 2 beytine yer verilmemiştir. (Bilkan, 1993: 462)

-692-⁴⁷⁴

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Dest-i nāzuñdan o mestān ki şarāb isterler
Güyyā çeşme-i hūrşidden āb isterler
2. Derd-i serden nice āzād olur ol tāife kim
Bāde nūş eyleyicek yerde gül-āb isterler
3. Hūblar hūsnine hayrān olan āşüftelerüñ
Çeşmin āyine gibi düşmen-i hāb isterler
4. Sen hemān dildeki nakş-ı hevesi maḥv eyle
Senden ey hāce ne defter ne kitāb isterler
5. Ten-i ‘uşşāka sezā şerḥa vü dāğ ey **Nābī**
Saḥn-ı dīvān-ı kıyāmetde kitāb isterler
6. Cünbiş-āmūz gerek berḳden erbāb-ı sülūk
Rāh-ı bī-menzil-i vaḥdetde şitāb isterler

-693-⁴⁷⁵

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Zenbūr-ı nālesiyle raḳīb kim nefeslenür
Teklīf-i engübīn olunursa mekeslenür
2. Müjgān-ı nāzın açmasa cānān ‘aceb midür
Revzenleri ḥarīm-i cemālūñ kafeslenür

⁴⁷⁴ *Nābī Divanı*’nda yer alan 230 numaralı gazeldir. 8 beyitten müteşekkil gazelin YMŞM’de 6 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 560)

⁴⁷⁵ *Nābī Divanı*’nda yer alan 202 numaralı gazeldir. 7 beyitten müteşekkil gazelin YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 544)

3. Takrîr-i nîk-hâhuña hep urma dest-i red
Gâhî olur naşîhat-ı ‘aşık da eslenür
4. İtme gurûr şafvet-i cûy-ı cemâlûñe
Geldikde nev-bahâr hâtuñ hâr u haslanur
5. Ma‘nâ-i tâze tâze libâsiyle **Nâbiyâ**
Hübân-ı tâze-rûy gibi böyle beslenür

-694-⁴⁷⁶

[NÂBÎ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Dildeki leşker-i endûh güzêr bilmezler
Sâkinân-ı Harem-i ‘aşk sefer bilmezler
2. Şekve hürşîd-ruhân-ı felek-i nahvetden
Der-i gam-hânemüzi zerre kadar bilmezler

[73a-d]

-695-⁴⁷⁷

[NÂBÎ]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Ne sendendür ne bendendür ne çerh-i kîneverdendür
Bu derd-i ser humâr-ı neşve-i câm-ı kâderdendür
2. Düşen saña tegâfûldür baña âh-ı tegâfûl-sûz
Degül senden şikâyet şekve âh-ı bî-eşerdendür

⁴⁷⁶ *Nâbî Divanı*’nda yer alan 222 numaralı gazeldir. 7 beyitten müteşekkil gazelin ilk iki beyti mecmuanın 73a sayfasında, sonraki beyitleri ise 73b sayfasında yer almaktadır. (Bilkan, 1993: 556)

⁴⁷⁷ *Nâbî Divanı*’nda yer alan 93 numaralı gazelin 1. ve 2. beytidir. (Bilkan, 1993: 463)

-696-⁴⁷⁸

[NĀBĪ]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Dök naqd-ı sirişkûn ser-i kûyında nigāruñ
Tā müdde 'iyān saña gedādur dimesünler
2. Laht-ı ciğer ü nāleñi izhāra şitāb it
Tā kim saña bī-berg ü nevādur dimesünler
3. Bir dil-bere dil vir ki belādur dimesünler
Bir bādeyi nūş it ki hatādur dimesünler
4. Bir derde esir ol ki eṭibbā-yı zamāne
Vābeste-i tedbīr-i devādur dimesünler
5. 'Abdī gibi āşūfte-i hūbān-ı cihān ol
Nābī saña tā ehl-i riyādur dimesünler

- [73b] 3. Gice gündüz 'araḡ u mey yūrisün meclisde
Mestler şām ü seher mihr ü kamer bilmezler
4. Dāḡ-ı dil māye-i feryād yeter 'uṣṣāḡa
'Andelībān-ı maḡabbet gül-i ter bilmezler
5. Yā ḡayāl-i ḡaṭṭ-ı sebzūñ ya gül-i rūyuñdur
'Ālem-i dilde temāşā-yı diger bilmezler
6. Dili söyletmege besdür süḡan-ı şīrīnūñ
Ṭūṭiyān-ı kafes-i 'aşḡ şeker bilmezler

⁴⁷⁸ *Nābī Divanı*'nda yer alan 229 numaralı gazeldir. Divan ile mecmua arasında gazelin beyit tertibi yönünden farklılıklar vardır. (Bilkan, 1993: 560)

7. **Nābiyā** şekve-gerān-ı ‘adem-i neyl-i murād
Ğālibā girye-i şeb āh-ı şehir bilmezler

-697-⁴⁷⁹

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Zevk-i ğam dilde midür dāğda mı tende midür
Neş’e bülbülde midür gülde mi gülşende midür
2. Oldı ser-māye-i hayret baña bīm-i ümmīd
Bilemem eyliyecek girye midür ħande midür
3. Oldı bāzīçe-i ‘aşkuñda nihān ħātem-i dīl
Çīn-i zülfünde midür sende midür bende midür
4. Ol tevāzu‘ anı mümtāz-ı cihān itmişdür
Nahl-i gül bāğda bī-hūde ser-efgende midür
5. Tuṭalum baħrde mercān bulunurmuş **Nābī**
Bu kadar çīn-i cebīn şatmağa erzende midür
6. Gül hem açıldı hem ārāyiş-i destār oldı
Bülbül-i bī-ħaber ayā daħi şīvende midür

-698-⁴⁸⁰

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Göstermesün o kaht-ı sūħan meclisin Ĥüdā
K’ālūde-i tenaħnuħ ola lafz-ı nesteler

⁴⁷⁹ *Nābī Divanı*’nda yer alan 213 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin YMŞM’de 6 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 551)

⁴⁸⁰ *Nābī Divanı*’nda yer alan 83 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin YMŞM’de 6 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 455)

2. Merhem gibi yapışmağa muhtâcdur kerem
Olmaz dürüst va‘de ile dil-şikesteler
3. Zımnında olmasa eger ümmîd-i ‘âfiyet
Hażm eylemezdi vaż‘-ı eţibbâyı hastalar
4. Der-mândesiz ne lezzeti var şân u şevketüñ
Rûyını baklavanuñ ağardur nişesteler
5. Kande sifâl-i meykede vü kande cām-ı şeh
Var bādelerde de nice bahtı hucesteler
6. **Nābī** kerīmüñ anlar ise luţfini ‘uşşāt
‘Arza cerīde-i güneğin kendi desteler

-699-⁴⁸¹

[NĀBĪ]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. O dil kim sāğar-ı bī-reng-i şahbā-yı haķāyıkdur
Anı lebrīz-i çirk-āb-ı mecāz itmek ne lāyıkdur
2. Tecerrüdle olur āğūş-ı vaşla pīrehen nā‘il
Kabā-yı vaşldan mahrūm iden kat kat ‘alāyıkdur

[73b-d]

-700-⁴⁸²

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

1. İhsān aña dirler ki olup cümleye vāşıl
Ne deftere mevķūf ne muhtāc-ı raķamdur

⁴⁸¹ *Nābī Divanı*’nda yer alan 166 numaralı gazeldir. Gazelin ilk iki beyti 73b sayfasında, diğer beyitleri 74a sayfasındadır. (Bilkan, 1993: 519)

⁴⁸² *Nābī Divanı*’nda yer alan 96 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM’de 3 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 465)

2. Mihmānuña huşk eylemek inşāf degüldür
OI dāmeni kim teşne-leb-i ni‘met-i yemdür
3. **Nābī** senüñ eş‘ārına dil-teşneligünden
Dil-hāh-ı varaḳ būs-ı leb-i şaḳḳ-ı kalemdür
- [74a] 3. Münāsib hem-zebān-ı rüşenger-i āyīne-i dildür
Ġubār-ı çehre-i hātır karīn-i nā-muvāfıḳdur
4. Tevāfuḳ ḳande var kim esb-i çerḫüñ mihr ile mehden
Bir iki na‘li var biri birine nā-muṭābıḳdur
5. Sebū-yı meyle ibrīḳ-i vuzū bir ḥākdür ammā
Ne ḥikmetdür bilinmez biri şālih biri fāsıḳdur
6. Daḫi kimden ümīd-i şıdḳ idersüñ **Nābiyā** bilmem
Şabāḫuñ bir nefesde nısfı kāzib nısfı şādıḳdur
7. İnanma imtizācın seyr idüp bu çār-erkāna
Dem-ā-dem biri birüñ fırsatın gözler münāfıḳdur

-701-⁴⁸³

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Dilde ḥayāl-i silsile-i müşg-bū mıdur
Yohsa nüvişte ḥānḳāh-ı ḡamda hū mıdur
2. Ḥayret o deñlü perde-i çeşm oldı kim görüp
Farḳ idemem ḥayālîmi ol tünd-ḫū mıdur
3. Bir kerre eylesem dili vuşlatla imtiḥān
Tāb-āver-i müşāhede-i rū-be-rū mıdur

⁴⁸³ *Nābī Divanı*’nda yer alan 212 numaralı gazeldir. (Bilkan, 1993: 550)

4. Virmez kefi nigāha kitāb-ı cemālını
Bilmem nigeḥ bu girye ile bī-vuzū mıdur
5. Mestāne cünbiş itmededür çerḥ **Nābiyā**
Düşinde mihr ü māh bilinmez sebū mıdur

-702-⁴⁸⁴

[NĀBĪ]

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Şek hem-cenāḥ-ı tã'ir-i 'ayne'l-yakîn midür
Aḥvel-resā-yı mertebe-i rāst-bîn midür
2. Pür nürdur egerçi süveydā-yı ḥānezād
Ammā ki ḥāl-i yār kadar dil-nişîn midür
3. Men'-i cefāya eylese de ḥaṭṭ-ı nev-şudür
Ḥāşā ki terk-i nāz ide ol nāzenîn midür
4. Ol dil-şikende var mıdur āşār-ı inkisār
Yoḥsa cezā-yı vaż'-ı sitemden emîn midür
5. Olur dırāz her ne kadar kūteh eyleseñ
Fikr-i vişāl-i yār 'aceb dūr-bîn midür
6. Miftāḥ-ı müşkilāt-ı cihāndur egerçi şabr
Ammā girāncadur 'acebā āhenîn midür
7. Kat'ā serin firāz idemez **Nābiyā** kalem
Āyā ki kec-derūnlugına şerm-gîn midür

⁴⁸⁴ *Nābī Divanı*'nda yer alan 150 numaralı gazeldir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır. (Bilkan, 1993: 505)

-703-⁴⁸⁵

[NĀBĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Dil giriftâr-ı şafâ-yı sîne-i sîmînidür
Tûṭînüñ âyîneçilik eskiden âyînidür
2. Andan etsünler şikâyet tâze 'aybı var ise
Yohsa feryâd ehl-i derdün 'âdet-i dîrînidür
3. İltizâm-ı girye bâķîdür zemînde yohsa eşk
Hîdmet-i maķtû'-ı tākūñ nuķre-i pîşînidür
4. Taḥt-ı gülbinde yatup mestâne diñler bûlbûli
Güllerün zîr-i bağalde gonçeler bâlînidür

[74a-d]

-704-⁴⁸⁶

[NĀBĪ]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Rûy-ı âteşnâki şâhiddür eger ketm etse de
Ol perî sûz-ı derûnumdan meger ġâfil midür
2. Şâf-dildür etse de taķlîd-i ḥüsnün mû-be-mû
Rûy-gerdānlık yine âyîneden ķâbil midür
3. Hep çıkan târ-ı şu'a'idur degül mûy-ı sepîd
Nābiyâ nûr-ı maḥabbet sîneden zâ'il midür
4. Keşret-i 'uşşāķdur ârāyiş-i bâzâr-ı ḥüsn
Nā-ḥarîdārān-ı ḥüsne gül-ruḥān ķā'il midür

⁴⁸⁵ *Nābî Divanı*'nda yer alan 151 numaralı gazeldir. 7 beyitten oluşan gazelin ilk dört beyti 74a sayfasında, diğer beyitleri 74b sayfasındadır. (Bilkan, 1993: 506)

⁴⁸⁶ *Nābî Divanı*'nda yer alan 168 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM'de 4 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır. (Bilkan, 1993: 521)

- [74b] 5. İtmeñ iblîsi kabā ‘ifritlerden siz kıyās
Rehnümā-yı zevkdür ol fırkanuñ nārīnidür
6. Eylemez āyīneden ğayra nazāre **Nābiyā**
Ol nigār-ı kem-nigeh dil-berleruñ h̃od-bīnidür
7. Uğradur mı ğayrı ‘uşşākı meger etrāfına
Cümleden nezdik zülf-i ‘āşık-ı miskīnidür

-705-⁴⁸⁷

[NĀBĪ]

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Şeh-i ğamuñ dil-i vîrân kühen hazānesidür
Beden ‘avārız-ı endūha baĝlu hānesidür
2. Taşarruf etse n’ola sitemger-i ‘aşk
Muķāṭa‘āt-ı dil-i zār mālīkānesidür
3. ‘Aceb mi menzile irse sebük-revān-ı taleb
Ḥayāl-i zülf-i ümīd elde tāziyānesidür
4. Mülāzimetde geĝen ‘ömr kūy-ı dil-berde
Recā-yı manşıb-ı ümmīdüñ āsitānesidür
5. Ümīd-i nāme-i raḥm itme ol cefā-cūdan
Ki ma‘nī-i sitem inhā-i muḥlişānesidür
6. O mest-i ḥüsn ile hem-kāse olma ey **Nābī**
Şikest-i şīşe-i dil vaz‘-ı düstānesidür

⁴⁸⁷ *Nābī Divanı*’nda yer alan 169 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM’de 6 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır. (Bilkan, 1993: 521)

-706-⁴⁸⁸

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. 'Adem ki ğark-ı 'aṭāyā-yı āferīnişdür
Müdām büse-zen-i pāy-ı āferīnişdür
2. 'Adem derīçe-i iflās-ı teng-destīdür
Vücūd sīne-i şahrā-yı āferīnişdür
3. Esīr-i neş'e hevā zevk-i āb-ı bāde-i nāb
Türāb cür'a-i şahbā-yı āferīnişdür
4. Vücūd lücce-i tūfān-ḥurūş-ı hestīdür
Cihān temevvüc-i deryā-yı āferīnişdür
5. Şarāb-ı 'aşk leb-ā-leb ḥumār dūş-be-dūş
Sipīhr sāğar-ı mīnā-yı āferīnişdür
6. Yazuk ki olmadadur zulm ü ğaflet ile ḥarāb
Nazar vakf-ı temāşā-yı āferīnişdür
7. Fenā rüsüm-ı teğayyür-peziir-i 'ālemdür
Beḳā hülāşa-i ma'nā-yı āferīnişdür
8. Sevād-ı kevn sūtūr-ı berāt-ı kudretdür
Sipīhr beyza-i tuğrā-yı āferīnişdür
9. Cihān teneffüs için āferīdedür **Nābī**
Nefes revābıt-ı eczā-yı āferīnişdür

⁴⁸⁸ *Nābī Divanı*'nda yer alan 95 numaralı gazeldir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır. (Bilkan, 1993: 464)

-707-⁴⁸⁹

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Dīde-i ‘āşık-ı müflis ki haṭ u hāldedür
Çeşm-i nekbet-zededür şafḥa-i remmāldedür
2. İtme rindāna teḳāzā ramazānda sākī
Zimmet-i def‘-i ğamuñ va‘desi şevvāldedür
3. Ne olur naḳş-peẓīr ü ne çeker gerd-i kesād
Ni‘met-i zevḳ ki şandūka-i ihmāldedür
4. Düşmez ālūdelere dā‘iye-i istiġfār
Çıkmaz ol çirk ki pīrāhen-i baḳḳāldadur⁴⁹⁰

[74b-d]

-708-⁴⁹¹

[NĀBĪ]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Göñüllerde ḥayāl-i nergis-i cānāne devr eyler
O mey-ḥār-ı ḥumār-ālūdedür meyḥāne devr eyler
2. Gören āyīne-i rüyında ‘aks-i penbe-i dāġum
Şanur şem‘-i şeb-ārā üstine pervāne devr eyler
3. Cihānuñ zühd ü rindin aña **Nābī** mihr ü encümden
Gehī peymāne gāhī subḥa-i şad-dāne devr eyler

⁴⁸⁹ *Nābī Divanı*’nda yer alan 145 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM’de 4 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 502)

⁴⁹⁰ 74b sayfasının sol alt kısmında yer alan rābıta (ayak) bölümünde “O meh” kelimeleri yer almaktadır. Fakat 75a sayfası farklı kelimelerle başlamaktadır. 4 beyti 74b sayfasında yer alan gazelin bir beyti “O meh” kelimeleri ile başlamaktadır. Gazelin devamının yer aldığı sayfanın bir şekilde eksildiği söylenebilir.

⁴⁹¹ *Nābī Divanı*’nda yer alan 220 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten oluşan gazelin, YMŞM’de 3 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 555)

[75a]

-709-⁴⁹²

[NĀBĪ]

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Hammām ki āyīne-i sīmīn-bedenāndur
‘Uşşāk-şıfat āteşi qalbinde nihāndur
2. Germiyyeti erbāb-ı tecerrüdledür ancak
Cāmeyle duḥūl eyleyene düşmen-i cāndur
3. ‘Üryānī Dede tekyesidür feyz-i müselsel
Ağzı köpürür taşlarınıñ vecdi ‘ıyāndur
4. Hep anda olur nā'il-i vaşl ehl-i tecerrüd
Ḥalvetleri nefis öldirecek tırfe mekāndur
5. Meh-rüylara lif sürer rîş-i sefidin
Şābūncılık itmekde ‘aceb rind-i cihāndur
6. Tahriyyete nā-pākları dīde-i terle
Mānende-i pīrān-ı tarīkat nigerāndur
7. Yek-zerre kımaz kīsesine çirk-i fenāyı
Girdükçe ele ḥāke döker cūd-feşāndur
8. Bāḥūr gibi rüzı şebinden olur efzūn
Fevtile beden ma'nī-i ma'hūde nişāndur
9. Her lūlesi **Nābī** kalem-i feyz mişālī
İcrā-yı zülāl itmede pākīze zebāndur

⁴⁹² Nābī Divanı'nda yer alan 208 numaralı gazeldir. (Bilkan, 1993: 548)

-710-⁴⁹³

[NĀBĪ]

Mef'ûlû Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Haṭ gird-i 'arızında ki gāhī 'ıyān olur
Diller ğubār-ı hayretle rīkdān olur
2. Lāzım degül kitāb-ı Gülistān o āfete
Ne nüṣṣa ḳorsa sīnesine gül-sitān olur
3. Şehr-i Sitanbūluñ ne güzel merdümānı kim
Eñ sāde levḥi 'arīf olur nūktedān olur
4. Bī-ḥarf-i telḥ kim var ise ḥāk-i şehrdür
Ebnā-yı şehr Nābiyā şīrīn-zebān olur
5. Mevzūn-ḳadān u sīm-tenān u şeker-lebān
Pīre 'aṣā vü faḳre ğinā cisme cān olur

-711-⁴⁹⁴

[NĀBĪ]

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Hayāt devlet-i pā der-hevā degül de nedür
Vücūd mevc-i beḳā der-fenā degül de nedür
2. Sipāh-ı memlekete ihtiyācı ṣābit iken
Mülūk-ı 'ālem-i şūret gedā degül de nedür
3. Esīr-i keşmekeş-i ıztırāb iken ehli
Beḳā-yı cāha du'ā bed-du'ā degül de nedür

⁴⁹³ *Nābī Divanı*'nda yer alan 75 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin, YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır. (Bilkan, 1993: 450)

⁴⁹⁴ *Nābī Divanı*'nda yer alan 112 numaralı gazeldir. Divanda 10 beyitten oluşan gazelin, YMŞM'de 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır. (Bilkan, 1993: 464)

4. Ümīd-i lutf u mürüvvet zamāne halkından
Huşūle gelmeyecek müdde‘ā degül de nedür
5. Göñül meşābe-i rakḳāş-ı sâ‘at ey **Nābī**
Esīr-i gerdiş-i havf u recā degül de nedür

[75b]

-712-⁴⁹⁵

[NĀBĪ]

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Ne bir muvāfıḳ-ı ümmīd-i kām alur bulunur
Ne bir muṭābıḳ-ı dil-ḥāh-ı cām alur bulunur
2. Kibār-ı beste-zebān ğarūr imiş tūalum
Bu reh-güzerde hezārān selām alur bulunur
3. Zebūn bulup bizi pā-māl-i cevri idenlerden
Berā-yı ğayret-i Ḥaḳḳ intikām alur bulunur
4. Piyāle nāmına ḥādīm gelürse meydāna
O āfetūñ deheninden kelām alur bulunur
5. Ğubār-ı ḥüsnini **Nābī** civānuñ añlar yok
Ḥarīr-i vuşlatı çok kimse ḥām alur bulunur

-713-⁴⁹⁶

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Sūzişüm āteş-i ruḥsāre-i cānāndan şor
Dil-perākende künem zülf-i perīşāndan şor

⁴⁹⁵ *Nābī Divanı*’nda yer alan 106 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin, YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. Beyitlerin tertibinde divanla mecmua arasında farklılıklar vardır. (Bilkan, 1993: 473)

⁴⁹⁶ *Nābī Divanı*’nda yer alan 144 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM’de 3 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 500)

2. Ān-ı vāhid nice maḥrūm idigūm rāḥatdan
Zımn-ı hüsninde olan ānını gör andan şor
3. Yine hem-çeşmin bilür birbirinüñ miqdārın
Yūsufuñ hüsn-i peder-süzünü ihvāndan şor

-714-⁴⁹⁷

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Gerçi gül hūnuña nisbetle biraz ḥārcadur
Ḥārlar hūyuña nisbetle āzārcadur
2. Ey behişt itmedesün dūzaḥa nāziş ammā
Ġālibā senden anuñ tālibi bisyārcadur

-715-⁴⁹⁸

[NĀBĪ]

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Reşki şanmañ felegüñ vüs‘ate yā rif‘atedür
Reşk-i dīrīnesi ‘irfān ile ehliyyetedür
2. Kām-yāb olduğına kimsenüñ olmaz rāzı
O sebebden nāzar-ı himmeti bī-himmetedür
3. Devr uşūlinde sipihrüñ ne tapānçe var ise
Yine zarb idecegi dā‘ire-i devletedür
4. **Nābiyā** keşti-i bī-lenger vaşluñ reviş
Baḥr-i bī-qa‘r-ı felāket-gede-i firķatedür

⁴⁹⁷ *Nābī Divanı*’nda yer alan 116 numaralı gazeldir. Divanda 5 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM’de 2 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 481)

⁴⁹⁸ *Nābī Divanı*’nda yer alan 125 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten müteşekkil olan gazelin, YMŞM’de 5 beytine yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 488)

5. Hāl-i düşvār idi olsa şüver u a‘māle
Lillāhi’l-ḥamd ki Ḥaḫḫuñ nazarı niyyetedür

-716-⁴⁹⁹

[NĀBĪ]

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1. Haṭṭuñ göñülde raġbet-i seyr-i çemen mi qor
Şevḫ-i ruḫuñ hevāde gül-i nesteren mi qor

2. Gülşende ‘andelīb unudur âşiyānını
Ḥaṭırda kūy-ı yār hevā-yı vaṭan mı qor

3. Bir kerre girse destine dāmān-ı yār dil
Söylenmedik şikāyete dā’ir sūḫan mı qor

[76a]

-717-⁵⁰⁰

[NĀBĪ]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. Ne ḥ’oşdur ‘âşıkā aġyār beyninde ḫimāyetler
Nihānīce nevāziş âşikārece şikāyetler
2. Egerçi vaz‘-ı sengīndür düşen meh-rûlara ammā
Virür çok ḫüsn vaz‘-ı lâübālîler sefāhetle
3. İder irās-ı vaḫşet ḫubb-ı ca‘li şoḫbet-i resmī
Nemek-sā-yı kebāb âteş-i ülfetdür zarāfetler
4. Gelür evzā‘-ı ḫübān-ı ḫübter-i ‘uşşāk nā-gāh
Yakışmaz ‘âşikāna vaz‘-ı ḫübāndan şikāyetler

⁴⁹⁹ *Nābī Divanı*’nda yer alan 130 numaralı gazeldir. Divanda 7 beyitten oluşan gazelin, YMŞM’de 3 beytime yer verilmiştir. (Bilkan, 1993: 491)

⁵⁰⁰ *Nābī Divanı*’nda yer alan 60 numaralı gazeldir. Gazel, divanda 5 beyitten oluşmakta iken YMŞM’de beyit sayısı 7’dir. Divanda yer alan 4. beyit YMŞM’de yer almamaktadır. YMŞM’de yer alan 4. beyit ise divanda yer almaz. YMŞM’de yer alan gazelin 6. ve 7. beyitleri; divanda bir sonraki gazel olan 61 numaralı gazelde yer almaktadır. (Bilkan, 1993: 438)

5. Haṭ-ı nevhîzinüñ maẓmûnını isterseñ ey **Nâbî**
Zevâle yüz tutar iḳbâl ile geṇmiş hikâyetler
6. Cihânı incimâd itdi iḥâṭa ḥavfum andandur
K'ide zımn-i cevâhirde olan âba sirâyetler
7. Binâ-yı ‘ahd-i ḥübân gibi te’sîr-i bürûdetten
Buz üstünde ṭurur hep şimdi bünyân-ı şadâḳatler

[76a-d]

-718-⁵⁰¹

[NÂBÎ]

Mef’ûlü Mefâ’îlü Mefâ’îlü Fe’ûlün

Pây-ı nefese lerze virür lezzet-i vuşlat
Eyler bedenüñ âb u hevâsın müteḡayyir

[76b]⁵⁰²

[77a]

Farsça⁵⁰³Farsça⁵⁰⁴Farsça⁵⁰⁵Farsça⁵⁰⁶Farsça⁵⁰⁷Farsça⁵⁰⁸

[77b] İşbu biñ iki yüz yedi senesi⁵⁰⁹ mäh-ı recebü’l-müreccebüñ yigirmi beşinci cum’a ḡünü nehârı bir sâ’at elli daḳîḳada iken oḡlum Seyyid Abdurrahman Nâfîz Efendi dünyaya gelmişdür. Allâhu Ḥaḳḳ Ḥazreti ‘ömr-i ṭavîl ve ‘amel-i cezîl

⁵⁰¹ *Nâbî Divanı*’nda yer alan 143 numaralı gazelin 2. beytidir. (Bilkan, 1993: 500)

⁵⁰² 76b sayfasında yer alan manzum metin / metinler, yazılar silindiği için okunamamıştır.

⁵⁰³ Farsça müfredin üst kısmında “Sâib” yazmaktadır. Beyit, *Sâib-i Tebrîzî Divanı*’nda yer almamaktadır. Sonrasında gelecek beyitlerin üzerinde “ve-lehû, le-hû, Sâib” nispetleri yer almakta ve bu beyitler *Sâib-i Tebrîzî Divanı*’nda yer almaktadır. (Ganjoor.net/Sâib-i Tebrîzî, 2023)

⁵⁰⁴ *Sâib-i Tebrîzî Divanı*’nda yer alan 64 numaralı bir tek-beyttir. (Ganjoor.net/Sâib-i Tebrîzî, 2023)

⁵⁰⁵ *Sâib-i Tebrîzî Divanı*’nda yer alan 4440 numaralı gazelin 10. beytidir. (Ganjoor.net/Sâib-i Tebrîzî, 2023)

⁵⁰⁶ *Sâib-i Tebrîzî Divanı*’nda yer alan 3134 numaralı gazelin 2. beytidir. (Ganjoor.net/Sâib-i Tebrîzî, 2023)

⁵⁰⁷ *Şevket-i Buhârî Divanı*’nın 86. sayfasında yer alan “küñid” redifli gazelin matlâıdır. (archive.org/Şevket Buhârî,2023)

⁵⁰⁸ *Şevket-i Buhârî Divanı*’nda yer almamaktadır. (archive.org/Şevket Buhârî,2023)

⁵⁰⁹ Miladi 1793

ve hulk-ı cemil ‘ināyet ve ihsān ve her hâlde her tevfiķāt-ı ‘aliyyesine muvaffak ve envā‘-ı hayr ve berekete maķrūn eyleye. Āmīn. Bi-cāhi Seyyidinā Muḥammed Emīn.

İşbu biñ iki yüz on dört senesi⁵¹⁰ mäh-ı şaferü’l-ḥayruñ onuncı cum‘a ertesi gicesi sâ‘at üç buçuķda iken kerimem Şerīfe ‘Āyşe Münīse dünyaya gelmişdür. Ḥaķ Te‘ālā Ḥazretleri ‘ömrini uzun ve ‘amel-i şāliḥe maķrūn eyleye. Āmīn.

[78a] Tārīḥ-i vefāt-ı se şahş ez-‘ulema

-719-

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Gitdi Kestelli vü ‘İzārī hem daḥī Molla ‘Arab

Cümlenüñ tārīḥi zāhirdür velī zāhir degül⁵¹¹

Sene 901

-720-⁵¹²

[NECĀTİ]

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

Dil-berde murād ān olur endām degüldür

Keyfiyyet olur meyde ġaraż cām degüldür

[78b] Farsça

⁵¹⁰ Miladi 1800

⁵¹¹ “zāhirdür velī zāhir degül” ifadesinde ebced hesabının “zāhir” kelimesinin bütün harfleri ile yapılmaması işaret edilmektedir. “z” ve “ā” harflerinin ebced hesabına göre toplamı Hicrī 901 (M. 1496) tarihini vermektedir.

⁵¹² YMŞM’de beytin şairi belirtilmemiştir. Beyit, *Necātī Beg Divanı*’nda bulunan 174 numaralı gazelin ilk beytidir. (Tarlan, 1997: 252)

SONUÇ

Çalışmamızın konusu, Süleymaniye Kütüphanesi Zühdü Bey Bölümü 615 numarada kayıtlı olup Yenikapı Mevlevîhânesi Şiir Mecmuası adını verdiğimiz mecmuanın transkripsiyonlu metnini yazmak ve mecmuayı, Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) göre tasnif etmektir.

Çalışmamızın giriş bölümünde mecmuanın tanımı yapılarak türleri, ehemmiyeti ve diğer özellikleri belirtilmiştir. Sonrasında, Şiir Mecmualarının Sistematik Tasnifi Projesi'nin amaçları ve uygulanma esasları hakkında bilgi verilmiştir. İlk bölümde Yenikapı Mevlevîhânesi Şiir Mecmuası tanıtılmış, nüsha tavsifi yapılarak mecmuanın içeriği hakkında bilgiler verilmiştir.

İncelediğimiz mecmua birden fazla mürettibe sahip olup sırası ile Abdullah Nâkîd Efendi, Şeyh Nihân ve İslâmî mahlaslı şair olmak üzere üç mürettibi tespit edilmiştir. Ayrıca mecmuanın sonunda Abdurrahman Nâfiz Paşa'nın babası Tekfurdağlı Ahmed Ağa'nın çocuklarının doğum tarihlerini yazdığı bir bölüm yer almaktadır. Tekfurdağlı Ahmed Ağa'nın mecmua müretteplerinden biri olduğuna dair mecmua içerisinde herhangi bir bilgi ve işaret yer almamaktadır.

Çoğunlukla 16 ve 17. yy. divan şairlerinin şiirleri içermekle birlikte az da olsa 15 ve 18. yüzyıl şairlerinin şiirlerine de yer verilen mecmua; öncelikle 18. yy.'da yazılmış; sonradan türlü ilave ve müdahalelerle son şeklini almıştır. 720 manzumenin yer aldığı mecmuada müfred ve gazellerin ön planda olduğu görülmektedir. Mecmuada mahlası belirtilen veya tarafımızca tespit edilen 136 şairin yanında 242 manzumenin şairi belirtilmediği gibi tarafımızca bu manzumelerin kimlere ait olduğu belirlenememiştir. Mecmuada en çok şiirine yer verilen şair; 72 gazel, 2 kaside, 1 kıt'a-ı kebir, 1 mesnevi, 14 müfred, 3 tahmis ile Nâbî'dir. YMŞM; Necâtî, Cemâlî, Hayâlî Bey, Hüdâyî, Hayretî, Ulvî, Meâlî, Nâbî, Rûhî, Ahdî, Kemalpaşazâde, Şeyhî, Edirneli Nazmî, Vehbî, Emrî, Muhibbî, Ubeydî gibi divan edebiyatı şairlerinin divanlarında veya diğer eserlerinde yer almayan manzumelerini içermesi bakımından çok mühim bir mecmuadır.

Mecmuada yer alan manzumelerin çoğunluğu Türkçe iken 56 manzume Farsça, 19 manzume ise Arapça kaleme alınmıştır.

Çalıştığımız mecmuanın muamma ve lügaz türüne dair örnekler bakımından zengin oluşu kayda değerdir. Hatt-ı şecerî ile yazılan bir mısra; huruf-ı muttasıla ile yazılan iki beyit, bir tarih beyti, bir satranç ve çeşitli görsel şiirlerle müselsel gazel örnekleri barındırması mecmuanın ilgi çekici özelliklerindendir.

YMŞM’de bütün şiirler aruz vezni yazılmış olup en çok kullanılan aruz kalıbı “Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün” kalıbıdır.

Çalıştığımız mecmuayı kıymetli kılan yanlardan biri de Osmanlı’da uzunca bir dönem helallik-haramlık bakımından fikhî mahallerde tartışmalara sebep olan; ihtilafî görüşlerin serdedildiği tütün, kahve, boza, berş, afyon, tiryak gibi maddelere dair mensur ve manzum fetvaları havi oluşudur.

Şiir mecmuaları; edebiyat tarihimizde üzeri bilinmezlik perdesiyle örtülü kalmış pek çok konuya cevap teşkil edebilecek içeriklere sahip olmaları bakımından önemli eserlerdir. Bu anlamda, çalıştığımız Yenikapı Mevlevîhânesi Şiir Mecmuası’nın farklı araştırmacıların müstefid olabilecekleri bir mecmua olduğunu düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, N. (2017). *Riyâzü'ş-Şuara (Tezkiretü'ş-Şuara)*. Ankara: KTBY. E.T.: 10.08.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/54137,540229-riyazu39s-suarapdfpdf.pdf?0>
- Adıgüzel, N. ve Gündoğdu, R. (2014). *Ahmed Bâdi Efendi Riyâz-ı Belde-i Edirne 20 Yüzyıla Kadar Osmanlı Edirne'si*. Trakya Üni.Yayınları, Edirne.
- Ak, C. (2001). *Bağdatlı Rûhî Divanı Karşılaştırmalı Metin*. Uludağ Üni. Yayınları, Bursa.
- Akkuş, M. (2018). *Nefî Dîvânı*. KTBY. E.T.: 21.12.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57741,nefi-divanipdf.pdf?0>
- Akkuş, M. (1998). *Nef'î ve Sihâm-ı Kazâ*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akpınar, Ş. ve İner C. (2022). *Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi Y. 0339 Numarada Kayıtlı Mecmua-i Eş'âr ve MESTAP'a Göre Tasnifi*. Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, 6 (1), 25-82. <https://doi.org/10.34083/akaded.1081307>
- Aksoyak, İ.H. (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*. Ankara: KTBY. E.T.: 25.07.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58695,gelibolulu-mustafa-ali-divanipdf.pdf?0>
- Almaani Online Dictionary, E.T.: 17.11.2023
<https://www.almaany.com/tr/dict/ar-tr/>
- Ambros, E. (1982). *Candid Penstrokes The Lyrics of Meâlî, an Ottoman Poet of the 16 th. Century*. Berlin: K. Schwarz.
- Arslan, Ö. (2013). *Ubeydî Divanı*. (YLT). İstanbul Üni. SBE, İstanbul.
- Avcı, İ. (2018). *Gül-deste-i Şu'arâ Adlı Şiir Mecmuası ve Mecmuaya Göre Bursa Şairleri*. Uludağ Üni. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 19, S. 35, s. 587-619. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.408367>
- Avşar, Z. (2017). *Revânî Divanı*. KTBY. E.T.: 25.07.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56143,revani-divanipdf.pdf?0>
- Ayan, H. (1981). *Cevrî - Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*. Erzurum: Atatürk Üni. Yayınları.
- Aydemir, Y. (2018). *Ramazan Behiştî Dîvânı*. Ankara: KTBY. E.T.:21.06.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56445,ramazan-behisti-divanipdf.pdf?0>
- Baloğlu, B.Ş. (2014). *Dinî Türk Müsikişi Beste Türlerinden Durak*. (YLT). İstanbul Teknik Üni. SBE, İstanbul.
- Bayar, O. C. (2012). *Misâli-i Hurûfî Dîvânı*. (YLT). Bozok Üni. SBE, Yozgat.
- Bedestani, A. (2018). *XVI. Yüzyıl Şairi Ahdî-i Bağdâdî Dîvânı*. (YLT). Marmara Üni. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

- Bektaş, H. (2005). *Şeyh Mehmed Nazmî Dîvânı*. (YLT). Cumhuriyet Üni. SBE, Sivas.
- Belli, H. (2010). *Sabrî (Seyyid Muhammed Emin) Divanı*. (YLT). İnönü Üni. SBE, Malatya.
- Bilkan, A. F. (1993). *Nâbî'nin Türkçe Divanı*. (DT). Gazi Üni. SBE, Ankara.
- Biltekin, H. (2018). *Şeyhî Dîvânı*. KTBY. E.T.: 19.10.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/61044,seyhi-divanipdf.pdf?0>
- Bozyiğit, E. (2022). *Şeyhülislâm Yahyâ Dîvân'ının Yeni Tespit Edilen Nüshaları ve Şairin Neşredilmemiş Şiirleri*. Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, 6(1), 316-377.
<https://doi.org/10.34083/akaded.1086733>
- Buhârî, Ş. *Dîvân-ı Şevket-i Buhârî*. Ankara: KTBY. E.T.: 10.06.2023,
<https://ia803003.us.archive.org/9/items/ktp2019-18-00181/ktp2019-18-00181.pdf>
- Bulut, G. (2019). *Konya Yazma Eserler Kütüphanesi 8358 Numaralı Şiir Mecmuasının Tanıtımı ve Transkripsiyonu*. (YLT). Afyon Kocatepe Üni. SBE, Afyonkarahisar.
- Burmaoğlu, H. B. (2023). *Lâmi'î Çelebi Dîvânı*. Bursa: Yıldırım Belediyesi Kültür Yayınları.
- Câmî, M. *Dîvân-ı Eşâr*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 23.08.2022,
<https://ganjoor.net/jami/divanj/fateha-shabab/ghazal-jf/sh16>
- _____. *Dîvân-ı Eşâr*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 12.06.2022,
<https://ganjoor.net/jami/divanj>
- _____. *Dîvân-ı Eşâr*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 15.06.2022,
<https://ganjoor.net/jami/divanj/fateha-shabab/ghaside-fj/sh19>
- _____. *Risâle-i Erbaîn (Tercüme-i Hadîs-i Erbaîn)*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 28.08.2022, <https://ganjoor.net/jami/arbaeen>
- Canım, R. (2018). *Tezkiretü 'ş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*. Ankara: KTBY. E.T.: 17.01.2023 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/60327,latifi-tezkiretus-suara-ve-tabsiratun-nuzamapdf.pdf?0>
- Coşkun, A.O. (2019). *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. Ankara: KTBY. E.T.: 11.02.2024
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/67153,zeyl-i-zubdetu39l-esarpdf.pdf?0>
- Coşkun, F. (2013). *Sabrî (Mehmet) Divanı Edisyon-Kritik-İnceleme*. (YLT). Cumhuriyet Üni. SBE, Sivas.
- Çavuşoğlu, M. (2023). *Yahyâ Bey (Taşlıcalı) Divanı*. Ankara: KTBY. E.T.: 17.02.2024
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118586,taslicali-yahya-bey-divanipdf.pdf?0>
- Çavuşoğlu, M. ve Tanyeri, M. A. (2023). *Dîvân-Hayretî*. E.T.: 21.12.2023
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/118576,hayreti-divanipdf.pdf?0>

- Çaylı Cankurt, G. (2015). *Figânî Divanı Gramatikal İndeksi*. (YLT). Adnan Menderes Üni. SBE, Aydın.
- Çeçen, M. K. (2010). *Sabrî Mehmed Şerîf Hayatı, Sanatı, Divanının Tenkitli Metni ve Tahlili*. (DT). Fırat Üni. SBE, Elazığ.
- Çetin, İ. (1993). *Derzi-zâde Ulvî Hayatı, Edebi Şahsiyeti, ve Divanının Tenkidli Metni*. (YLT). Fırat Üni. SBE, Elazığ.
- Çetin, S. (2023). *Şerh-i Mu‘ammayât-ı Emrî*. İstanbul: DBY Yayınları.
- Dede, M. (2001). *Dîvân-ı Gül Baba ve Transkripsiyonlu Metni*. (YLT). Sakarya Üni. SBE, Sakarya.
- Demir, T. (2006). *Edirneli Fâiz Efendi Divanı İnceleme-Metin-Dizin*. (YLT). Gazi Üni. SBE, Ankara.
- Demiralay, M. (2007). *Hüdâyî-i Kadîm (16. yy) ve Dîvânı İnceleme-Tenkidli Metin*. (YLT). Süleyman Demirel Üni. SBE, Isparta.
- Demirel, M. (1996). *İbn-i Kemâl Dîvân Tenkitli Metin*. İstanbul: Fakülteler Matbaası
- Deniz, S. (2005). *Tecellî ve Dîvânı*. İstanbul: Veli Yayınları.
- Derdioyk, Ç. (1988). *Cemâlî Dîvânı*. (YLT). Çukurova Üni. SBE, Adana.
- Dikmen, H. (1991). *Seyyid Vehbi ve Divanının Karşılaştırmalı Metni*. (DT). Ankara Üni. SBE, Ankara.
- Doğan, M.N. (1997). *Lale Devri Şairi Şeyhülislam Esad ve Divanı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Ebû Sa‘îd Ebu’l-Hayr. *Rubaiyyât*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 10.12.2022 <https://ganjoor.net/abusaeed/robaee-aa/sh699>
- Efe, Z. (2022). *17. Yüzyıl Divan Şairi Ördék-zâde Mustafâ Nâzım ve Dîvânçesi*. Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi. Sayı:27 <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut474>
- Eflatun, M. (2003). *Feyzî-i Kefevî Divanı* (DT). Gazi Üni. SBE, Ankara.
- Ekici, H. (2006). *Sahhâf Rüşdî ve Divanı’nın Tenkitli Metni*. (YLT). Balıkesir Üni. SBE, Balıkesir.
- Eliaçık, M. (2016). *‘Âşık u Mahbûb Ahvali Üzerine Bir Hüküm ve Manzum Fetvâ*. Tarih Okulu Dergisi, Sayı:28 (Aralık 2016), 249-258. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1024>
- _____ (2020). *Şeyhülislam Kemalpaşazâde’nin Manzum Fetvâları*. Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi 13 (Ekim 2020), 74-83. <https://doi.org/10.28981/hikmet.781618>
- Erdoğan, M. (2008). *Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. (DT). Gazi Üni. SBE, Ankara.

- Eren, A. (2012). *Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî'nin Metâli'-i Cemâlî ve Şehrengîz-i İstanbul Adlı Eserleri (İnceleme-Metin)*. (YLT). Selçuk Üni. SBE, Konya.
- Ergun, S. N. (1944). *Türk Şairleri*. İstanbul: Rıza Coşkun Matbaası.
- E. Yazıcı, G. (2017). *Kâmî Dîvânı*. KTBY. E.T.:19.07.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55977,kami-divani-pdf.pdf?0>
- Erünsal, İ. (2018). *Tâcî-Zâde Ca'fer Çelebi Dîvânı*. KTBY. E.T.: 14.10.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59332,taci-zade-cafer-celebi-divanipdf.pdf?0>
- Eskimen, A.D. (2009). *Mehmed Mecdî Efendi'nin Gazelleri*. (YLT). Gazi Üni. SBE, Ankara.
- Genç, İ. (2018). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye-Esrâr Dede*. Ankara: KTBY. E.T.:09.07.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57762,tezkire-i-suara-yi-mevleviyyepdf.pdf?0>
- Gök, T. (2021). *Bir Kırkambar Örneği: 06 MİL YZ A 6188 Numaralı Mecmua*. Sosyal Bilimler Işığında Doğa, İnsan, Toplum ve Kültür. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Güçür, A.D. (2023). *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonunda 11122 Numarada Kayıtlı Mecmua-i İlahiyât*. (YLT). Necmettin Erbakan Üni. SBE, Konya.
- Güler, Ö. S. (2022). *Nakîbüleşraf Mehmed Fâiz Efendi'nin Türkçe Şiirleri: Mi'râciyye, Tebriknâme ve Nazireler*. Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi 47, 813-868.
- Güneş, M. (2013). *Manastırlı Celâl Bey Dîvânı İnceleme-Metin*. (YLT). Cumhuriyet Üni. SBE, Sivas.
- Gürbüz, M. (2018). *Sultân-ı Hübâna Münasib Eş'âr-Kâbilî*. Ankara: KTBY.
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58582,sultan-i-hubana--munasib-esarpdf.pdf?0>
- Gürgendereli, M. (2017). *Mostarlı Hasan Ziyâ'î Divânı*. Ankara: KTBY. E.T.: 20.02.2024
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56211,mostarli-hasan-ziyai-divanipdf.pdf?0>
- İpekten, H. (2019). *Nâilî-i Kadîm Dîvânı*. Ankara: KTBY. E.T.: 27.11.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/67155,naili-i-kadim-divanipdf.pdf?0>
- İsen, M. (2017). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım-Gelibolulu Mustafa Âlî*. Ankara: KTBY.
- Kalkışım, M. (1988). *Nâbî'nin Tuhfetü'l-Harameyn'i Dil İncelemesi Transkripsiyonlu Metin ve İndeks*. (YLT). Atatürk Üni. SBE, Erzurum.
- Kaplan, M. (2019). *Neşâtî Dîvânı*. Ankara: KTBY. E.T.: 09.10.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/67330,nesatidivanipdf.pdf?0&tag1=006964F7A491139BEB893C13F024BA71C07840A2&crefer=87753A461426A4CF08E46C8AF492DED163D186E A65C250794E2A3C87946E0ADA>
- Kaplan, Y. (2018). *Dîvânı Meçhul Bir 16. Yüzyıl Şairi: Edirneli Tîğî ve Şiirleri*. Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 7/16, 104-147.

- _____ (2020). *Mecmualardan Hareketle Bir Dîvânçe Teşkil Denemesi: Edirneli Misâlî (Hasan Çelebi) ve Dîvânçesi*. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi,2 (Haziran-2020). 35-152.
- Karaca, O.S. (1995). *Hâşimî Divanı*. (YLT). Erciyes Üni. SBE, Kayseri.
- Karacan, T. (1991). *Bosnalı Alaeddin Sabit: Divan*. (DT). Cumhuriyet Üni. Yayınları, Sivas.
- Karaman, H. vd. (2013). *Kur'an Yolu Meâlî*. Ankara: DİB Yayınları E.T.: 21.09.2022
<https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/fatiha-suresi-1/ayet-1/kuran-yolu-meali-5>
- Karasoy, Y. ve Yavuz, O. (2010). *Âşık Ömer Divanı*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Karavelioğlu, M. A. (2014). *Şem'î Divanı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları
- Karhan, A.R. (2018). *Sâdîkî'nin Osmanlı Şairleri Tezkiresi*. (YLT). Arel Üni. SBE, İstanbul.
- Kavruk, H. (2001). *Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı*. Ankara: KTBY. E.T.: 18.09.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10655,seyhulislamyahyadivanihasankavrukpdf.pdf0>
- Kavukçu, F. Z. (2000). *Râmî Dîvânı*. (DT). Uludağ Üni. SBE, Bursa.
- Kaya, B. (2003). *Hisâlî Hayatı, Eserleri ve Metâli'un-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi*. (DT). Gazi Üni. SBE, Ankara.
- Kaya, B. A. (2017). *Azmîzâde Hâletî Divanı*. Ankara: KTBY. E.T.: 28.06.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56159,azmizade-haleti-divanipdf.pdf?0>
- Kılıç, F. (2017). *Âşık Çelebi Dîvânı*. Ankara: KTBY. E.T.:15.08.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55975,asik-celebi-divanipdf.pdf?0>
- _____ (2018). *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ-Âşık Çelebi*. Ankara: KTBY.
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0>
- Kılınç, A. (2021). *Fuzûlî Dîvânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları
- Kırkılıç, H. A. (2015). *Murâdî Dîvânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları
- Köksal, M. F. (2012). *Şiir Mecmûalarının Önemi ve 'Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi' (MESTAP)*. Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı. (Haz. H. Aynur vd). İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- _____ (2017). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları.

- Kufacı, O. (2006). *Adnî Divanı ve Adnî Divanında Benzetmeler*. (YLT). İstanbul Üni. SBE, İstanbul.
- Kurt, B. (2017). *Remzî Divanı*. (YLT). Dumlupınar Üni. SBE, Kütahya.
- Küçük, S. (1994). *Bâkî Dîvânı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Külekçi, N. (1985). *Ganî-zâde Nâdirî Hayatı, Edebî kişiliği, Eserler: Dîvânı ve Şehnâmesinin Tenkidli Metni*. (DT). Atatürk Üni. FEF, Erzurum.
- Macit, M. (2017). *Nedîm Divanı*. Ankara: KTBY. E.T.: 25.08.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56214,nedim-divanipdf.pdf?0>
- Mengi, M. (2020). *Mesîhî Divanı*. Ankara: KTBY. E.T.: 10.08.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/74203,mesihi-divanipdf.pdf?0>
- Mermer, A. (2021). *Mezâkî Dîvânı*. Ankara: KTBY. E.T.: 25.06.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/120433,mezaki-divanipdf.pdf?0>
- Oğuz, F.S.K.; Çakır, M. ve Koncu, H. (2017) *Kâfile-i Şu'arâ-Mehmed Tevfik*. Ankara: KTBY. E.T.: 25.06.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56163,mehmed-tevfik-kafile-i-su39arapdf.pdf?0>
- Okuyucu, C. (1994). *Cinânî Hayatı, Eserleri, Divanının Tenkidli Metni*. Ankara: TDK Yayınları.
- Onay, A.T. (1999). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Haz.: Cemal Kurnaz, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özerol, N. (2016). *Şeyhülislâm Yahyâ Tevfik Efendi'nin "Müntehab" Adlı Şiir Mecmûası*. Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature, 2(1), 343-366.
<https://doi.org/10.20322/lt.18253>
- Özkat, M. (2020). *Sultan III. Murad'ın Lugazları ve Bu Lugazlara Yazılan Cevaplar*. Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, 43, 209-288.
- _____ (2005). *Kara Fazlî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı*. (YLT). Marmara Üni. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Özmen, A. (2020). *Zeyl-i Siyer-i Veysî-Nâbî*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Özyıldırım, A. E. (1999). *Hamdullah Hamdî ve Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Poyraz, Y. (2014). *Tayyar Mahmud Paşa ve Divanı*. Samsun: Etüt Yayınları.
- Saraç, M.A.Y. (2004). *Emrî Divanı*. Ankara: KTBY. E.T.: 21.06.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10607,emridivanipdf.pdf?0>

- Saraç, M.A.Y. (2021). *Kemâl Paşa-zâde Divanı*. Ankara: TDK Yayınları.
- Sarı, M. (1992). *Sabûhî Şeyh Ahmed Dede Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*. (DT). Gazi Üni. SBE, Ankara.
- Savatlı, T. (2021). *Milli Kütüphane Yazmalar Kolleksiyonu 06.mil.yz.a. 7521 Numaralı Mecmua-i Eş'ar (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme-Seçilen Gazellerin Şerhi)*.(YLT). Hacı Bektaş Veli Üni. SBE, Nevşehir.
- Solmaz, S. (2018). *Gülşen-i Şuarâ*. KTBY. E.T.: 05.01.2023
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0>
- Sungurhan, A. (2017). *Tezkiretü 'ş-Şu'arâ-Kınalızâde Hasan Çelebi*. Ankara: KTBY. E.T.: 15.07.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0>
- _____. (2017). *Beyânî Tezkiresi* Ankara: KTBY. E.T.: 19.07.2022
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55835,beyani-tezkiresipdf.pdf?0>
- Süngü, Z. (2018). *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesindeki 15 HK 224 Numaralı Şiir Mecmuası ve Mestap'a Göre İncelenmesi*. (YLT) Selçuk Üni. SBE, Konya.
- Şenödeyici, Ö. (2012). *Osmanlının Görsel Şiirleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Şîrâzî, S. *Mevâiz*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 15.06.2022,
<https://ganjoor.net/saadi/mavaez/ghasides/sh30>
- Tanç, N. (2018). *Keçeci-zâde İzzet Molla'nın Biyografik Eseri: Devhatü'l Mehâmid fî Tercemeti'l Vâlid*. Adnan Menderes Üni. SBE Dergisi, 5(2), 40-64.
<https://doi.org/10.30803/adusobed.438479>
- Tarlan, A. N. (1945). *Hayâlî Bey Divanı*. İstanbul: İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Taş, B. (2019). *Kadim bir şifreleme yönteminin kültürümüzdeki yansıması: Hatt-ı şecerî. Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 328-339.
<https://doi.org/10.29000/rumelide.618948>
- _____. (1997). *Necati Beg Divanı*. İstanbul: MEB Yayınları.
- _____. (1948). *Şiir Mecmualarında 16. Ve 17. Asır Divan Şiiri: Rahmî ve Fevrî*. İstanbul: İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- _____. (1967). *Zâtî Divanı*. İstanbul: İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tatçı, M. (1991). *Âşık Yûnus ve Diğer Yûnusların Şiirleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____. (2021). *Yûnus Emre Dîvân –Seçmeler-* Ankara: DİB Yayınları.

- Tatcı, M. ve Yıldız, M. (2005). *Dîvân-ı İlâhiyât*. İstanbul: Üsküdar Belediyesi Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Tebrîzî, S. *Dîvân-ı Eşâr*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 12.06.2022, <https://ganjoor.net/saeb/divan-saeb/ghazalkasa/sh6163>
- _____. *Dîvân-ı Eşâr*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 11.05.2023, <https://ganjoor.net/saeb/divan-saeb/takbeit/sh64#footer>
- _____. *Dîvân-ı Eşâr*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 19.05.2023, <https://ganjoor.net/saeb/divan-saeb/ghazalkasa/sh4440>
- _____. *Dîvân-ı Eşâr*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 20.05.2023, <https://ganjoor.net/saeb/divan-saeb/ghazalkasa/sh3136>
- _____. *Dîvân-ı Eşâr*. Ganjoor Dürdânehâ-yı Edeb-i Pârsî. E.T.: 20.05.2023, <https://ganjoor.net/saeb/divan-saeb/ghazalkasa/sh3136>
- Topçu, M. (1997). *Dîvân-ı Rızâyî*. (YLT). İnönü Üni. SBE, Malatya.
- Toprak, M. (2006). *Şeyhülislam Bahayî Divanı Şerhi*. (YLT). Pamukkale Üni. SBE, Denizli.
- Toska, Z. (1985). *Veysî Dîvânı*. (YLT). İstanbul Üni. SBE, İstanbul.
- Tulum, M. ve Tanyeri, M. A. (1977). *Nev'î Divan*. İstanbul: İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Uysal, A. (2021). *Vak'anâme-i Cafer Paşa-Mühürdâr Ali Efendi*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Uz, Ö. (2009). *Sabri Dîvânı*. (YLT). Yüzüncü Yıl Üni. SBE, Van.
- Uzun, M. (2003). "Mecmua" TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 28, Ankara E.T.: 27.11.2023 <https://islamansiklopedisi.org.tr/mecmua>
- Uzun, S. (2011). *Üsküdarlı Aşkî Divanı Tenkitli Metin, Nesre Çeviri ve 16. YY. Osmanlı Hayatının Divandaki Yansımaları*. (YLT). İstanbul Üni. SBE, İstanbul.
- Ünver, N. (2020). *Gelibolulu Sürûrî Dîvânı*. Ankara: KTBY. E.T.: 20.02.2024 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/73951,gelibolulu-sururi-divanipdf.pdf?0>
- Üst, S. (2018). *Edirneli Nazmî Dîvânı*. Ankara: KTBY. E.T.: 20.08.2022 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57766,edirneli-nazmi-divanipdf.pdf?0>
- Üzgör, T. (1991). *Fehim-i Kadim Divanı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları
- Vural, R. (2019). *Dürrî Ahmed Efendi Divanı*. (YLT). Akdeniz Üni. SBE, Antalya.

- Yanmaz, E. (1995). *Vecdî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanının Karşılaştırmalı Metni*. (YLT). Atatürk Üni. SBE, Erzurum.
- Yavuz, K. ve Yavuz, O. (2016). *Muhibbî Divanı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Yazar, İ. (2003). *Kastamonulu Divan Edebiyatı Şairleri*. İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri, 262.
- Yazıcı, G.E. (2017). *Edirneli Kâmî ve Dîvânı*. Ankara: KTBY. E.T.: 20.02.2024
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55977,kami-divani-pdf.pdf?0>
- Yıldız, E. (2021). *Müslimî Divanı*. İstanbul: DBY Yayınları.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Ömer ONAT

Doğum Yeri:

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Lisans Tamamlama Programı

Yüksek Lisans Öğrenimi: Amasya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller: Arapça (82,5)